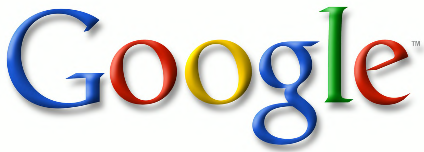
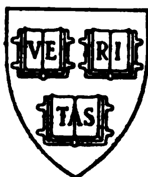
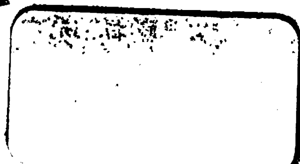

VE RI
TAS

A RENDŐRSÉG AZ UJ BŰNVÁDI PERRENDTARTÁSBAN

*

A rendőri hatóságok, a csendőrség, a törvényhatósági, rendezett tanácsu városi és a községi rendőri hatáskörrel biró hatóságok és hivatalok, nevezetesen a községi elöljáróságok és a rendőri közegek kézikönyve.

*

Az 1896 : XXXIII. és az 1897 : XXXIV. t.-cz. alapul vételével, az indokolások nyomán, ugy a vonatkozó miniszteri rendeletek felhasználásával

SZERKESZTETTE:

DR. ROSENBERG KÁROLY,

aradi ügyvéd.

Budapest

Singer és Wolfner kiadása.

Andrássy-ut 10.

Hungaria könyvnyomda, Budapest, Váczi-körut 34.

Előszó.

Az uj bünvádi perrendtartás uj korszakot nyit meg a büntető ügyek elbirálása terén. A nagy reformok közül, melyek a büntető igazságszolgáltatás terén már a jövő év első napján életbe lépnek, a legfontosabbak egyike: a büntetőügy előkészitése, *a nyomozás.*

Az eddigi gyakorlat megmutatta az utat, hogy mely irányban kell megvalósitani mindazt, ami a bünügyek felderitésére, a bünösök kipuhatolására és a büntény kétségbevonhatlan megállapitására vonatkoznak.

Az 1896. XXXIII. törvényczikk idevonatkozó intézkedései végre határozott formában egyöntetüvé tették az előkészitő eljárást és amit a kulturvilág modern judikaturája vivmányként ünnepel, amit a gyakorlati tapasztalat helyesnek és czélirányosnak felismert, az mind e törvényben testet öltött és ezzel az uj magyar büntető eljárás oly magas polczon áll, mely méltó büntetőtörvényeink dicsőségéhez.

A nyomozással megbizott hatóságokra és hatósági közegekre a törvény rendkivül sulyos feladatokat ró, ugy hogy tekintettel a nagy anyagra, a személyzet csekélységére, majdnem emberfeletti munkát végez a rendőri hatóság, ha csak megközelitőleg is teljesiti felelősségteljes hivatását.

Munkámban felöleltem az összes anyagot, mely a nyomozó eljárásra vonatkozik és mely a rendőrség hatáskörét, feladatát és hivatáskörét tartalmazza. Sulyt helyeztem arra, hogy könnyen áttekinthetővé tegyem a törvénynek intézkedéseit és a *törvény egyes szakaszainak* kitüntetése mellett, nemcsak a *törvény szövegét*, hanem a törvényhozó hatalom intentióit magában foglaló *indokolásokat* is felvettem a szövegbe.

A munka teljessége szempontjából az 1900 január 1-ig terjedő, összes idevágó *ministeri rendeletekre* is kiterjeszkedtem, ugy hogy ezáltal oly kézikönyvet adok az illető hatóságok kezébe, mely tökéletes utmutatóul fog szolgálhatni működésükben.

Abban a hitben élek, hogy fáradságos, de hasznos munkát teljesitettem első sorban a *rendőri hatóságoknak*, a *csendőrségnek*, a *törvényhatóságok*, *rendezett tanácsu városok* és *községeknek* rendőri hatáskörrel biró ható-

ságainak és hivatalainak, nevezetesen a *községi elöljáróságoknak* és a *rendőri közegeknek;* másodsorban pedig az *ügyvédeknek* is, kiknek a nyomozási stádiumban a törvény nagy jogkört biztosit.

Midőn utjára küldöm szerény művemet, abban a hiszemben vagyok, hogy némileg én is hozzájárultam a törvénynek a gyakorlatban való szabatos alkalmazásához.

Arad, 1899. november havában.

Dr. Rosenberg Károly
ügyvéd.

TARTALOM.

Bevezetés.

Általános rész.

Különös rész.

ELSŐ FEJEZET.

I. A nyomozás.

HARMADIK FEJEZET.

A tanuk.

NEGYEDIK FEJEZET.

ÖTÖDIK FEJEZET.

HATODIK FEJEZET.

HETEDIK FEJEZET.

Birói szemle és szakértők.

Bevezetés.

A bünügyek sikeres és gyors elintézése képezi azt a szempontot, melyet a modern büntető igazságszolgáltatás követ. E czélból szükségesnek látszott megállapitani azt, hogy mindaz, ami az adatok összegyüjtésére és megállapitására vonatkozik, kivétessék annak a hatóságnak hatásköréből, mely tulajdonkép arra van hivatva, hogy az ügy felett itélkezzék.

A bünper előkészitése tehát az uj büntetőperrendtartásban különös gondoskodás tárgyát képezi.

Az uj bünvádi perrendtartás abból a meggyőződésből kiindulva, hogy az ügyre vonatkozó kellő adatok összegyüjtése elkülönitendő az itélőbiróság hatáskörétől, megállapitja egyszersmind azt is, hogy az előkészitő eljárásnak feladata nem lehet egyéb, mint *tájékoztató arra nézve, van-e helye a vádnak vagy sem*.

Ezen feladat teljesitése közben a nyomozó hatóság nem vállalkozhatik csupán az üldözésre — és ez lényeges vivmánya az uj perrendtartásnak, — hanem feladatává tétetett egyszersmind az is, hogy a nyomozás folyamán nemcsak a terhelő, hanem a mentő körül-

mények is kiderittessenek. Kimondja a törvény, hogy a gyanusitott érdekében is gond forditandó ama bizonyitékok megszerzésére, melyeknek megsemmisülésétől tartani kell; mert a gyanusitott is kérheti egyes nyomozási cselekmények teljesitését a maga védelme érdekében.

Mindebből kitünik, hogy a törvény a nyomozó eljárást egészen más jelentőséggel kivánja felruházni, mint amilyennel az, eddigi hazai gyakorlatunkban birt.

A per előkészitése azonban nemcsak kizárólag a nyomozással megbizott hatóságok ügykörét képezi. Vannak esetek, amelyek szinte nélkülözhetetlenné teszik a biró által vezetett perelőkészitést, illetve a formális birói vizsgálatot.

Már most megállapitandó volna, hogy tulajdonképen van-e különbség a nyomozás és a birói vizsgálat között?

A nyomozás és a vizsgálat között akár a végczélt, akár annak tartalmát, eszközét tekintsük, lényeges különbség nincsen.

A különbség csak az, hogy a nyomozás központja: *a királyi ügyész,* a ki az eljárást vezeti, ellenben a vizsgálat szorosan a birói hatáskörhöz tartozik s központja: *a vizsgálóbiró.*

Egy másik különbség még az, hogy mig a nyomozás alapjául a legtávolabb gyanu is elegendő és igy formális határozatra a nyomozás megkezdése előtt szükség nincsen, addig a vizsgálatnak lényeges feltétele az, hogy a vádló egy meghatározott személy

ellen annyi terhelő adatot hozzon fel, melyből alaposan arra lehet következtetni, hogy a vádbeli cselekményt a vádban megnevezett személy követte el és hogy a vizsgálat a vádban megnevezett személy ellen elrendeltessék.

A főtárgyalás alapját rendszerint a nyomozás szolgáltatja. A nyomozással ezek szerint a törvény nemcsak a rendőrségi és közbiztonsági közegeknek a cselekmény és tettese felderitésére irányuló erélyes tevékenységét kivánja biztositani, hanem egyuttal a vizsgálatot is a legtöbb esetben pótolni.

A vizsgálat a főtárgyalás alapjául csak kevés esetben fog szolgálni. A törvény ugyanis 103. §.
megállapitja, hogy mikor kötelező a vizsgálat, vagyis, hogy mikor kell vizsgálatnak a főtárgyalás elrendelését megelőzni.

Ez esetek a következők:

1. oly büntett esetében, melyre a törvény halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetést rendel;

2. 5 évet meghaladó, határozott tartamu szabadságvesztés büntetéssel büntetendő cselekmények esetében, kivéve, ha tettenkapás forog fenn, vagy bünösségéről a terhelt a nyomozás adataival teljes összhangzásban álló beismerést tett;

3. a törvényszék elé utalt más büncselekmények és a 2. pontban felsorolt kivételek esetében:

a) ha a kir. ügyészség inditványozza;

b) ha a vádat egyedül magánvádló képviseli;

c) ha a terhelt oly körülményekre hivatkozik, melyek kideritése vagy megállapitása czéljából a vizsgálat a védelem előkészitése végett kivánatos;

d) ha a vádtanács más okból szükségesnek látja.

Mindebből kitünik, hogy aránylag szük téren mozog a vizsgálat és hogy a birói vizsgálat az esetek nagy részében felesleges és mellőzhető.

Ez a gyakorlati tapasztalat adta tehát a törvényhozásnak azt az impulzust, hogy a nyomozás ama nagy fontosságnak megfelelőleg szabályozva legyen, melylyel az előkészitő eljárás az uj törvény értelmében bir.

Általános rész.

I. A bünügyben szereplők fogalmának meghatározása.

A könnyebb tájékozás szempontjából szükségesnek látszik a törvényben előforduló egy nehány fogalom tisztázása. 13. §.

A törvény 13. §-a a következő fogalommeghatározásokat foglalja magában:

Vádló alatt mind a kir. ügyészség, mind a fő- és pótmagánvádló értendők. 13. §. 1. bekezdés

Terhelt az, a ki ellen a bünvádi eljárás foly. 13. §. 2. bekezdés

A büncselekménynyel gyanusitott az a terhelt, a ki ellen a vizsgálat elrendelése még inditványozva, vagy a vádirat benyujtva nincs. 13. §. 3. bekezdés

Vádlott az a terhelt, a ki ellen vádhatározat van hozva, vagy e nélkül főtárgyalás van elrendelve. 13. §. 4. bekezdés

Felek alatt értendők: a kir. ügyészség, a fő- és a pótmagánvádló, valamint az, a ki ellen bünvádi eljárás folyik. 13. §. 5. bekezdés

Sértett az, a kinek bármely jogát sértette vagy veszélyeztette az elkövetett vagy megkisérlett büncselekmény. 13. §. 6. bekezdés

13. §. 7. bekezdés Sértett alatt ennek törvényes képviselője és, ha nincs külön felemlitve, a magáninditványra jogosult is értendők.

13. §. 8. bekezdés *Magánfél* az a sértett vagy jogutódja, a ki magánjogi igény érvényesitése végett a bünvádi eljáráshoz csatlakozott.

13. §. 9. bekezdés *Magáninditványra jogosult* az a magán egyén, a kinek inditványától függ a bünvádi eljárás meginditása.

13. §. 10. bekezd. A „*katonai*“ szó a hadseregre, a haditengerészetre, a honvédségre, a népfelkelésre és a csendőrségre vonatkozik.

13. §. 11. bekezd. *Fegyveres erő* alatt a hadsereg, a haditengerészet, a honvédség és a népfelkelés értendők.

A „*kir. ügyészség*“ elnevezés kettős értelemben van használva. Egyrészt az összes közvádló hatóságokat jelenti, másrészt egyes §-okban a kir. ügyészségnek a törvényszék mellé szervezett hivatalát is.

A magánvádnak a törvény két nemét különbözteti meg: a *fő-* (principalis) és a *pót-* (subsidiarius) *magánvádat*. „*Magánvádló*“ a magánvád mindkét nemének képviselőjét jelenti. A *főmagánvádló:* a magánvádra, a *pótmagánvádló:* a magáninditványra üldözendő vétségek és kihágások esetében vádemelésre jogositott sértett.

Azt, a ki ellen a bünvádi eljárás foly, a törvény általánosságban „*terhelt*“ névvel jelöli meg. A törvényszerkesztés szempontjából ugyanis elkerülhetetlen szükség volt oly kifejezésre, mely a bünvádiper passiv alanyának a per minden szakában való megjelölésére alkalmas s igy czélszerü volt a „ter-

belt" elnevezésnek a 4. bekezdésben megállapitott általános jelentőséget tulajdonitani.

Az, a ki ellen feljelentést tettek, habár még nincs is kihallgatva, vagy ellene nem is foganatositottak nyomozó cselekményt, a kit valamely büncselekmény gyanuja alapján kihallgatás végett megidéznek, vagy kihallgattak, vagy előzetesen letartóztattak, továbbá a ki ellen nyomozást rendeltek el, vagy teljesitenek: *gyanusitott.*

Azokban az esetekben, melyekben az eljárás vizsgálat teljesitésével folyik le, a vizsgálat elrendelésének inditványozása után, olyan büncselekmény esetében pedig, mely miatt vizsgálatnak nincs helye. a vádiratnak benyujtása után a gyanusitott *terheltnek* nevezendő.

A vádhatározat hozásával, illetőleg a főtárgyalás elrendelésével a terhelt: a *vádlott* kifejezéssel jelöltetik meg.

Felek. Ezen elnevezés megfelel a vádrendszer amaz alapeszméjének, hogy az eljárás ket egyenjogu ügyfél közt foly le.

Abból azonban, hogy a „felek" megjelölés a kir. ügyészséget is magában foglalja, egyáltalában nem vonható az a következtetés, mintha a törvény a közvádlót csupán az ügyfélnek egyoldalu és szük perjogi hatáskörével ruházta volna fel.

A „*sértett*" szó mindazokat jelenti, a kiknek akár vagyoni, akár más jogaira a büncselekmény vonatkozott, akár volt az valóban elkövetve, akár csak veszélyeztette az egyéni jogokat.

A „*magáninditványra jogosult*“ az, a kit a B. T. K. „sértett félnek“ nevez. A jelen törvény értelmében vett „sértett“ fogalma nem fedi teljesen a magáninditványra jogosultat. Eltekintve a különleges törvényekben pl. az 1883. XXV. törvényczikkben e részben foglalt rendelkezésektől, a B. T. K. szerint is több oly büncselekmény van, melyeknél olyan egyén is tehet magáninditványt, a ki nem tartozik a szorosabb értelemben vett „sértett“ fogalma alá; azonfölül a magáninditványra jogosultnak perjogi hatásköre is sokban lényegesen különbözik a „sértett“-étől; s igy szükséges volt, hogy a törvény a magáninditványra jogosultat elütő és jellemző kifejezéssel különböztesse meg a „sértett“-től és pedig annál is inkább, mivel a B. T. K. értelmében vett „sértett fél“ inditványára üldözendő büncselekmények köre a hivatalból és a magánvádra üldözendőktől szabatosan elkülönitendő.

Végül minthogy az eljárás meginditására és megszüntetésére vonatkozó döntő befolyásától eltekintve a magáninditványra jogosultnak perbeli állása egyenlő a sértettével s az eljárási szabályoknak nagy része mind a kettőre egyaránt alkalmazandó s igy nagy szerkezeti nehézséggel járna, ha e közös rendelkezésekben mindenütt a sértett mellett a magáninditványra jogosultat is kellene emliteni: a 8. bekezdés kijelenti, hogy a sértett alatt e magáninditványra jogosult is értendő, ha ez utóbbi nincs külön felemlitve.

Magán fél. Erre azért volt szükség, mert a kártérités nyerése végett csatlakozó sértettet, az egész eljárás alatt oly perjogi hatáskör illeti, mely egészen elüt a nem csatlakozott sértettnek jogkörétől.

A 13. §. két utolsó bekezdésében használt „*katonai*“ kifejezés a tágabb értelemben vett hadseregnek és a csendőrségnek hatóságait, intézményeit, tagjait stb. akarja megjelölni, de magától értendő, hogy a csendőrségnek a „katonai“ megjelölés alá vonása, annak a fegyveres erőtől való szervezeti különállását egyáltalán nem érinti; a „*fegyveres erő*“ műszó pedig a tágabb értelemben vett hadsereget a csendőrség kizárásával jelenti.

A fő- és a pótmagánvádló jogkörének meghatározásáról a törvény 43. §-a a következőkép intézkedik:

A fő- és a pótmagánvádló a vád képviselete körül általában véve a kir. ügyészség jogait gyakorolják. 43. §. 1. bekezdés

Nem illetik azonban a magánvádlót a kir. ügyészségnek közhatósági jellegéből folyó jogai, különösen a *nyomozás teljesitése végett* a hatóságok és közegeik közreműködését kötelezőleg nem veheti igénybe és az ügy iratainak hozzá való áttételét nem kivánhatja, a vizsgálat mellőzését nem inditványozhatja stb. 43. §. 2. bekezdés

A fő- és pótmagánvádló jogai eszerint csupán a magánvád tulkapásai ellen szükséges biztositékok szempontjából esnek a 43. törvényszakaszban jelzett megszoritások alá.

II. A védelem hatásköre a nyomozó eljárásban.

Oly régi, mint a bünvádi eljárás, annak az elismerése, hogy a terheltnek a váddal szemben ellenbizonyitékai megszerzését meg kell engedni s hogy aránytalanul nagyobb oltalomra van szüksége, mint a polgári perben; egyrészt, mert a büntető itéletnek kiválóan a személyi jogokat érintő következményei vannak, másrészt, mert a törvénykezés e része közjogi tartalommal bir.

Ez alapigazságok egyrészt a materiális védelemre vezettek, t. i. hogy a terhelt érdekét is szem előtt kell tartani és a mentő bizonyitékokat is megszerezni; másrészt figyelmeztettek arra, hogy a jogügyekben járatlan terheltnek szakképzett védőre (formális védelemre) van szüksége.

Elfogadták tehát ama tételt, hogy a bünvádi eljárásban közreműködő hatóságok kötelesek figyelembe venni a terhelt érdekeit is s hogy a terheltnek szabadságában áll a rendszeres váddal rendszeres védelmet állitani szembe.

A törvény lehetőleg megvalósitotta a fenebbi elvet. Az eljárásban közreműködő minden közhivatalnoknak és hatósági közegnek kötelességévé tette az anyagi védelmet, az alaki védelemnek pedig annyi tért engedett, a mennyi az eljárás czéljainak komoly veszélyeztetése nélkül egyátalán megengedhetőnek mutatkozott. Törekvése arra irányult, hogy egyrészt a védelem semminemü ügyben és a per semmi

szakában ne legyen formaliter kizárva, másrészt azonban a védelem szabadsága vagy kötelező volta ne fajuljon az ügymenetnek veszélyes késleltetőjévé.

A törvény intézkedése tehát a következő:

A terhelt minden bünügyben, az eljárás bármely szakában élhet védő közremüködésével. 58. §. 1. bekezdés

Ha a terhelt e jogával nem élt, helyette törvényes képviselője, házastársa, illetőleg fel- vagy lemenő ágbeli rokona önállóan választhatnak védőt. 58. §. 2. bekezdés

A terhelt maga vagy törvényes képviselője, illetőleg házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona által választott védőtől a megbizást bármikor elvonhatja. 58. §. 3. bekezdés

A terhelt tehát már a nyomozás alatt is használhat védőt és kétségtelen e szerint, hogy azt még vagyontalansága sem akadályozza, mert ez esetben szegényvédelemnek van helye az ügyvédi rdttás 50. §-a szerint.

Megjegyzendő, hogy a védőn kivül még a megbizottat is feljogositja a törvény a terhelt képviseletére, de feladatának egyszerüsége mellett nem szükséges, hogy ez jogismeretekkel birjon; megbizott e szerint mindenki lehet, kit a törvény felhatalmaz s ki a közbenjárásra megfelelő képességgel bir.

a) Kitanitás védő választására.

A terhelt, a mikor csak szükséges, különösen első kihallgatásakor, továbbá, ha ellene letartóztatás lett elrendelve, figyelmeztetendő, 54. §. 1. bekezdés

hogy védőt választhat, illetőleg felvilágositandó a védő kirendelésének módozatairól és az ingyenes védelem eseteiről.

54. §. 2 bekezdés Ha a letartóztatott terhelt védőt választott, az eljáró hatóság köteles az utóbbit nyomban értesiteni.

Ismételve hangsulyozzuk, hogy a terhelt az ezen paragrafusban emlitett esetén kivül és e figyelmeztetés nélkül is élhet védőválasztási jogával, nemcsak a birói, hanem a rendőri eljárás alatt is

b) A védő mikép érintkezik védenczével?

62. §. 1. bekezdés A védő védettje érdekében az eljárás bármely szakában, *különösen a nyomozás alatt* is eljárhat; a védelem érdekében beadványban vagy szóval előterjesztést tehet. A szóbeli előterjesztés jegyzőkönyvbe veendő.

62. §. 2. bekezdés Letartóztatott védettjével a védőnek rendszerint joga van hatósági személy közbenjötte vagy ellenőrzése nélkül is érintkezni.

62. §. 3. bekezdés Ha azonban az eljárás czélja kivánja, a nyomozást teljesitő rendőri hatóság köteles elrendelni, hogy a védő levelei csak részéről elolvasva és külön engedelmével kézbesithetők a letartóztatott terheltnek és hogy ez a nyomozás folyamán csak hatósági személynek jelenlétében értekezhetik a védővel.

62. §. 4. bekezdés A rendőri hatóság intézkedése ellen az ügyben illetékes elsőfoku biróságnál tehető előterjesztés, melyet törvényszéki ügyekben a vádtanács intéz el.

A védőnek a letartóztatott terhelttel való érintkezése tehát rendszerint szabad. Mindazáltal az eljárás czélja is biztositékot igényel, mert a terheltnek és a védőnek már a nyomozás alatt való korlátlan érintkezése, valamint olyan törvényhozási intézkedés, a mely az ügy iratainak korlát nélkül való megtekintését engedné meg: számos esetben az eljárás czéljának meghiusitására vezetne s igy magával, a bünvádi per rendeltetésével állna ellentétben.

Korlátozásul kellett tehát felállitani a hatósági személy által gyakorlandó felügyeletet a szóbeli értekezésnél és az irott közlések ellenőrzését; mert nemcsak a következetességgel ellenkeznék, hanem egyenesen tarthatatlan visszásságokra vezetne, ha a bünvádi perrendtartás éppen csak a terheltekkel szemben és egyes védők részéről esetleg elkövethető tulkapások tekintetében nem nyujtana semmi biztositékot.

Ezek tették tehát szükségessé azt a rendelkezést, hogy ha az eljárás meghiusitásának veszélye forog fenn, a védő csak hatósági személy közbenjötte vagy ellenőrzése mellett érintkezhetik a letartóztatott terhelttel.

c) A védőnek joga az iratok megtekintésére.

A védelem előkészitésének másik eszköze az ügyiratok megtekintése. A törvény itt abból az elvből indul ugyan ki, hogy a terhelt és a védő számára rendszerint hozzáférhetőkké kell tenni az iratokat, azonban itt sem igen

szabad lehetővé tenni az igazságszolgáltatás meghiusitását, mihez képest, ha az eljárás czéljai kivánják, az előkészitő perszak vezetőjének kötelessége, hogy a szabálytól eltérjen és az iratoknak vagy egy részöknek közlését megtagadja.

A törvény ilykép intézkedik:

63. §. 1. bekezdés A terheltnek és védőjének joga van az ügy iratait és csatolmányaikat megtekinteni.

63. §. 2. bekezdés Ha azonban az eljárás czélja az ügy iratainak vagy egy részöknek közlését meg nem engedi, a nyomozást teljesitő rendőri hatóság köteles azoknak a terhelt vagy védője által leendő megtekintését megtagadni. Ez esetben is megengedendő azonban a terhelt kihallgatásáról, a szakértők nyilatkozatáról és ama birói cselekményekről felvett jegyzőkönyvek megtekintése, a melyeknél a terhelt jelenléte vagy a védő közbenjárása meg van engedve.

63. §. 3. bekezdés A rendőri hatóság intézkedése ellen az ügyben illetékes elsőfoku biróságnál tehető előterjesztés, melyet törvényszéki ügyekben a vádtanács intéz el.

63. §. utolsó bekezdés A letartóztatást elrendelő határozatot indokolásával együtt, a védő előtt ki kell hirdetni vagy neki kézbesiteni és az előbbi esetben, kivánatára, vele másolatban is közölni.

III. Érdekeltség.

Elutasithatlan perjogi feladat oly garantiákról gondoskodni, melyek a bünvádi perben eljáró közhatósági személyek pártatlan-

ságát és elfogulatlanságát lehetőleg biztositják.

A törvény intencziója szerint tehát a bünvádi ügy elintézéséből ki van zárva

a) az, a ki a terheltnek vagy a sértettnek férje, vagy a ki az volt, továbbá jegyese; 64. §. 2. pont

b) a ki a vádlónak, a terheltnek, a sértettnek vagy képviselőjöknek, illetőleg a védőnek egyenes ágban rokona, vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, nejének fivére, vagy nővérének férje; 64. §. 3. pont

c) a ki a terhelttel, a vádlóval, a sértettel vagy képviselőjökkel, illetőleg a védővel örökbefogadó vagy nevelőszülői viszonyban van, ki valamelyiköknek gyámja, gondnoka vagy a ki az volt. 64. §. 4 pont

IV. A kézbesités.

Ha valaki lakó- vagy tartózkodó helyét nem hagyta ugyan el, de ott a kézbesitő őt meg nem találja: a kézbesitendő irat házanépe valamelyik teljes koru tagjának adandó át. 80. §.

Ha pedig ilyen nem volna jelen, az érdekeltnek háza kapujára vagy lakásának ajtajára, lehetőleg tanuk jelenlétében, függesztendő ki s erről az érdekelt egyén ajánlott levélben értesitendő.

Ezen felül a kifüggesztés teljesitését a kézbesitendő irat tartalmának közlése mellett, a *község elöljáróságának* (a fővárosban a kerület *rendőrkapitányságának*) azzal a felhivással kell tudomására hozni, hogy arról az érdekeltet haladéktalanul értesitse. Az

utóbbi értesités elmulasztása, a kifüggesztés utján teljesitett kézbesités hatályát nem érinti.

81. §. Ha annak, a kinek részére kézbesitést kellene teljesiteni, lakása vagy tartózkodóhelye nem tudható ki: a kézbesitendő iratot a biróság székhelyének és az ismeretlen tartózkodásu egyén illetősége helyének *községházánál* a hirdetmények tábláján kell kifüggeszteni.

Különös rész.

ELSŐ FEJEZET.

A nyomozás.

I.

A nyomozás czélja és a teljesitésére hivatott hatóságok és közegek.

A nyomozás czélja nem egyéb, mint *azoknak az adatoknak kipuhatolása és megállapitása, melyek a vád emelése vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékozására szükségesek.* 1896. XXXIII. t.-cz. VIII. fejezete. 83. §.

Ha tehát kétség kivül megállapitást nyert az, hogy büntény forog fenn és hogy ki a büncselekmény tettese vagy ha meghatározást nyert az a kérdés, hogy a vád emelésére alap nincs, akkor a nyomozást eszközlő hatóság működése befejezéshez ért, mert a 83. §. második bekezdése határozottan kimondja, hogy: *a nyomozás e határon tul nem terjedhet.*

Már itt szükségesnek találjuk kiemelni azt a tapasztalat által megerősitett sajnálatos körülményt, hogy az eddigi eljárásban a tények megállapitásának legnagyobb nehézsége onnan eredt, hogy igen gyakori eset-

ben a vádlott visszavonta az előnyomozás alatt tett beismerését.

Ezen visszavonást vádlottak rendszerint azzal indokolták, hogy a rendőrség illetve a csendőrség erőszakkal vette ki belőlük a vallomást.

A kir. Curia látván, hogy ezen jelenségek oly nagy mérveket öltenek, hogy a bünügyi igazságszolgáltatás komoly veszélynek van kitéve, átiratot intézett az Igazságügyministeriumhoz és orvoslást kért tőle.

Az igazságügyminister ennek folytán körrendeletet bocsájtott ki, melylyel lehetőleg szanálni óhajtja a szomoru jelenséget.*)

---

*) *Igazságügyministeri körrendelet* (86. 42123.): Ismételve fordult elő azon eset, hogy vádlottak a végtárgyalás során korábbi beismerő vallomásaikat azon indokolással vonták vissza, miszerint a beismerésre a csendőrség részéről szenvedett bántalmazások által kényszeríttettek. A csendőrök ellen ez alapon megindított vizsgálat rendszerint a *vádaknak alaptalanságát* derítette ki. Habár a fogházak és börtönök kezelése tárgyában 2106/80. sz. alatt kiadott szabályrendeletnek 111. §-a elrendeli, hogy ha valamely letartóztatott betegen vagy testi sérülésnek nyomaival kisértetik a fogházba, a fogházorvos által azonnal megvizsgálandó; mégis egyrészt, hogy az alaptalan és a közbiztonsági közegeknek tekintélyét is sértő vádaknak eleje vétessék, másrészt pedig mellőzbetővé váljék minden új vizsgálat mely egyébként az ily alaptalan vádakat követni szokta, a fogházrendtartás fentebb idézett §-a rendelkezéseinek fentartása mellett uta sítom a (czímet), intézkedjék, hogy minden egyes esetben, a midőn a csendőrség részéről valaki a fogházba bekisértetik, — ha csak az illető letartóztatottnak egyénisége a későbbi alaptalan vádas-

A nyomozás czélja tehát nem mindenáron vallomásoknak produkálása, hanem pártatlan eljárás mellett a való ténynek kideritése.

1. Ki rendeli el a nyomozást?

Ezen kérdés tárgyalásánál első sorban tisztában kell lenni azzal, hogy kik emelhetnek vádat.

A törvény indokolása e kérdés tárgyalásánál kifejti, hogy bár a hivatalból való eljárás rendszere szorosan véve arra a következtetésre vezet, hogy a vád képviselete az állami vádközegek kizárólagos joga és köte-

---

kodást a priori kizártnak nem tünteti föl — ugyanaz, tekintet nélkül arra, hogy az átadáskor emel-e panaszt vagy nem az őt bekisért közegek bánásmódja ellen, a biróság egyik birói tisztet viselő tagjának, járásbiróságnál pedig magának a biróság vezetőjének személyes jelenlétében a ·/. alatt mellékelt jegyzőkönyvi mintában foglalt kérdésekre kihallgattassék és ha a rendőri közegek részéről történt bántalmaztatását panaszolná, a fogházorvos által azonnal és tüzetesen megvizsgáltassék.

·/. alatti jegyzőkönyv minta:

Jegyzőkönyv.

....

1. Mi a neve? mikor, hol és ki tartóztatta le?

2. Volt-e eddig elzárva? hol?

3. Egészségi állapota milyen?

4. Vannak-e testén sérülések vagy sebhelyek s ha igen, hogyan és mikor keletkeztek azok?

lessége s hogy az állam csak akkor kezeskedhetik bünvádi feladatának teljesitéseért, ha a vádnak kizárólagos ura és ha azt oly egyének által gyakoroltathatja, kikkel feltétlenül rendelkezik, a törvény mégis ez elvtől való eltérést tartotta szükségesnek.

És pedig azért, mert vannak büncselekmények, melyek az egyén legszemélyesebb javait érintik, melyek tehát első sorban a közvetlenül érintettet sujtják, a ki a sérelem megtorlandóságának leghivatottabb birálója s ha ő azt fel nem veszi, vagy talán nem is érzi, nincs gyakorlati tekintet, mely ajánlaná, hogy ezen büncselekményeket, melyek a sértetten kivül tényleg senkit nem érintenek, a polgárok összeségének ügyévé tétessenek.

Tehát csak kisebb jelentőségü és az állam érdekét csak nagyon távolról érintő törvénysértéseknél engedi meg a törvény a sértettnek, hogy a kir. ügyész közbenjárása nélkül emelhessen vádat.

Vádat emelhet tehát a kir. ügyész és bizonyos esetekben a sértett fél.

A kérdés teljes megvilágitása kedvéért megállapitandónak tartjuk azon eseteket, melyekben a sértett, mint főmagánvádló, a kir. ügyészségnek a vád képviseletére való
41. §. előleges felhivása nélkül emelhet vádat.

Ezen esetek a következők:

1. Ha valaki valakiről többek jelenlétében vagy több, habár együtt nem levő személy előtt olyan tényt állit, mely valódisága esetében — az ellen, a kiről állittatott s a

büntető eljárás meginditásának okát képezné, vagy azt a közmegvetésnek tenné ki. (*Rágalmazás vétsége.* 1878. V. 258. §.)

2. Ha a rágalmazó állitását nyomtatvány vagy nyilvánosan kiállitott képes ábrázolat által tette közzé vagy terjesztette. (1878. V. 259.)

3. Ha valaki más ellen meggyalázó kifejezést használ, vagy meggyalázó cselekményt követ el vagy pedig ha a meggyalázó kifejezést nyomtatvány vagy nyilvánosan kiállitott képes ábrázolat által tette közzé vagy terjesztette. (*Becsületsértés vétsége.* 1878. V. 261. §.)

4. Ha valaki másnak szóló levelet, lepecsételt iratot vagy távsürgönyt tudva jogositlanul felbont, ugyszintén ha valaki másnak szóló, — habár be nem pecsételt levél vagy távsürgöny birtokába helyezi magát a végett, hogy annak tartalmát megtudja, vagy azt hasonló czélból másnak jogtalanul átadja.

Továbbá az esetben, ha valaki a fentebbi módon tudomására jutott titkot közzé teszi vagy azt a levél, irat vagy távsürgöny küldőjének, vagy a czimzettnek károsítására használja fel. (*A levél és távsürgöny titoknak megsértése magánszemélyek által.* 1878. V. 327. §.)

5. Ha valaki másnak lakásába, üzlethelyiségébe, azokkal összeköttetésben levő vagy azokhoz tartozó valamely helyiségbe jogos indok nélkül, cselszövénynyel, vagy az abban lakónak, vagy a lakással rendelkezőnek akarata ellenére bemegy, vagy abban akarata ellenére bennmarad. (*Magánlak megsértése magánszemélyek által.* 1878. V. 332. §.)

6. Azon esetben, ha valaki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisit. (*Más vagyonának megrongálása.* 1878. V. 418. §)

7. Ha valaki másnak ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja, vagy szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, amennyiben sulyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fen, és az okozott kár öt forint értéket felülmul. (1878. V. 421 §.)

8. Ha valaki másnak testét szándékosan, de ölési szándék nélkül bántalmazza, vagy egészségét sérti, ha az ez által okozott sérülés, betegség vagy elmekór 8 napnál tovább nem tartott. (1878. V. 301. §.)

9. Ha valaki 2 frt értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti czikket lop, a mennyiben azon körülmények egyike sem forog fenn, melyek a büntető törvénykönyv szerint a lopást büntetté*) minősitik. (*Tulajdon elleni kihágás.* 1879. XL. 126. §.)

---

*) Tekintet nélkül a lopott dolog értékére, *büntettet képez a lopás,* ha:

1. valamely, az állam által elismert vallás szertartásaira rendelt helyiségben, a vallás szertartásaihoz tartozó vagy kegyes, vagy jótékony czélra szánt tárgy;

2. temetőben a holtak emlékére rendelt, vagy holttesten levő tárgy lopatik el;

3. épületben, bekeritett helyen, vagy hajón követtetik el, hová a tolvaj betörés vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás czéljából a zár, vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület feltöretett;

4. a felnyitásra hamis vagy ellopott kulcs használtatik;

10. Azon esetben, ha valaki idegen ingó dolgot tudva, jogtalanul használ és ez által azt megrongálja, vagy értékében csökkenti; vagy a jogtalan használat által egyéb módon kárt okoz.

Továbbá azon esetben, ha valaki másnak ingatlan vagyonát szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, a mennyiben az okozott kár 5 frt értéket meg nem halad. *(Tulajdon elleni kihágás,* 1879. XL. 127. §.)

11. A kihágás azon esetében, a midőn valaki másnak kizárólagos használati jogát képező védjegygyel jogtalanul ellátott árut, ezt tudva, forgalomba hoz vagy árul, továbbá ha valaki valamely védjegyet ily czélból utánoz, a mennyiben a cselekmény a büntető törvénykönyv szerint sulyosabb beszámitás alá nem esik, különösen a mennyiben a büntető törvénykönyv szerint csalás bün-

---

5. csata, tüzvész, vizáradás, vagy más közveszély szinhelyén vagy közelében követtetik el;

6. elkövetésnél rabló- vagy tolvaj-szövetségnek két vagy több tagja működött közre;

7. szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatban áll, vagy annak házához tartozó személyen követi el;

8. a tolvajjal a házközösségben vagy közös háztartásban élő személy ellen követtetik el;

9. a lopást közhivatalnok, közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el;

10. a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbizást szinlel.

tette vagy vétsége nem forog fönn. (1895. XLI. 8. §.)

12. Végre azon esetben, midőn valaki belföldi termelő, iparos vagy kereskedő nevével, czégével, czimerével vagy üzletének elnevezésével jogtalanul megjelölt árukat, ezt tudva, forgalomba hoz vagy árul, továbbá azon esetben, midőn valaki ily czélból a fölsorolt jelzéseket tudva előállitja, a menynyiben a cselekmény a büntető törvénykönyv szerint sulyosabb beszámitás alá nem esik, különösen a mennyiben a büntető törvénykönyv szerint csalás büntette vagy vétsége nem forog fönn. (1895. XLI. 9. §.)

Ezen felvilágositó kitérés után állapitsuk
84. §. meg, hogy ki rendeli el a nyomozást.

A nyomozást elrendeli:

a) a kir. ügyészség;

b) az illetékes rendőri hatóság főnöke, de csak azon fentebb részletesen elősorolt esetekben, midőn a vádat kizárólag a *főmagánvádló* képviseli.

2. Ki teljesiti a nyomozást?

Az előbbi törvényjavaslatok, valamint az uj bünvádi perrendtartás alapját képezett kormányjavaslat szerint is, a nyomozást maga az ügyészség teljesitette volna.

A képviselőház igazságügyi bizottsága hozzájárult a kormányjavaslathoz, még pedig a következő indokok alapján:

A javaslat azon rendelkezése, hogy a kir. ügyészség a nyomozást teljesithesse is, a

hazánkban divatozó nyomozási rendszerrel szemben haladásként üdvözölhető.

A nyomozást ma, különösen a vidéken, rendszerint a helyi biztonsági közegek, vagy pedig a csendőrség teljesitik önállóan, sokszor minden birói ellenőrzés nélkül. Az igy teljesitett nyomozások miatt majdnem naponként merülnek fel panaszok, melyek, hogy nem nélkülözik a kellő alapot, a Curiának a legujabb időkig levezethető számos itéletei igazolják, melyekben ki lett mutatva, hogy a helyi biztonsági közegek a nyomozás folyama alatt visszaéléseket is követnek el.

A bizottság többsége azon meggyőződésben volt, hogy a nyomozásnak a kir. ügyészségekre bizása által a nyomozás sokkal helyesebb, a személyes szabadságot inkább biztositó irányt fog nyerni.

A csekély intelligencziájú községi rendőrség, a vidéki törvényhatósági közegek vagy a csendőrség helyett, a védelem és az anyagi igazság szempontjának tökéletes megóvása érdekében, sokkal több biztositékot fog nyujtani a nyomozásnak törvényszerű, és minden túlkapástól ment vezetése körül a kir. ügyészség, mint oly közhatóság, melynek nagy intelligencziája, felelősségének teljes tudata, évtizedek óta tanusitott kötelességérzete a visszaélések ellen hatványozottabb módon biztositanak, mint a nyomozást most teljesitő közegek.

Ha pedig a törvényhatósági és községi közbiztonsági közegek és a csendőrség, a

kormánynak a javaslat szerint kibocsátandó szabályrendelete értelmében, a nyomozás teljesitése körül birósági rendőri közegek gyanánt közvetlenül a kir. ügyészségnek lesznek alávetvetve: a bizottság azt reméli, hogy az ez idő szerint a nyomozás körül fel-felmerülő visszaéléseket és túlkapásokat a nyomozás erélyes, kötelességtudó és felvilágosodott vezetőinek hathatós ellenőrzése, felügyeleti és fegyelmi hatáskörének megfelelő gyakorlása tökéletesen meg fogja szüntetni.

A képviselőház azonban nem fogadta el sem a kormányjavaslat, sem az igazságügyi bizottság álláspontját, de különösen nem annak indokolását és a törvény megállapitotta, hogy a kir. ügyészséget a nyomozás elrendelése, de a teljesitése a rendőri hatóságokat illeti meg.

3. *A kir. ügyészség feladata a nyomozás körül.*

84. §. 2. bekezdés A kir. ügyészség a nyomozás érdekében

a) felvilágositásokat és értesitéseket kívánhat minden közhatóságtól;

b) megkeresheti, illetőleg utasithatja az egész nyomozásnak, vagy egyes nyomozó cselekményeknek teljesitése végett a rendőri hatóságokat és közegeket;

c) irányitja a nyomozás menetét;

d) ellenőrzi a nyomozási cseleményeket és

e) ellenőrzi a nyomozó hatóságok eljárását.

A kir. ministerium rendelettel állapitja meg, hogy mely rendőri jogkörrel biró hatóságok és közegek vannak a kir. ügyészség közvetlen rendelkezésének alávetve és melyekkel érintkezik a kir. ügyészség megkeresés utján. 85. §. 3. bekezdés

Az erre vonatkozó *rendeletet* a kir. ministerium 1899. évi deczember hó 6-dik napján 15.637/M. E. sz. a. bocsátotta ki és következőkép szól:

Rendelet

a kir. ügyészségek és a rendőri hatóságok és közegek érintkezési módjának megállapitása tárgyában.

Az 1896: XXXIII. t.-czikk 85. §-ában nyert felhatalmazás alapján a kir. ministerium következőket rendeli:

1. §. A kir. ügyészség következő rendőri hatóságokkal és rendőri közegekkel érintkezik közvetlenül:

a fő- és székvárosban a főkapitánysággal; törvényhatósági joggal biró, valamint rendezett tanácsu városokban a rendőri hivatal vezetőivel; vármegyékben a főszolgabiróval és a csendőr őrsparancsnokságokkal; községekben pedig a községi elöljárósággal is.

Közvetlenül érintkezik a már folyamatban levő nyomozás során a rendőri hatóságoknak azon tagjával és azon rendőri közeggel, a ki a nyomozás teljesitésével meg van bizva. A kir. ügyészség sürgős esetekben közvetlenül érintkezik, illetőleg rendelkezik a székes fővárosban a kerületi kapitánysá-

gokkal, valamint a rendőri közegekkel is (állami, törvényhatósági, városi, községi rendőrök és a csendőrségnek (a csendőr őrsökön beosztott) altisztjei és legénysége. B. P. 85. §. 2. bek.)

2. §. A kir. ügyészség következő rendőri hatóságokkal s azoknak tagjaival érintkezik megkeresés utján: a fő- és székvárosi rendőrség főkapitányságával, a központban alkalmazott és nyomozást teljesitő rendőrtisztviselőkkel, a kerületi rendőrkapitányságok vezetőivel, vagy az ezeknél alkalmazott és nyomozást teljesitő rendőr-tisztviselőkkel; törvényhatósági joggal biró városokban alkalmazott rendőr- fő- és alkapitányokkal; rendezett tanácsu városok rendőrkapitányaival, vármegyékben a főszolgabiróval és a nyomozással megbizott szolgabirákkal.

Szintén megkeresés utján érintkezik a kir. ügyészség a magy. kir. csendőrség kerületi-, szárny-, szakasz- és tiszti különitmény parancsnokságaival.

3. §. A kir. ügyészség nyomozati ügyekben utasitja a következő rendőri hatóságokat és közegeket: a fő- és székvárosban, valamint a törvényhatósági joggal biró s rendezett tanácsu városokban a rendőrségnek a 2. §-ban nem emlitett tagjait és közegeit; a községi elöljáróságnak nyomozás teljesitésére jogosult tagjait (községi biró) s a községi rendőröket; a csendőr őrsparancsnokságokat és a csendőr őrsökön beosztott csendőr altiszteket és legénységet pedig felhivja.

4. §. A megkeresés illetőleg utasitás vagy felhivás szóbeli vagy irásbeli uton történik; a csendőr őrsparancsnokságokhoz vagy a csendőr őrsökön beosztott csendőr altisztekhez és legénységhez intézett felhivások azonban sürgős szükség esetét kivéve, irásbeliek legyenek.

A nyomozó hatóságok és közegek kötelesek a megkeresésnek illetőleg utasitásnak vagy felhivásnak feltétlenül és azonnal eleget tenni (B. P. 84. §. harmadik bekezdés), még akkor is, ha az ügyészség nem a 2. és 3. §-ok szerint járt volna el.

5. §. A mennyiben valamely nyomozás folyamán a rendőri hatóság főnöke, illetve vezetője a rendőrség tagját vagy közegét, illetőleg a csendőr parancsnokság a járőrt, vagy csendőrt utasitással látta el, ez az utasitás csak addig érvényes, mig e tárgyban a kir. ügyészség ellenkező, vagy attól eltérő tartalmu megkeresést vagy utasitást (felhivást) nem intézett a rendőrséghez, a csendőrjárőrhöz, illetőleg a csendőrhöz.

6. §. A rendőri hatóság s annak tagja, a mennyiben a kir. ügyészség vele megkeresés utján köteles érintkezni, hasonlóképen jár el a kir. ügyészséggel szemben; azok a rendőri hatóságok s tagjaik, valamint azok közegei pedig, melyekkel a kir. ügyészség utasitás (felhivás) utján érintkezik, a kir. ügyészséghez jelentéseket intéznek.

Csendőr altisztek és legénység állományu más csendőr egyének, kik nem csendőr őrs-

parancsnokok, jelentéseiket, sürgős szükség esetét kivéve, nem közvetlenül a kir. ügyészségnél, hanem a csendőr őrsparancsnokságnál teszik meg és ez utóbbi tesz jelentést a kir. ügyészségnek.

4. A kir. ügyészség feladata a feljelentések körül.

92. §. A kir. ügyész a hozzáérkezett feljelentéseket és magáninditványokat haladék nélkül megvizsgálja és azok alapján, a mennyiben szükséges, a nyomozást elrendeli, vagy a vádképviselet megtagadása iránt indokolt határozatot hoz, vagy pedig a biróság elé megfelelő inditványt terjeszt, esetleg a feljelentést vagy magáninditványt az illetékes közvádlóhoz, közigazgatási, katonai vagy más hatósághoz teszi át.

A fenti 92. §. a legalitás elvének folyománya; midőn azonban a törvény felállitja azt a szabályt, hogy a feljelentések a kir. ügyésznél konczentrálandók, s midőn a kir. ügyészeket a feljelentések és inditványok haladéktalan megvizsgálására kötelezi, azzal azt fejezi ki, hogy csak az olyan feljelentés vagy inditvány szolgálhat a további eljárás alapjául, melyet a kir. ügyész beható vizsgálat után alaposnak talált.

A nyomozást a kir. ügyész rendeli el; ez akkor fog megtörténni, midőn a feljelentés alapján sem vádat nem emelhet, sem a vád képviseletét meg nem tagadhatja. Az elintézésnek ez a módja lesz a leggyakoribb.

5. A kir. ügyészség ellenőrzése a nyomozó hatóságok eljárása felett.

A m. kir. igazságügyministernek 1899. nov. 15-én kelt 4600/1899. I. M. E. számu „*Utasitás a kir. ügyészség számára*“ czimü rendelete e tekintetben következő intézkedéseket foglal magában:

A kir. ügyészség a nyomozó hatóságok eljárását és a nyomozás teljesitését a nyomozások és vizsgálatok lajstroma, továbbá szükség esetén külön feljegyzések, a rendőri hatóságtól kivánt jelentések, illetőleg értesitések alapján ellenőrzi. 4.600/I. M. E. 1899 65. §.

Ha a kir. ügyészség a rendőri hatóságnak vagy közegének mulasztásáról, illetőleg késedelmes vagy szabálytalan eljárásáról szerez tudomást, megfelelő intézkedés kieszközlése végett a rendőri hatóságnak, illetőleg közegének felügyeleti hatóságához fordul vagy szükség esetén a főügyészhez tesz jelentést. a ki az eset körülményeihez képest az igazságügyminister intézkedését kéri ki. 4.600/I. M. E. 1899 66. §.

6. A kir. ügyészség személyes közbenjárása a nyomozásnál.

A nyomozás eszközlésénél a kir. ügyészség nemcsak utasitásokat ad a rendőri hatóságnak, hanem szükség esetén személyesen is közrehat. A 4 600/99. sz. rendelet e tekintetben következőkép intézkedik: 4.600/I. M. E. 1899 68. §.

A kir. ügyészség tagja hivatali székhelyén kivül bünügyekben is csak szükség esetén s

nevezetesen csak akkor teljesithet hivatalos működést, ha a nyomozás folyamán a rendőri hatóság müködését kell személyesen irányitania, illetőleg ellenőriznie.

7. A rendőri hatóságok feladata a nyomozás körül.

Mindenekelőtt megállapitandó az, hogy a törvény mit ért rendőri hatóságok és rendőri közegek alatt.

Midőn a törvény elfogadta azt a rendszert, mely szerint a nyomozásnak korlátlan ura a kir. ügyész, meg kellett jelölni egyuttal azokat az organumokat, melyek a kir. ügyésznek a jelzett czélból rendelkezésére állanak s szabályozni kellett azt a viszonyt is, mely a kir. ügyész és a nyomozó organumok közt fennforog.

Ilyen közegekül a törvény általában az állam, a törvényhatóság és a község rendőri hatóságait és közegeit nevezi meg, melyek ugy megkeresésre, mint önálló hatáskörben kötelesek nyomozó cselekményeket teljesiteni.

Minthogy a *„rendőri hatóság“* és a *„rendőri közegek“* kifejezés a törvény több helyén használtatik és mivel mindkét kifejezéshez külön fogalmat köt, ennélfogva szükséges volt a „rendőri hatóság“ fogalmát a törvényben expressis verbis meghatározni és ezzel szemben exemplificativ módon a „rendőri közeg“ fogalmikörét is megjelölni.

85. §. *Rendőri hatóságok* alatt értendők: az államnak, a törvényhatóságoknak, rendezett

tanácsu városoknak és a községeknek rendőri hatáskörrel biró hatóságai és hivatalai, valamint ezeknek vezetői és önálló intézkedésre jogositott tagjai, nevezetesen a községi elöljáróságok is.

Rendőri közegek: a felsorolt hatóságoknak alárendelt hivatalnokok, az állami, törvényhatósági, városi és községi rendőrök, valamint a csendőrségnek altisztjei és legénysége. 85. §. 2. bekezdés

A nyomozás körül a rendőri hatóságok és közegek kötelessége a következőkben áll: 84. §. 3. bekezdés

a) a kir. ügyészségnek a nyomozás érdekében hozott megkeresésnek, illetve utasitásnak feltétlenül eleget tenni,

b) a tényállás megállapitása czéljából eljárni,

c) a tettest és a részest kipuhatolni,

d) a bűnjeleknek és bizonyitékoknak megszerzése czéljából eljárni és

e) minden lényegesebb intézkedésről, valamint annak eredményéről a kir. ügyészséget értesiteni.

Mindez tehát rendkivüli sulyos feladatot ró a rendőri hatóságokra és ha tekintetbe veszszük azt az elvitázhatlan tényt, hogy a vidéki rendőrségek kellő szervezet hiányában szenvednek, ha figyelemmel vagyunk azon körülményre, hogy a rendelkezésre álló alárendelt erők számszerint és szakképzettség szempontjából még fogyatékos, üdvösnek kell találni a törvény azon további intézkedését, hogy a nyomozó hatóságok körébe

felvette még a vidék legszakképzettebb és a legmegbizhatóbb elemét, *a járásbiróságokat is* és hogy a kir. ügyészek feljogositva lettek arra, miszerint a járásbiróságokat egyes nyomozó cselekmények teljesitése végett megkereshetik. (l. 86. §.)

A főelvet a rendőri hatóságok kötelességei szempontjából a törvény 39. §-a foglalja magában. E szerint:

39. §. Az állam, a törvényhatóságok, a rendezett tanácsu városok és a községek rendőri hatóságai és közegei kötelesek a kir. ügyészségnek hivatalos hatáskörében hozzájuk intézett utasitásait, illetőleg megkereséseit haladéktalanul és pontosan teljesiteni.

Ezen hatóságoknak és közegeknek ama kötelessége, hogy a kir. ügyészség megkereséseinek és meghagyásainak eleget tenni tartoznak, annak logikai folyománya, hogy a kir. ügyészség a nyomozásnak feje.

Hogy minő következményekkel legyen sujtva a kötelesség megszegése, az a fegyelmi törvényekbe tartozik.

E helyütt tartjuk szükségesnek a törvény azon rendelkezését kiemelni, hogy a *rendőri hatóságokhoz a vizsgálóbiró is intézhet megkeresést* a vizsgálat czéljait előmozditó vagy biztositó intézkedések megtétele végett.

Ezek a megkeresésnek sürgősen eleget tenni, illetőleg amennyiben teljesitése közben a megkeresésben megjelölttel összefüggő vagy abból folyó más sürgős vizsgálati cselekménynek szüksége merülne fel, ezt is

nyomban teljesiteni; ha pedig az eljárás illetékességök területén kivül volna foganatositandó, a megkeresést az eljárásra illetékes hatósághoz haladéktalanul áttenni és erről a megkereső birót értesiteni tartoznak.

Eszerint a rendőrség a vizsgálóbirónak bizonyos tekintetben ép ugy alája van rendelve, mint a kir. ügyészségnek.

II. A feljelentés és a magáninditvány megtétele és a felhatalmazás megadása.

1. A feljelentés iránti kötelezettség. 87—92. §§.

A büncselekmények felderitése és a tettesnek felelősségre vonása első rendü állami érdek. Lehetetlen tehát megengedni, hogy a közbiztonsági közegek a jelenlétükben történő vagy hivataluk körében észlelt büncselekmények előtt szemet hunyhassanak.

Azért a törvény az összes hatóságok és 87. §.
hatósági közegek, tehát a rendőrségnek is kötelességévé teszi, hogy a hivatali hatáskörükben tudomásukra jutott, nem magáninditványra üldözendő büncselekményeket a birtokukba került adatoknak közlésével és a bizonyitó tárgyaknak áttétele mellett a kir. ügyészségnek feljelentse.

Egyuttal intézkednek a rendőri hatóságok a büncselekmény nyomainak fenntartása, valamint a bünjeleknek és más bizonyitó tárgyaknak megőrzése iránt

2. A feljelentés iránti jogosultság.

Ha teljesen jogosult követelmény is a feljelentés iránti hivatalos kötelesség: semmi esetre sem lehet amaz álláspontot helyeselni, mely minden honpolgárnak kivétel nélkül kötelességévé tenné a feljelentést; a jelen törvény visszautasitotta a feljelentés iránti általános kötelezettség elvét, de a feljelentés jogát mindenkinek megadja.

89. §. E szerint minden büncselekményt, a mely nem magáninditványra üldözendő, mindenki akár irásban, akár szóval feljelenthet.

A szóval tett feljelentésről rendszerint jegyzőkönyv veendő fel.

A feljelentés az illetékes kir. ügyészségnél teendő; azonban azt más kir. ügyészség, vagy a főügyészség, valamint a rendőri hatóságok és közegek és a biróságok is elfogadni és az illetékes kir. ügyészséghez haladéktalanul áttenni tartoznak.

3. A magáninditvány előterjesztésének módja.

A törvény kiindul azon szempontból, hogy a hatóságok a bünvádi eljárás meginditása végett hozzájok folyamodó érdekeltet lehetőleg támogatni és az inditványtól visszatartó minden fölösleges formalitást mellőzni tartoznak.

Különösen mindig helyesen fognak eljárni, ha oly esetekben, midőn az eljárás a jogosult inditványától van feltételezve s azt nem az inditványra jogositott terjesztette elő, az

inditványra jogositottat a más által tett indítvány hatálytalanságáról értesitik.

E szerint oly büncselekmények esetében, melyek miatt a büntető törvények értelmében csak magáninditványra van eljárásnak helye: a magáninditvány a rendőri hatóságoknál és közegeknél is adható be vagy mondható jegyzőkönyvbe. 90. §.

A magáninditványban a panaszolt büncselekmény határozottan megjelölendő és a tettesre, valamint a részesekre vonatkozó adatok lehetőleg felemlitendők. Erre a jegyzőkönyv felvételénél figyelmet kell forditani.

Ha az irásban beadott magáninditvány határozatlan vagy hiányos, annak helyesbitése, illetőleg pótlása rövid uton, esetleg a magáninditványra jogosultnak kihallgatásával eszközlendő. A büncselekménynek téves minősitése az inditvány hatályát nem érinti.

A rendőri hatóságoknál és közegeknél tett magáninditvány az illetékes ügyészséghez haladéktalanul átteendő.

Különös fontosságu a törvénynek azon intézkedése, hogy a csak magáninditványra üldözhető büncselekmény miatt az inditvány megtétele előtt a nyomozás nem teljesithető, és hogy a kir. ügyész sem rendelheti el a nyomozást. 3. §.

A büncselekményeknek az a csoportja tehát, melynek megjelölésére mai jogi műnyelvünk „a sértett fél inditványára üldözendő“ jelzőt használja, a sértett fél egyéni érdekeinek és a családi életnek kiméletére vezethető vissza.

Teljesen igazolt ennélfogva, ha ezekben az esetekben a törvény a sértett kimélete érdekében mellőzi a hivatalból való üldözést mindaddig, mig a sértett inditványának előterjesztésével kifejezésre nem juttatja azt, hogy érdekei nem kivánják a bünvádi eljárás mellőzését.

4. A magánfél perjogi hatásköre.

A törvény a bünvádi eljáráshoz csatlakozott kárositottat szintén perjogi hatáskörrel ruházza fel, ezt azonban nem terjeszti ki egyébre, minthogy a magánfél abban az irányban és abban a mértékben, melyben ez a magánjogi igény érvényesitéséhez szükséges, elősegitse, támogassa és kiegészitse a közvádló tevékenységét.

51. §. 2. pont A magánfélnek joga van tehát az ügy iratait, hacsak fontos ok nem gátolja, a nyomozás folyamán is megtekinteni.

5. A sértett fellépése.

52. §. 1. bekezdés A sértett, a ki mint magánvádló, csatlakozó vagy magánfél fellépni kiván, köteles a szándékát, jogosultságának igazolása mellett, a rendőri hatóságnál bejelenteni.

A nyomozást vezető hatóság a bejelentés tárgyában határoz és annak a jelentkezését, kinek a magánvádló, csatlakozó, illetőleg magánfél gyanánt való működésre joga nincsen, hivatalból visszautasithatja.

A nyomozást vezető hatóság határozata ellen az ügyben illetékes elsőfoku biróságnál tehető előterjesztés, melyet törvényszéki ügyekben a vádtanács intéz el. A biróság e tárgyban hozott határozata ellen perorvoslatnak nincs helye. 52. §. utolsó bekezdés

Ezen utolsó bekezdés birói ellenőrzés alá helyezi a nyomozást vezető hatóságnak nyujtott hatalmat és ezzel kizárja a visszaélés lehetőségét.

6. *Felhatalmazás alapján üldözhető bűncselekmények.*

Oly büncselekmények tekintetében, melyek csak felhatalmazás alapján üldözhetők, a felhatalmazás akár a kir. ügyészséghez, akár az igazságügyi ministerhez intézett hivatalos iratban vagy külön irásbeli nyilatkozatban adható meg.

Az 1878. évi V. t.-cz. 271. §. esetében a felhatalmazás megadása, valamint az ugyane törvény 272 §-ában emlitett kivánatról való értesités az igázságügyi ministernek a kir. ügyészséghez intézett rendelete utján történik.*)

---

*) 1878. V. 271. §. Biróságok, birák, birósági hivatalnokok, a királyi ügyészségnek vagy tagjainak hivatali kötelességeire vonatkozó olyan állitás miatt, mely valódisága esetében azok ellen bünvádi vagy fegyelmi büntetést vonna maga után: a bünvádi eljárás rágalmazásért csak hivatalból és az igazságügyminister felhatalmazása folytán indithatό meg.

Különösen kiemelendő e helyütt a törvénynek következő intézkedése:

4. §. Azokban az esetekben, a melyekben valamely büncselekménynek üldöztetése a büntetőtörvények szerint felhatalmazástól, vagy kivánattól függ, az ennek megadása, illetőleg előterjesztése nélkül inditott eljárás a nyomozáson tul nem terjedhet.

Minthogy a rágalmazásnak és becsületsértésnek bttkvünk 269—272. §-ában meghatározott amaz eseteiben, melyek csak felhatalmazás vagy kivánat alapján üldözhetők, jelenlegi eljárási gyakorlatunk értelmében a kir. ügyész egyes eljárási cselekmények elrendelése iránt sem tehet inditványt: az eljárás sikere számos esetben meghiusulhat, illetőleg az eljárás sokszor illuzoriussá válhatik; szükséges volt tehát kimondani, hogy a büntető hatóságok a büncselekmény megtorlására szükséges előkészitő lépéseket, különösen a sürgős intézkedéseket ez esetekben is haladék nélkül, illetőleg a felhatalmazást vagy kivánatot be nem várva, hivatalból megtehessék.

Mindazáltal, mert ezek az ügyek közhivatali, politikai, esetleg nemzetközi szempont-

---

272. §. Ha a rágalmazás vagy becsületsértés:
1. külföldi uralkodó vagy államfő ellen;
2. valamely külállamnak Ő Felségénél felhatalmazott követe vagy ügyviselője (Chargé d'affaires) ellen követtetik el: a bünvádi eljárás, az illető állam vagy követnek, illetőleg ügyviselőnek diplomatiai uton kijelentett kivánatára, hivatalból inditandó meg.

ból kényes kérdéseket és viszonyokat érintenek, melyeket nem az állam büntető hatóságai, hanem az illető politikai testület, közhatóság vagy a külföldi államkormánya jogosultak és hivatottak mérlegelni, a törvény csak a per előkészitő szakában engedi meg az eljárásnak hivatalból való folytatását.

III. A nyomozás menete.

A kir. ügyész, mint a bünüldözés rendes és első közege tartozik ugyan nyomoztatni, ha közegei „tudomására" hoznak valamely büncselekményt, ezen kötelme azonban csak a hivatalból üldözendő büncselekményekre van szoritva s a magáninditványra üldözendő büncselekményekre ki nem terjed, mivel ezek tárgyában a jogosult inditványa előtt általában nincs helye bünvádi eljárásnak és miattok előbb nyomozás sem teljesithető.

A törvény 93. §-a ilykép intézkedik:

A kir. ügyészség a tudomására jutott bün- 93. §.
cselekményeket, melyek nem magáninditványra üldözendők, nyomoztatja és az ismeretlen tettesek kipuhatolása czéljából intézkedik.

A rendőrség önálló eljárása.

A büncselekmények kinyomozásánál a 94. §.
siker legbiztosabb eszköze a gyorsaság, ez okból feljogositja a törvény a rendőrséget az önálló nyomozás teljesitésére illetve kötelességévé teszi a nem magáninditványra üldö-

zendő büncselekményeket külön felhivás nélkül is hivatalból nyomozni.

Hogy azonban a kir. ügyésznek a vezetés iránti joga csorbát ne szenvedjen, de a mellett a nyomozás szakadatlan menete is biztositva legyen, a rendőrséget a nyomozás adatainak a kir. ügyészhez leendő áttételére, egyuttal azonban a nyomozás folytatására is kötelezi.

A 94. §. első bekezdése tehát igy szól:

A rendőri hatóságok és közegek kötelesek a nem magáninditványra üldözendő büncselekményeket külön felhivás nélkül is hivatalból nyomozni és a tudomásukra jutott adatok megjelölésével, valamint a bizonyitó tárgyak áttétele mellett az illetékes kir. ügyészségnél feljelenteni.

A rendőri hatóságok és közegek a nyomozást a feljelentés megtétele után is tartoznak folytatni és különösen a büncselekmény nyomainak épségben tartása, a tettes vagy részes elrejtőzésének és megszökésének megakadályozása és a tényállás felderitése végett a szükséges intézkedéseket megtenni és ezekről is a kir. ügyészséget sürgősen értesiteni.

A mennyiben a kir. ügyészség intézkedéséig a büncselekmény nyomainak megsemmisitésétől vagy megváltoztatásától kellene tartani, a szükséges birói cselekmény teljesitése végett a legközelebb levő járásbiróságot keresik meg.

MÁSODIK FEJEZET.

Kihallgatás a rendőri hatóság előtt.

A rendőri hatóság vagyis az államnak, a törvényhatóságoknak, rendezett tanácsu városoknak és a községeknek rendőri hatáskörrel biró hatóságai és hivatalai, valamint ezeknek vezetői és önálló intézkedésre jogositott tagjai, nevezetesen a községi elöljáróságok is, megidézhetnek és eskü kivétele nélkül kihallgathatnak mindenkit, a kitől a kideritendő ténykörülmények tekintetében felvilágositást várnak. 96. §.

A 96. §. a kihallgatás módjára nézve a törvény X. és XIII. fejezetében foglalt intézkedéseket kivánja alkalmaztatni.

Nem szenved kétséget, hogy bizonyos alaktalan eljárás, főleg az első rendőri lépések alkalmával, igen sok esetben mellőzhetetlen; de ennek eredménye csak akkor tarthat igényt hitelességre, ha az a nyomozás későbbi szakában rendes alakszerü eljárás utján van megállapitva.

Ily értelemben veendő a X. és XIII. fejezetekre való utalás, mely szerint a nyomozásnak sem lehetnek rendszerint más eszközei, mint a vizsgálatnak.

E helyütt már hivatkozunk a törvény 10. §-ára, mely szerint *sürgős intézkedések vasárnapokon és ünnepnapokon is elrendelendők és foganatositandók.*

A terheltnek hatóság elé rendelése és kihallgatása.

Idézőlevél és elővezető parancs.

130. §. A rendőri hatóságok a terheltet megjelenése végett rendszerint csak megidézik.

E helyen már kiemelhetjük, hogy a törvény indokolása szerint, a ki ellen több, mint alapos gyanu még nem létezik, „gyanusitott“ czimén idézendő; a ki ellen azonban vádhatározat van hozva, vagy főtárgyalás van elrendelve, mint „vádlott“ idéztetik.

Az idézés czélját a törvény nem jelöli meg s ez fölösleges is volna, mert azt sem általános szabályban, sem taxative kimeriteni nem lehet.

Az idézés zárt *idéző-levéllel* történik. Ennek tartalmaznia kell:

a) Az idéző hatóságnak nevét

b) a megidézettnek nevét

c) a kihallgatás helyét, napját és óráját

d) azt a figyelmeztetést, hogy meg nem jelenés esetében a megidézett elővezetése lesz elrendelve, végre

e) a hivatalos pecsétet és az idéző hatóság eljáró tagjának aláirását.

Az idézőlevél külső formáját tekintve, kiemelendő, hogy a törvény intencziója szerint nincs a terheltnek joga a véletlenül nyiltan kézbesitett idézőlevelet visszautasitani; hogy az esetre, ha ellenmondás van a boriték és az idézőlevél között, akkor az utóbbi az irányadó, mert fel lehet tenni,

hogy az idézőlevél kiállitásánál nagyobb gonddal jártak el, mint a czimzésnél; hogy a nyomozás stádiumában nem szükséges megnevezni a büncselekményt, mely miatt az idézés történik; és hogy ama figyelmeztetés elhagyása, hogy a megidézett elmaradása esetében elő fogják vezetni, nem teszi az idézőlevelet hatálytalanná, de az elővezetés foganatositása ily esetben nem volna indokolt.

A fegyveres erőnek vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban levő tagja, valamint a rendőrség vagy a pénzügyőrség személyzetéhez tartozó egyén terhelt gyanánt rendszerint illetékes feljebbvaló hatósága utján idézendő meg; de ez utóbbinak egyidejü értesitése mellett közvetlenül is megidézhető, ha feljebbvaló hatósága nincs helyben és a késedelem veszélylyel jár.

Egyéb közszolgálatban állók, vagy olyan magánvállalatbeli alkalmazottak, a kiknek helyettesitése eltávozásuk esetében a közérdek szempontjából szükséges, feljebbvalójuknak egyidejü értesitése mellett közvetlenül idézendők.

Az idézés körüli fenti formalitás indoka a szolgálat érdekében, a szigoru függőségben és abban keresendő, hogy a feljebbvaló a helyettesités iránt kellő időben intézkedhessék.

A törvény rendelkezéséből nem következik 131. §.
az, hogy a meg nem jelenés következtében az elővezető parancsot feltétlenül ki kell adni, mert az elővezetés nem annyira bün-

tetés, mint inkább a megjelenés kötelességének kényszeritő eszköze, következésképp, ha az idéző hatóság később meggyőződik, hogy az idézettnek megjelenésére nincs szükség: akkor az elővezető parancs kiadása mellőzhető.

Elővezető parancsot kell kiadni:

1. ha az előzetes letartóztatásnak valamely törvényes oka forog fenn. (l. 141. §.)

2. ha a szabályszerüen megidézett*) (79. §.) terhelt nem jelent meg és elmaradását figyelembevehető okkal ki nem mentette, a hatóság előtt megjelenése pedig továbbra is szükséges.

Ha az idézés a 80. §. értelmében történt,**)

---

*) 79. §. Az idézőlevelet rendszerint a megidézendőnek, más határozatot vagy az értesitendő egyénnek, vagy igazolt meghatalmazottjának kell kézbesiteni.

A magánvádló ügyvédjének, vagy kézbesitések átvételére meghatalmazottjának kezéhez történt minden kézbesités a magánvádlóval szemben is hatályos.

**) 80. §. Ha valaki lakó- vagy tartózkodó helyét nem hagyta ugyan el. de ott a kézbesitő őt meg nem találja: a kézbesitendő irat házanépe valamelyik teljes koru tagjának adandó át; ha pedig ilyen nem volna jelen, az érdekeltnek háza kapujára, vagy lakásának ajtajára, lehetőleg tanuk jelenlétében függesztendő ki s erről az érdekelt egyén *ajánlott levélben* értesitendő. Ezenfelül a kifüggesztés teljesitését a kézbesitendő irat tartalmának közlése mellett a község előljáróságának (a fővárosban a kerület rendőrkapitányságának) azzal a felhivással kell tudomására hozni, hogy arról az érdekeltet haladéktalanul értesitse. Az utóbbi értesités elmulasztása a kifüggesztés utján teljesitett kézbesités hatályát nem érinti.

elővezető parancs csak az ellen bocsátható ki, a ki az ajánlott levél kézhezvételével a megidézésről tudomást szerzett.

Hogy mi tekinthető az elmaradás alapos okának, ezt az idéző hatóság a concret eset körülményeihez képest van hivatva meghatározni.

Az elővezető parancsot irásban kell kiadni és abban tüzetesen meg kell jelölni az elővezetendő terheltet, a terhére rótt büncselekményt és az elővezetés elrendelésének okát. A parancsot el kell látni az elővezetést elrendelő hatóság megjelölésével, hivatalos pecsétjével és aláirásával.

Az elővezető parancs kézbesitője köteles a terheltet, ha szükséges, kényszeritő eszközökkel, esetleg a karhatalom igénybevételével is, az idéző hatóság elé állitani.

A fegyveres erőnek vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban álló tagja ellen elővezető parancs nem bocsátható ki, hanem elővezettetése végett feljebbvaló hatósága keresendő meg.

A terhelt kihallgatása.

A törvény a terhelt kihallgatását elsősorban, mint védelmi eszközt illeszti az eljárás keretébe és ha nem mond is le arról, hogy a terhelt kihallgatása egyuttal a valóság felderitésének egyik hathatós eszköze legyen, mégis erélyesen utasit vissza minden eszközt, mely akár közvetlenül, akár közvetve, vallomásra kényszerithetné a terheltet.

A tudomány és a felvilágosodott törvényhozások ma már egyetértenek abban, hogy e század polgáriasultsága és alkotmányos jogérzete nem türhet meg oly állapotot, hol a hatalom, akár a nyers erő brutális, akár az erkölcsi kinvallatás finomitott eszközeivel keresse az igazságot.

132. §. Szabály az, hogy *mindegyik terheltet külön és élőszóval kell kihallgatni.* Ennek czélja az, hogy a terheltek egymás nyilatkozatát ne hallják, ez nekik vallomásukra s ellenmondások kikerülésére utmutatásul ne szolgáljon és nehogy ezáltal egymásra indokolatlan pressiót gyakoroljanak.

Megengedhető, hogy a terhelt egyes bonyolult kérdésekre vonatkozó feleletadás előtt irásbeli feljegyzéseket tekinthessen meg.

Ha a terhelt kifejezetten kéri, vagy ha a nyomozást teljesitő *rendőri hatóság tagja* szükségesnek találja, a kihallgatás két birósági tanu jelenlétében teljesitendő.

A tanuk jelenléte nemcsak a gyanusitásoknak állja utját, hanem a nyomozó s vizsgáló közegek esetleges tulkapásainak is, bár manapság ez utóbbiaktól már alig lehet tartani.

Birósági tanu gyanánt azonban lehetőleg független egyének alkalmazandók; azért nem alkalmazható a fegyveres erőnek vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban levő tagja.

A kihallgatás módja.

Az első kihallgatás kezdetén megkérdezendő a terhelttől, neve, kora, vallása, szülő és lakóhelye, honossága, foglalkozása, családi állapota, vagyoni és katonai szolgálati viszonyai, továbbá volt-e már büntetve és, ha igen, hol, mikor és mi miatt?

Ha a terhelt válaszának valóságához kétség fér, vagy ha egyéb okból szükségesnek mutatkozik: a terheltnek személyi viszonyai más módon is nyomozás tárgyává teendők.

Ha a terhelt kihallgatása első sorban védelmi eszköz, akkor e feladatot csak ugy töltheti be, ha a terhelt tudomásával bir annak, a mivel vádolják; az ügyre vonatkozó kérdések tevését tehát mindig meg kell előzni annak, hogy a kihallgatást teljesitő közeg általában megjelölje a terhelt ellen felhozott büncselekményt· és meg kell őt kérdezni, hogy védelmére kíván-e valamit előterjeszteni.

Igenlő válasz esetében, alkalom adandó a terheltnek arra, hogy a tényálladék tárgyában összefüggő, részletes vallomást tehessen és a javára szolgáló ténykörülményeket előadhassa.

A törvény a terheltet sem nem kötelezi, sem nem kényszeriti válaszadásra. De, hogy őt a kihallgatást eszközlő közeg eleve figyelmeztesse, hogy kérdéseire nem kell felelnie, ez oly ujitás volna, melyet népünk jogi és erkölcsi érzetével alig lehetne összeegyeztetni.

Másrészt azonban ama figyelmeztetést, hogy a terhelt a hozzá intézett kérdésekre határozottan és a valósághoz hiven feleljen, sem tartotta a törvény felveendőnek, mert ezen figyelmeztetés meg erkölcsi nyomás segélyével igyekszik czélt érni. És ha mindenütt el van ismerve az a szabály, hogy a terhelt nem az eljárás tárgya, hanem ügyfél és hogy nem köteles magát az állam büntető hatalmának kiszolgáltatni, hanem ellenkezőleg, ez tartozik bünösségét bebizonyitani: akkor ebből a tételből okszerüleg az következik, hogy az igazmondást erkölcsi pressióval sem szabad tőle kicsikarni.

A gyanusitott csak arra hallgatható ki, hogy mit tud az alapos gyanuval szemben védelmére felhozni s védekezésében vagy elismeri a gyanu alaposságát vagy nem; előbbi esetben a pressiótól ment szabad beismerése bizonyitékul fog szolgálni, az utóbbi esetben pedig az igazságszolgáltatás organumainak áll feladatában a gyanut a praeparatorius eljárás folyamán a valószinüség, a főtárgyalás alkalmával pedig a bizonyság fokára emelni.

Hogy a terhelt könnyen megértse a kérdéseket, ezek feltevésénél a tények és adatok logikai és időrendi sorozatára kellő figyelem forditandó. Oly módon kell tehát a kérdéseket intézni, hogy előadásának hézagai pótolva, ellenmondásai felvilágositva legyenek.

Közölni kell vele első sorban a vádat támogató adatokat is, mert a védelem nem

a tényállás, hanem csakis a bizonyitékok ellen irányulhat. Collisio veszélye esetén azonban kivétel teendő, mert a védelem szabadsága csak addig jogosult, a meddig, ép ugy, mint a vád, az anyagi igazságot akarja érvényre juttatni; ha tehát a nyomozó hatóság ellenkező törekvésről szerez meggyőződést, akkor jogot kell neki adni, hogy ilyen esetekben a terhelő adatok közlését megtagadja.

Ha a terhelt olyan tényekre vagy bizonyitékokra hivatkozik, a melyek ártatlanságának megállapitására vagy bünösségének enyhébb szinben való feltüntetésére alkalmasak, azok, ha csak a halogatás czélzata nem nyilvánvaló, sürgősen megállapitandók, illetőleg megszerzendők.

Ha a terhelt olyan büncselekményt beszél el, vagy ismer be, mely miatt eljárás nincs inditva: vallomásának ez a része egész terjedelmében külön jegyzőkönyvbe veendő és a kir. ügyészséggel haladék nélkül közlendő.

Eljárás a feleletet megtagadó terhelttel szemben.

Ha a terhelt a védelmének előterjesztése végett hozzá intézett kérdésre kijelenti, hogy nem bünös, de a vádra nézve nem kiván részletesebben nyilatkozni, további kérdések nem intézendők hozzá. 134. §.

Ekkor, valamint abban az esetben is, ha egyáltalán vagy bizonyos kérdésekre nem akar felelni, vagy ha siketnek, némának,

tompa elméjünek, vagy elmebetegnek *tetteti magát* és a hatóság a tettetésről saját észlelete, tanuvallomások, vagy szakértők véleménye alapján meggyőződik: arra kell a terheltet figyelmeztetni, hogy viselkedése az eljárás folytatását nem akadályozza és hogy esetleg a védelem eszközeitől fosztja meg magát.

Ez a figyelmeztetés nem egyéb, mint a terhelt védelmi érdekeinek biztositása. A figyelmeztetés ment marad minden kényszeritő jellegtől és csak felvilágositja a terheltet, hogy esetleg a védelem érdekében czélszerü lesz, ha nem tanusit teljesen passiv szerepet. Ha azonban a terhelt a hallgatást helyes védelmi eszközül tekinti, ugy ebben meg nem akadályozható, mert akkor, midőn a törvény a terhelt tetszésére bizza, kiván-e felelni vagy nem, a hallgatást megengedett védelmi eszköznek ismeri el.

A kihallgatás tiltott módja.

135. §. A törvény az inquisitorius per visszaéléseit gyökeresen ki akarja irtani, ennek bizonysága a kihallgatás ama módjainak egyenkint való felsorolásában és megtiltásában rejlik, melyeket a furfang és a ravaszság beismerő vallomások kieszközlésére kigondolt.

A felsorolt részletezések, az alapelv helyes körvonalazása mellett, szoros törvény-technikai szempontból nem feltétlenül szükségesek ugyan, azonban világos kizárása végett amaz uralkodott iránynak, melynél csaknem min-

den eszközt szentesiteni látszik a beismerés kierőszakolásának czélja, nem volt fölösleges eme részletes instruktionális szabályokra rámutatni.

Ezek nyiltan kimondják, hogy a törvény nem azt teszi a terhelt kihallgatásának minden áron elérendő czéljává, hogy ez beismerésre birassék, hanem azt akarja, hogy a kihallgatás biztositékot nyujtson a beismerés tiszta önkéntes keletkezése mellett.

A terhelt vallomásának vagy beismerésé- 135. §. 1. bekezdés
nek kieszközlése végett tehát nem szabad sem igéretet, biztatást, ámitást, fenyegetést, erőszakot vagy kényszert használni, sem a terheltet éjjeli kihallgatással vagy más módon czélzatosan kifárasztani.

Nem szabad a terhelthez határozatlan, 135. §. 2. bekezdés
homályos, többértelmü, fogásos vagy olyan kérdést intézni, mely a feleletre utmutatást tartalmaz, vagy melyben valamely be nem ismert tény beismertnek vagy be nem bizonyitott tény bebizonyitottnak van véve.

A lehetőségig kerülni kell minden kérdést, 135. §. 3. bekezdés
mely csak a terhelt feleleteivel megállapitandó ténykörülményt foglal magában. Különösen a részesre, az orgazdára és a bünpártolóra vonatkozó kérdésekben ezeket csak akkor szabad megnevezni vagy közelebbről megjelölni, ha a terheltet más megengedett módon nem lehetett megnevezésökre birni. Ezekben az esetekben a kérdést szó szerint kell a jegyzőkönyvbe venni.

A terhelthez nem intézhető kérdés olyan 135. §. 4. bekezdés
körülményre nézve, melyet hivatalánál, vagy

közszolgálati viszonyánál fogva titokban tartani köteles; kivéve, ha feljebbvaló hatósága őt e kötelesség alól felmentette.

Bűnjelek felmutatása.

136. §. Oly tárgyak azonosságának megállapitása czéljából, melyek a büncselekménynyel összefüggésben állanak, vagy a terhelt ellenében bizonyitékul szolgálhatnak, a terheltet részletes leirásukra kell felszólitani és azután felismerés végett meg kell őket a terheltnek mutatni, illetőleg ha a felismerendő tárgyak a biróság elé nem szállithatók, a terheltet hozzájuk kell vezetni.

Ezen eljárásnál is kerülni kell minden realis vagy verbalis suggestiót.

Eljárás eltérő vallomások esetén.

137. §. Ha a terheltnek későbbi vallomása a korábbitól eltér, különösen ha beismerését visszavonja, az eltérés, illetőleg a visszavonás okát mindig meg kell tőle kérdezni.

A kihallgatás intézményének jellegéből önként következik, hogy eme kérdéseket is oly szellemben kell feltenni, hogy az eltérésnek terhelő következményeit megismerje a terhelt. Soha sem elég tehát az eltéréseket, vagy a beismerés visszavonását egyszerüen konstatálni, hanem mindig az okok után kell tudakozódni, mert az erre adott válasz, esetleg az ennek következtében szükségessé vált-

nyomozás ad felvilágositást arra nézve is, hogy melyik vallomásnak tulajdonitható hitelesség.

Szembesités.

Ha a terhelt kivánja, hogy a nyomozási eljárásban terhelt társával vagy valamely tanuval szembesitsék, ezen kivánsága teljesitendő, ha teljesitése nem okoz nehézséget. Ezzel a terhelt védekezése és rosszhiszemü vallomások megerőtlenitése lényegesen elő van mozditva. 138. §. 2. bekezdés

Szembesithető a terhelt más terhelttel vagy tanuval a nyomozás folyamán még az esetben is, ha 138. §. 1. bekezdés

a) egymástól lényegesen eltérő vallomást tettek és az ellenmondást nem lehet másképen tisztába hozni,

b) vagy ha alaposan kell tartani attól, hogy a főtárgyaláson a szembesités nem fog megtörténhetni.

Egyidejüleg csak két terhelt, illetőleg csak a terhelt és egy tanu szembesithetők.

Beismerés.

A törvény azon elvet tartja szem előtt, hogy mennél tisztább és külső befolyásoktól mennél inkább ment elhatározás legyen annak forrása. Mindig és mindenütt első rendü bizonyitó eszköznek tekintették a beismerést, elismerték pedig amaz alapon, hogy önmagára kártékony és ártalmas vallomásokra rendszerint senki sem bir hajlandósággal. 139. §.

Mindazáltal lehető óvatossággal kell mérlegelni a beismerés értékét is, mert a tapasztalás azt is mutatja, hogy igen sok esetben életuntság, önfeláldozás, más büncselekmény eltitkolásának czélzata, anyagi jutalom stb. igen gyakran voltak rugói a beismerésnek.

Nem ok nélküli tehát a beismerés bizonyitó erejét a tárgyi körülményekkel való összhangzástól tenni függővé, s ezért a törvény habár tartózkodást tanusit is a beismerés kellékeinek felsorolásában, mégis ama rendelkezésben, hogy az eljárást vezető hatósági közegnek kötelessége, beismerés esetén is a terhelt bünösségére vonatkozó egyéb bizonyitékokat is megszerezni, utmutatást ad arra, hogy az oly beismerésnek, mit semmi más bizonyiték nem támogat, hitelt adni alig lehet.

A törvény 139. §-a igy szól:

A terhelt beismerésének megtörténte után is rendszerint meg kell szerezni a terhelt bünösségének egyéb bizonyitékait is.

Ha azonban a beismerés teljesen kimeritő és azt az eljárás egyéb adatai is támogatják, a további nyomozás teljesitése a vádló inditványától függ.

Tolmács alkalmazása.

140. § 1. bekezdés Ha a kihallgatást foganatositó hatósági közegnek a terhelt részéről használt nyelvben nincs teljes jártassága, előlegesen megesketendő tolmácsot kell alkalmazni.

Ha a terhelt süket, de olvasni tud, a kérdéseket irásban kell hozzá intézni; 140. § 2. bekezdés

ha a terhelt néma, de irástudó, arra szólitandó fel, hogy a feleleteket irásban adja meg, esetleg önmaga irja a jegyzőkönyvbe.

Ha a kihallgatás ekkép nem foganatositható, a kérdésnek és a terhelt feleleteinek tolmácsolására oly egyén alkalmazandó, ki magát a terhelttel megértetni tudja. 140. §. 3. bekezdés

A tolmács gyanánt használt egyén jegyzőkönyvvezetőül alkalmazható.

HARMADIK FEJEZET.

A tanuk.

I. A tanuk idézése és tanuzási kötelesség.

A nyomozó hatóság hivatásának teljesitésében ama csekély kivétellel, midőn önmaga közvetlenül észlelheti a tényeket, mások észleletére van utalva. 192—224 §§.

Törvényünk első rangu bizonyitékul ismeri a tanuvallomást, mert a mult eseményeinek igazolása alig történhetik másként, mint azok elbeszélése folytán, kik az eseményeket közvetlenül észlelték, látták vagy hallották.

Főelv gyanánt fogadta el a törvény, hogy bárkit ki lehet tanukép hallgatni, tehát gyermeket is, elmebeteget is, továbbá olyan egyént is, ki büntettet követett el.

A szabad mérlegelés megadja a módot arra, hogy a mennyiben valamelyik tanu szavának hinni nem lehet, annak vallomása figyelembe ne vétessék.

Tanuzási kötelesség.

192. §. 1. bekezdés Tanuk gyanánt, a mennyiben kihallgatásuk szükségesnek mutatkozik, megidézendők mindazok, a kikről fel lehet tenni, hogy a bűncselekményről és a bűnvádi eljárásra nézve fontossággal biró ténykörülményekről közvetlen észleleten alapuló tudomásuk van.

A tanuvallomás az igazságszolgáltatás mellőzhetetlen kelléke lévén, a tanuidézésre törvény szerint felruházott hatóságnak, tehát a rendőri hatóságnak felhivására mindenki, hacsak külön jogczimnél fogva felmentve nincs, köteles megjelenni és arról, a mit bizonyos tényekre nézve tapasztalt, igaz tanuságot tenni.

Miután a nyomozás a rendőri hatóság kezébe van letéve, a törvény előirja, hogy a rendőri hatóságok előtti megjelenés is általános kötelesség legyen.

A tanuzás kötelessége alól a *külföldiek* sincsenek kivéve. A tanuzási kötelesség tehát nem az állampolgároknak kötelessége, hanem mindenkinek kötelessége az állam jogrendje irányában, a hol tartózkodik.

A tanunak kötelessége azon a helyen megjelenni, hová idéztetett és itt minden tárgyat, helyiséget stb. meg kell jelölnie, a melyekre tanuságtétele vonatkozik.

192. §. 2. bekezdés Mindenki, a kit tanukép megidéznek, a mennyiben a törvény kivételt nem tesz, köteles megjelenni és tudomása szerint tanuságot tenni.

Tanuk idézése.

Az idézés rendszerint az ügy megjelölése nélkül, *idézőlevéllel* történik. 193. §.

Az ügy megjelölése, vagy meg nem jelölése tisztán az idéző közeg belátására van bizva, mert némely esetben czélszerü lehet az ügyet elhallgatni, más esetben pedig az ügy megjelölését a tanu kellő tájékoztatása czéljából az igazságszolgáltatás érdeke követelheti.

Az idézőlevélben a megidézettet és foglalkozását, a megjelenés helyét és idejét, végre azt, hogy a megidézett tanukép lesz kihallgatandó, meg kell jelölni és ki kell fejezni, hogy ki nem mentett elmaradás esetében elővezetés és pénzbüntetés jön alkalmazásba.

A törvény nem tiltja el a szóbeli idézést sem, mindazonáltal ennek csupán sürgősség által igazolt kivételnek kell lennie, mert a „*kellő megidézés*“ a szóbeli idézés mellett mindig külön bizonyitás tárgya volna.

Büntető határozatok tanuk irányában.

A törvény a tanukötelesség keretén belül különböztetést tesz a megjelenés és a vallomás, illetve eskütétel kötelességének megsértése között. 194—196. §.

A kényszeritő eszközök *meg nem jelent*, vagy *eltávozott tanu* ellen a következők: elővezetés és az okozott költségek megtéritése,

továbbá 600 koronáig terjedhető és elzárásra átváltoztatható pénzbüntetés.

. A *vallomástételt megtagadó tanu* ellen a büntetés lehet: okozott költségek megtéritése és 1000 koronáig terjedhető, elzárásra átváltoztatható pénzbüntetés. A mennyiben a büntetés kimondása eredménytelen maradt, a tanu letartóztatható és az eljárás befejezéseig fogva tartható. E fogvatartás kihágási ügyben 6 hétig, bünügyben pedig 6 hónapig is terjedhet.

Tény az, hogy nem lehetett a nyomozó eljárás sikere érdekében a tanukötelesség körét tisztán a biróság előtti megjelenésre szoritani, de közjogunk és alkotmányunk elveivel ellenkeznék, ha ily sulyos büntetéseket a függetlenség attributumával fel nem ruházott rendőrség alkalmazhatná.

A pénzbüntetést és fogvatartást tehát a nyomozás stádiumában is csak a vizsgálóbiró vagy járásbiróság, az eljárás későbbi szakában pedig az itélő biró rendelheti el.

A rendőri hatóság tehát bünvádi nyomozó ügyben *tanuul megidézett egyén ellen az emlitett rendbüntetéseket nem alkalmazhatja*, hanem e czélból köteles a bírósághoz fordulni.

Katonák, csendőrség stb. megidézése.

197. §. A fegyveres erőnek és a csendőrségnek tényleges szolgálatban álló tagjai, valamint a rendőrséghez és a pénzügyőrséghez tartozó egyének tanukul rendszerint feljebbvaló ható-

ságuk utján idézendők meg; de ez utóbbinak egyidejü értesitése mellett közvetlenül is megidézhetők, ha feljebbvaló hatóságuk nincs helyben és a késedelem veszélylyel jár.

Köz- vagy magánszolgálatban álló egyének idézése.

Ha a tanukép megidézendő egyén olyan közszolgálatban áll, vagy olyan magánvállalatnál van alkalmazva, melynél eltávozása esetében helyettesitése a közérdek szempontjából szükséges, megidézéséről feljebbvalója egyidejüleg értesitendő. 198. §.

A 197. és 198. §§. intézkedései megelőzni akarják a tanukötelesség és a közszolgálati, illetve a közérdekü magánszolgálati kötelezettség között támadható összeütközéseket.

Katonákra vonatkozó büntetési határozat.

A mennyiben a katonai biróság hatóságának alávetett egyén az idézésre meg nem jelent, vagy ha megjelent, illetőleg ha tanukép előállitották, a kihallgatás helyéről engedelem nélkül eltávozott, a vallomástételt, vagy az eskü letételét, illetőleg a vallomás megerősitését megtagadta, a biróság a megfelelő kényszeritőeszközök alkalmazása és az okozott költségnek (194. 195. §§.) tőle leendő behajtása végett az engedetlen tanu feljebbvalójához fordul, a ki a vonakodót a törvény megtartására is szoritja. 199. §.

A törvény nem tartotta czélszerünek rést törni amaz általános hatásköri elven, hogy a katonai biróság hatóságának alávetett személyek ellen, tényleges szolgálatuk ideje alatt csakis a katonai biróság van hivatva szabadságvesztést vagy más kényszeritö eszközöket alkalmazni. Mivel pedig a katonai feljebbvaló nem alkalmazhatja mindig a jelen törvényben felsorolt kényszeritö eszközöket, hanem azokat, melyeket a külön katonai szabályok megengednek, ennélfogva a 199. §. megfelelő kényszeritö eszközökről szól.

Területenkivüliség és személyes mentesség.

200. §. Azoknak kihallgatására nézve, a kiket területenkivüliség vagy személyes mentesség (31. §.) illet, a nemzetközi jog elvei, illetőleg a fennálló államszerződésekben foglalt szabályok és a fennálló gyakorlat irányadók.

A diplomácziánál alkalmazott egyéneket megillető területenkivüliség kedvezménye, valamint a konzulságok személyzetének személyes mentessége a nemzetközi jog körébe tartoznak s mint ilyenek, csak az erre illetékes nemzetközi faktorok közreműködésével módosithatók.

A nemzetközi jog e részének a bünvádi perrendtartásba foglalása tehát egyrészt veszélyes, mert a legcsekélyebb eltérés nemzetközi bonyodalmakat idézhet elő, másrészt alig lehetséges, mivel pl. a konzulságok személyzetének immunitását a fennálló nem-

zetközi szerződések nagyon eltérően állapitják meg.

A hivatkozott 31. §. különben igy szól: Ha a terheltet a területenkivüliség vagy a személyes mentesség kedvezménye illeti, vagy ha e tekintetben kétség merül fel: az esetről a bünvádi eljárás meginditása előtt, vagy ha ez már meg volt inditva, ennek felfüggesztése mellett az igazságügyi ministerhez nyomban jelentés teendő.

A területenkivüliség és a személyes mentesség fennállása és terjedelme fölött a nemzetközi szerződések és a gyakorlatok alapján az igazságügyi minister dönt.

Lakásukon kihallgatandó tanuk.

Lakásukon hallgatandók ki: 201. §.

1. Az uralkodó ház tagjai. Ez a pont a nyomozó hatóságokat nem érdekli.

2. Azok, kik aggkoruk, hosszabb időre terjedő betegségük vagy testi fogyatkozásuk miatt az idézésre meg nem jelenhetnek.

Tanukihallgatás megkeresés utján.

A vizsgálóbirónak megadja a törvény azon jogot, hogy a vizsgálat czéljait előmozditó, vagy biztositó intézkedések megtétele végett rendőri hatóságokhoz és közegekhez is intézhet megkeresést. 109. §. 2. bekezdés

Ezek a megkeresésnek sürgősen eleget tenni, illetőleg a mennyiben teljesitése közben a megkeresésben megjelölttel összefüggő 109. §. 3. bekezdés

vagy abból folyó más sürgős vizsgálati cselekménynek szüksége merülne fel, ezt is nyomban teljesiteni, ha pedig az eljárás illetőségük területén kivül volna foganatositandó, a megkeresést az eljárásra illetékes hatósághoz haladéktalanul áttenni és erről a megkereső birót értesiteni tartoznak.

A 202. §. e tekintetben következő intézkedéseket foglal magában:

A tanukat a vizsgálat folyamában rendszerint a vizsgálóbiró hallgatja ki, de ha ez nehézséggel járna, a kihallgatás tárgyában a 109. §. második bekezdésében előirt szabályok értelmében, a külön kérdések megjelölése mellett megkereséssel is intézkedhetik.

II. A tanuságtétel akadályai.

204. §. Tanuk gyanánt a vallomás semmiségének terhe mellett ki nem hallgathatók:

1. a lelkész arra nézve, a mit vele a gyónásban vagy egyébként a titoktartás egyházi kötelessége alatt közöltek;

2. a védő arra nézve, a mit a terhelt vele mint védőjével tudatott;

3. a közszolgálatban lévő vagy abból kilépett egyén, ha a tanuságtétellel megsértené a hivatali vagy szolgálati titoktartás kötelességét és e kötelesség alól őt az illetékes feljebbvaló hatóság fel nem mentette.

A ministerekre, a horvát banra és a legfőbb államszámszékek elnökeire nézve a felmentést a király adja.

E három ok felállitására az államot nem bizalmatlanság vezeti a tanu igazmondó képessége és akarata iránt, hanem az a tekintet, hogy az állam által tiszteletben tartandó fontos egyházi, védői és közhivatali kötelességek körén rést ne üssön, s ha ezeket a mentesség eseteitől mégis elkülönitette, ezt csak azért tette, hogy e szétválasztással jelezni kivánja azt a különbséget, mely szerint a tanuságtétel a többi mentő ok tekintetében tisztán a tanu akaratára van bizva, mig a lelkész, a védő és a közhivatalnok, ha vallani akarnának is, sem bocsáthatók tanuságtételre.

III. Mentesség a tanuságtétel kötelessége alól.

Az általános tanukötelesség szabályának kivételt nem ismerő szigoru alkalmazása sok jogos érdeket és bensö érzelmet sértene, melyekbe ridegen nem nyulhat be az állam a nélkül, hogy ethikai czéljával ellentétbe ne jutna.

A törvény három irányban ismeri el a tanumentesség jogosultságát. Egyiket a család köteléke, másokat bizonyos bizalmi állások természete, a harmadikat pedig az a nagy elv szabja meg, hogy senki sem köteles magának ártani.

A tanuzás kötelessége alól mentesek: 205. §.

1. a terhelt fel- vagy lemenő ágbeli rokona vagy sógora, unokatestvére vagy ennél közelebb oldalrokona, házastársa vagy jegyese,

házastársának testvére, testvérének házastársa, örökbefogadó vagy nevelő szülője, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeke, gyámja, gondnoka, gyámoltja vagy gondnokoltja, még pedig a házastársi vagy sógorsági viszonyban levőkre tekintet nélkül arra, hogy fennáll-e még ez a házasság, melyen ez a viszony alapszik.

2. Az ügyvéd, a közjegyző, az orvos, a sebész, a gyógyszerész, a szülésznő és segédjük arra nézve, a mit valaki a hivatásukkal járó bizalomnál fogva titoktartás kötelességével bizott rájok, hacsak a megbizó őket a titoktartás alól fel nem mentette.

206. §. Ezen egyének kihallgatásuk előtt vagy a mikor a kérdéses viszony kiderül, figyelmeztetendők, hogy nem kötelesek tanuságot tenni. Erre tett nyilatkozatuk jegyzőkönyvbe veendő. Az ilyen tanu a kihallgatás folyamán is kijelentheti, hogy nem kiván vallani.

Ha az imént emlitett figyelmeztetés elmaradt, illetőleg a tanu kifejezetten le nem mond a mentesség jogáról, vagy a figyelmeztetés és a lemondás a jegyzőkönyvbe felvéve nincs, a vallomás semmis.

A mentesség kiterjed a terhelt ellen folyamatban levő mindennemü bünperre, a pernek minden szakaira.

207. §. Ha a tanu több terhelttárs közül csak egyhez vagy egyesekhez áll a 205. §. i. pontja alatt megjelölt viszonyban: a tanuságtevést a többiekre nézve csak akkor tagadhatja meg, ha a vallomás el nem különithető.

Hogy azonban elkülönithető-e vagy nem, azt maga a tanu itéli meg, mert nem szabad őt kitenni annak, hogy midőn egyik ellen vall, a másiknak, az ő rokonának helyzetét eshetőleg sulyositsa, vagy véleménye szerint sulyositsa.

A tanu nem kötelezhető vallomásra, vagy 208. §.
valamely kérdés tárgyában feleletre, ha abból reá vagy hozzátartozójára (205. §. 1. pontja) jelentékeny *kár* vagy *szégyen* hárulna.

A „kár“ valamint a „szégyen“ fogalmi körei tagadhatatlan nagy latitud-öt engednek meg, de méltányosabb e kérdésben inkább a szabadabb tér biztositása.

A kárnak, illetve szégyennek jelentékenynek kell lenni, azonban tanu azért, hogy a biró megitélhesse, van-e ok mentességre vagy nincs, nem kötelezhető a kár vagy szégyen körülirására, mert hisz éppen az a czél, hogy elhallgathassa azt, a mi jelentékeny kárt vagy szégyent okoz.

A tanuságtétel megtagadásának oka szük- 209. §.
ség esetében valószinüvé teendő.

IV. A kihallgatás.

a) A jegyzőkönyv alakja.

A törvény indokolásaiban azt az elvet hirdeti, hogy a felveendő jegyzőkönyvnek történeti hűséggel kell leirva lenni, ki, mit kérdezett és a kérdésre a tanu hogyan felelt, mert különben czéljának nem felel meg.

Alig követne el a kihallgatást eszközlő rendőri közeg nagyobb tévedést, mint ha abban a hitben, hogy tökéletesebbé teszi a jegyzőkönyvet, a tanu által soha nem hallott, annál kevésbé használt kifejezésekkel iratná le a tanu vallomását, mert gyakran a tanunak egy durván oda vetett szava, egy parlagi kifejezése mögött rejlik az igazság, melynek szebb alakba foglalása egyuttal a tanuvallomás értelmének meghamisitása lehet.

Ajánlatos továbbá, hogy a tanu feleletei első és ne harmadik személyben foglaltassanak jegyzőkönyvbe, azaz: ne azon alak használtassék, hogy „tanu ezt látta, hallotta stb“, hanem ez: „én láttam, hallottam.“

Nem mondja ki ugyan a törvény kifejezetten a felvételnek ezt az alakját, mert szóról-szóra mégis lehetetlen esetleg feljegyezni minden tanu vallomását, s azt sem mondja ki, hogy a tanu magaviseletének egyes feltünőbb mozzanatai jegyzőkönyvbe vétessenek: mindazáltal egyéb intézkedéseinek szelleméből folyik, hogy mindaz, a mi a felvétel hüségét emelni képes, — ezek pedig arra szolgálnak, — a jegyzőkönyv hitelességének érdekében mellőzve ne legyen.

b) *A kihallgatás módja.*

201. §. 1. bekezdés A kihallgatás egyenkint történik. Ha ugyanabban az ügyben több tanu hallgatandó ki, egyik sem lehet jelen a másiknak kihallgatásánál.

Együttes kihallgatásnak tehát nincs helye. Mindazáltal lehetnek esetek, midőn a helyszinén megjelenve, a kihallgatást eszközlő közeg abból a czélból, hogy a kihallgatandó és az eseménynél együtt jelenlévő tanukat kiválaszsza és a sorrendet megállapitsa, az együttes kihallgatást bizonyos mérvben alig mellőzheti.

A kihallgatás megkezdése előtt figyelmeztetendő a tanu, hogy köteles legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani és hogy vallomását esküvel kell majd megerősitenie. 201. §. 2. bekezdés

A tanu arra is figyelmeztetendő, hogy ha valótlanul vallana, a büntetőtörvényekbe ütköző cselekményt követne el.

Ezután megkérdezendő a tanutól neve, kora, szülő és lakóhelye, családi állapota, vallása, foglalkozása, a terhelthez, valamint az ügyben egyébként érdekeltekhez való viszonya, továbbá az is, hogy az eljárás tárgyául szolgáló büncselekmény következtében nem szenvedett-e kárt. 210. §. 3. bekezdés

A tanu előéletére vonatkozó kérdéstételt a törvény kötelezőleg nem irja elő, mert meg akarja akadályozni azt, hogy a tanuk esetleg önmaguk ellen valljanak.

A felek és a rendőrségi hatóság kötelessége ugyan a tanuk előéletét, a mennyiben erre mulhatlan szükség van, kinyomozni, de a tanu arra nem kényszerithető, hogy rég elfeledett büneit nyilvánosan meggyónja.

És valóban helytelen igazságügyi politika is volna az, homályos előéletü tanukat oda

kényszeriteni, hogy inkább legjobb tudomásukat is bizonyos büntettekről elhallgassák, mint sem tanukul jelentkezzenek és magukat döntsék veszélybe.

c) A kihallgatás eszközlése.

211. §. 1. bekezdés Az általános kérdések után a tanunak alkalom adandó arra, hogy mindazt, a mit az ügyről tud, összefüggőleg elmondhassa.

A további kérdésekkel arra kell törekedni, hogy a mutatkozó hézagok pótolva s a bizonyitás tárgyát tevő körülmények, és különösen a tanu tudomásának alapja felderitve legyenek; mert megállapitandó az, hogy közvetlen észlelet eredménye-e a vallomás, vagy csak mások után beszél-e a tanu.

A tanu tehát nemcsak azt köteles előadni, mit tőle kérdeznek, hanem mindent tartozik elmondani, mit az ügyről tud, mert különben megtörténhetnék, hogy jelentékeny részletek kérdés tárgyává nem tétetvén, felvilágositást nem nyernének.

A felteendő kérdéseknek rövideknek, kimeritőknek és világosaknak kell lenniök és csak ugy, mint a terhelt kihallgatásánál, nem szabad a tanukhoz fogásos vagy utmutató kérdéseket intézni.

Fogásos kérdés az, mely a kérdezettet oly feleletre birhatja, melyben akarata ellen valamely kétséges körülményt közvetve igaznak elismerni látszik.

Ilyen kérdés volna, ha attól a tanutól, a ki a gyujtogatás tettét nem látta, azt kérdeznék: gyértyával vagy fáklyával történt-e a gyujtás? továbbá: nem délután hat órakor történt a gyujtás?

Olyan körülmény felemlitése, melyet még csak a tanu feleletével kellene megállapitani, lehetőleg kerülendő.

Ilyen kérdés volna: nemde teljesen részeg volt Péter, nemde tettére ingerelték Pált, nemde magas termetü volt a támadó stb.

A kihallgatás akként vezetendő, hogy a tanu mindarra, a mire nézve vallomása szükséges, egyszerre legyen kihallgatva.

d) A vádló és védő pótkérdései.

Az uj büntető perrendtartás egyik sarkalatos ujitása abban áll, hogy mind a vádló, mind a védő megidézendők oly tanunak kihallgatására, a ki a főtárgyaláson előreláthatólag nem jelenhet meg. 125. §. 2. bekezdés

A felek, valamint képviselőik ez esetben inditványokat tehetnek és a tanuhoz vagy szakértőhöz a vizsgálóbiró kérdéseire adott feleletei után kérdéseket intézhetnek s a feleletekre megjegyzéseket tehetnek.

Ebben az esetben, ha a kihallgatást teljesitő közeg azt befejezettnek találja, a közreműködésre jogositott felek illetőleg képviselőik pótkérdések feltevését inditványozhatják. 211. §. 2. bekezdés

Az inditványban megjelölt kérdéseknek a tanuhoz való intézése csak akkor tagadható 211. §. 3. bekezdés

meg, ha a törvénybe ütköznek, vagy ha kétségtelen, hogy mind a vád, mind a védelem szempontjából jelentéktelen körülményre vonatkoznak.

e) Mikép felel a tanu?

A tanukihallgatásnak élőszóval kell történni, mert az igazságszolgáltatás nem fogadhat el oly tanuságtételt, mely a mesterkéltség, a kiszámitás jellegét hordja magán. Vannak azonban oly különös esetek, midőn meg lehet engedni a tanunak, hogy jegyzeteket használjon emlékező tehetségének támogatása czéljából. Azonban a körülményekhez képest meg kell győződni a kihallgatást eszközlő közegnek, hitelt érdemlő feljegyzések-e ezek, vagy betanitott, tollba mondott hazugságok-e s igy sohasem szabad megengedni, hogy a tanu irásból mondja tollba vallomásait.

212. §. A 212. §. tehát igy intézkedik:

A tanu élőszóval köteles feleletet adni. A kihallgatást teljesitő közeg megengedheti, hogy a tanu, ha az emlékező tehetségének támogatására szükséges, a feleletadás előtt irásbeli feljegyzéseket tekinthessen meg.

213. §. 1. bekezdés Ha a vallomással valamely személy vagy tárgy azonossága állapitandó meg, a tanu ezeknek leirására szólitandó fel; a személy vagy tárgy csak azután mutatandó meg neki.

213. §. 2. bekezdés Nyomot hagyó körülményre vonatkozó kihallgatás esetén a tanu arra a helyre vezethető, a hol a nyomok vannak vagy voltak.

A törvény itt a recognitiót érti, mely az előkészitő eljárás során is rendszerint teljesitendő, mert hisz e nélkül előkészitő eljárást sikeresen vezetni nem is volna lehetséges.

f) Szembesités.

A szembesités bizonyos faja a psychikai erőpróbának és a vallomások közti eltérések eloszlatására alkalmas módnak bizonyult, mivel a szembemondásnak gyakran erkölcsi ereje abban nyilvánul, hogy a hamisan valló meghátrál.

Szabály az, hogy a szembesitésnek rendszerint csak a főtárgyaláson van helye. 214. §. 1. bekezdés

Ha azonban a terhelt és a tanu, vagy a tanuk egymás között eltérőleg vallanak s az ellenmondás másként nem hozható tisztába, vagy ha alaposan lehet attól tartani, hogy a szembesités a főtárgyaláson nem történhetik meg: a terhelt és a tanu vagy a tanuk a nyomozás alatt is szembesithetők egymással. 214. §. 2. bekezdés

Kettőnél több egyén egyidejüleg és egynél több körülményre nézve egyszerre nem szembesithető egymással. 214. §. 3. bekezdés

A 205. §. 1. pontjában emlitett hozzátartozók, még ha önként tettek is tanuságot, a terhelttel nem szembesithetők, ha csak ez maga nem kivánná. 214. §. 4. bekezdés

A kihallgatás akként vezetendő, hogy a tanu mindarra, a mire nézve vallomása szükséges, egyszerre legyen kihallgatva. 215. §.

g) Tolmács alkalmazása.

216. §. A tanuk kihallgatásánál a 140. §-ban foglalt szabályok megfelelően alkalmazandók.

140. §. Eszerint ha a kihallgatást foganatositó hatósági közegnek a tanu részéről használt nyelvben nincs teljes jártassága, előlegesen megesketendő tolmácsot kell alkalmazni.

Ha a tanu süket, de olvasni tud, a kérdéseket irásban kell hozzá intézni: ha pedig néma, de irástudó, arra szólitandó fel, hogy a feleleteket irásban adja meg, esetleg önmaga irja a jegyzőkönyvbe. Ha a kihallgatás ekkép nem foganatositható, a kérdésnek és a tanu feleleteinek tolmácsolására oly egyén alkalmazandó, ki magát a tanuval megértetni tudja.

A tolmács gyanánt használt egyén jegyzőkönyvvezetőül alkalmazható.

V. A tanuk vallomásának megerősitése.

98. § 1. bekezdés Általános elv e kérdésben az, hogy amennyiben valamely tanunak eskü alatt való kihallgatása válik a nyomozás folyamán szükségessé, a rendőri hatóság ezen intézkedés elrendelését — a nyomozás iratainak vagy másolatuknak bemutatásával — rendszerint a vizsgálóbirónál vagy a járásbiróságnál inditványozza.

98. §. 3. bekezdés Másik elv, hogy a *tanuk megesketését a rendőri hatóság sürgősség esetén sem rendelheti el és nem foganatosithatja.*

A tanuk megesketésére nézve a törvény következőkép intézkedik: 218. §.

A tanuk kihallgatásuk után rendszerint csak a főtárgyaláson egyenkint és ugyanabban az ügyben csak egyszer eskettendők meg.

A már megesketett tanu későbbi vallomását a letett esküre való hivatkozással erősiti meg, s ez az eskü hatályával bir.

Az eskü letétele előtt a tanu az eskü fontosságára és a hamis tanuzás következményeire figyelmeztetendő.

Az eskü e szavakkal kezdődik:

„Esküszöm a mindentudó és mindenható Istenre"

és e szavakkal végződik:

„Isten engem ugy segéljen."

Az eskü arra teendő le, hogy a tanu legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a valót és csakis a valót mondotta el s hogy ebből mitsem hallgatott el.

A tanu az esküt rendszerint élő szóval, az előolvasott esküminta utánmondásával teszi le és ez alatt jobb kezét szivén tartja.

A némák és siketnémák, ha irni és olvasni tudnak, az esküt szövegének aláirásával teszik le, a siket tanuk pedig a velök közlött esküszöveget felolvassák.

Ha pedig a siketek, a némák és a siketnémák irni és olvasni nem tudnak, előlegesen megesketett tolmács közremüködésével, jelbeszéddel esküsznek.

219. §. A ki azt állitja, hogy az eskü vallási meggyőződésével ellenkezik, az eskü helyett *ünnepélyesen fogadja,* hogy a valót vallotta.

A fogadás e szavakkal kezdődik:

„Becsületemre és lelkiismeretemre fogadom . . .“

Nyomozás alatti megeskétés esetei.

Azt a rendszert, mely mereven tiltja a tanunak megesketését az előkészitő eljárásban, törvényünk nem fogadta el; mert lehetnek oly kivételes esetek, amidőn az igazságszolgáltatás érdekeinek sérelme nélkül az eskü az előkészitő eljárásban nem mellőzhető.

A törvény tehát elfogadta azt a rendszert, mely a közvetlenség és nyilvánosság követelményeinek megfelelve, szabályul állitja fel a tanunak a főtárgyaláson leendő megesketését, és kivételként engedi meg azt az előkészitő eljárásban.

Különösen nyer e rendszer értéke, ha az anyagi törvény nemcsak az esküvel megerősitett, hanem az e nélkül letett és határozat alapjául szolgáló hamis vallomást is büntetéssel fogja sujtani, a mint ezt a büntetőtörvénykönyvek módositásáról a képviselőházhoz beterjesztett javaslat tervezi.

Az anyagi törvény ily reformja mellett az eskü nélkül tett vallomás minden esetre nyer erejében és az az ellenvetés, hogy a letartóztatást, megszüntetést stb. a legtöbb esetben eskü nélkül kivett és hamisságuk

esetén még nem is büntethető vallomások alapján hozzák, többé alig fog sulylyal birni.

A törvény a főtárgyaláson való megeske-tés szabálya alóli kivételeket három pontba foglalja, melyeknek indokai majd a tanu személyiségében, majd az előkészitő eljárás tárgyában és czéljában találhatók fel.

A nyomozás alatt a tanu csak akkor eskethető meg: 220. §.

1. ha életveszélylyel járó betegségben szenved;

2. ha alaposan tartani lehet attól, hogy a főtárgyaláson nem jelenhet meg;

3. ha a felek a megesketést fontos ok alapján kivánják. A megesketés oka a jegyzőkönyvben megemlitendő.

Mikor nem szabad megesketni a tanut.

A tanu megesketése mellőzendő: 221. §.

1. ha ellene gyanu forog fenn az iránt, hogy a büncselekményt, melyre nézve kihallgatják, maga követte el, vagy annak részese, illetőleg bünpártolója vagy orgazdája. A gyanunak arra a büncselekményre kell vonatkozni, mely miatt a kihallgatás történik. Megtörténhetik azonban, hogy a tanu által elkövetett más büncselekmény, oly szoros kapcsolatban áll azzal, mely a kihallgatás tárgya, hogy tán felmentése vagy elitéltetése egyenesen összefügg annak az eljárásnak eredményével, melyben a kihall-

gatás történik; ily esetben szintén alkalmazandó az eskükizárás.

A gyanu alatt levő rendszerint büntársa rovására saját sorsát kivánja enyhitni, s erkölcsi érzülete rendszerint nem oly erős, hogy visszariadjon a hamis tanuságtétel esküvel való megerősitésétől, ha tudja, hogy ezzel magát menti vagy büntetését enyhitheti.

2. Ha hamis tanuzás, vagy hamis eskü miatt el volt itélve, habár büntetését kiállotta.

3. Ha kihallgatásakor életkorának 14-ik évét még be nem töltötte.

Nagyon nehéz meghatározni, hogy a gyermekkor melyik éve az, midőn már a gyermektől várható az erkölcsi felelősségnek az az érzete, melylyel a tanuságtétel kötelessége jár és ez okból nincs is szabva korlát arra nézve, hogy mely koru egyén bocsátható tanuzásra.

Az esküre bocsátás kérdésében azonban a törvény óvatosságot tanusit, mert az élet első éveiben kétségtelenül hiányzik az erkölcsi felelősség érzetének és a felfogás komolyságának az a foka, a mi oly fontos tényhez, minő az eskütétel, megkivánható. A törvény a 14-ik évet jelölte meg.

A törvény rendelkezéséből az következik, ha a tanusitandó tény történtekor nem is volt 14 éves, de a kihallgatást eszközlő közeg meggyőződik, hogy kellő felismerő képességgel birt, akkor az eskü kiveendő.

4. Ha testi vagy elmebeli fogyatkozásánál fogva a valót meg nem tudhatta, vagy közölni nem tudja; vagy ha értelme fejlettségénél vagy gyengeségénél fogva az eskü lényegéről és fontosságáról nincs kellő fogalma.

A törvény a priori senkit, még az elmebetegeket sem zárja ki feltétlenül a tanuságtételből, mert bizonyos elmebetegségben szenvedők oly tárgyakról, melyek rögeszméik és halluczináczióik körén kivül esnek, logikailag tudnak gondolkodni és gondolataikat közölni.

Másfelől azonban soha sem szabad szem elől téveszteni, hogy a lehető legnehezebb megállapitani azt, hogy kellő megfigyelő tehetséggel birt-e az elmebeteg tanu a tény történtekor és hogy betegsége mennyire zavarta meg emlékezőtehetségét. Ezért szakértők előzetes meghallgatása nélkül tanuságtételre nem bocsátandók az elmebetegek.

Esküre pedig csak olyanok bocsátandók, kiknek a tény történtekor és a kihallgatáskor, megbizható szakértők véleménye szerint oly világos időközük volt, hogy az eskü fontosságát is teljesen átérteni képesek és kiknek vallomása egyéb bizonyitékok eredményével teljesen egyező.

Narkotizált egyéneknél, alvajáróknál és magnetikus álomban levőknél azonban nem tudható mi a való és mi a káprázat; következésképp ezek, ugy a fentebb vázolt kedvezőbb állapotban nem lévő elmebetegek esküre nem bocsáthatók.

Ugyancsak ide tartozik az az eset is, midőn a tanu azzal az érzékkel, mely a megfigyelésre elkerülhetlenül szükséges, nem bir.

Végül, nehogy az eskü üres formalitássá törpüljön: nem kell ezt kivenni azokból, a kik annak fontosságát felfogni nem képesek.

5. Ha kitünik, hogy a terhelttel oly ellenségeskedésben áll, mely az ezt terhelő vallomásának valódiságát kétségessé teszi.

Az ellenségeskedés fogalmát meghatározni lehetetlen s annak mérlegelését a kihallgatást eszközlő közeg belátására kell bizni.

A terheltnek az a semmivel sem indokolható állitása, hogy a tanu ellenséges érzelemmel viseltetik ellene, tekintetbe nem vehető; az ellenségeskedést nem szabad vélelmezni, annak bizonyitottnak kell lenni.

Az ellenségeskedés okát az eljárás tárgyául szolgáló büncselekmény körén kivül álló körülménynek kell képeznie, mert ha ez nem ugy volna, ugy minden sértett fél, kárositott és ezek rokonai is ki volnának zárva az eskütételből.

Az, hogy hosszu vagy rövid ideig tart-e az ellenségeskedés, irrelevans körülmény, de fontos, hogy külső cselekményekben nyilvánuljon.

6. Ha vallomása valamely lényeges körülményre nézve valótlannak bizonyult és nem mutatható ki, hogy csak tévedésből tett valótlan vallomást.

Hogy mi a „lényeges“ vagy „nem lényeges“ körülmény, azt általános jogszabályba

foglalni nem lehet; mindig csak az eset körülményeiből lehet ezt megitélni.

Hogy e kizáró ok érvényesüljön, szükséges, hogy a vallomás valótlansága bebizonyitva legyen. Ha kétséges, hogy a tanu vallomása vétlen tévedésen, vagy szándékosságon alapszik-e, akkor nem a szándékosság, hanem a tévedés vélelmének van helye és a tanu megesketendő.

Mikor lehet az esküt mellőzni.

Mig a törvény az előbbi fejezetben azokat az eseteket jelöli meg, melyekben kötelezőleg van tiltva a tanunak esküre bocsátása, addig a jelen fejezetben azon esetekről szólunk, midőn a kihallgatást eszközlő közeg belátásától függ az esküre bocsátás vagy annak mellőzése. 222. §

Az eset körülményei szerint az eskütételtől elzárható az az egyén,

1. a ki a terhelthez a 205. §. 1. pontjában megjelölt viszonyban áll.

Minthogy a hozzátartozó vallomása akár mentő, akár terhelő legyen, lehet könnyen elfogult: a hamis tanuzás megakadályozása czéljából teljesen indokolt, ha nincs kötelezve a kihallgatást eszközlő közeg esküre bocsátani minden vallomást és esküt tenni hajlandó hozzátartozót, midőn vallomása, az eset körülményeiből itélve, előtte aggályosnak látszik.

2. A ki vallomásának lényegére nézve ingadozást tanusit.

Az eskü profanálásának megelőzése czéljából szükségesnek látszott a kihallgatást eszközlő közeg arbitriumára bizni azt az esetet is, ha a tanu bizonytalan és kétséges módon tesz vallomást; de másrészt óvakodni kell attól, hogy jelentéktelen eltéréseket „lényeges körülmény“ szinében feltüntetve, ok nélkül el ne zárassék a tanu az eskütételtől.

3. A ki nyerészkedő szándékból elkövetett büntett vagy vétség miatt vizsgálat vagy vád alatt áll, vagy az ily büncselekmény miatt elitéltetett.

A sértett megesketése, akkor is, ha magánvádlóként jár el, a kihallgatást eszközlő közeg belátásától függ.

Az a polgári perjogi elv, hogy senki a maga ügyében nem tanuskodhatik, a bünvádi perrendtartásban fenn nem tartható. Számos büncselekmény büntetlenül maradna, ha a sértett feltétlenül ki lenne zárva a tanuságtételből, mert hisz legtöbbször mások jelen nem voltak a büncselekménynél.

Nyilvánvaló tehát, hogy az élet követelménye az, hogy a sértett, legyen az magánvádló vagy nem, a tanuságtételtől elzárva ne legyen.

Amennyire helyes azonban a sértettet, illetve a magánvádlót a tanuságtételre bocsátani, épp oly helytelen megesketésöket feltétlenül előirni, mert nem szabad elfelejteni, hogy a sértett vallomása gyakran nagyon aggályos is lehet. Nagy lelkiismeretességgel kell tehát mérlegelni, különösen a hamis eskü, hamis tanuzás, okirathamisitás, köl-

csönös testi sértések, rágalmazások és becsületsértések és végre a szemérem elleni büntettek miatt folyamatba helyezett bünvádi perekben: esküre bocsáthatja-e az érdekelt felet vagy sem.

VI. A tanuk dijazása.

A tanu követelheti megjelenésével járó szükséges utiköltségeinek megtéritését. 223. §.

Napi- vagy hetibérből élőknek ezenfelül még igényük van az utazáshoz és kihallgatáshoz kivánt időnek és rendes keresetöknek megfelelő kárpótlásra.

Más tanuk, ha kihallgatásuk lakóhelyükön kivül 8 kilométerre eső helyen történik, állásukhoz mért ellátási dijat követelhetnek.

Ez igények, megszünésöknek és az igazolás kizárásának terhe alatt a kihallgatáskor vagy ettől számitott két nap alatt jelentendők be.

A magánvádló részére tanudij vagy utiköltség nem állapitható meg, más sértettnek pedig csak akkor van ezekre igénye, ha tanukép idézték meg.

NEGYEDIK FEJEZET.

Biztonsági intézkedések a nyomozásnál.

A nyomozás vezetésének sikere érdekében mulhatatlannak mutatkozott a rendőrséget bizonyos biztonsági intézkedések megtételére felhatalmazni.

97. §. 1 bekezdés Ezen intézekdések a következők:

1. A nyomozó hatóság megtilthatja a nyomozás szinhelyén levőknek az onnan való távozást, vagy utasithatja őket, hogy a nyomozás befejezéseig ugyanabban vagy valamely szomszéd házban vagy helyiségben tartózkodjanak.

97. §. 2. bekezdés 2. A nyomozó hatóság letartóztathatja mindazokat, akik az 1. pontban meghatározott tilalmat vagy rendelkezést megszegik, vagy a hivatalos eljárást szándékosan zavarják vagy a nyomozó hatóság hatáskörébe tartozó intézkedéseknek ellenszegülnek.

Ily módon eshetőleg még a tanuk, sőt a „kiváncsiak“ is letartóztathatók, mert épen a közérdek megkivánja, hogy az annyira fontos első felvétel a helyszinén rögtön megtehető legyen.

97. §. 3. bekezdés A fogvatartás *24 óránál* tovább nem tarthat, ha pedig a nyomozást előbb befejezték, azt azonnal meg kell szüntetni.

A rendbüntetés ezen jogát azonban nem lehetett kivétel nélküli általános szabályként felállitani.

A törvény tehát a következő kivételt állapitja meg:

97. §. 4. bekezdés A letartóztatás a *védő ügyvéddel,* tehát a félnek, vagy a sértettnek képviseletében megjelent ügyvéddel szemben nem alkalmazható, — ugyanis a védő, midőn a gyanusitott vagy terhelt védelmében eljár, nem az egyes embernek magánügyét képviseli, nem arra törekszik, hogy a bünös a büntetés alól sza-

baduljon, hanem segítő társa a nyomozó hatóságnak, az ügyésznek épúgy mint a birónak.

Nem alkalmazható a letartóztatás továbbá ugyanezen motivumok alapján a *szakértőkkel*, a *birősági tanukkal* és a *katonai biróság hatóságának alávetett egyénekkel* szemben.

A félnek vagy a sértettnek ügyvédje, a szakértő, vagy a birósági tanu csakis távozásra kötelezhető s erre is csak akkor, ha a hivatalos eljárást figyelmeztetés daczára szándékosan zavarja vagy akadályozza, avagy a hivatalos intézkedéseknek ellenszegül. 97. §. 5. bekezdés

Ez esetben az ügyvéd fegyelmi hatóságához, tehát az ügyvédi kamarához egyuttal feljelentés teendő.

Katonai biróság hatóságának alávetett egyének rendre utasithatók, az eljárás helyéről eltávolithatók és megbüntetésök végett a legközelebb levő katonai hatóság keresendő meg. 97. §. 6. bekezdés

Ki kellett venni tehát a rendbüntetés alól a katonai biróság hatóságának alávetett egyéneket is, mert azt a kivételes hatáskör tette szükségessé.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Perjogi cselekmények a nyomozás során.

Minthogy a nyomozás során oly perjogi cselekmények is teljesithetők, melyek rendszerint birói védelem alá helyezvék, rendelkezni kellett arról is, hogy a nyomozás ve-

zetésére hivatott hatóságok és közegek, mivel a birói függetlenség és elmozdíthatatlanság kellékeivel nincsenek felruházva, ezeket a perjogi cselekményeket részben egyáltalában ne, vagy legalább feltétlenül ne teljesíthessék.

A törvény 98. §-a e tekintetben következőkép intézkedik:

98. §. A mennyiben valamely tanunak eskü alatt való kihallgatása, megbüntetése vagy vallomásra kényszeritése (194, 195. §§.) szakértőnek megbüntetése (232. §.) továbbá szemle, lefoglalás, személymotozás vagy házkutatás foganatositása vagy előzetes letartóztatás elrendelése válik a nyomozás folyamán szükségessé: a kir. ügyészség vagy a *rendőri hatóság* ezeknek az intézkedéseknek elrendelését — a nyomozás iratainak vagy másolatuknak bemutatásával, — rendszerint a vizsgálóbirónál vagy a járásbiróságnál inditványozza. Ezek az inditvány felett határoznak, esetleg érdemleges határozat hozása előtt a nyomozást kiegészithetik.

Az emlitett cselekményeket a Bp. XI., XII. és XIV. fejezeteiben foglalt szabályok szerint *halaszthatatlan szükség esetében a nyomozást teljesítő rendőri hatóság is elrendelheti és foganatosithatja.*

Vizsgáljuk meg ezen cselekményeket közelebbről.

I. Előzetes letartóztatás.

Az ujabb törvényhozások mindannyian oda törekednek, hogy a társadalomnak és a vádlottnak e ponton összeütköző érdekeit lehetőleg kiegyenlitsék. A letartóztatás csakis a megállapitott fontos okok alapján és az aktus törvényességét biztositó alakban rendelhető el. Maguk a szabályok azonban alig képesek e tekintetben némi biztositékot nyujtani; a kezelésben uralkodó szellem a főgarantia netaláni visszaélések ellen.*

Előzetes letartóztatás rendelendő el: 141. §.

1. tettenkapás esetében, ha a tettenkapott kiléte azonnal meg nem állapitható.

Ennek tüzetes megjelölése végett a törvény meghatározza a tettenkapás fogalmi körét, mire kétségtelenül szükség van, mert a jogtörténet és összehasonlitó jog eléggé tanusitják, hogy nagyon eltérő értelmezésben részesült a tettenkapás fogalma (delictum flagrans); hogy pedig az egyéni szabadságot még jobban megoltalmazza s azt még több biztositékkal vegye körül, a „tettenkapáshoz" a törvény még más kellékeket is csatol, s az előzetes letartóztatást csak akkor engedi meg, ha a tettenkapott kiléte azonnal nem állapitható meg.

2. Ha a terhelt megszökött, vagy avval a czéllal, hogy magát a bünvádi eljárás elől elvonja, elrejtőzött és utóbb a hatóságnál önként nem jelentkezett; továbbá ha bizonyiték 141. §. 2. pontja.

* Fayer Bpdts. vezérfonala.

forog fenn arra nézve, hogy a terhelt a szökésre előkészületeket tett; végre ha megszökésétől azért, mert állandó tartózkodóhelye vagy rendes keresetforrása nincs, vagy mert ismeretlen és magát igazolni nem tudja, vagy az alkalmazandó büntetésnek előrelátható nagyságánál fogva alaposan lehet tartani.

A második pont mindegyik esete a szökés veszélyének különböző alakulását fejezi ki. Legpraegnansabb kifejezésre jut az előzetes letartóztatásnak ez a czime akkor, midőn a terhelt megszökött vagy elrejtőzött.

Mivel azonban nem maga a szökés, hanem az abban nyilvánuló szándék a letartóztatás alapja, ennélfogva ha a megszökött később önként jelentkezett, nem szükséges már letartóztatása.

A szökés veszélyének másik két esete közt az a különbség, hogy az előbbinél az előkészületek ténye már magában foglalja a szökés szándékát, minélfogva ez külön nem bizonyitandó és meg sem czáfolható, mig a 2. esethez tartozó személyes körülményeknek mindegyike olyan, mely okot adhat ugyan annak feltevésére, hogy a terhelt nem fog mindig a biróság rendelkezésére állani, de melyek egymagukban nem elegendők a szökési gyanunak megállapitására.

A szökésnek tehát a felsorolt körülményeken felül még az esetnek egyéb körülményeinél fogva is valószinünek, vagy legalább is ki nem zártnak kell lenni, vagyis vizsgálni kell, hogy azok az okok, melyek a szökés veszé-

lyének vélelmezésére. alkalmasak, az illető esetben, a tettes vagy részes speciális viszonyainak figyelembe vétele mellett, ezt a vélelmet alapossá teszik-e vagy sem.

3. Ha bizonyiték forog fenn arra nézve, hogy a terhelt valamely tettestársat, részest, orgazdát, bünpártolót vagy tanut hamis vallomástételre, vagy a vallomás megtagadására, illetőleg szakértőt hamis véleményadásra birni, vagy a büncselekmény nyomait meg semmisiteni, megváltoztatni vagy elrejteni törekedett vagy törekszik. 141. §. 3. pontja.

A harmadik pont ismét több esetet az u. n. collusió eseteit csoportositja. A törvény két irányu tevékenységet von a collusió fogalma körébe: a büntársaknak, a tanuknak vagy szakértőknek hamis vallomásra, illetve nyilatkozatra reá birását és a tett nyomának megsemmisitését vagy megváltoztatását.

A terheltnek ilynemü tevékenységét azonban csak ugy veszi oknak a törvény a letartóztatásra, ha arra nézve bizonyiték forog fenn vagyis ha már külső tényekben nyilvánitotta a terhelt, hogy az igazságszolgáltatást meghiusitani törekedett. Különben bármely okból rendeltessék is a letartóztatás, mindig csak ama feltétel alatt van helye, hogy a letartóztatandó egyént a büncselekmény nyomatékos gyanuja terhelje.

4. Ha a terhelt nem magyar honos és alaposan kell tartani attól, hogy szabadlábon hagyása esetében a hatóság ujabb idézésére nem fog megjelenni. 141. §. 4. pontja.

E pont alatt csak a külföldi értendő; az, hogy valaki külföldi, vagy külföldön lakik, egymagában nem ok a letartóztatásra; ehhez oly körülményeknek is kell járulniok, melyek ama meggyőződést keltik a biróban, hogy a terhelt kényelmesebbnek fogja tartani a meg nem jelenést, mintsem hogy magát a bünvádi felelősségre vonásnak kitegye.

141. §. 5. pontja. 5. Ha a terhelt az ellene inditott eljárás alatt ujabb büntettet vagy vétséget követett el; vagy ha bizonyiték forog fenn arra, hogy a terhelt a megkisérlett büntett vagy vétség végrehajtásával, vagy azzal fenyegetőzött, hogy ujabb büntettet vagy vétséget fog elkövetni.

A bünismétlés a bünvádi eljárás folyamán, de csakis akkor, oly nagy foku gonoszságnak jele, hogy már magában elegendő jogalap az előzetes letartóztatás elrendelésére; ellenben az ujabb büncselekmény elkövetésének gyanuja tekintetében szükséges, hogy bizonyitékok győzzék meg az eljáró hatósági közeget arról, hogy a jelzett veszély imminens és csak az előzetes letartóztatással háritható el.

E megszoritás arra szolgál, hogy az egyéni szabadságnak a társadalom érdekében való korlátozását a szükség határai közé utasitsa.

A tettenkapás.

142. §. A tettenkapás esetei:

1. ha valaki a tettest vagy a részest a büncselekményen rajta éri;

2. ha valaki mint szemtanu, vagy szemtanu által figyelmeztetve, a tettest vagy részest azonnal a büncselekmény elkövetése után elfogta vagy üzőbe vette.

A tettenkapottat bárki elfoghatja. Köteles őt azonnal a legközelebb levő járásbirósághoz, vizsgálóbiróhoz, kir. ügyészséghez vagy *rendőri hatósághoz* kisérni, vagy ha azt nem teheti, az emlitett hatóságok közül a legközelebb levőnél nyomban jelentést tenni.

A hatóság a tettenkapottat, ha erre törvényes ok fennforog, őrizet alá veszi. Ha az elővezetés nem a kir. ügyészséghez történt, ez utóbbi a tényállásról, valamint a tettenkapás egyéb körülményeiről azonnal, legkésőbb huszonnégy óra alatt értesitendő.

A jelen törvény két esetet von a tettenkapás fogalmi körébe.

Az első eset a szoros értelemben vett tettenkapás fogalmának felel meg, vagyis annak, midőn magának a tettnek elkövetésén érik rajta a tettest vagy a részest.

A másik eset az, midőn a tettest vagy részest oly személyek, a kik a büncselekmény elkövetésénél jelen voltak, vagy ilyenek által figyelmeztetve lettek, azonnal a büncselekmény elkövetése után elfogták, vagy üzőbe vették.

Ez az eset méltán sorozható a szorosabb értelemben vett tettenkapás mellé, mert ha a tanuk a megfutamodott tettest azonnal elfogják, vagy üzőbe veszik, vagy másokat kiabálással figyelmeztetnek, hogy a gonosztevőt tovább üldözzék és fogják el, akkor

valóban oly szoros kapcsolat van a tett elkövetése és annak elkövetője között, hogy az csaknem annyi, mintha a tett elkövetése közben fogták volna el a tettest.

Nélkülözhetetlen feltétele azonban ezen esetben, hogy lehető rövid idő alatt történjék az üzőbevétel és nyilvános utánkiabálás, mert minél nagyobb az időköz a tett elkövetése és az üzőbevétel között, annál inkább előfordulhat a tévedés.

A 2. bekezdés tettenkapás esetében mindenkinek jogot ad arra, hogy a tettenkapottat elfoghassa; a megsértett jogrend követeli, hogy azt — kit büncselekményen érnek és a kinek vagy személyazonosságát nem lehet azonnal konstatálni, vagy a kinek szökésétől tartani kell — bárki elfoghassa.

Nehogy azonban e czimen magánszemély az egyéni szabadságon sérelmet ejtsen, szükséges volt intézkedni, hogy a tettenkapás miatt való letartóztatás csak az elfogadott körben maradjon és hogy a letartóztatott egyént azonnal a legközelebb levő járábiróságához, vizsgálóbiróhoz, kir. ügyészséghez, vagy rendőri hatósághoz kell kisérni, vagy azonnal jelentést tenni a felsorolt hatóságok valamelyikéhez.

Ki rendeli el az előzetes letartóztatást.

Az igazságszolgáltatás érdekei komolyan veszélyeztetve volnának, ha sürgősség esetében a vizsgálóbirón, a vádtanácson és az itélőbiróságon kivül más hatósági közeg

nem lenne feljogositva az előzetes letartóztatás elrendelésére.

Ennélfogva a nyomozó cselekmények teljesitésére hatáskörrel biró hatósági közegeket szintén fel kellett arra jogositani

Az előzetes letartóztatást tehát rendszerint a vizsgálóbiró, esetleg a vádtanács vagy az itélőbiróság, ha pedig a késedelem veszélylyel jár, a járásbiróság vagy *rendőri hatóság* (85. §. első bekezdés) irásba foglalt határozatban rendelik el. 143. §. 1. bekezdés

A határozatban lehetőleg pontosan megjelölendő a terheltnek személye, továbbá megemlitendő a terhére rótt büncselekmény, a letartóztatás törvényes oka és ama hatóság, mely elé a terhelt állitandó.

A határozat a terheltnek elfogatásakor, esetleg a hatóság elébe állitásakor kézbesitendő; irásbafoglalása és kézbesitése csak akkor halasztható el, és pedig legfeljebb *huszonnégy órára*, ha a késedelem veszélylyel jár. 143. §. 2. bekezdés

A mennyiben a fegyveres erő vagy a csendőrség tényleges szolgálatban levő tagja, a rendőrség vagy a pénzügyőrség tagja, állami, törvényhatósági, községi vagy felekezeti szolgálatban álló, vagy az egyházi rendhez tartozó egyén, vasúti, gőzhajózási vagy bányavállalatnál alkalmazott egyén, végre ügyvéd vagy közjegyző letartóztatásának helye van, ennek elrendeléséről a feljebbvaló, illetőleg fegyelmi hatóság azonnal. lehetőleg a foganatositás előtt értesitendő. 143. §. 3. bekezdés

143. §. 4. bekezdés Katonai biróság hatóságának alávetett egyén ellen elrendelt előzetes letartóztatás, csak feljebbvaló hatósága utján foganatositható.

143. §. 5. bekezdés A fegyveres erőnek vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban levő, vagy ideiglenes szolgálat tételére behivott tagjai ellen, e szolgálatuk tartama alatt a polgári hatóság, béke idején csak büntett miatt, szökés esetében vagy annak alapján rendelhet el előzetes letartóztatást, ha bizonyiték forog fenn arra nézve, hogy a terhelt valamely tettestársat, részest, orgazdát, bünpártolót vagy tanut hamis vallomás tételére, vagy a vallomás megtagadására, illetőleg szakértőt hamis véleményadásra birni, vagy a büncselekmény nyomait megsemmisiteni, megváltoztatni vagy elrejteni törekedett vagy törekszik.

143. §. 6. bekezdés Valódi mozgósitás esetében annak közhirré tételétől a leszerelésig, mozgósitott csapathoz, katonai intézethez vagy hatósághoz tartozó, vagy ilyenhez behivott egyént a polgári hatóság csak akkor tartóztathat le, ha szökésben van, vagy katonai behivóparancsnak nem engedelmeskedett, vagy ha ellene olyan büntettnek nyomatékos gyanuja forog fenn, melyre a törvény legkisebb büntetésül öt évi fegyházat vagy ennél sulyosabb büntetést rendel.

143. §. 7. bekezdés A kézrekerült katonai szökevény, vagy a fegyveres erőnek az a tagja, a ki katonai behivó parancsnak nem engedelmeskedett, azonnal a legközelebb levő katonai hatóságnak adandó át.

Letartóztatás körözés esetén.

Ha valaki ellen az arra jogositott hatóság előzetes letartóztatást, vizsgálati fogságot elrendelő határozatot, vagy nyomozólevelet adott ki, akkor eme határozatok csak ugy érvényesülhetnek, ha az ország területén minden közhatóság minden közege fel van jogositva az elrendelt letartóztatás foganatositására.

Kötelességök azonban e hatósági közegeknek a letartóztatottat azonnal a legközelebbi vizsgálóbiró, járásbiróság, kir. ügyész vagy rendőri hatóság elé kisérni, kiknek első sorban kötelességök meggyőződni a letartóztatott személyazonosságáról, csak ennek megtörténte után szabad a letartóztatottat az elfogató parancsot, vagy nyomozó-levelet kiadott hatóság elé kisértetni; ellenesetben, ha a személyazonosság megállapitása nem sikerülne, az elővezetett egyént szabadlábra kell helyezni.

A törvény intézkedése e tekintetben tehát a következő:

Bármely közhatóság, közhivatalnok, vagy hatósági közeg letartóztathatja azt, a ki ellen hivatalos értesülése szerint elfogató parancs vagy nyomozó levél van kibocsátva. 144. §. 1. bekezdés

A letartóztatott a legközelebb levő vizsgálóbiró, járásbiróság, kir. ügyészség vagy *rendőri hatóság elé* állitandó. 144. §. 2. bekezdés

144. §. 3. bekezdés Az átvevő hatóság a letartóztatottat azonnal szabadlábra helyezi, mihelyt meggyőződik, hogy ez nem az az egyén, a kinek elfogatása vagy körözése elrendelve van.

144. § 4. bekezdés Ellenkező esetben intézkedik, hogy a letartóztatottat ama hatóság elé kisérjék, a mely az elfogató parancsban vagy nyomozó levélben megjelölve van.

A letartóztatottnak a rendőri hatóság által való kihallgatása.

145. §. 1. bekezdés A rendőri hatóság köteles az általa letartóztatott vagy eléje állitott egyént azonnal, legkésőbb *huszonnégy óra alatt* kihallgatni.

145. §. 2. bekezdés A letartóztatott kihallgatása után azonnal szabadlábra helyezendő, ha további fogva tartására nincs törvényes ok.

145. §. 3. bekezdés Ha a letartóztatott egyén oly büncselekményt követett el, mely a katonai biróság hatásköréhez tartozik, azonnal, legkésőbb negyvennyolcz óra alatt, a legközelebb levő katonai hatóságnak adandó át.

145. §. 4. bekezdés Más esetekben a rendőri hatóság köteles a letartóztatottat a kihallgatás után azonnal, legkésőbb *negyvennyolcz óra alatt*, a mennyiben büntett vagy törvényszék hatáskörébe tartozó vétség látszik fennforogni, a vizsgálóbiróhoz, ha pedig járásbiróság elé utalt büncselekmény forogna fenn, az illetékes járásbirósághoz kisértetni.

Az előzetes letartóztatás tartama.

Az előzetes letartóztatás rendszerint csak a nyomozás befejezéseig és legfeljebb 15 napig tarthat; mindazáltal a vádtanács azt a kir. ügyészségnek indokolt előterjesztésére — ha szükséges, a feleknek meghallgatása után - egy izben további 15 napra meghosszabbithatja. 147. §.

A letartóztatott, ha ellene vádirat nincs beadva, s ennek folytán az előzetes letartóztatás nincs meghosszabbitva, vagy ha ellene a vizsgálati fogságot el nem rendelték, a fennebb megjelölt határidő leteltével azonnal szabadlábra helyezendő.

Mikor nincs helye előzetes letartóztatásnak.

A legsulyosabb büntettek esetében egyrészt a közönségnél nagy visszatetszést szülne az, ha a tettes szabadlábon maradna, másrészt a törvényben megállapitott legsulyosabb két büntetés: halál vagy életfogytig tartó fegyház nagyon valószinüvé teszik a szökés veszélyét. Ily esetekben tehát rendszerint szükséges a vizsgálati fogság és csakis akkor maradhat a terhelt szabadlábon, ha a vádtanács a körülmények és a beszerzett bizonyitékok gondos megvizsgálása után ugy találja, hogy a fogság az emlitett esetekben is mellőzhető. 149. §. 1. bekezdés

Ellenben a jelentéktelenebb cselekmények elkövetése esetében felesleges és jogtalan a személyes szabadságnak korlátozása; nem-

különben akkor, ha az előleges fogvatartás hátránya, és a kiszabható büntetés közt aránytalanság mutatkozik.

149. §. 2. bekezdés A törvény eszerint ugy intézkedik, hogy előzetes letartóztatásnak olyan vétség esetében, mely csak felhatalmazásra vagy kivánatra üldözhető, a felhatalmazás megadása vagy a kivánat előterjesztése előtt és a 141. §. 2., 3. és 5. pontjai alapján nincs helye.

Előzetes letartóztatás olyan vétség esetében, mely a büntető törvények értelmében kizárólag pénzbüntetéssel büntetendő, egyáltalában nem rendelhető el.

149. §. 3. bekezdés Más, csekély sulyu büncselekmény esetében és különösen akkor, ha valószinü, hogy az előzetes letartóztatás vagy a vizsgálati fogság az előreláthatólag megállapitandó szabadságvesztés büntetésnél hosszabb ideig tartana, előzetes letartóztatásnak csak az esetben van helye, ha a terhelt az ellene inditott eljárás alatt ujabb büntettet vagy vétséget követett el; vagy ha bizonyiték forog fenn arra, hogy a terhelt a megkisérlett büntett vagy vétség végrehajtásával vagy azzal fenyegetőzött, hogy ujabb büntettet vagy vétséget fog elkövetni.

A vizsgálati fogságba helyezett előállitása.

Ha a vizsgálóbiró, esetleg a vádtanács vagy az itélő biróság a vizsgálati fogságot elrendelte, és ha a fogságba helyezendő nincs

jelen, elfogatása és bèkisérése iránt is intézkedni kell.

Az elfogással megbizott közeg eljárása pedig a következő:

Az elfogatás illetve bekisérés iránti intézkedést magában foglaló átiratban tüzetesen meg kell jelölni az elővezetendő terheltet, a terhére rótt büncselekményt, meg kell abban jelölve lenni az elfogatást elrendelő hatóság és el kell látva lennie annak hivatalos pecsétjével és aláirásával. 131. §.

A megkeresett közeg köteles ennek alapján a terheltet, ha szükséges, kényszeritő eszközökkel, esetleg a karhatalom igénybevételével is, a megkereső hatóság elé állitani.

II. Az előzetesen letartóztatottak elhelyezése és a velök való bánásmód.

Az előzetes letartóztatás miként foganatositandó.

Az előzetes letartóztatásnak a czélja szabja meg a végrehajtásuknak a tartalmát. Ha a czél az, hogy a terhelt meg ne szökjék, vagy hogy össze ne beszélhessen társaival, a tanukkal stb. vagy hogy meg ne változtathassa és meg ne semmisithesse a nyomokat, akkor minden megszoritás vagy kényszer, mely a czél keretén kivül áll, jogtalanság.

Ez az általános elv szabja meg az irányt, melyet az előzetes fogvatartás végrehajtásának szabályozásánál követni kell. A leg-

nagyobb kimélettel kell tehát az előzetes fogvatartást foganatositani és az annak czélján kivül eső minden kényszert és megszoritást mellőzni.

A kellő kiméletnek a lehetőség határai között megvalósitása tekintetében pedig szükséges volt az együttes elhelyezésre nézve oly utmutatást adni, mely megakadályozza azt, hogy az eljárás sikerét összebeszéléssel meghiusitsák, hogy az előzetes letartóztatás gonosztevők iskolájává fajuljon, hogy gyilkosokat és rablókat vétségek elkövetőivel zárjanak össze és hogy a művelt emberek kénytelenek legyenek a legkezdetlegesebb müveltséget is nélkülöző egyének között esetleg ártatlanul hónapokat eltölteni.

152. §. 1. bekezdés Az előzetes letartóztatás tehát a legnagyobb kimélettel veendő folyamatba.

152. §. 2. bekezdés Az előzetesen letartóztatott, lehetőleg mindenkitől elkülönitve, külön helyiségbe zárandó el.

152. §. 3. bekezdés Ha ez nem lehetséges, arra kell ügyelni, hogy férfi letartóztatottak nőkkel, továbbá ugyanannak a büncselekménynek tettesei és részesei egymással, valamint rovatlan előéletü vagy fiatal egyének rovott előéletü, illetőleg idősebb foglyokkal egy helyiségbe zárva ne legyenek.

152. §. 4. bekezdés Ezeken felül az elhelyezésnél lehetőleg figyelem forditandó a foglyok műveltségi fokára, társadalmi állására és a terhükre rótt büncselekmény minőségére.

A lakáson való őrizet.

A törvény humanus irányzatát legjobban kifejezésre juttatja az az intézkedés, mely szerint a vádtanács megengedheti, hogy a terheltet az előzetes letartóztatás egész tartama vagy egyrésze alatt lakásán őrizzék. De ez csak kivételes esetekben és különös tekintetre méltó okokból történhetik meg a kir. ügyészség és a vizsgálóbiró meghallgatása után. 153. §.

A külön őrizet költségeit a terhelt köteles előlegezni és viselni.

Az előzetes letartóztatottal való elbánás.

Az előzetesen letartóztatott ellenében minden megszoritás vagy kényszer kerülendő amaz intézkedéseken kivül, melyek megszökésének és az eljárás czélját veszélyeztető összebeszélésnek megakadályozására, továbbá a fogházi rend fentartására szükségesek. A vizsgálóbiró köteles e szabály megtartására felügyelni. 154. §.

A vizsgálóbiró ellenőrzi a letartóztatottak levelezését, valamint a hozzájuk érkező küldeményeket és engedi meg a náluk tehető látogatásokat. Engedelme, illetőleg ellenőrzése nélkül a fogház személyzetén kivül csak a kir. ügyészség tagjai és a védő érintkezhetnek a fogolylyal, de ez csak a törvény-

ben megállapitott megszoritással. (62. §. 3. bekezdés)*)

Azokban az ügyekben, melyekben vizsgálat nincs elrendelve, a kir ügyész. illetőleg a járásbiróság ellenőrzi az előzetes letartóztatás foganatositását. valamint a foglyok levelezését és a náluk tehető látogatásokat.

155. §. 1. bekezdés Az előzetesen letartóztatott azt a kényelmet, a mely állásának és vagyoni viszonyainak megfelel, saját költségén megszerezheti. Különösen jogában áll magát saját költségén élelmezni, valamint saját ruháit és ágynemüit használni.

155. §. 2. bekezdés Megfelelő munkát is végezhet, illetőleg rendes foglalatosságát üzheti, ha ez a letartóztatás czéljával és a fogházi renddel és szabályokkal nem ellenkezik.

Ezzel a törvény korántsem akart bizonyos osztály-privilegiumot teremteni, hanem csak azt akarta elérni, hogy az ilyen rendkivüli kedvezmény teljesitése az államkincstárt ne terhelje.

A bilincs alkalmazása.

A törvény taxative sorolja fel azokat az eseteket, melyekben az előzetesen letartóztatott ellen fegyelmi büntetésül, illetőleg elő-

*) *62. §. 3. bekezdés:* Ha az eljárás czélja kivánja, a nyomozást teljesitő *rendőri hatóság* köteles elrendelni: hogy a védő levelei csak részéről elolvasva és külön engedelmével kézbesithető a letartóztatott terheltnek és hogy ez a nyomozás folyamán csak hatósági személynek jelenlétében értekezhetik a védővel.

vigyázati intézkedésül bilincset lehet alkalmazni; ezzel ki van mondva, hogy collusió veszélye miatt, vagy éppen vizsgálati eszközként bilincset alkalmazni nem lehet; hasonlóképen sem a büncselekmény sulyossága önmagában, sem a fogház épületének rossz állapotban léte nem szolgálhatnak a bilincs alkalmazhatásának törvényes okául.

Az előzetes letartóztatás foganatba vétele alkalmával a rendőri hatóság és közege a fogolyra csak akkor tehet bilincset, ha ellenállt, vagy ha megszökéstől alaposan kell tartani, s ez más módon meg nem akadályozható. 156. §. 1. bekezdés

A bilincs alkalmazásáról azonban kötelesek annak a hatóságnak, a melynek a letartóztatottat átadják, azonnal jelentést tenni.

A fogházban bilincs az előzetesen letartóztatottra csak a kir. ügyésznek, a nyomozást teljesitő rendőri hatóságnak, a járásbiróságnak vagy a vizsgálóbirónak rendeletéből és csak akkor tehető, ha erőszakos vagy rakonczátlan magaviseletet tanusitott, ha öngyilkosságot kisérlett meg, vagy ha szökés szándékát árulta el. 156. § 2. bekezdés

Ha ez okok valamelyikéből haladéktalan intézkedés szükséges, a fogház őrszemélyzetének bármely tagja alkalmazhat bilincset, köteles azonban ezt a kir. ügyésznek, a rendőri fogház felügyeletével megbizott hatósági tagnak, illetőleg a vizsgálóbirónak azonnal bejelenteni. Az utóbbiak tartoznak a megfelelő intézkedést nyomban megtenni. 156. §. 3. bekezdés

III. Az előzetes letartóztatás megszüntetése.

157. §. 1. bekezdés Az előzetes letartóztatást azonnal meg kell szüntetni, ha a kir. ügyészség a vádat elejtette és a nélkül is, mihelyt az elrendelés oka megszünt.

157. §. 2. bekezdés Az eljáró hatóságoknak és hatósági közegeknek kötelessége oda törekedni, hogy az előzetes letartóztatás lehető rövid ideig tartson.

Nehogy terhelt a pótmagánvádra jogosultak jelentkezésére rendszerint eredménytelenül kitüzött határidőt fogságban tölteni kényszerüljön, a törvény anticipálja a kir. ügyész elállásának rendes eredményét, az eljárás megszüntetését.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy a magánvádló által képviselt vád esetén ne lenne joguk a hatóságoknak előzetes letartóztatást elrendelni, mert ha a magánvádló bizonyitékokat tud felmutatni s az eljáró hatóság ugy találja, hogy a letartóztatás egyik vagy másik törvényes alapja fenforog, akkor az előzetes kényszeritő intézkedés kétségtelenül ujra foganatba vehető.

Oly esetben pedig, midőn a letartóztatás egyik oka megszünt ugyan, de egy másikra mutató körülmények forognak fenn, akkor pl. a szökés gyanuja miatt elrendelt letartóztatást, a gyanuok elenyészte miatt megszüntetni, de mivel ujabb körülmények a collusio veszélyére mutatnak, a letartóztatást emez okból ujólag elrendelni kell.

A 157. §. 2. bekezdése előirja, hogy lehetőleg gyorsan be kell fejezni a nyomozást, hogy a szükéges tárgyalásokra lehető rövid határnapok tüzendők ki, hogy nem szabad jelentéktelen adatok megszerzése végett az eljárás menetét megakasztani s hogy collusio veszélye miatt elrendelt letartóztatás esetében első sorban kötelessége a hatóságnak a veszélyeztetett bizonyitékokat kimeriteni.

A szabadlábra helyezetthez intézett meghagyás.

Ha az előzetesen letartóztatottat szabadlábra helyezik, de ellene az eljárást tovább folytatják, a nyomozás alatt a kir. ügyészségnek vagy a *rendőri hatóságnak* megkeresésére a vizsgálóbiró, kivételes esetekben, nyomós okból meghagyhatja a terheltnek, hogy az eljárás jogerős befejezéséig valamely meghatározott községbe vagy helyre ne menjen, vagy a számára *kijelölt tartózkodóhelyről* a biróság engedelme nélkül *ne távozzék*. 161. §. 1. bekezdés

E meghagyás megszegése, valamint az idézőlevél iránti engedetlenség az előzetes letartóztatásnak ujra való elrendelését vonhatja maga után. Erről a szabadlábrahelyezettet fel kell világositani. 161. §. 2. bekezdés

Ezen meghagyást a törvény facultativvá teszi, a miből következik, hogy csak ott alkalmazandó e kényszerítő eszköz, a hol erre mulhatatlanul szükség van.

Alig kell megjegyezni, hogy e meghagyásról jegyzőkönyvet kell felvenni, mert különben nem volna irásbeli alapja az ujabb fogságba helyezésnek.

Ha tehát ennek az intézkedésnek szüksége a nyomozás folyamán, vagyis akkor merül fel, midőn az ügy még a rendőrség kezében van: a nyomozás vezetője köteles a meghagyás kieszközlése végett a vizsgálóbirót megkeresni; hogy mikor forog fenn a nyomós ok, az csak az eset körülményei szerint állapitható meg.

161. §. 3. bekezdés Ha a fegyveres erő vagy a csendőrség tényleges szolgálatban levő tagja, a rendőrség, vagy a pénzügyőrség tagja, állami, törvényhatósági, községi vagy felekezeti szolgálatban álló vagy az egyházi rendhez tartozó egyén, vasuti, gőzhajózási vagy bányavállalatnál alkalmazott egyén, ügyvéd vagy közjegyző szabadlábra helyezéséről van szó, akkor feljebbvaló, illetőleg fegyelmi hatóságuk azonnal értesitendő.

A biztosíték.

Az előzetes letartóztatás megszünésének egyik módja a *biztositék megadása.* Bár a rendőri hatóságok közvetlenül e kérdésben nem intézkednek, szükségesnek tartjuk a biztositék lényegét e helyütt is ismertetni, mert szerves összefüggésben áll a rendőri hatóságok eljárási szabályaival.

Ha az előzetes letartóztatás csak mint szükséges rossz foglal helyet a bünvádi el-

járás keretében, akkor elutasithatlan kötelesség oly eszközökről gondoskodni, melyekkel az előzetes fogvatartás czélja elérhető a nélkül, hogy valaki személyes szabadságától megfosztva legyen.

Sok esetben nem pótolhatja az előzetes fogvatartást semmi, de ismét sok esetben bizonyos mértékü vagyoni kötelezettség elvállalása teljesen mellőzhetővé teszi azt.

A törvény elfogadja a biztositék melletti szabadlábra helyezést, de nem teszi általában kötelezővé; mindazonáltal méltán sorakozik a legszabadelvübb törvényhozások közé, mert még a legsulyosabb büncselekmények esetében sem zárja ki a biztositék melletti szabadlábra helyezést.

Egyébiránt nem is a kötelező rendszerben keresendő a személyes szabadság főgarantiája; mert midőn valamely törvény kötelességül irja elő, hogy a biró, ha megszökéstől tartani nem lehet, elegendő biztositék mellett, mindig szabadlábra helyezze a terheltet; midőn minden rendelkezésen átszövődik az a gondolat, hogy az előzetes fogvatartás csak mint nélkülözhetlen kivétel alkalmazandó, akkor nem lehet attól tartani, hogy e fakultativ jogot nem a személyes szabadság javára fogják felhasználni.

A biró nem térhet ki a törvény által reá rótt erkölcsi kötelességek elől, és különösen, ha társas-biróság határoz e kérdésben, s a contradiktorius eljárás sincs kizárva: akkor csak tulzott aggodalom félhet visszaélésektől.

Mindezeknek a feltételeknek megfelel a törvény, midőn kötelezi a birót a biztositék melletti szabadlábra helyezésre, ha a biztositék, tekintettel a vád sulyára és a terhelt személyes körülményeire, a megszökést valószinütlenné teszi.

A biró tehát lelkiismeretesen fogja mérlegelni, hogy az eset büntethetőségéhez nem fér-e kétség; meg fogja gondolni, hogy az elitélésre elég adat merült fel a terhelt ellen; tekintetbe veszi a terhelt előéletét, foglalatossága körét, társadalmi helyzetét s a családi körülményeit és mindezek megfontolása, szóval a szabadlábra helyezés mellett vagy ellen felhozható konkrét hasznok vagy károk szembeállitása után fogja meghozni határozatát.

A törvénynek intézkedései a biztositék kérdésében a következők:

162. §. A 141. §. 2. vagy 4. pontja alapján előzetes letartóztatásba helyezendő vagy fogva levő egyént szabadlábon kell hagyni, illetőleg szabadlábra kell helyezni, ha maga vagy helyette más, megfelelő biztositékot ad és az, tekintettel a vád tárgyává tett büncselekményre és a terheltnek személyes körülményeire, megszökését valószinütlenné teszi.

A 141. §. 2. pontja igy szól:

Előzetes letartóztatás rendelhető el, ha a terhelt megszökött, vagy azzal a czéllal, hogy magát a bünvádi eljárás elől elvonja, elrejtőzött és utóbb a hatóságnál önként nem jelentkezett; továbbá ha bizonyiték forog fenn arra nézve, hogy a terhelt a szökésre

előkészületeket tett; végre ha megszökésétől azért, mert állandó tartózkodó helye, vagy rendes keresetforrása nincs, vagy mert ismeretlen és magát igazolni nem tudja, vagy az alkalmazandó büntetésnek előre látható nagyságánál fogva alaposan lehet tartani.

A 141. §. 4. pontja pedig igy hangzik:

Előzetes letartóztatás rendelhető el, ha a terhelt nem magyar honos és alaposan tartani kell attól, hogy szabadlábon hagyása esetében a hatóság ujabb idézésére nem fog megjelenni.

A biztositék eszközei.

A biztositékul szolgáló eszközök megválasztásánál, egyrészről irányadó volt, hogy oly vagyoni terhet vállaljon magára a biztositékot adó a biztositék elvesztése esetén, mely tetemes gazdasági kárral jár; másrészről figyelembe volt véve, hogy a biztositék nyujtásának több módja álljon rendelkezésre s igy az tulságosan megnehezitve ne legyen.

A biztositékot készpénzben vagy olyan 163. §.
értékpapirokban kell letenni, melyeket a közpénztáraknál óvadékul elfogadnak.

Elfogadható határozott összeg fizetésére szóló és jelzálogilag biztositott a terhelt vagy harmadik személyek által kiállitott olyan kötelező nyilatkozat is, a mely megfelel azoknak a feltételeknek, melyek az árvák pénztárából adható kölcsönre nézve megállapitva vannak.

A biztositék megajánlása.

164. §. A biztositék az eljáró biróságnál ajánlandó meg. Elfogadása, neme és összege tárgyában a kir. ügyészségnek meghallgatása után az eljárás szakához képest a vádtanács vagy az itélőbiróság határoz.

Ha a biróság szükségesnek tartja, a biztosíték összegének meghatározása előtt a sértettet is meghallgathatja.

A kir. ügyészség részéről a biztositék mellett való szabadlábra helyezés elrendése ellen bejelentett felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van.

A mennyiben a kir. ügyészség csak a biztositék nemére vagy összegére nézve használt felfolyamodást, a törvényszék a terheltnek szabadlábra helyezése vagy fogvatartása iránt határoz.

Ismételt letartóztatás.

165. §. A biztositék mellett szabadlábra helyezett terhelt ismét letartóztatható, ha szökést kisérel meg, ha szabályszerü idézésre a hatóság előtt meg nem jelen és elmaradását elfogadható módon ki nem menti, vagy ha ellene vizsgálati fogság elrendelésének valamely törvényes oka szabadlábon hagyása vagy szabadlábra helyezése után merült fel.

A biztositék felszabadulása.

166. §. A biztositék, ha annak elvesztése még jogerejüleg ki nem mondatott, felszabadul és a letevőnek visszaadandó, ha a terheltet ugyan-

azon büncselekmény miatt letartóztatják, ha az előzetes letartóztatást, illetőleg vizsgálati fogságot rendelő határozatot hatályon kivül helyezik, ha az eljárás jogerős megszüntető határozattal, vagy felmentő itélettel befejezést nyer, vagy ha az elitélt megkezdte szabadságvesztés büntetését, vagy csak pénzbüntetésre van itélve, vagy ha büntethetősége megszünt.

A biztositék elvesztésének feltételei.

A biztositékul szolgáló értékre, ha ez még fel nem szabadult (166. §.), a letevő elveszti jogát, illetőleg a jelzálogilag biztositott összeg végrehajtás utján behajthatóvá válik, mihelyt a szabadlábra helyezett terhelt szabályszerü idézésre három nap alatt meg nem jelent és elmaradását elfogadható módon ki nem mentette, vagy ha megszökött. 167. §.

A terhelt helyett biztositékot adott egyén fentarthatja jogát a biztositékra azzal, hogy a terheltet a biróság részéről kitüzendő határidő alatt előállitja, vagy a szökésre tett előkészületeiről a biróságot kellő időben oly módon értesiti, hogy a terhelt még letartóztatható.

A biztositék elvesztése fölött a vádtanács illetőleg az itélőbiróság (164. §. 1 bekezd., 538. §. 2. bekezd.) a vádlónak, az igényét bejelentett sértettnek és a terheltnek, illetőleg a biztositékot adott más egyénnek meghallgatása után határoz. E tárgyban hozott végzése jogerőre emelkedése után épen úgy

végrehajtható, mint a végrehajtható közokirat.

168. §. Az elveszettnek nyilvánitott biztositék első sorban a sértettnek kártalanitására és a bünügyi költségeknek fedezésére forditandó, a megmaradt összeg pedig az állampénztár javára esik.

E tárgyban a vádtanács határoz. Nem indokolt vagy tulzott követelés esetében a sértett a polgári birósághoz utasitandó. Az államkincstár csak a biztositék fejében befolyt összeg erejéig felelős.

HATODIK FEJEZET.

Lefoglalás, házkutatás és személymotozás.

A törvény 98. §-ában foglalt intézkedés szerint, a mennyiben lefoglalás, személymotozás vagy házkutatás foganatositása válik a nyomozás folyamán szükségessé: a rendőri hatóság ezeknek az intézkedéseknek elrendelését — a nyomozás iratainak vagy másolatuknak bemutatásával — rendszerint a vizsgálóbirónál vagy a járásbiróságnál inditványozza. Ezek az inditvány felett határoznak, esetleg érdemleges határozat hozása előtt a nyomozást kiegészithetik.

Az emlitett cselekményeket halaszthatatlan szükség esetében a bp. XII. fejezetében foglalt szabályok szerint, a nyomozást teljesítő rendőri hatóság is elrendelheti és foganatosithatja.

Mindazáltal a lefoglalandó tárgy kiadására való szoritást (170. §.) és a lefoglalt póstai küldemény felbontását (186. §.) rendőri hatóság sürgősség esetén sem rendelheti el és nem foganatosithatja.

Ennek előrebocsájtásával térjünk át a nyomozó eljárás a czimben foglalt fontos intézkedések bővebb ismertetésére.

Alkotmányos ország büntetőjogi törvényhozásának egyik kiváló feladata az alkotmány által biztositott és legnagyobb részben csak nagy általános elvi kijelentésekben foglalt egyéni szabadságjogokat mennél tökéletesebben megvalósítani.

E feladat szolgálatában állt az anyagi büntető törvény, midőn a személyes szabadság, a házjog, a levél- és távirat-titok védelméről gondoskodott; de ugyanakkor, midőn hivatása ama nagy alapjogokat a leghathatósabb védelemben részesiteni, arról is kell gondoskodnia, hogy e védelem a polgárok közbiztonságának és az igazságszolgáltatásnak valódi érdekeivel összeütközésbe ne jőjjön, mert ha a törvény a büntett nyomait és bizonyitékait biztositó jogkörrel nem bir: akkor a legtöbb esetben egyenesen lehetetlenné válnék a büntett által megzavart jogrend helyreállitása.

A társadalom és az állam fennállásának magasabb érdeke követeli tehát, hogy az igazságszolgáltatásnak módja legyen még a legkényesebb alkotmányjogok területén is, az igazságos és önkénykedéstől ment hatalom gyakorlásában.

Mindazáltal a törvény legnagyobb sulyt mégis ama századokról átszálló alkotmányos érzékre helyezi, melyről joggal feltételezhető, hogy az igazságszolgáltatás hatalmának letéteményeseit megóvja attól, hogy az igazságszolgáltatás komoly érdeke nélkül amaz alapjogokat korlátozzák vagy sértsék.

De viszont ezt korántsem szabad ugy magyarázni, hogy az igazságszolgáltatás az alkotmány-jogok hamis tiszteletének czime alatt tartózkodást tanusitson ott is, hol a büntett alapos gyanujára kellő adatok vannak, a valóság felderitésének pedig nincs más eszköze, mint a lefoglalás, házkutatás, vagy személymotozás.

I. Lefoglalás.

a) Általános rendelkezések.

A lefoglalás nem egyéb, mint a biztositásnak az az eszköze, melylyel az eljárásra illetékes hatóság a tárgyakat a bünvádi eljárás czéljára rendelkezése alá veszi és felhasználja, vagyis hogy a tárgyak akár a mentő, akár a terhelőbizonyitás czéljára megmásitatlanul, vagy a mennyiben a tárgyak elkobzandók, a végrehajtás eme czéljára a hatóság kezénél legyenek.

A bünvádi eljárásban nélkülözhetetlen eme lefoglalás iránti jognak megfelel ama kötelezettség, hogy azokat a tárgyakat, melyek a bünténytől származnak vagy egyéb bizonyi-

tékul szolgálhatnak, a lefoglalásra hatáskörrel biró hatósági közegnek ki kell adni.

Azokat a tárgyakat, melyek a büntető törvények szerint elkobzandók, vagy a bünvádi eljárásban bizonyitásra felhasználhatók, le kell foglalni és birói őrizet alá venni vagy megőrzésüket máskép biztositani. 169. §. 1. bekezdés

Az 1. bekezdés világos kifejezése annak, hogy a lefoglalás jogczime nem állhat másban, mint valamely tárgynak a büncselekményhez való viszonyában; ezen tárgyak alatt pedig egyrészt azok értendők, melyek a büncselekmény eredményei (pl. hamis pénz, hamis kötelezvény, az ellopott, elrabolt tárgyak stb.) s másrészt azok is, melyek a büntető törvények alapján elkobzandók.

Ha az illető tárgy valakinek birtokában vagy birlalatában van, lefoglalása irott határozatban mondandó ki. Szükségesnek tartotta tehát a törvény maghatározni, hogy mely esetben kell (2. bekezdés) a tárgyak őrizet alá vételét formális lefoglalásnak megelőzni és e rendelkezésekkel kifejezi, hogy egyéb esetekben nem szükséges a lefoglalást irott határozatban elrendelni stb. hanem elég, ha az őrizet alá vett tárgyak egyszerüen jegyzőkönyvbe vannak véve. 169. §. 2. bekezdés

Azok a közszolgálati iratok és egyéb tárgyak, melyek közszolgálati titkot képeznek, vagy melyek nélkül a közszolgálat el nem látható, a mennyiben a bünvádi eljárásban bizonyitásra felhasználhatók, jegyzőkönyvbe veendők és az illető polgári vagy katoni hatóság őrizetében hagyandók. 169. §. 3. bekezdés

Ezen intézkedést a közszolgálati titok megőrzésének s a közszolgálat akadálytalan teljesitésének állami érdeke igazolja.

A tárgyak kiadásának kötelessége.

170. §. Azon tárgyakat, melyek a büntető törvények szerint elkobzandók, vagy a bünvádi eljárásban bizonyitásra felhasználhatók, a lefoglalásra illetékes hatóságnak, illetőleg közegének felszólitására mindenki köteles kiadni. Ha a birtokos vagy a birlaló a kiszolgáltatást megtagadja és a lefoglalandó tárgy házkutatás utján sem szerezhető meg, a birtokos vagy birlaló ezer koronáig terjedhető és elzárásra átváltoztatható pénzbüntetés alkalmazásának terhe mellett felhivandó a tárgynak rövid záros határidő alatt leendő kiadására.

Ha e határidő eredménytelenül telt le és nem kétséges, hogy a lefoglalandó tárgy a felhivottnak birtokában vagy birlalatában van, a pénzbüntetés alkalmazandó. További vonakodás esetében a birtokos vagy birlaló letartóztatható. E letartóztatás, ha az eljárás kihágás miatt volt inditva, legfeljebb hat hétig, büntett vagy vétség esetében pedig legfeljebb hat hónapig tarthat és azonnal megszüntetendő, mihelyt a birtokos vagy birlaló a kivánt tárgyat kiadja, vagy lefoglalását lehetővé teszi, vagy annak lefoglalása más uton is sikerül.

A terhelt és a tanuságtétel kötelessége alól mentes egyén ellen e büntetés nem alkalmazható.

Ha valamely lefoglalandó tárgynak kiadására a fegyveres erőnek vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban álló tagja volt felhiva és a felhivás eredménytelen maradt; a megfelelő kényszeritő eszközök alkalmazása végett a felhivott egyén felebbvalója keresendő meg, a ki a vonakodót a lefoglalandó tárgynak kiadására szoritja.

Ezen intézkedésben jut kifejezésre a lefoglalás iránti jog alapjául szolgáló editionalis kötelesség, melynek megszegőit egyazon büntetéssel sujtja a törvény, mint azt, a ki tanukötelességének nem felel meg; következésképp a tanukötelesség alól mentes személyek ki vannak véve a büntető kényszer alkalmazása alól. Az pedig, hogy a terheltet nem lehet büntetéssel kényszeriteni: az logikai következménye annak, hogy a terhelt maga ellen nem köteles bizonyitékot szolgáltatni.

A büntetés kényszeritő eszközeinek mellőzése azonban nem jelenti azt, hogy a terheltnél vagy a tanuzás alól mentes személyeknél a házkutatás kényszeritő eszközét sem lenne szabad igénybe venni, mert a kiváltság csak az engedetlenség miatti büntetés mellőzésére szoritkozik.

Végül felesleges megemliteni, hogy a kényszeritő eszköz csak akkor alkalmazható, ha a kutatás eredménytelen maradt.

A törvény, mint az általános részben már kifejtettük, határozottan, expressis verbis

kijelenti, hogy a lefoglalandó tárgy kiadására való szoritást, a rendőri hatóság sürgősség esetén sem rendelheti el és nem foganatosithatja.

Ha tehát a 170. §-ban foglalt intézkedés válik szükségessé, eziránt a vizsgálóbiróság megkeresendő.

b) Levelek, táviratok és egyéb küldemények lefoglalása.

Ha az igazságszolgáltatás érdeke parancsolja is a levelek stb. lefoglalását: mindig kötelessége a törvényhozásnak oly szigoru feltételek megállapitásáról gondoskodni, melyek a visszaélés veszélyét lehetőleg kizárják.

E szempontnak hódol a jelen törvény is, s a szigoru feltételek jelezik, hogy puszta experimentálásra nem lehet felhasználni a levelek stb. lefoglalásának kényes vizsgálati eszközét, hanem csak oly egyén ellenében van ennek helye, a kit már oly sulyos adatok terhelnek, melyek elégségesek voltak arra, hogy letartóztatás rendeltessék el.

A mi a lefoglalás tárgyául szolgáló leveleket stb. illeti, a törvény mindenekelőtt külön kiemeli a terhelthez intézett vagy tőle származó leveleket stb.; de nemcsak ezekre szoritja a lefoglalást, hanem megengedi azt más harmadik személyek között váltott levelekre nézve is, de oly szigoru feltételek mellett, hogy eme tágabb körü lefoglalás iránti jog semmi esetre sem koczkáztatja a levéltitok szentségét és a közforgalom szabad-

ságát, mert mint minden más foglalásnak nélkülözhetlen feltétele az, hogy a megszerzendő tárgy a bünvádi eljárás czéljára jelentőséggel lehessen és további feltétel: hogy a harmadik személyek között váltott levelek stb. csak akkor foglalhatók le, ha a leplezés, vagy hamis czimezés nyomatékos adatokból következtethető.

A törvény e tekintetben következőkép intézkedik:

Ha a terhelt valamely büntett vagy nem csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség miatt vizsgálat alatt áll, vagy le van tartóztatva, vagy ha ellene ily büncselekmény miatt az elővezetés, elfogatás vagy a főtárgyalás el van rendelve és oly körülmények forognak fenn, melyekből alaposan következtethető, hogy a hozzá intézett vagy tőle származó levelek, táviratok és egyéb küldemények ellene vagy terhelt-társa ellen bizonyitékul szolgálhatnak, azok lefoglalhatók és a pósta és táviró-hivatalok, valamint egyéb szállitó vagy fuvarozó intézetek kötelesek azokat kiadni. 171. §. 1. bekezdés

Megjegyzendő, hogy a szállitó és fuvarozó intézetek alatt azok értendők, melyek a póstahivatalokkal általában egy vonalba helyezhetők, minők pl. vasutak, gőzhajók stb. mert az egyszerü fuvarozó vagy szállitó magánvállalatok ellenében az általános szabályok alkalmazandók.

A fennebb emlitett körülmények fenforgása setében a felsorolt hivataloknál és intézeteknél lefoglalhatók azok a levelek, távira- 171. §. 2. bekezdés

tok és egyéb küldemények, melyekre nézve nyomatékos adatok mutatnak arra, hogy azok a terhelthez vannak intézve, vagy tőle származnak, vagy hogy valódi rendeltetésük leplezése, illetőleg a lefoglalás meghiusitása végett hamisan vannak czimezve.

172. §. 1. bekezdés A terhelt és a 205. §. 1. pontjában felsorolt hozzátartozói, végre az utóbbiak közt váltott levelek és egyéb irásbeli közlemények a hozzátartozóknál beleegyezésök nélkül csak az esetben foglalhatók le, illetőleg vizsgálhatók át, ha ezeket a részesség, az orgazdaság, vagy bünpártolás nyomatékos gyanuja terheli.

Az oly egyének, a kik a tanuságtétel kötelessége alól mentesek, nem tartoznak a büntető eljárásban sem a terhelt javára, sem annak terhére bizonyitékot szolgáltatni, s igy a terhelttel vagy egymás közt váltott bizalmas leveleik sem foglalhatók le nálok beleegyezésök nélkül.

Azonban ha részesség, orgazdaság, vagy bünpártolás gyanuja terheli őket, akkor a kimélet alapja hiányzik és ama perjogi elv alkalmazandó hogy azok a bizonyitékok, melyek a bünösök kezei közt vannak, lefoglalhatók; s alkalmazható az a perjogi elv, még akkor is, ha az adott esetben, nyilvánvaló, hogy az illető hozzátartozó a fennforgó bünpártolás miatt nem lesz büntethető.

A terhelt és védője közt váltott levelek és egyéb irásbeli közlemények a védőnél, — ha ez utóbbi már nem is jár el a terhelt érdekében, — beleegyezése nélkül csak az

esetben foglalhatók le, illetőleg vizsgálhatók át, ha a védő ellen részesség, orgazdaság vagy bünpártolás miatt vizsgálat van elrendelve.

II. Házkutatás.

Mióta csak polgáriasultságról és müveltségről lehet szó, a nemzetek mindig kiváló sulyt helyeztek a házjog sérthetetlenségére. A középkor oly nagy sulyt helyezett az otthon szentélyére, hogy ennek még a közbiztonság érdekeit is feláldozta; de minél erősebb gyökeret vert a nyomozó per, annál kevésbbé volt tartózkodó a házkutatás iránt, mig viszont a későbbi törvényhozások azt ismét tüzetes szabályozás tárgyává tették és minél inkább alkotmányos szellemben fejlődtek a nemzetek, annál jobban iparkodtak oly alaki és anyagi feltételeket megállapitani, melyek a házjognak indokolatlan megsértését lehetőleg megakadályozzák.

Hazánkban, mint alkotmányos államban mindig tiszteletben tartották a házjog szentségét s büntető törvényeink a házjogot, valamint a közhivatalnok, ugy a magánszemélyek jogtalan behatolása ellen hathatós védelemben részesitették.

A házkutatásnak mint vizsgálati eszköznek szükségét azonban a terheltek kézrekeritése vagy a büncselekményre vonatkozó fontos tárgyak feltalálása céljából már régibb hazai törvényeink is elismerték és arról a jelen törvény is rendelkezik.

A törvény szorosan meghatározza a házkutatás czélját, a midőn kimondja, hogy ennek csak akkor van helye, ha alaposan lehet vélelmezni, hogy az a tettes vagy részesek kézrekeritésére vagy bizonyitékok felfedezésére vezet; de miután a kiemelteken kivül más feltétel nem szükséges, nem szenved kétséget, hogy az eljárás bármely szakában lehet házkutatást tartani és ez czélszerü is, mert éppen az eljárás kezdetén szükséges a bizonyitékul szolgálható tárgyak elrejtését, megváltoztatását vagy megsemmisitését megakadályozni.

A törvény intézkedései e kérdésben a következők:

173. §. Büntett vagy nem csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség gyanujával terheltnek háza, lakása, valamint az általa birt, illetőleg használt más helyiségek és a bennök talált tárgyak átkutathatók, ha alaposan vélelmezhető, hogy ez a tettes vagy részes kézrekeritésére vagy bizonyiték felfedezésére vezet.

174. §. Másoknak háza, lakása, vagy egyéb helyiségei is átkutathatók, ha a büncselekményt ott követték el, ha a terhelt üldözés közben odamenekült vagy ott fogták el, ha igen nyomatékos tények valószinüvé teszik, hogy ott a tettes vagy a részes vagy a bizonyitékul szolgálható tárgy megtalálható, vagy ha a ház, lakás, illetőleg egyéb helyiség birlalója rendőri felügyelet alatt áll.

Itt tehát teljesen megbizható és egyenesen arra mutató tényeknek kell lenniök,

hogy bizonyos személy, nyom vagy tárgy más házában felfedezhető.

Ez eseten kivül még 4 esetben lehet harmadik személy házában stb. kutatást tartani; s ezek közül csak a *„rendőri felügyelet alatt állás“*-ra nézve jegyzendő meg az, hogy ennek fogalmi köre e helyütt szorosan magyarázandó.

A B. T. K. ugyanis a rendőri felügyelet alá helyezést mint külön mellékbüntetést nem ismeri, de külön rendőri szabályok alatt állóknak tekinti a feltételes szabadságra bocsátottakat; ezek tehát, valamint a birósági megkeresés következtében rendőri felügyelet alatt állók, olyanok, kiknél a házkutatás elrendelését a törvény nem kivánta oly szigoru feltételek alá helyezni, mint a más személyeknél teljesitendő házkutatást.

Korcsmák, csárdák, kéjházak és azok a nyilvános, vagy a közönségnek nyitva álló helyiségek, melyekben tiltott szerencsejátékot üznek, vagy a melyek büntettesek rendszerinti rejtekhelyéül szolgálnak, kihágás esetében is birói határozat nélkül, bármikor átkutathatók. 175. §

Leginkább meg kell könnyiteni a házkutatást oly házakban, melyek a közönség előtt mindig nyitva állanak; a törvény czélszerünek tartotta e helyeket tüzetesen is felemliteni, mert a „közönségnek nyitva álló hely“ általános kifejezését kétségtelenül igen tág értelemben lehetne magyarázni.

III. Személymotozás.

Bármennyire közelről érinti is a személyes szabadság körét az, midőn a közhatalom fel van jogositva, hogy a személyen levö tárgyakat, tehát az illetőnek ruháit, sőt testét stb. megvizsgálhassa: mindazáltal az igazság felderitése czéljából nem nélkülözhető ez a kényszeritő eszköz sem. A törvény három esetben engedi meg a személymotozást;

1. midőn a büntett, vagy fogházzal büntetendő vétség nyomatékos gyanuja terhel valakit;

2. ha az illető a hatóság előtt mint szokásos büntettes ismeretes;

3. midőn nagy valószinüség szól a mellett, hogy a megmotozandó egyén valamely bizonyitékul szolgáló tárgyat rejt magánál.

A törvény szavai szerint:

176. §. Átvizsgálhatók azon az egyénen levő ruhák és egyéb tárgyak, a kit büntett vagy fogházbüntetéssel büntetendő vétség nyomatékos gyanuja terhel, vagy a ki a hatóság előtt szokásos büntetteskép ismeretes.

Személymotozás foganatositható az ellen is, a ki nagy valószinüség szerint valamely bizonyitékul szolgáló tárgyat rejt magánál.

Mindazáltal a terheltnek hozzátartozói (205. §. 1. pontja) ellen személymotozás ez alapon csak akkor foganatositható, ha őket részesség, orgazdaság vagy bünpártolás nyomatékos gyanuja terheli.

A védő ellen akkor is, ha már nem jár el a terhelt képviseletében, személymotozás csak azon alapon foganatositható, ha nagy valószinüség szerint valamely bizonyitékul szolgáló tárgyat rejt magánál és csak akkor, ha ellene részesség, orgazdaság vagy bünpártolás miatt vizsgálat van elrendelve.

IV. A lefoglalás, a házkutatás és a személymotozás elrendelése.

Kiindulva abból az álláspontból, hogy mind a személyes szabadságnak, mind a tulajdonnak és birtoknak birói védelem alatt kell állania: a törvény a lefoglalás, a házkutatás és a személymotozás elrendelését birói hatáskörhöz utasitja és csakis kivételesen, ha a késedelem veszélylyel jár, ruházza át e jogot a rendőri hatóságokra.

A levelek, sürgönyök lefoglalásának elrendeléséből pedig a rendőri hatóságokat egészen kizárja és a kir. ügyésznek is csak ideiglenesen, három napra terjedő, inkább letiltó hatálylyal engedi azt meg.

Hogy mikor jár a késedelem veszélylyel, ezt, minthogy tüzetes fogalommeghatározás e pontban aligha lehetséges, a hatósági közegek belátására kell bizni.

A határozat irásba foglalandó és megokolandó, kivéve, midőn oly tárgyak foglalandók le, melyek senkinek nincsenek birtokában vagy birlalatában. A holttest mellett talált fejszét, lőfegyvert, a felgyujtott ház tövében talált gyutacsot, vagy a gyujtogatásnál használt

más eszközt nyomban le kell foglalni. mert ellenkező esetben a tárgyi bizonyitékok könnyen elveszhetnek.

A törvény e tekintetben igy intézkedik:

177. §. A lefoglalás azon esetében, midőn az illető tárgy valakinek birtokában vagy birlalatában van, a házkutatás és a személymotozás mindig irásba foglalt határozattal rendelendő el.

A határozat tehát irásba foglalandó és megokolandó, kivéve, midőn oly tárgyak foglalandók le, melyek senkinek nincsenek birtokában vagy birlalatában.

A holttest mellett talált fejszét, lőfegyvert, a felgyujtott ház tövében talált gyutacsot, vagy a gyujtogatásnál használt más eszközt nyomban le kell foglalni, mert ellenkező esetben e tárgyi bizonyitékok könnyen elveszhetnek.

Az elrendelésre rendszerint a vizsgálóbiró jogosult, ha azonban a késedelem veszélylyel jár, a nyomozást teljesitő rendőri hatóság. Ez utóbbi hatásköréből azonban ki van véve a levelek, táviratok és egyéb küldemények lefoglalásának elrendelése.

A rendőri hatóság intézkedései ellen az ügyben illetékes elsőfoku biróságnál tehető előterjesztés.

V. A lefoglalás, a házkutatás és a személymotozás foganatositása.

A lefoglalást, a házkutatást és a személymotozást rendszerint ugyanazok a hatóságok foganatositják, a melyek azokat elrendelték

és csak a távolság, idő rövidsége, physikai vagy más akadályok miatt kellett kivételt tenni, mely esetben a törvény a rendőri hatóságok és közegek igénybevételét engedi meg.

A házkutatás tekintetében pedig még tovább kellett menni és fel kellett jogositani a rendőri közegeket arra, hogy a 180. §. 2. bekezdésében körülirt sürgősség és veszély eseteiben az elrendelésre hivatott hatóságnak határozata nélkül is tartsanak házkutatást.

A törvény erre vonatkozó intézkedése igy hangzik:

A vizsgálóbiró vagy a járásbiróság az általuk elrendelt lefoglalást, házkutatást vagy személymotozást rendszerint maguk foganatositják, de szükség esetében a rendőri hatóságokkal és közegekkel is foganatosittathatják. 180. §.

A rendőri közeg házkutatást az elrendelésre jogositott hatóság határozata nélkül a következő esetekben teljesithet:

a) tettenkapás esetében,

b) midőn korcsmák, csárdák, kéjházak és azok a nyilvános, vagy a közönségnek nyitva álló helyiségek, melyekben tiltott szerencsejátékot üznek, vagy a melyek bünteteseknek rendszerint rejtekhelyül szolgálnak, átkutatandók;

c) akkor, ha megszökött fogoly kézrekeritése végett szükséges;

d) ha segélykiáltásra jelen meg;

e) ha a házzal vagy a helyiséggel rendelkező kivánja;

f) ha az utóbbi rendőri felügyelet alatt áll, vagy a hatóság előtt, mint szokásos büntettes ismeretes, vagy elővezettetése illetőleg letartóztatása el van rendelve.

1. Nyilvánosság a lefoglalás foganatositásánál.

181. §. A lefoglalás és a házkutatás rendszerint annak, a ki ellen e cselekmények elrendelve vannak, vagy megbizottjának jelenlétében foganatositandók.

181. §. 2. bekezdés Foganatositásuknál, valamint a személymotozás foganatositásánál is, legalább két tanunak mindig jelen kell lenni.

132. §. 3. bekezdés A fegyveres erőnek, vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban levő tagja mint birósági tanu ez esetben sem alkalmazható.

181. §. 3. bekezdés Ha az, a ki ellen a lefoglalás, vagy a házkutatás foganatositandó, távol van és megbizottja sincs jelen, teljes koru családtagjai vagy szomszédjai közül képviselő rendelendő ki. A kirendelt képviselő e cselekmények foganatositásánál mindazokat a jogokat gyakorolhatja, melyek azt illetik, a ki ellen e cselekmények el vannak rendelve.

2. A határozat kihirdetése.

A lefoglalást, házkutatást és személymotozást szenvedő, illetve megbizottja az eljárásnál nincs szenvedőleges szerepre kárhoztatva; megtehetik észrevételeiket, előadhatják, hogy a tárgyak miként kerültek a

lefoglalást szenvedőnek birtokába, s felvilágositást adhatnak arra nézve, hogy mily okok idézték elő a lefoglalandó tárgyaknak egy vagy más állapotát stb.

A lefoglalás, házkutatás és személymotozás foganatositása előtt az ezt elrendelő határozat, annak, ki ellen e cselekmények elrendelve vannak, esetleg megbizottjának, illetőleg a részére kirendelt képviselőnek kihirdetendő és kivánatukra nekik a lefoglalt tárgyak jegyzékének a másolatával együtt, három nap alatt hiteles kiadványban kézbesitendő. 182. §.

3. A lefoglalt tárgyak jegyzéke és elhelyezése.

Ama czélból, melyre a lefoglalás szolgál, önként következik, hogy a lehető legnagyobb gonddal és szabatossággal kell a lefoglalt tárgyakat a jegyzőkönyvben leirni, s azoknak a lefoglaláskor talált állapotát és ennek a büncselekménynyel kapcsolatban levő körülményeit megjelölni. Nehogy az azonosság később kétségbevonható legyen, szükség volt részletes és a kellő megőrzést biztositó rendelkezésekre is.

A lefoglalt tárgyak a lefoglalásról felvett jegyzőkönyvben tüzetesen leirva felsorolandók, azután, a mennyire minőségük engedi, külön boritékba, vagy megfelelő tartóba teendők s hivatalos pecséttel és lehetőleg a lefoglalást szenvedettnek, illetőleg megbizottjának, vagy a részére kirendelt képviselőnek pecsétjével is lezárandók. 183. §. 1. bekezdés

183. §. 2. bekezdés A lefoglaló hatósági közeg azokat rendszerint magával viszi, esetleg megőrzésükről másként intézkedik.

183. §. 3. bekezdés A tartó felbontása a terheltnek vagy megbizottjának, vagy a részére kirendelt más képviselőnek jelenlétében történik.

4. Iratok lefoglalása.

184. §. 1. bekezdés Iratok lefoglalásánál gondoskodni kell arról, hogy tartalmukról az erre törvény szerint jogositottakon kivül más ne szerezzen tudomást.

184. §. 2. bekezdés Ha az iratok birtokosa vagy ennek megbizottja, illetőleg a részére kirendelt képviselő átvizsgálásukat vagy elolvasásukat nem akarja megengedni, az iratokat lepecsételve őrizet alá kell venni és a vádtanács határozatát azonnal kikérni arra nézve, hogy átvizsgálandók, vagy visszaadandók-e.

Annak megakadályozása czéljából, hogy a magántitkokat tartalmazó iratokat könnyelmüen átvizsgálják és elolvassák: a törvény feljogositja az iratok tulajdonosát vagy megbizottját, hogy az átvizsgálást és elolvasást ellenezhessék, minek következtében az eljáróközeg csakis őrizet alá veheti az iratokat s mindig a vádtanács határoz arról, hogy átvizsgálandók-e az iratok vagy visszaadandók.

5. Postán lefoglalt levelek átvevése.

185. §. Ama fontos érdekek, melyeket a lefoglalás koczkáztat és ama megnyugvás, melyet a független biróság eljárása nyujt, tették szük-

ségessé, hogy a postán, távirόhivatalban, továbbá a szállitó- és fuvarozó-intézeteknél lefoglalt küldemények, levelek és táviratok átvételére csak a vizsgálóbiró vagy oly biróság vagy ügyészségi tag legyen jogosultnak kimondva, a kit e czélra a biróság megkeresett.

A 186. §. intézkedése szerint pedig a lefoglalt levél, távirat vagy egyéb küldemény felbontására csak a vizsgálóbiró vagy az eljáró biróság jogositott; mert a küldemények felbontása a lefoglalásnak ama mozzanata, mely legérzékenyebben érinti az érdekeltek jogait. Ez okból a felbontásra vonatkozó határozatot és magát a felbontás tényét csakis a függetlenség attributumával felruházott biróságra bizza a törvény. 186. §.

6. A lefoglalt tárgyak visszaadása.

További eljáráshoz nem szükséges tárgyak, a mennyiben más nem tart reájok igényt, visszaadandók annak, a kinek birtokából lefoglaltattak, illetőleg az átvételre jogositott egyén elvitelükre, záros határidő kitüzése mellett, végzéssel vagy ha tartózkodó helye ismeretlen, hirdetmény utján felszólitandó. Ha a záros határidő alatt a jogosult a visszaadandó tárgyat nem viszi el, ez birói árverésen eladható és befolyt vételára letétileg kezelendő. 187. §.

A romlás veszélyének kitett, vagy csak költség mellett fentartható tárgyak szükség esetében azonnal eladhatók, de áruknak le-

tétbe helyezéséről az átvételre jogositott haladék nélkül értesitendő.

A visszaadás tárgyában a vizsgálóbiró, esetleg a vádtanács vagy az itélő biróság a tulajdon iránti igények felett az itélő biróság határoz.

A vizsgálóbiró végzése ellen közvetett felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van.

Olyan igények, melyek rövid uton meg nem állapithatók, a polgári birósághoz utasitandók. Ennek határozatáig a lefoglalt tárgyak birói őrizet alatt maradnak.

7. *Mikor foganatositható a házkutatás?*

Minthogy a házkutatás mindig a polgárok otthonának megzavarásával jár: kétszeres csorbát szenved a polgárok nyugalma és békéje az éjjeli házkutatással; ezért a törvény az utóbbit csak kivételesen és lehetőleg szorosan körülirt feltételek mellett engedi meg.

A „nappal“ és „éjjel“ fogalmára nézve keletkezhető kontroverziák elkerülése végett a törvény szükségesnek tartotta tüzetesen megállapitani a nappalnak tekintendő időszakot.

188. §. 1. bekezdés A házkutatás rendszerint csak *reggeli hat órától esti kilencz óráig* foganatositható. A megkezdett házkutatás folytatását az éj beállta nem akadályozza.

188. §. 2. bekezdés A házkutatás éjjel is megkezdhető és foganatositható a következő esetekben:

a) tettenkapás esetében;

b) midőn korcsmák, csárdák, kéjházak és azok a nyilvános, vagy a közönségnek nyitva álló helyiségek, melyekben tiltott szerencsejátékot üznek, vagy a melyek büntetteseknek rendszerint rejtekhelyül szolgálnak, átkutatandók;

c) akkor, ha megszökött fogoly kézrekeritése végett szükséges;

d) ha a rendőri közeg segélykiáltásra jelen meg;

e) ha a házzal vagy a helyiséggel rendelkező kivánja;

f) ha az utóbbi rendőri felügyelet alatt áll, vagy a hatóság előtt, mint szokásos büntettes ismeretes, vagy elővezettetése illetőleg letartóztatása el van rendelve.

8. Kiméletesség a házkutatásnál és személymotozásnál.

A törvény több helyütt tartalmazván instructionalis szabályt, nem tartotta fölöslegesnek ezt itt sem, mert a törvényhozás utmutató kijelentése csak fokozni fogja az eljáró közegeknek e kényes területen nem eléggé ajánlható óvatosságot.

A helyiségek, készülékek feltörésénél vagy zárak felnyittatásánál követendő részletesebb szabály hasonló czélból van felállitva.

Az ellenkező eljárást követő hatósági közeg hatályosabban vonható felelősségre, mint ha a kiméletesség szempontja csak általánosságban volna hangsulyozva.

189. §. 1. bekezdés Mind a házkutatást, mind a személymotozást a legnagyobb kimélettel kell foganatositani.

Rendszerint csak akkor teljesithetők, ha azt, a ki ellen elrendelve vannak, a keresett tárgy előmutatására, illetőleg a keresett egyén hollétének tudatására a kutatást vagy a motozást megelőző kihallgatás folyamán eredménytelenül szólitották fel.

Mellőzhető az előleges kihallgatás, ha az illető a hatóság előtt szokásos büntetteskép ismeretes, ha a késedelem veszélylyel jár, vagy ha a közönség számára nyitva álló helyiség kutatandó át.

189. §. 2. bekezdés Nőknek megmotozására és az eljárásnál tanuképen való közreműködésre csak nők alkalmazhatók.

189. § 3. bekezdés Helyiségek vagy készülékek feltörését vagy zárak felnyitását csak akkor szabad elrendelni, ha sem a velök rendelkező, sem megbizottja nincs jelen, vagy ezek a felnyitást megtagadták.

Ha a feltörés vagy felnyitás a tulajdonosnak vagy megbizottjának távolléte miatt történt, az illető helyiség vagy tárgy a kutatás megtörténte után ismét elzárandó és az okozott kár a bünügyi átalányból megtéritendő.

9. Más büncselekményre vonatkozó dolgok lefoglalása.

190. §. 1. bekezdés Ha lefoglalás, házkutatás vagy személymotozás alkalmával oly tárgy kerül kézre, mely az eljárásnak alapjául szolgáló bün-

cselekménynyel összefüggésben nem áll, de más hivatalból üldözendő büncselekményre mutat, az külön jegyzőkönyv felvételével szintén lefoglalandó és megfelelő értesités mellett a kir. ügyészséghez azonnal átteendő.

Ha a kir. ügyészség a bünvádi eljárás meginditását nyolcz nap alatt nem inditványozza, a lefoglalt tárgyat haladék nélkül vissza kell adni.

Ha a lefoglalás, házkutatás vagy személy-motozás alkalmával gyanus tárgyat vagy egyént nem találtak: erről a terheltnek vagy annak, kinél a házkutatás foganatositva volt, kivánságukra bizonyitvány adandó. 190. §. 2. bekezdés

Ezen szakasz intézkedése ellentétben van ugyan a tiszta vádrendszer követelményeivel, de czélszerüsége a kivételt igazolja.

A házkutatásnál eljárt biró és egyéb hatósági közegeket nem lehet az állami és társadalmi rend létérdekeinek koczkáztatása nélkül oly passivitásra kárhoztatni, hogy az eljárásuk közben felfedezett és büncselekményre mutató tárgyakat le ne foglalhassák; ily jogkör nélkül hiába értesitenék a kir. ügyészséget, mert ennek beavatkozásáig a tárgyak elrejthetők vagy megváltoztathatók volnának.

10. Titoktartás.

Az eljáró hatóság tagja vagy közegei, valamint a birósági tanuk a lefoglalás, házkutatás vagy személymotozás alkalmával szerzett tudomást csak az eljárás czéljaira 191. §.

használhatják fel, illetőleg közölhetik. Egyéb tekintetben az reájuk nézve hivatali titok.

Az eljáró hatóság tagjainak az állásukból folyó titoktartás kötelességénél fogva is tudniok kell, hogy az eljárás alkalmával szerzett tudomásuk csak a bünvádi eljárás czéljára használható fel; mégis nem látszott fölöslegesnek a fennforgó fontos tekintetek érdekében e kötelezettség szigoru megtartásának fontosságát külön is kiemelni.

11. Házkutatás, személymotozás és lefoglalás katonailag megszállott épületben.

A katonai és polgári hatóságok közti kölcsönös jogsegély szabályozása a bünvádi perrendtartást életbeléptető törvénynek lévén fentartva, a lefoglalásnak stb. katonai egyén ellen vagy katonai czélra használt helyiségben való foganatositása és ennek módja iránt a törvénybe nem volt rendelkezés felvehető.

Az *életbeléptetési törvény* e tekintetben a következőkép intézkedik:

1897. XXXIV. 22. §. Ha házkutatást, személymotozást vagy lefoglalást katonailag megszállott épületben polgári biróság hatósága alatt álló egyénnél kell teljesiteni, akkor az csak az épület parancsnokának értesitése után és az általa kirendelt katonai személy jelenlétében foganatositható.

Az 1881. XXI. a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvény is foglal magában ily irányu intézkedéseket.

Az idézett törvény 24. §-a igy szól:

Ha a házkutatás katonaság vagy honvédség által használt épületekben eszközlendő, az az ottani parancsnoknak előre bejelentendő s az az által kijelölt tiszt jelenlétében hajtandó végre.

A 25. §. pedig igy rendelkezik:

Midőn a katonaság vagy honvédség által használt épületbe való behatolás egy menekülő tettes közvetlen üldözése folytán történik, a behatolás az illető házi parancsnoknak eleve bejelentendő s a további eljárás annak, vagy egy általa kirendelt tisztnek közbejöttével eszközlendő.

12. Igazságügyministeri utasitások a bünjelek kezelésére nézve.

Az Igazságügyminister „*Utasitás a kir. ügyészség számára*“ czimü rendeletében a bünjelek kezelése tekintetében, részletes intézkedéseket foglal magában.

A rendőri hatóságok ezen intézkedésekből becses utmutatást találnak és azért nem lesz czélszerütlen azok ismertetése.

A rendelet erre vonatkozó szakaszai a következők:

a) Bünjelek kezelése.

Ha a kir. ügyészséghez érkezett nyomozási ügyben a bünjelekről vagy más lefoglalt tárgyakról még nincs bünjel-jegyzék készitve, azt a kir. ügyészségnek azon tagja, kinek $\frac{4.600}{\text{J. M. E. 1893}}$ 69. §

az ügy inditványtétel végett ki van osztva, pótlólag állitsa ki és csatolja az iratokhoz.

A tárgyakra vagy ha ez megfelelően nem eszközölhető, azoknak boritékára vagy tartályára az első helyen megnevezett terhelt neve és az ügy első iktató száma irandó vagy azokhoz ily tartalmu felirat tartósan erősitendő.

b) Lefoglalt készpénz és értéktárgyak.

4.600 / J. M. E.1899 70 §. A lefoglalt és a kir. ügyészséghez áttett készpénzt, ha azt ugyanazon pénzdarabokban vagy pénzjegyekben kell megőrizni, valamint azokat az értéktárgyakat, melyek a nyomozás folyamán azonositás vagy megvizsgálás tárgyát fogják képezni, jegyzék mellett a kir. ügyészség vezetőjének vagy erre felhatalmazott megbizottjának kell átadni, ki az átvételt a bünjel-jegyzékben elismeri.

Egyéb lefoglalt tárgyak megőrzése iránt a kir. ügyészség vezetője megfelelően intézkedik (73. §.).

A megőrzésnek és állatok eltartásának költségei a bünügyi költségek átalányából előlegeztetnek.

c) Lefoglalt tárgyak kezelése.

4.600 / J. M. E.1899 71. §. A lefoglalt tárgyak kezelésénél arra kel ügyelni, hogy azok változatlanul fentartassanak, hogy azokról a büntetendő cselekmény nyomai el ne enyészszenek s hogy

kicseréléstől és azonosságuk megállapitását nehezitő minden eshetőségtől megóva maradjanak.

Lőfegyverek megtöltve sem őrizet alá nem vehetők, sem el nem szállithatók. A töltést előbb ki kell venni, annak minőségét meghatározni, a töltést külön dobozba helyezve a fegyverhez erősiteni, mindezekről jegyzőkönyvet kell felvenni.

Méregnek vagy mérges tartalmu tárgynak megőrzése tekintetében az ez iránt meghallgatott szakértő véleménye szerint kell eljárni. Ily tárgyak tartályára vagy burkolatára tartalmuknak veszélyes volta feljegyzendő s a tartály vagy burkolat a hivatalos pecséttel lezárandó.

A romlás veszélyének kitett vagy csak költség mellett fentartható tárgyak eladása és a befolyandó vételár szabályszerü kezelése végett (B. P. 187. §.). a kir. ügyész a rendőrhatóság utján haladéktalanul intézkedik, hogy a lefoglalt tárgyak annak adassanak vissza, a kinél lefoglaltattak. 4.600 / J. M. E. 1899 72. §.

Azokban az ügyekben, melyekben az ügyész a nyomozást megszüntette (B. P. 101. §.), — a mennyiben a pótmagánvádló jelentkezése folytán a vizsgálóbiró a bünjeleket át nem kivánja, — azokat a vád képviseletének megtagadásától számitva három hónap mulva, a jogosultnak leendő visszaadás végett ahhoz a rendőri hatósághoz kell áttenni, a melyik a nyomozást teljesitette. 4.600 / J. M. E. 1899 75. §.

HETEDIK FEJEZET.

Biról szemle és szakértők.

I. Általános rendelkezések.

A törvény „a birói szemle“ kifejezéshez annak ama szükebb, technikai jelentőségét köti, mely a birónak arra a tevékenységére vonatkozik, midőn előirt alaki szabályok megtartása mellett, a bünvádi ügyre nézve fontos körülményeket, saját közvetlen tapasztalata alapján állapit meg és foglal jegyzőkönyvbe.

Éppen e közvetlen megfigyelésnél fogva tehát a birói szemle egyike a leghathatósabb bizonyitó eszközöknek, melyeket a tételes jog az igazságszolgáltatás rendelkezésére bocsáthat.

Hogy mikor van helye birói szemlének? az a biró belátására van bizva, ki akkor rendeli azt el, ha relevans körülmények felderitése követeli.

Nem is volna tanácsos megkötni a biró kezét, mert a birói szemle tárgyai rendkivül különbözők lehetnek s erre vonatkozó kötelező szabályoknak felállitása nem csak a bizonyitékok szabad mérlegelésének elvébe ütköznék, de egyrészről sok esetben egyenesen a valóság megállapitásának utját zárná el, másrészről pedig a concrét eset körülményeihez képest gyakran fölösleges idő- és munkaveszteséget okozna.

A törvény tehát nem tartotta czélszerünek egyéb korlátot szabni, mint annak általános kiemelését, hogy a körülménynek fontosnak és személyes megfigyelésre alkalmasnak kell lennie.

Ha tehát a bünvádi ügyre nézve fontos ténykörülmények megállapitására vagy felderitésére személyes megfigyelés szükséges, *birói szemlét* kell tartani. 225. §. 1. bekezdés

A mennyiben a szemlével megállapitandó tények felismeréséhez és megitéléséhez külön szakértelem szükséges, szakértők alkalmazandók. 225. §. 2. bekezdés

Ha tehát a birónak hivatásszerü és általános ismeretei a bünvádi ügyre nézve fontos tények és jelenségek észleléséhez vagy a megfigyelés eredményének megitéléséhez nem elegendők, szakértők alkalmazásának van helye.

Ezeknek működése pedig a büncselekményeknek és körülményeiknek számtalan változata folytán, különböző irányban válhatik szükségessé.

Sok esetben fordulhat a biró szakértőkhöz, a nélkül, hogy ezt bizonyitásra hivná fel, a miért is a szakértők bizonyitásáról csak akkor lehet szó, ha a biróság bizonyos szakismerettel vagy ügyességgel biró személyeket szakértői megfigyelésre, leletre, vagy a maguk, illetve mások által tett tapasztalatok fölött adandó véleményre hiv fel; ismét számos esetben, sőt leggyakrabban a lelet is, a vélemény is a szakértő fel-

adata, de viszont vagy sokszor az egyikre vagy a másikra nincs is szükség.

Mindezeknél fogva az ujabbkori perrendek nemcsak elismerik a szakértők által való bizonyitás szükségét, hanem arról — a természettudományok, a psychologiai és az orvosi tudományok haladásával lépést tartva — mind szabatosabb rendelkezéseket tartalmaznak.

Ezek nyomán halad a jelen törvény is és nemcsak általános rendelkezéseket tartalmaz, hanem egyes büncselekményekre nézve részletes utasitást is ad.

226. §. A szemle alkalmával létező állapot hiven megállapitandó.

A szemléről felvett jegyzőkönyvet oly határozottan és kimeritően kell szerkeszteni, hogy benne a megszemlélt tárgyak és a talált nyomok és jelenségek, lehetőleg méretek szerint tüzetesen megjelölve legyenek. E czélból a szükséges vázlatok, rajzok vagy fényképek készitendők és a jegyzőkönyvhöz csatolandók.

Bizonyos alaki kellékek nélkül a biró személyes megfigyelése sem bir a birói szemle erejével és tekintélyével. A birói szemlének tehát rendszerint irásba foglalt határozatban kell elrendelve és az észleleteknek jegyzőkönyvbe vételére kell irányozva lenni.

Birói szemle tulajdonképen csak az, a mit a biró teljesit; *sürgős esetekben azonban a rendőri hatóság is teljesithet szemlét;* mindazáltal ez tulajdonképen nem birói szemle, s bizonyitó erejét szabadon mérlegelheti a biró.

A törvény lehetőleg megkivánja az érdekelt felek jelenlétét is, mi a birói szemle bizonyitó erejének egyik elsőrangu biztositéka; de ezenkivül pártatlan tanuk jelenlétét sem vélte mellőzhetőnek, mert ezek különösen akkor emelik a birói szemle hitelének erejét, ha a felek a birói szemlénél nincsenek jelen.

Minthogy a szemle rendszerint az előkészitő eljárás során teljesitendő és annak eredményét az itélő biró van hivatva mérlegelni: mindent el kell követni a szemlét teljesitő birónak és jegyzőkönyvvezetőnek, hogy az itélőbiró a jegyzőkönyvből és ha szükséges, rajzokból, méretekből stb. a felvétel alkalmával létezett állapotot hűen felismerhesse; és mindig szem előtt kell tartani a jegyzőkönyv felvételénél azt is, hogy a szemle rendszerint nem ismételhető és hogy a jegyzőkönyvnek czélja: az itélőbiróság részére pótolni a közvetlen megfigyelést.

A birói szemle és az erről felvett jegyzőkönyv bizonyitó ereje tekintetében a törvény nem állapitott meg általános szabályt, mert ez is a bizonyitékok szabad mérlegelésének elvébe ütközném.

A biró a szemléről felvett jegyzőkönyvnek, mint bizonyitéknak erejét csak ugy, mint bármely más birói cselekményről felvett jegyzőkönyvet szabadon mérlegelheti.

A birói szemle, bár kétségen kivül első rendü bizonyiték, mégis, — kivéve amaz egyetlen és ritkán előforduló esetet, midőn az itélőbiróság önmaga tart szemlét, — nem

egyéb, mint irásba foglalt hivatalos tanuságtétel; s nem tagadható ugyan, hogy a közönséges tanuságtétel fölött kimagasló elsőbbséggel bir, de ismét tévedne, ki azt hinné, hogy a birói szemle mellett a tanuságtétel minden irányban háttérbe szorul.

Az itélőbirónak tehát akkor, midőn a birói szemle értéke fölött kell megállapodnia, meg kell győződnie az alaki szabályok megtartásáról is, nevezetesen, hogy tényleg a helyszinén, vagy csak utólagosan vették-e föl a jegyzőkönyvet és mily időpontban? s különösen meg kell figyelni továbbá az eljárás módszerét, melyet a birói szemlét teljesitő közegek a szemlélt tárgy azonosságának megállapitása és bizonyitása tekintetében követtek.

Ha a biró arról győződik meg, hogy a megfigyelés vagy annak leirása hiányos; ha ott, hol szabatos meghatározás szükséges, terjengős kétértelmüségbe vész el az észlelet eredménye, ha a tárgyak megőrzése mulhatatlanul szükséges lett volna és e helyett csak leirás található; ha kiderül, hogy a próbák, kisérletek egyenesen czélellenesen történtek, vagy a vizsgálóbirót előre feltett czélzatosság vezette; ha nem alkalmazott szakértőket ott, hol az mulhatatlanul szükséges lett volna, vagy ha egyes ténykörülmények a valóságnak meg nem felelően vétettek fel: akkor a birói szemle hitelességéhez mindig alapos kétség férhet, sőt a szemle eredménye a körülményekhez képest birói figyelembe sem vehető.

Alig kételkedhetik tehát ezek után valaki, hogy végzetes tévedést követne el a törvényhozás, ha a birói szemléről felvett jegyzőkönyvet a feltétlen hitelesség jellegével ruházná fel.

A birói szemlénél szükséges tanuk és szakértők.

A szemle legalább két tanu jelenlétében foganatositandó. 227. §. 1. bekezdés

A fegyveres erőnek, vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban levő tagja birósági tanu gyanánt nem alkalmazható.

Ha a szemléhez szakértők szükségesek: a biróság rendes szakértői közül kettőt, az ügy fontosságához képest esetleg többet kell alkalmazni. Csekélyebb fontosságu körülménynek megállapitására, vagy ha több szakértő nehezen volna található, egynek alkalmazása is elégséges. 227. §. 2. bekezdés

A rendes szakértők csak akkor mellőzhetők, ha ellenök aggodalom merült fel, ha akadályozva vannak, ha a késedelem veszélylyel járna, vagy ha köztük nincs olyan, a ki a kivánt külön szakértelemmel birna. 227. §. 3. bekezdés

Ha szükségesnek mutatkozik a rendes szakértőkön felül más szakértők, nevezetesen olyanok alkalmazhatók, a kik a kivánt külön szakértelemmel birnak. 227. §. 4. bekezdés

A katonai biróság hatóságának alávetett egyén szakértőül való kirendeléséről feljebbvaló hatósága utján értesitendő. 227. § 5. bekezdés

227. §. bekezdés A szakértők diját az igazságügyi minister szabályrendeletben állapitja meg.

A biróság jogát a szakértők választására nézve a törvény tehát annyiban korlátolja, hogy első sorban a biróság rendes szakértőinek alkalmazását rendeli.

Rendeleti uton lesz meghatározva, miként történjék az összeállitás, az összeállitásnál gondosan figyelembe fogják venni, hogy a kellő ügyességgel, szakértelemmel, tapasztalattal és jellemmel biró egyének jussanak a biróság rendes szakértői közé, kik közül az egyes esetben a biró nyugodtan választhat; de azért a rendes szakértők helyett és azokon felül is alkalmazhat a biró más, nevezetesen oly szakértőket, a kik a kivánt külön szakértelemmel birnak, mert megtörténhetik, hogy a bizonyitó eljárás folyamán egy bizonyos körülményt oly irányban kell megvilágitani, mely a legszakszerübb ismereteket tételezi fel.

Az *„ügy fontossága“* és a *„csekélyebb fontosságu körülmény“* fölött a biró van hivatva határozni; határozata nagy óvatosságot igényel, mert nagyon sok szakértő alkalmazása épp oly végzetes lehet, mint nagyon kevésé; végül fontos esetekben, midőn a késedelemmel járó veszély miatt csak egy szakértőt alkalmazott a biró: iparkodjék ennek véleményét egy másik szakértővel felülbiráltatni.

Az ellenőrző szakértő.

Olyan ügyben, melyben az eldöntendő kérdések felismeréséhez és megitéléséhez külön szakértelem szükséges, a terhelt vagy ha több a terhelt, ezek együttesen, saját költségükön ellenőrző szakértő közremüködésével élhetnek. 228. §. 1. bekezdés

Az utóbbinak joga van a terhelt vagy terheltek érdekeit szakértői közremüködésével előmozditani s megoltalmazni. Nevezetesen a szemlénél jelen lehet, az esetleges hiányokra, vagy mulasztásokra figyelmeztethet és a szemle teljesitésére, valamint a véleményre nézve észrevételeit akár a jegyzőkönyvben, akár külön iratban előterjesztheti. 228. §. 2. bekezdés

A törvény egy, eddigi jogunkban ismeretlen intézményt: a terhelt által választott ellenőrző szakértőt kivánja meghonositani.

Czélszerünek mutatkozott pedig ezen intézkedés: mert az által, hogy a szakértők müködését a terhelt szakértője ellenőrizheti, a szemle tökéletesebb és gondosabb lesz, — mert indokolatlan hátráltatásokat és késleltetéseket a vizsgáló biró megakadályozhat, — s mert czélszerübb, ha a terhelt a szemle felvételére küldheti szakértőjét, ki minden hiányra figyelmeztethet, mintha a főtárgyaláson teszi romboló kritika tárgyává az ellenőrzése és jelenléte nélkül eljárt szakértők mulasztásait és tévedéseit.

De különben is nem volna helyén mereven elzárni az utat ily ellenőrző szakértő igénybevételétől ott, hol a terhelt még áldo-

zatra is kész és lehet, hogy esetleg oly szaktekintélyt képes az igazságszolgáltatás rendelkezésére bocsátani, a kinek közremüködése a tervezett intézkedés elhagyása esetén nem volna megengedhető.

Szakértőket kizáró okok.

229. §. Szakértőkül a lelet és a vélemény semmiségének terhe mellett nem alkalmazhatók:

1. a kik mint tanúk ki nem hallgathatók vagy meg nem eskethetők, vagyis

201. §. 221. §. *a*) a lelkész

b) a védő

c) a közszolgálatban levő vagy abból kilépett egyén, ha ezáltal megsértené a hivatali vagy szolgálati titoktartás kötelességét és a kötelesség alól őt az illetékes feljebvaló hatóság fel nem mentette;

d) az, ki ellen gyanu forog fenn az iránt, hogy a büncselekményt, melyre nézve kihallgatják, maga követte el, vagy annak részese, illetőleg bünpártolója vagy orgazdája;

e) ki hamis tanuzás, vagy hamis eskü miatt el volt itélve, habár büntetését kiállotta;

f) ki kihallgatáskor életkorának tizennegyedik évét még be nem töltötte;

g) ki testi vagy elmebeli fogyatkozásban szenved;

h) ki a terhelttel oly ellenségeskedésben áll, mely az ezt terhelő vallomásának valódiságát kétségessé teszi;

i) kinek vallomása valamely lényeges körülményre nézve valótlannak bizonyult, és nem

mutatható ki, hogy csak tévedésből tett valótlan vallomást.

2. Kik a terhelttel vagy a sértettel követ- 205. §. 1. pontja
kező viszonyban állanak: a terhelt fel — vagy lemenő ágbeli rokona vagy sógora, unokatestvére vagy ennél közelebb oldalrokona, házastársa, vagy jegyese, házastársának testvére, testvérének házastársa, örökbe fogadó vagy nevelő szülője, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeke, gyámja, gondnoka, gyámoltja vagy gondnokoltja, még pedig a házastársi vagy sógorsági viszonyban levőkre nézve tekintet nélkül arra, hogy fennáll-e még az a házasság, melyen ez a viszony alapszik.

3. a kik ellen a büncselekményt elkövették vagy megkisérlették.

4. kikre vagy kiknek hozzátartozójára ebből 208. §.
jelentékeny kár vagy szégyen hárulna.

5. az ügyvéd, a közjegyző, az orvos, a 205. §. 2. pontja
sebész, a gyógyszerész, a szülésznő és segédjök, kik a szakértőleg megitélendő körülményről a hivatásukkal járó bizalomnál fogva titoktartás kötelességével szereztek tudomást, hacsak a megbizó őket a titoktartás alól fel nem mentette.

A kizáró okok meghatározásánál ama szempont volt irányadó, hogy csakis elfogulatlan egyének legyenek szakértőkül alkalmazhatók, mely okból még azok is ki vannak zárva a szakértők közül, a kik a tanuságtétel megtagadására feljogositva vannak.

E helyütt csak az emelendő még ki, hogy az esetre, ha a két szakértő közül csak az

egyik esik a kizáró okok alá és mindenik egymással tartalmilag össze nem függő mozzanatra adott leletet, illetve véleményt: az aggálytalan szakértő véleménye semmisnek nem tekinthető.

Ha azonban mindkét szakértő véleménye egyazon mozzanatra vonatkozik: ugy az aggálytalan szakértő véleménye is semmis és ekkor a szakértői szemléről felvett jegyzőkönyvet a főtárgyaláson felolvasni nem szabad, de az nincs megtiltva, hogy az aggálytalan szakértőt a főtárgyaláson kihallgassák és a biróság előtt tett nyilatkozatának értékét szabadon mérlegelhessék.

Szakértő kifogásolása.

280. §. 1. bekezdés A szakértők nevei a felekkel, illetőleg képviselőjükkel, a mennyiben a szemlére megidézve vannak, az idéző végzésben, egyébként jelentkezésük alkalmával közlendők.

230. §. 2. bekezdés A felek kifogásaikat a szemle megkezdése előtt előterjeszthetik. Ha ezek nyomatékosak és a más szakértők alkalmazásából származható késedelem veszélylyel nem jár; a kifogásolt szakértő mellőzendő.

230. §. 3. bekezdés A szemle megkezdése után csakis a kizáró okok alapján van kifogásnak helye. Ez esetben a megkezdett szemle félbeszakitásával más szakértőt kell alkalmazni.

Az eljárás gyors menete érdekében különbséget kellett tenni a kizáró és egyéb okok érvényesitésére nézve. Az előbbiek annyira

lényegesek, hogy a lelet és a vélemény semmiségét okozzák és szükségkép mindig érvényesithetők. Az utóbbiak ellenben csak a szemle megkezdése előtt terjeszthetők elő és a kifogásolt szakértő csak az esetben mellőzendő, ha a kifogás nyomatékos és ha a késedelem veszélylyel nem jár.

A szakértő kötelessége a közremüködésre.

Az, a kit szakértőül kirendeltek, nem tagadhatja meg közremüködését: ha a szemlénél szükséges szakmára rendes szakértő minőségben van alkalmazva vagy ha a szakmát keresetképen gyakorolja és kizárási ok (a 229. §. esete) fenn nem forog. 231. §. 1. bekezdés

Mindazáltal, ha a szakértő az illető vizsgálat teljesitésére vagy vélemény adására magát kellően képesnek nem érzi, vagy más, nyomós okot hozhat fel, egyes esetekben, ha sürgős eljárás szüksége nem forog fenn, a kirendeléstől kivételesen felmenthető. 231. §. 2. bekezdés

A felmentés tárgyában a szemlét elrendelt biró vagy biróság végérvényesen határoz. 231. §. 3. bekezdés

Közszolgálatban álló egyén nem alkalmazható szakértőül, ha ezt feljebbvaló hatósága a közszolgálat érdekeibe ütközőnek nyilvánitja. 231. §. 4. bekezdés

A törvény nem mondja, hogy általában minden ember, ki valamely szakmához ért, köteles szakértőként közremüködni, mert a ki pusztán kedvtelésből foglalkozik valami szakmával, vagy a ki már nem gyakorolja

azt, az nem kötelezhető szakértői közreműködésre.

A „kereset“ kriteriuma az, hogy valaki tudományával, müvészetével, iparával vagy egyéb tehetségeivel a közönség szolgálatára készen áll, de azért nincs mentessége annak sem, a ki megválogatja, kinek álljon rendelkezésére.

Hangsulyozni kivánja a törvény azt is, hogy a szakértő csak akkor menthető fel, ha „sürgős eljárás szüksége nem forog fenn“, mert ha a szakértői vizsgálat el nem halasztható, akkor véleményt kell adni a szakértőnek abban az esetben is, ha magát nem is érzi kellően képesnek.

Kivételesen felmenthető a szakértő más „nyomós okból“ is; ezen nyomós ok merithető az eljárás anyagából, tehát lehet közérdekü, de gyökerezhetik magánérdekben is ; mert habár az állam a szakértői véleménynyilvánitást állampolgári kötelességnek tekinti is, mégsem hunyhat szemet a szakértő egyéni érdekei előtt sem.

A felmentés pedig mindig csak facultativ; az eljáró biró köteles a szakértő részéről felhozott mentség tárgyában belátása szerint határozni és ha azt igen nyomósnak nem találja, vagy éppen a szakértői kötelesség kijátszására irányulónak tartja, a felmentést megtagadni, mely határozat ellen az eljárás fennakadásának elkerülése végett a perorvoslat is ki van zárva.

A szakértők ellen alkalmazható rendbüntetés.

A törvény gondoskodott arról is, hogy a szakértői közremüködés megtagadása kellő büntetéssel legyen sujtható.

Első sorban pénzbüntetés van meghatározva, mert tulzott szigor volna a szakértőt, ki nem oly pótolhatatlan, mint a tanu, azonnal szabadságvesztésbüntetéssel sujtani; és mellőztetett a szakértő elővezetése is, mert eltekintve a szakértő helyettesithetésétől, az ily kényszer folytán eljáró szakértő müködéséből nem sok eredmény várható.

A törvény 98. §-a azonban kijelenti, hogy a szakértők megbüntetését és vallomásra, illetőleg nyilatkozatra kényszeritését a rendőri hatóság sürgősség esetén sem rendelheti el és nem foganatosithatja.

Ha azonban valamely szakértőnek megbüntetése válik a nyomozás folyamán szükségessé, a rendőri hatóság ez intézkedés elrendelését — a nyomozás iratainak vagy másolatuknak bemutatásával — rendszerint a vizsgálóbirónál vagy a járásbiróságnál inditványozza. 98. §. 1. bekezdés

A rendbüntetésre nézve különben a törvény intézkedése a következő: 232. §. 1. bekezdés

A megjelenésre kötelezett, de az idézés daczára meg nem jelent, ugyszintén az eskü letételét, vagy a vélemény adását törvényes ok nélkül megtagadó, vagy a véleményt megintés daczára elő nem terjesztő szakértőt a biró, illetőleg a biróság 200 koronáig, ismétlés esetében 600 koronáig terjedhető és

elzárásra változtatható pénzbüntetéssel bünteti s azonfelül az okozott költségnek megfizetésében marasztalja.

232. §. 2. bekezdés A büntetés alól való felmentés és a felfolyamodás tárgyában a jelen törvény 194. §-ának intézkedése irányadó.

232. §. 3. bekezdés Az első bekezdés esetében a fegyveres erő vagy a csendőrség tényleges szolgálatban álló tagjának megfelelő megbüntetése és az okozott költségnek tőle leendő behajtása végett feljebbvaló hatósága keresendő meg.

A szakértő esküje.

A törvény 96. §-a szerint a nyomozást teljesitő rendőri hatóság kihallgathat mindenkit, a kitől a kideritendő ténykörülmények tekintetében felvilágositást vár, de az esküt ki nem veheti. Ebből folyólag a szakértőt sem esketheti meg.

A szakértő esküjéről a törvény 233. §-a intézkedik.

A szakértők betekinthetési joga az ügyiratokba.

Hogy a szakértő kimeritő véleményt adhasson, biztositani kell neki azt a jogot, hogy az egész peranyagot áttanulmányozhassa, de meg kell engedni még azt is, hogy ujabb tanuk, esetleg a terhelt kihallgatását is inditványozhassa, mert a szakértőnek bizonyos hézagok kiegészitése végett e pótlásokra is mulhatlan szüksége lehet.

A kérdezés jogát pedig szintén biztositani kell, mert hisz sok esetben, pl. elmebetegség vagy ennek szinlelése esetében kérdezés nélkül nem is mondhatna a szakértő véleményt.

Azonban, mivel nem lehet teljesen elzárkózni amaz aggodalom elől, hogy a szakértő az iratokból, esetleg előre elfogult véleményt alkot magának, ezért a biróság, illetve a nyomozó hatóság belátására kellett bizni, mikor ad helyet a szakértő kérdezésének és mikor tartja szükségesnek az iratok közlését és mily terjedelemben.

Leghelyesebb, ha megkivántatik a szakértőktől, hogy jelentsék ki az okot, a miért az iratokat megtekinteni óhajtják.

A törvény különben erre vonatkozólag következőkép intézkedik:

Ha a szakértők véleményök előkészitése 234. §.
czéljából szükségesnek találják, bizonyos körülményekre vonatkozólag a szükséges felvilágositások az ügy irataiból nekik megadhatók, esetleg az ügy iratai is, vagy egy részök velök közölhetők. Ugyane czélból uj tanuk hallgathatók ki, sőt a már kihallgatott tanuk ujra kihallgathatók és a szakértők a kihallgatáson a biró beleegyezésével a tanuhoz közvetlenül kérdéseket intézhetnek.

A szemle teljesitése.

Miután a szemlét a törvény 98. §-ának 2-ik bekezdése értelmében, halaszthatlan szükség esetében a nyomozást teljesitő rend-

őri hatóság is foganatosithatja, a törvény 235. §-a ilykép nyer itt alkalmazást:

A szemlét a nyomozást teljesitő rendőri hatóság vezeti és a felek, illetőleg képviselőjük részéről tett inditványok lehető figyelembe vétele mellett megjelöli a szakértői megvizsgálás tárgyait és megállapitja a kérdéseket.

A felek, illetőleg képviselőjük a vizsgálat és vélemény tárgyát tevő körülményekre nézve inditványozhatják kérdések tételét és ezeknek a szakértőkhöz való intézése csak fontos okból tagadható meg.

A nyomozást teljesitő rendőri hatóság köteles intézkedni, hogy se a közbenjáró egyének, se a szakértők az eljárást ne hátráltassák.

Kivéve azokat az eseteket, midőn maga a törvény vagy rendeletek intézkednek a technikai módszer tekintetében: a szakértő nincs jogi szabályhoz kötve, hanem tudománya és müvészetének tanait szabadon követheti. A nyomozást teljesitő rendőri hatóság a vezetés feladatát akkor tölti be helyesen, ha megjelöli a megvizsgálás tárgyait, gondoskodik a tárgy azonosságának megállapitásáról, meghatározza a czélt, melyre törekszik, őrködik az előirt alaki szabályok megtartása felett, de tartózkodik attól, hogy magára a szakértői tevékenységre befolyást gyakoroljon.

Lelet és vélemény.

A 236. §. intézkedése a nyomozó eljárásban pedig ilykép értelmezendő:

A szemle tárgya rendszerint a nyomozást teljesitő rendőri hatóság jelenlétében vizsgálandó meg.

Nem szükséges a rendőri hatóság jelenléte, ha félrevonulását a szeméreemérzet kimélése követeli; továbbá, ha a szemle tárgyának misége és minősége csak hosszabb időn át tartó megfigyelés vagy kisérletezés alapján állapitható meg.

Az utóbbi esetben, valamint akkor is, midőn a szakértők vizsgálata a megvizsgált tárgyakat megsemmisiti vagy megváltoztatja, lehetőleg a tárgyaknak csak egy része engedendő át a szakértőknek, a többi pedig a hatóság és a felek pecsétjével lezárva, mindaddig a biróság őrizete alatt tartandó, mig a vizsgálat ismétlésének szüksége teljesen kizárva nincs.

Ha a nyomozást teljesitő rendőri hatóság a szemlénél vagy egy részénél nincs jelen, lehetőleg gondoskodjék a szakértői vizsgálat hitelességének biztositásáról.

A szemléről felvett jegyzőkönyvben a fennebbi intézkedések tüzetesen megemlitendők és a csomagra vagy tartóra feljegyzendő, hogy a szakértőknek átadott tárgy részét foglalja magában. A feljegyzést a nyomozást teljesitő rendőri hatóság, a szakértő és a felek aláirják.

A lelet nyomban jegyzőkönyvbe veendő, a szakértők véleménye pedig indokolásával

együtt vagy azonnal jegyzőkönybe mondandó vagy annak irásban leendő benyujtására megfelelő határidő tüzendő ki.

Ha több szakértő járt el, megengedendő, hogy azok véleményadás előtt egymással tanácskozzanak.

Uj szemle szükségének esete.

237. §. Ha a szakértői szemle hiányossága fordul elő vagy a ténybeli megállapitásokban vagy a véleményben, ez esetekre a törvény következőkép intézkedik:

Ha a szakértők ténybeli megállapitásai jelentékenyen eltérők, vagy a lelet határozatlan, homályos, önmagával vagy bizonyitott ténykörülményekkel ellentétes, ugyanazokkal, vagy ha a kétségek a szakértőknek ujabb kihallgatásával el nem oszlathatók: más szakértőkkel uj szemlét kell tartani.

A törvény emlitést tesz még oly esetről, melyben más szakértők véleménye szerzendő be, de miután a nyomozást teljesitő rendőri hatóság hatáskörén kivül esik, röviden csak utalunk arra, hogy a 238. és 239. §§-ok intézkednek erre vonatkozólag.

II. Halottszemle és bonczolás. Gyermekölés, mérgezés, testisértés és elmezavar megállapitása.

A törvény a gyanus halálesetekre vonatkozólag szorosan büntetőrendészeti intézkedéseket tesz. Ugyanis annak megitélését,

vajjon nincs-e ok esetleg a bünvádi eljárás meginditására, midőn valaki nem természetes halállal mult ki vagy midőn ismeretlen egyén holttestét találták, nem lehet a közbiztonsági közegek, főleg a kis községek kellő müveltséggel nem biró elöljáróságára bizni.

A kir. ügyész vagy járásbiróság fogja tehát meghatározni, szükséges-e a rendszeres halottszemle és további nyomozás, vagy hogy a szerzett adatok elegendők-e minden gyanuok kizárására.

E szerint: Ha annak jelenségei mutatkoznak, hogy valaki nem természetes halállal mult ki, vagy ha ismeretlen egyén holttestét találták, a rendőri hatóságok és közegek kötelesek erről a kir. ügyészségnek vagy a legközelebb levő járásbiróságnak sürgősen jelentést tenni. 88. §.

Ez esetben a holttestet csak a kir. ügyészség vagy a biróság engedelmével szabad eltemetni.

Halottszemle és bonczolás.

Ama rendelkezés, hogy halottszemle és bonczolás csak akkor teljesitendő, ha gyanu van, hogy valakinek halálát büntény vagy vétség által okozták, világosan kifejezi ennek czélját is, mely nem egyéb, mint a büntető törvényekbe ütköző ölés tényálladékának és ama mozzanatoknak megállapitása, melyek a büntethetőség megitélésére, tekintettel a cselekmény és ennek eredménye kö-

zötti okbeli öszefüggésre, jogilag figyelembe vehetők.

A törvény az érintett gyanu esetén nem elégszik meg a halottszemlével, hanem mindig bonczolás teljesitését is kivánja. Néha ugyan a halál oka felől bonczolás nélkül is biztos tájékozás szerezhető, sőt bonczolás esetleg nem is teljesithető, mindazáltal a szabálytól, hacsak a holttestbonczolás nincs kizárva, eltérni nem szabad, bár az sem szenved kétséget, hogy a holttestbonczolás nem kizárólagos bizonyitó eszköze az ölésnek és más bizonyitó eszköz utján is juthat a biró ama meggyőződésre, hogy valaki mást jogellenesen életétől megfosztott.

A törvény e tekintetben igy intézkedik:

240. §. Halottszemle és bonczolás foganatositandó, ha gyanu támad, hogy valakinek halálát büntett vagy vétség okozta.

Az esetleg már eltemetett holttest kiásandó és bonczolás alá veendő, ha a szakértők véleménye szerint a szemlétől és bonczolástól az adott körülmények között még eredmény várható.

A holttest azonossága a bonczolás előtt lehetőleg megállapitandó. E czélból azok az egyének, a kik az elhaltat életében ismerték, esetleg a terhelt is, a holttest megmutatása mellett megkérdezendők.

Ismeretlen holttestről a bonczolás előtt, a mennyiben lehetséges, fénykép készitendő.

Szakértő alkalmazása a halottszemle és bonczolásnál.

A törvény rendelése e tekintetben a következő: A halottszemlére és a bonczolásra két orvosszakértőt kell alkalmazni. 241. §.

Nem alkalmazható az az orvos, a ki az elhunytat, a halálát megelőzött betegségben kezelte, a vizsgálóbiró rendeletére azonban köteles megjelenni és a kórlefolyásra nézve, lehetőleg a bonczolás előtt felvilágositást adni.

A szakértők véleményében kimondandó, hogy mi volt a halálnak közvetlen oka és ezt az okot mi idézte elő.

Ha holttesten sérülés észlelhető, megállapitandó, hogy ezt más okozta-e és ha igen: vajjon a sértés mily eszközzel, mily módon, mennyivel a halál bekövetkezése előtt volt ejtve és hogy a sérülés okozta-e a halált.

Több sérülés esetén az is megállapitandó, hogy mindegyiket ugyanazzal az eszközzel ejtették-e és melyik idézte elő a halált; ha pedig több sérülés okozta, hogy ezek közül melyek voltak, vagy melyeknek összhatása volt a halálnak oka.

Az törvény indokolása kifejti, hogy miután a halottszemle és bonczolás arra szolgál, hogy a halál oka meghatározható legyen, következéskép a kérdést ugy kell feltenni, hogy a vélemény mindig határozott választ adjon arra, hogy mi volt a halálnak közvetlen oka, és ez okból kell a távolabbi okokig feljutni, ugy, hogy az okbeli összefüggés

a halál és az ezt okozó mozzanat között helyreállitható legyen.

Először tehát meg kell állapitani ama physiologiai vagy pathologiai okot, mely a halált előidézte, pl. szivszélhüdés, elvérzés stb. azután pedig az organizmus ama megzavarását pl. akasztás, lövés stb. melyből a halál physiologiai vagy pathologiai oka következett.

A felteendő kérdések megkönnyitése és a vélemények szabatossága szempontjából gyakorlati haszonnal járó utasitásokat tartalmaz a 242. §.

242. §. E szerint meg kell még állapitani, vajjon:

1. a sértés minősége;

2. a sérült szervezetének egyéni sajátossága vagy különös állapota,

3. a sértés elkövetésének különös körülményei;

4. a sérüléshez véletlenül hozzájárult, de mégis általa előidézett vagy belőle fejlődött okok eredményezték-e a halált;

5. hogy ez oly idegen ok folytán állott-e be, mely a sérülés nélkül is ebben az időben, vagy rövid idő mulva a halált eredményezte volna.

A 2—4. pontok eseteiben meghatározandó az is, vajjon a halált idejekorán érkező czélszerü segély elháríthatta volna-e.

A 4—5. pontok esetében pedig meghatározandó, vajjon a sértés mennyi idő alatt gyógyult volna meg, ha a véletlenül hozzájárult vagy idegen ok miatt a halál be nem áll.

Ha a halált lövés okozta, meghatározandó, hogy a lövést mily méretü löveggel, mily irányból és körülbelül mily távolságból intézték.

Gyermekölés megállapitása.

A törvény szükségesnek tartotta a gyermekölés esetében a beszámitásra nézve lényeges három mozzanatot is a szakértők figyelmébe ajánlani; t. i. azt, hogy a gyermekujszülött élve született-e, továbbá azt, hogy érett és hogy életképes volt-e? minthogy ezek a mozzanatok ugy a beszámitás, mint a büntetés kimérésénél mindenesetre lényegesek.

Gyermekölés gyanuja esetében a halott- 243. §.
bonczolás alkalmával megállapitandó az is, hogy a gyermek ujszülött és élve született, érett és életképes volt-e.

Ha a gyermek élve született a 241. és 242. §-okban körülirt ténykörülmények állapitandók meg, ha pedig holtan született, a halál időpontja és oka lehetőleg kideritendő.

Mérgezés megállapitása.

Ha mérgezés gyanuja forog fenn, a ve- 244. §.
gyészi vizsgálatot rendszerint az országos birósági vegyész teljesiti.

A vegyészileg megvizsgálandó tárgyak az elcserélést, a más anyagokkal való összekeverést és a megromlást megakadályozó módon (236. §.) edénybe vagy tartóba helyezendők és az országos birósági vegyészhez küldendők el.

A legnehezebb szakértői feladatok egyike a mérgezés tényálladékának megállapitása, akár okozott a mérgezés halált, akár nem, ezért a vegyészi vizsgálat rendszerint az országos müvegyész által teljesitendő, kinél a megbizhatóság teljes garantiája megvan; hogy azonban a vegyészi vizsgálat rendkivüli esetekben más vegyészek által is teljesithető, ehhez a használt „rendszerint“ szó mellett kétség nem férhet.

Minthogy a vegyészileg megvizsgálandó tárgyak többnyire hosszabb időre lesznek a vegyészeknek átengedve és e müködésnél a biró jelen nincs: szükséges volt a 2. bekezdésben a vizsgálati tárgyak azonosságának biztositása érdekében is intézkedni.

Testi sértések megállapitása.

245. §. Testi sértés esetében a 241. és 242. §-ok megfelelően alkalmazandók és a véleményben a gyógyulás időtartama meghatározandó. Ez utóbbi tekintetben a véleményadás későbbre is halasztható, sőt a már adott vélemény az eredménynek megfelelően módositható is.

A törvényszéki, törvényhatósági, államrendőri, járási, községi vagy körorvos véleménye, a mennyiben az eljárás adataival megegyez és senki nem kifogásolja, a testi sértés minőségének gyógyulása tartamának megállapitására bizonyitékul birói szemle nélkül is elfogadható.

Egyébként egy vagy több orvosszakértő alkalmazásával szemle foganatositandó.

A §. a testi sértések esetében általában egyazon szabályokra utal, melyek a halott szemlére és bonczolásra vonatkoznak, következéskép az ott felhozott indokok megfelelően a testi sértésekre is állanak.

A 2. bekezdésben foglalt rendelkezés indokát abban leli, hogy testi sértéseknél a szakértői lelet sikere rendesen annak gyors felvételétől függ és hogy a birói eljárás alapját képező testi sértéseknek nagyszámánál fogva, mindegyiknek birói szemle utján való megállapitása alig eszközölhető. Önálló bizonyitó eszköznek kellett tehát kijelenteni az egy hivatalos szakértő véleményét is, de természetes, hogy annak ugy, mint minden más bizonyitó eszköznek értéke fölött a biróság dönt és ha a vélemény az eljárás eredményével meg nem egyez, vagy másként alapos kifogás alá esik, a véleményt birói figyelmen kivül hagyja: ezen kivételként megjelölt eseteken kivül mindig 2 orvos közbenjöttével foganatositandó a szemle.

Végül nem fölösleges kiemelni, hogy ama szabályok, melyeket a törvény a leletfelvétel tekintetében előir, nem akartak visszaesést jelenteni a legalis bizonyitékok tanához; mert e szabályok pusztán arra valók, hogy figyelmeztessék az eljáró közegeket, minő eljárást tart a törvény leghelyesebbnek és annyira fontosnak, hogy könnyelmü elmulasztásáért az eljáró közegek felelősségre is vonhatók; de távol áll attól, hogy a kérdéses esetekben pusztán a szakértői szemlét állitsa fel kizárólagos bizonyitékul, vagy hogy azt fel-

tétlenül megfossza minden bizonyitó erőtől, ha esetleg nem felel meg mindenben az előirt kellékeknek.

Elmezavar megállapitása.

Ha a biróságban kétség merül fel arra nézve, hogy a terhelt nem szenved-e a beszámithatóságot kizáró elmezavarban vagy öntudatlanságban: ugy feltétlenül két orvos alkalmazandó, kiknek kötelességévé kell tenni annak megfigyelését, hogy valóban elmebeteg-e a terhelt, vagy csak szinleli-e a betegséget, és ha beteg, ugy az elmebetegség minő fajában szenved; és állapota nem-e közveszélyes.

A véleményben pedig az orvosoknak nyilatkozniok kell arra nézve is, hogy a büncselekmény elkövetésekor ép elmével birt-e a terhelt vagy nem és ha nem, ugy a betegség minő befolyással van a beszámithatóságra.

Mivel pedig lehetnek oly lelki állapotok is, melyek a beszámithatóságot ugyan feltétlenül ki nem zárják, de azt lényegesen csökkentik: ily eseteket is mindig gondos szakértői megfigyelés tárgyává kell a birónak tennie.

Hogy a biróság a szakértők véleményét szabadon birálja fölül, azt alig szükséges az ez irányban több izben kifejtettek után kiemelni; de nem annyira önként értődő s ennélfogva külön is felemlitendő az, hogy akkor, midőn nem a terheltnek, de a fel-

jelentőnek, tanuknak stb. elmebeli állapotát kell megvizsgálni, az eljárásra nézve ugyancsak az imént kifejtett szabályok követendők.

A törvény következőkép intézkedik:

Ha gyanuok merül fel arra nézve, hogy a terhelt beszámithatóságát kizáró vagy korlátozó elmezavarban vagy öntudatlanságban szenved, a megfigyelést mindig két orvosnak kell teljesiteni és véleményt adni arról, vajjon a terhelt elmezavarban vagy öntudatlanságban szenved-e vagy nem, illetőleg a büncselekmény elkövetésekor abban szenvedett-e ugy, hogy e miatt akaratának szabad elhatározása képességével nem birt s az iránt is nyilatkozni, vajjon a terhelt állapota közveszélyes-e? 246. §.

Ha a szakértők a megfigyelés alatt a terhelt akaratának szabad elhatározást korlátoló körülményeket észlelnek, véleményökben ezeket is tartoznak részletezni.

A vádtanács vagy az itélőbiróság bármelyik megfigyelő vagy véleményt adó orvosnak vagy bármely félnek inditványára a vádló és a védő, esetleg az e czélból nyomban kirendelendő külön védő meghallgatása után elrendelheti, hogy a terheltet elmeállapotának további megfigyelése végett az e czélra rendelt állami intézetbe szállitsák.

A szabadlábon levő terhelt csak akkor szállitandó ily intézetbe, ha elmeállapotának megfigyelése máskép meg nem történhetik.

Az e végzés ellen használt felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van.

Az intézetben a megfigyelés rendszerint legfeljebb két hónapig tarthat, mely idő alatt a vélemény is előterjesztendő.

A megfigyelést hosszabb időre csak a vádtanács, illetőleg az itélőbiróság ujabb határozattal terjesztheti ki. Ennek kieszközlése végett köteles az intézet igazgatója hosszabb megfigyelés szüksége esetében az illetékes birósághoz idejekorán indokolt előterjesztést tenni.

III. Pénz-, közhitelpapir- és bélyeghamisitás megállapitása.

A törvénynek ide vonatkozó szakaszai a büntetőtörvénykönyv második részének XI. és XXXIV. fejezetére tekintettel, több irányban intézkednek.

Rendelkezés van:

a) a belföldi érczpénz, papirpénz vagy bélyeg;

b) a külföldi ércz- vagy papirpénz és ezzel egyenlőnek tekintett hitelpapirok, valamint a külföldi bélyegek és postajegyek;

c) az osztrák-magyar bank pénzjegyei és közhitelpapirjai;

d) a büntetőtörvénykönyv 210. és 211. §. alá eső és nem magánosok által kiadott hitelpapirok és végre

e) a magánosok által kibocsátott s a büntetőtörvénykönyv 210. §. alá eső hamisitványok tárgyában.*)

Az *a)* alatt emlitett hamisitványok a hamisitás megállapitása végett ama pénzverő hivatalhoz küldendők, mely a valódi ércz- vagy papirpénzt kibocsátotta.

A *b*) alatt emlitett hamisitványok tekintetében, ezek a vélemény beszerzése végett az igazságügyiministerhez terjesztendők fel, mely intézkedés czélja az, hogy az igazságügyminister a mennyire csak lehetséges, külföldi hatóság, illetve társulat véleményét szerezze meg és csak nagyon kivételes esetekben elégedjék meg a belföldi hatóságok, illetve társulatok véleményével.

A *c*) és *d*) alattiak iránti rendelkezés azon az indokon nyugszik, hogy a kibocsátó tes-

*) Bttkv. 210. §. A papirpénzzel egyenlőnek tekintetnek a bemutatóra szóló, nyomtatott kötelezvények, bankjegyek, részvények, ezeket pótló ideiglenes részvényjegyek, utalványok vagy nyugták, ugyszintén ezen papirokhoz tartozó kamat- vagy osztalékszelvények és szelvényi utalványok (couponok és talon), melyek valamely állam kormánya, vagy ily papirok kiadására jogositott közpénztár, község, társulat, szövetkezet, testület vagy magános által kibocsáttatnak.

Ezen §. rendelete áll azon esetben is: ha a nyomtatott okiraton a kibocsátó aláirása, egyes szavak vagy számok irva volnának.

Bttkv. 211. §. A papirpénzzel egyenlőnek tekintetnek továbbá azon névre szóló kötelezvények és azoknak kamatszelvényei és szelvényutalványai is, melyeket a magyar kormány vagy valamely magyar közpénztár bocsátott közre, ha azok a tőzsdei forgalom tárgyát képezik.

tület legilletékesebb a leletre és véleményadásra; ezekre nézve tehát mindig ama hatóság, társulat, illetőleg szövetkezet keresendő meg, mely a valódi értékpapirokat kibocsátotta.

Az *e)* alatti vagyis a magánosok által kiadott hitelpapirokra nézve pedig a szakértői szemle és vélemény tekintetében az ált. szabályok követendők.

E tekintetben a törvény igy szól:

247. §. 1. bekezdés Belföldi hamis érczpénz, papirpénz, bélyeg vagy postajegy készitésének, illetőleg valódi érczpénz, papirpénz, bélyeg vagy postajegy meghamisitásának megállapitása végett a hamisitványok ama hatósághoz küldendők, mely a valódi érczpénzt, papirpénzt, bélyeget, vagy postajegyet kibocsátotta. .E hatóságtól véleményt kell kérni arra nézve is, hogy a hamisitást valószinüleg miképen követték el.

247. §. 2. bekezdés A hamisitásról szóló nyilatkozat az osztrák-magyar bank pénzjegyeire és közhitel-papirjaira nézve a banknak budapesti igazgatóságától, az 1878. évi V. t.-czikk 210. és 211. §-aiban felsorolt és nem magánosok részéről kiadott hitelpapirokra nézve pedig ama hatóságtól vagy ama társaság igazgatóságától szerzendő meg, mely a valódiakat kibocsátotta.

247. §. 3. bekezdés A magánosok által kibocsátott hitelpapiroknak az 1878. évi V. t.-czikk 210. §-ába ütköző meghamisitása esetében a szakértői szemle és vélemény tekintetében a jelen

törvény általános rendelkezései alkalmazandók.

Külföldi érczpénz vagy papirpénz és ezzel egyenlőnek tekintett hitelpapirok, valamint a külföldi bélyegek vagy postajegyek hamisitványai a vélemény megszerzése végett az igazságügyi ministerhez terjesztendők fel. 248. §.

A 247. §. első és második bekezdése és a 248. §. esetében a hamisitványok készitésére használt eszközök lehetőleg a megkereséshez csatolandók. A vélemény megadása után azokat a hamisitványokkal együtt a birósághoz vissza kell küldeni. 249. §. 1. bekezdés

A bünvádi eljárás befejezése után a biróság a hamisitványokat és az eszközöket megőrzés végett az illető hatósághoz vagy igazgatósághoz juttatja vissza. 249. §. 2. bekezdés

Szükséges elküldeni az eszközöket, mert esetleg a szakértők megállapithatják, hogy nem a lefoglalt eszközökkel készitették a kérdéses hamisitványt.

Egyáltalában a biróságnak ügyelni kell arra, hogy mindig felvilágositást nyujtson a szakértői vélemény az eszközökre nézve, melyekkel a hamisitvány készitve volt, mert a sokszorositás kérdése éppen a hamisitványoknak mily mérvü forgalomba hozása szempontjából fontos körülményt képez; egyuttal a leletben arra is ki kell mindig terjeszkedni, hogy ugyanannak a hamisitásnak példányai nem fordultak-e elő másutt is.

IV. Az irás azonosságának vizsgálata.

A legnehezebb feladatok egyike az irás azonosságát biztosan megállapitani. Már maga az a körülmény, hogy az ember irása nemcsak különböző időszakokban, de egy azon időszakban is a testi és lelki állapotokhoz képest változó lehet, az azonosságnak összehasonlitás alapján való megállapitását igen csalékonynyá teszi.

Ha még figyelembe veszszük azt is, hogy az irás könnyen elferdithető, mások irása a tökéletességig utánozható, továbbá, hogy e czélra legnehezebb megbizható szakértőt nyerni: akkor valóban nem lehet csodálkozni ama bizalmatlanságon, a melylyel a jogász a „comparatio litterarum" bizonyitás eszköze irányában viseltetik.

Angliában leginkább vésnököket (Graveur) alkalmaznak, nálunk rendszerint a szépirászatot tanitók köréből veszik a szakértőket, mitől eltérni addig, mig e czélra kellő számu specziálisták nem állanak rendelkezésre, alig lehet.

A törvény erre vonatkozólag következőkép intézkedik:

250. §. 1. bekezdés Ha valamely irás valódisága iránt kétség támad, vagy ha azt kell kideriteni, hogy valamely irás kinek a kézirása, akkor a szakértők az összehasonlitásra kétségtelenül valódi iratot használjanak.

250. §. 2. bekezdés Kivánatos, hogy az összehasonlitandó iratok lehetőleg ugyanabból az időből valók legyenek.

A terhelt felhivható, hogy próbairásként néhány szót vagy mondatot irjon a biróság előtt. E czélból azonban kényszer nem alkalmazható. 250. §. 3. bekezdés

V. Csalárd és vétkes bukás megállapitása.

Csalárd vagy vétkes bukás esetében a szakértők rendszerint csak a vád alapjául felhozott és a biróság részéről tüzetesen megjelölendő körülmények megállapitására alkalmazandók. 251. §. 1. bekezdés

Az emlitett büncselekmények esetében a szakértőknek meg kell állapitani, hogy a közadós attól az időponttól fogva, midőn fizetésképtelenségét tudta vagy tudnia kellett, mily adósságokat csinált és hogy amennyiben a tömeg szenvedőleg áll, a közadós tartozásai mely időpontban kezdették felülmulni vagyonát. 251. §. 2. bekezdés

Ha a közadós kereskedelmi könyvek vezetésére kötelezett kereskedő, a szakértői lelet és vélemény rendes tárgyai közé tartozik annak megállapitása: 251. §. 3. bekezdés

1. hogy vezetett-e a közadós oly bekötött, lapszámokkal ellátott, keresztülfüzött kereskedelmi könyveket, melyek a részéről kötött ügyleteket és vagyoni állását teljesen feltüntetik.

2. hogy a közadósnak kereskedelmi könyveiben a rendszerint kitöltendő helyeken nincsenek-e hézagok, nem voltak-e bevezetések kivakarva, kitörléssel vagy utólagos bevezetéssel olvashatatlanokká téve;

3. hogy megállapitható-e a közadós könyveiből és más irományaiból, hogy a közadós cselekvő és tartozó állapotát kimutató rendes mérleget évenkint készitett.

Az esetben, ha alapos gyanu merül fel arra nézve, hogy közadós hamisan vezette vagy bünös módon megváltoztatta kereskedelmi könyveit, a szakértők a gyanus és ezekkel kapcsolatos bevezetések megvizsgálására és annak megállapitására utasitandók:

a) hogy a gyanus és más bevezetések között vannak-e ellenmondások;

b) hogy forognak-e fenn jelenségek arra, hogy a gyanus bevezetések a kereskedelmi könyvek eredeti tartalmának megváltoztatásával történtek;

c) hogy ezek a közadós vagyoni állásának és üzlete folyamának kideritését mennyiben akadályozzák.

Egyrészről ezen büncselekmény fogalmának tág, heterogén elemekből álló tartalma, másrészről ama gyakorlat, hogy eddig a szakértők nem is annyira szakértőkül, mint valóságos nyomozó-közegül szerepeltek, valóban elkerülhetlenül szükségessé tette néhány általános utmutatásnak a törvénybe való foglalását.

A részletesebb utmutatásnál pedig ama szempont volt irányadó, hogy a B. T. K. szerint nyomatékos és csaknem minden esetben rendszerint megvizsgálandó körülmények csoportositva legyenek.

Korántsem akarja tehát a törvény a szakasz első részében a szakértői szemle és

lelet tárgyainak kimeritő felsorolását nyujtani, hanem csakis a rendszerint megvizsgálandó tárgyakra és főleg a kereskedelmi könyvek, mérleg és leltár csaknem minden esetben felderitendő mozzanataira helyezni a sulyt, és a szakasz második része is csak az eljárás irányát kivánta megjelölni és nem minden szükséges intézkedésre kimeritő utasitást adni.

VI. Eljárás gyujtogatás esetében.

Gyujtogatás esetében különösen kideri- 252. § 1. bekezdés
tendő: a gyujtás módja, mi és minő volt a tüz gerjesztésére használt anyag, továbbá a hely, a hol, s az idő, a mikor a gyujtás vagy kisérlete történt és különösen az, hogy éjjel vagy nappal ütött-e ki a tüz.

Megállapitandó továbbá, vajjon nem volt-e 252. §. 2. bekezdés
előre látható a tüznek könnyen továbbterjedése, vagy az, hogy emberéletet veszélyeztet; végre minden tüznél, a mely kárt okozott, megállapitandó a kár nagysága.

A gyujtogatásnál főleg ama mellékkörülmények is megállapitandók, melyekből következtetni lehet arra, hogy véletlenség, vétkesség vagy szándékosság okozta-e a tüzvészt és a mennyiben biztositott tárgyak égtek el, figyelmet kell forditani arra, hogy nem csalás czéljából történt-e a gyujtás.

Különösen figyelembe kell venni, hogy egy vagy több helyen ütött-e ki a tüz s szakértőkül leginkább épitő-, ács- és asztalosmesterek alkalmazandók.

Ott azonban, hol a gyujtóanyag mennyiségének és minőségének, ugy gyujtóerejének megállapitásáról van szó, vegyészek, physikusok vagy más tudományos szakértők közremüködése is igénybe vehető.

VII. **Eljárás kárt okozó egyéb büncselekmény esetében.**

253. §. 1 bekezdés Ha mások személyét vagy vagyonát veszélyeztető egyéb büncselekmény forog fenn, meghatározandó az elkövetés, illetőleg a közremüködés módja és eszköze, az okozott vagy okozni akart kárnak, az elvesztett haszonnak, továbbá az emberek életére vagy egészségére bekövetkezett vagy bekövetkezhetett veszélynek nagysága.

253. §. 2. bekezdés A mennyiben aggodalom merül fel az iránt, hogy a sértett kárát tulmagasra becsüli és más megbizható mód nem áll rendelkezésre, a bekövetkezett tényleges kár nagysága tanuk, illetőleg szakértők kihallgatásával állapitandó meg.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Jogorvoslat a rendőri hatóságok intézkedése ellen.

A törvény 98. §-ának azon intézkedését már tárgyaltuk, mely szerint a mennyiben valamely tanunak eskü alatt való kihallgatása, megbüntetése vagy vallomásra kény-

szeritése, szakértőnek megbüntetése, továbbá szemle, lefoglalás, személymotozás vagy házkutatás foganatositása vagy előzetes letartóztatás elrendelése válik a nyomozás folyamán szükségessé: a rendőri hatóság ezeknek az intézkedéseknek elrendelését — a nyomozás iratainak vagy másolatuknak bemutatásával — rendszerint a vizsgálóbirónál vagy a járásbiróságnál inditványozza.

Felemlitettük továbbá, hogy ezen cselekményeket halaszthatatlan szükség esetében, a nyomozást teljesitő rendőri hatóság is elrendelheti és foganatositja.

E helyütt tehát kiemelendő a törvénynek azon további rendelkezése, hogy:

a rendőri hatóság intézkedése ellen az ügyben illetékes elsőfoku biróságnál tehető előterjesztés, melyet törvényszéki ügyekben a vádtanács intéz el. 98. §. 2. bekezdés

A rendőrség által felvett jegyzőkönyvek beterjesztése.

A felvett jegyzőkönyvek — a rendőri hatóság részéről a kir. ügyészség közvetitésével — a halaszthatatlan szükség indokolása mellett, bemutatandók a vizsgálóbirónak; ki azokat az alaki kellékekre nézve és az eljárás eredménye tekintetében is megvizsgálja és ha szükségesnek véli, a szemle, a házkutatás és a személymotozás körül teljesitett eljárást kiegészitheti vagy ismételheti, az előzetes letartóztatásnak és a lefoglalásnak fentartása vagy megszüntetése iránt pedig határoz. 98. §. 4. bekezdés

Eljárás a főmagánvádló fellépése esetén.

Általános szabály, hogy bünvádi ügyben birói eljárásnak csak nyomatékos gyanu alapján van helye; módot kell tehát adni a sértettnek ahhoz, hogy vádját előkészithesse, felszerelhesse, szóval, hogy a gyanut alapossá tehesse; ez pedig csak ugy érhető el, ha a sértett főmagánvádló a *rendőri hatóságokat* a nyomozás teljesitése végett igénybe veheti.

99. §. 1. bekezdés A főmagánvádló tehát a nyomozás teljesitését a rendőri hatóságnál kérheti, mely e kérelem felett indokolt határozatot hoz.

E határozat ellen perorvoslatnak nincs helye.

99. §. 2. bekezdés A főmagánvádló szóbeli előterjesztéseiről jegyzőkönyv veendő fel, melyről valamint a nyomozás iratairól is, a főmagánvádló saját költségén másolatot vehet. Az eredeti iratok a nyomozás befejezése után a vizsgálóbiróhoz teendők át.

A sértettnek azon joga azonban, hogy a rendőri hatóságot a nyomozás teljesitése végett igénybe veheti, nem jár a rendőrség részén, az ennek megfelelő kötelezettséggel, ellenkezőleg a rendőrség nem lehet vak
99. §. 3. bekezdés eszköze a sértettnek, s ha ugy találja, hogy a nyomozás nem teljesithető, vagy hogy a tényállás tisztába hozásához birói cselekmény szükséges, a főmagánvádlót elutasithatja, s ez azután a vizsgálóbiróhoz, mint független biróság egyik organumához fordulhat, a ki a vizsgálat elrendelése tárgyában határoz.

A pótmagánvádló minden esetben csak a vizsgálat elrendelése iránt tehet inditványt, tehát csak a birósághoz fordulhat ez iránti kérelmével. 99. §. 4. bekezdés

Az eljárás részrehajlatlansága.

Nehogy az az elmélet, hogy a bünper is „felek“ között foly, egyoldalu törekvések előmozditására vezesse a tisztviselőt, a per adatainak előállitásánál, tehát a bizonyitékok összegyüjtésénél mindkét fél érdekeit egyaránt szem előtt kell tartani, és az eljáró hatóságok már azoknak megállapitásánál, beszerzésénél is, mindkét irányban egyenlő elfogulatlansággal kötelesek eljárni.

E szabály már az államszolgálat természetéből foly; a köztisztviselőnek minden teendőiben kötelessége a tárgyilagosság, tőle mást várni nem lehet, mást követelni nem szabad; s kiterjed az nemcsak a birói tisztviselőkre, hanem a rendőri közegekre is, kinek tekintélyes szerep jut a bünügyek ellátása körül, s kinek körében leggyakoribb ezen elv félreismerése.

Azért a törvény ugy intézkedik, hogy a rendőri hatóságok és hatósági közegek kötelesek a terhelő és sulyositó, valamint az enyhitő és mentő körülményeket egyenlő gondossággal figyelembe venni. Kötelesek továbbá a terheltet az őt megillető jogokról és a megengedett perorvoslatok használásáról azokban az esetekben is felvilágositani, 9. §.

melyekben ezt a törvény kifejezetten nem rendeli.

Mivel az előző eljárásban a formális védelem nem érvényesülhet korlátlanul, arról kellett gondoskodni, hogy a pernek eme szakában, az eljáró hatóságok teljesitsék a materiális védelmet, vagyis kötelességükké kellett tenni expressis verbis, hogy nemcsak a terhelő, hanem a mentő körülményeket is egyenlő gondossággal tartoznak kideriteni, és ki lett mondva a törvényben, hogy gond forditandó ama bizonyitékok megszerzésére, melyeknek megsemmisülésétől tartani kell.

Az anyagi védelem érdekének szolgál továbbá a törvény, midőn feljogositja a gyanusitottat arra, hogy ha a nyomozás meginditásáról értesült, vagy ha annak folyamán védelmi adatait figyelmen kivül hagyják, ezeknek megállapitása végett a járásbiróságtól nyomozó cselekmények foganatositását kérhesse.

100. §. A törvény szövege erre vonatkozólag következőkép hangzik: A nyomozás folyamán nemcsak a terhelő, hanem a mentő körülmények is kideritendők és a gyanusitott érdekében is gond forditandó ama bizonyitékok megszerzésére, melyeknek megsemmisülésétől tartani kell. (9. §.)

A gyanusitott védelme érdekében egyes nyomozó cselekmények teljesitését a járásbiróságnál is kérheti. E kérelem alapján a járásbiróság e cselekményeket elrendelheti és foganatosithatja.

KILENCZEDIK FEJEZET.

A nyomozás megszüntetése és befejezése.

Nehogy a nyomozás az állampolgárok oknélküli zaklatásává fajuljon, tüzetesen meg kellett jelölni a határt, a meddig folytatható, vagyis meg kellett határozni az eseteket, melyekben a nyomozás befejezendő, illetve megszüntetendő.

Általánosságban ott, a hol különben is kötelező a vizsgálat, a körülményekhez képest néha vagy teljesen mellőzhető a serutiniális eljárás, vagy csak oly határok közé szoritandó, hogy a vizsgálat inditványozására elegendő alap legyen.

Ellenesetben kimeritőbbnek kell ugyan lenni a nyomozásnak, azonban ez nem azt jelenti, hogy minden a legapróbb részletekig kinyomozandó, mert a modern vádperben még a vizsgálatnak sem jut ez a feladat.

Arra nézve pedig, hogy mikor elegendők az adatok a vizsgálat inditványozására, a kir. ügyész meggyőződése szerint határoz és igy inditványának benyujtásával a nyomozó eljárás önként nyer befejezést.

A megszüntetés esetei három pontban vannak összefoglalva.

Az első pont szerint meg kell szüntetni a nyomozást, ha büncselekmény nem forog fenn. Ha tehát a tett nem sérti a büntetőtörvényeket, ha törvényes akadályba ütközik a vád emelése, pl. a házasságtörés esetében az elválás itéletileg még nincs kimondva,

ha a bünvádi eljárás meginditását vagy a beszámitást kizáró ok forog fenn, vagy ha a cselekmény megszünt büntethető lenni stb. a nyomozás tovább nem folytatható.

A harmadik pont szerint meg kell szüntetni a nyomozást, ha a kir. ügyész meg van győződve, hogy egyáltalában nincs semmi bizonyiték, vagy hogy annak megszerzése rendkivüli nehézségekbe ütközik.

Minthogy a nyomozó apparatus feje a kir. ügyész, a nyomozás megszüntetésének jogát csakis a kir. ügyész hatásköréhez lehetett utalni; következőleg a rendőri hatóságok azonnal kötelesek a további nyomozó lépéseket megszüntetni, mihelyt a kir. ügyész őket értesiti, hogy az ügyben megszüntető határozatot hozott.

Mindazáltal midőn a vádat főmagánvádló képviseli s igy a nyomozást rendszerint a rendőri hatóság vezeti, ez határoz a nyomozás befejezése és megszüntetése tárgyában.

Hogy azonban az érdekeltek a vád átvállalása vagy a főügyészhez való folyamodás, illetve a biróság igénybevétele iránt intézkedhessenek: mulhatlanul szükséges, hogy a megszüntetésről a feljentést tett sértett értesitve és egyuttal ezen jogaira figyelmeztetve is legyen; a nyomozás befejezéséről nem kell az érdekelteket értesiteni.

A törvény intézkedése e tekintetben a következő:

A nyomozás megszüntetendő, ha:

1. büncselekmény nem forog fenn; 101. §.

2. az eljárás folytatásához szükséges felhatalmazás vagy kivánat hiányzik, vagy a magáninditványra jogosult inditványt nem tett vagy azt visszavonta;

3. a további eljárástól bizonyitékok hiánya vagy azok megszerzésének rendkivüli nehézsége miatt eredmény nem várható.

A nyomozás befejezendő, ha vizsgálat inditványozására, a vádirat benyujtására, az ügy áttételére (92. §.)[1]) vagy pedig a nyomozás megszüntetésére elegendő adat van. (83. §.)[2])

A nyomozás megszüntetését vagy befejezését a kir. ügyészség, illetőleg főmagánvád esetében a nyomozást vezető rendőri hatóságnak főnöke (84. §. első bekezdése)[3]) rendeli el.

---

1) 92. §. A kir. ügyész a hozzá érkezett feljelentéseket és magáninditványokat haladék nélkül megvizsgálja és azok alapján, a mennyiben szükséges, a nyomozást elrendeli vagy a vádképviselet megtagadása iránt indokolt határozatot hoz, vagy pedig a biróság elé megfelelő inditványt terjeszt, esetleg a feljelentést vagy magáninditványt az illetékes közvádlóhoz, közigazgatási, katonai vagy más hatósághoz teszi át.

2) 83. §. A nyomozás tárgya: azoknak az adatoknak a kipuhatolása és megállapitása, melyek a vád emelése vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékozására szükségesek, a nyomozás e határon tul nem terjedhet.

3) 84. §. 1. bekezdés. A nyomozást rendszerint a kir. ügyészség, ha pedig a vádat kizárólag főmagánvádló képviseli, az illetékes rendőri hatóság főnöke rendeli el.

A kir. ügyészség akkor is elrendelheti a nyomozás befejezését, ha járásbiróság jár el. (86. §.)[1])

A nyomozás megszüntetése vagy befejezése tárgyában hozott határozatok ellen perorvoslatnak nincs helye.

Áttétel esetében a nyomozást vezetett kir. ügyészség vagy rendőri hatóság a letartóztatva levő gyanusitottat az illetékes hatósághoz kisérteti át.

A nyomozás megszüntetéséről az annak folyamán kihallgatott gyanusitott és a magáninditványt vagy feljelentést tett sértett értesitendő és ez utóbbi egyuttal a 42. §-ban meghatározott jogaira figyelmeztetendő.[2])

---

1) 86. §. Járásbiróságokhoz a kir. ügyészség csak egyes nyomozó cselekményeknek teljesitése végett intézhet megkeresést.

Ha azonban a megkeresés teljesitése közben a kir. ügyészség részéről megjelölt nyomozó cselekmény kiegészitésének szüksége merül fel: a megkeresett járásbiróság a megkeresés tárgyával összefüggő vagy abból folyó további szükséges nyomozó cselekményeket ujabb megkeresés nélkül is teljesiti.

2) 42. §. Ha a kir. ügyészség azokban az esetekben, melyekben a vádemelés joga őt illeti, megtagadta a vád képviseletét: a sértett, a 4. §-ban meghatározott esetek kivételével, a kir. ügyészség elutasitó határozatának kézbesitésétől számitott nyolcz nap alatt vagy átveheti a vád képviseletét, vagy a főügyészhez folyamodhatik.

Ha a főügyész nem utasitja a kir. ügyészt vádemelésre, a sértett a főügyész határozatának közlésétől számitott nyolcz nap alatt veheti át a vád képviseletét.

Ha a kir. ügyészség az eljárás alatt ejti el a vádat, annak képviseletét a sértett átveheti.

TIZEDIK FEJEZET.

Utasitás
a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére.

130,000|99. B.M. számu körrendelet a bünvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. t.-cz. életbeléptetése alkalmából a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére kibocsátott Utasitás tárgyában.

A belügyminister azon czélból, hogy ugy az állam, mint az állam polgárainak legfontosabb jogait oly gyakran és közvetlenül érintő és a büntető igazságszolgáltatás terén főfontosságu ezen törvény, a törvény szellemének megfelelőleg, sikeresen és szabatosan hajtassék végre: a bünvádi per-

---

E végből a biróság, illetőleg ennek az eljárást vezető tagja azt a sértettet, a ki feljelentést vagy magáninditványt tett vagy igényét bejelentette, szóval vagy irásban felszólitja, hogy a vád képviseletét vegye át, mert ellenkező esetben a biróság az eljárást meg fogja szüntetni. Ha a sértett a biróság előtt személyesen jelen van, köteles a felhivásra élőszóval azonnal felelni, ellenkező esetben pedig nyilatkozatát a biróság irásbeli felszólitásának vételétől számitott nyolcz nap alatt irásban benyujtani vagy jegyzőkönyvbe mondani.

Ha a kitüzött idő alatt a vád képviseletét a jogosultak egyike sem vette át, a biróság az eljárást megszünteti.

Az a sértett, a kit a kir. ügyészségnek a vád képviseletétől történt elállásáról nem értesitettek, a vád képviseletét az elállástól számitott harmincz nap alatt átveheti.

Ha a vád képviseletét a magánvád emelésére jogositottak bármelyike átveszi, az eljárás a többiek értesitése, illetőleg nyilatkozatuk bevárása nélkül meginditandó vagy folytatandó.

A sértett, a ki a kir. ügyészség részéről a 41. §. esetén kivül el nem vállalt vagy elejtett vádnak képviseletét átvette: pótmagánvádló.

rendtartás életbeléptetéséről szóló 1897. évi XXXIV. t.-cz. 28. §-ában nyert felhatalmazás alapján, az igazságügyministerrel egyetértőleg a rendőri hatóságok és közegek számára *Utasitást* bocsátott ki.

A belügyminister körrendeletében azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy a rendőri hatóságok, hivatásuk magaslatán állva, a bünügyi igazságszolgáltatás érdekében reájuk bizott teendőket és kötelességeket lelkiismeretességgel s buzgósággal, a reájuk ruházott fontos jogokat pedig kellő körültekintéssel és erélylyel akként fogják teljesiteni, illetve gyakorolni, hogy a polgárok jogainak mindenkor tiszteletben tartása mellett, az igazságszolgáltatás magasabb érdekei is kielégitést nyerjenek.

Általános rész.

A nyomozás tárgya, czélja s feladata.

Utasitás 1. §. A nyomozás tárgya a B. P. 83. §-a szerint azoknak az adatoknak kipuhatolása és megállapitása lévén, melyek a vád emelése vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékozására szükségesek, a nyomozás czélja kipuhatolni és megállapitani:

a) hogy követtetett-e el büntetendő cselekmény vagy nem,

b) ha igen. ezen cselekmény elkövetésével ki vagy kik gyanusithatók alaposan.

Az ezen czélra szolgáló adatok mindazon jelenségek, körülmények s bizonyitékok,

melyek valamely cselekmény tényálladékának s a büntetendő cselekmény tettesének és netaláni részeseinek megállapitására alkalmasak.

A nyomozás során ezen adatokból annyi gyüjtendő össze, hogy azokból a vád emelésére jogositott teljes tájékozást szerezhessen magának az iránt, hogy emeljen-e vagy ne emeljen vádat.

A nyomozás e határon tul nem terjedhet. Mihelyt tehát annyi és oly adatok derittettek ki és gyüjtettek össze, melyek alapján határozottan megállapitható, hogy forog-e fenn valamely büntetendő cselekmény vagy sem, s ha igen, ezen cselekmény elkövetésével bizonyos egyén vagy egyének alaposan terhelhetők, — további nyomozásnak nincs helye.

Az adatok gyüjtésének módja.

A vádló tájékoztatására szükséges adatok 2. §.
gyüjtése a B. P. szerint kipuhatolás és megállapitás által eszközlendő. Kipuhatolásnak akkor van helye, a midőn a puszta gyanu vagy mivel sem támogatott feljelentés esetén első sorban még a tényálladékra, a tettes személyére s bünösségére vonatkozó adatok, bizonyitékok létezése s azok feltalálhatása iránt kell előbb tudakozódni s tájékozást szerezni. Az adatok megállapitása a B. P. szabályai szerint történik és annak akkor van helye, a midőn azok már kipuhatoltattak, feltaláltattak, vagy a felek részéről megjelöltettek.

8\. §. Minthogy a nyomozás feladata nemcsak a tényálladékra s a bünösségre, de a nem bünösségre vonatkozó adatoknak is olykép való összegyüjtése, hogy azok alapján a birósági vizsgálat lehetőleg mellőzhető s az ügy közvetlen az itélőbiróság elé vihető legyen, a nyomozás folyamán a B. P. 100. §-a szerint egyforma gonddal és pártatlansággal állapitandók meg ugy a terhelő, mint mentő, valamint a sulyositó s enyhitő körülmények.

4—9. §. Az *Utasitás* további szakaszaiban tárgyalja: a nyomozás elrendelését, a nyomozó szerveket, a rendőri hatóságok s közegek fogalmát, a kir. ügyészségek és a rendőri hatóságok s közegek érintkezési módját, melyekről e műben a megfelelő szakaszokban kimeritően megemlékeztünk.

A rendőri hatóságok illetékessége.

10\. §. A rendőri nyomozás teljesitésére rendszerint az a rendőri hatóság illetékes, melynek területén a büncselekmény elkövettetett, habár annak eredménye máshol következett is be, vagy ha a tettes más rendőrhatóság területén lakik vagy tartózkodik is.

Külföldön elkövetett büncselekmény tekintetében a nyomozásra az a hazai rendőri hatóság illetékes, melynek területén a terhelt lakik, tartózkodik, vagy melynek területén került a rendőri hatóság hatalmába.

11\. §. Minden rendőri hatóság hivatva, sőt kötelezve is van azonban, még azon esetekben

is nyomozást megkezdeni és mindazon adatokat s bizonyitékokat megszerezni, bünjeleket biztositani és mindama nyomozó cselekményeket megtenni, melyek vagy a büncselekmények tényálladékának megállapitásához, a bünjelek és nyomok biztositásához, vagy a tettes megszökésének meggátlásához szükségesek, amidőn saját területén jön oly büntetendő cselekmény nyomára, mely más rendőri hatóság területén követtetett el, vagy a midőn a terhelt más rendőri hatóság területén lakik, vagy tartózkodik. Tartozik azonban ez esetben a büncselekmény elkövetési helye után illetékes rendőri hatóságot értesiteni és amennyiben előzetes letartóztatásnak helye nincs, az iratokat a tett szinhelye szerint illetékes rendőri hatósághoz átteni; előzetes letartóztatás esetén pedig letartóztatottat — az összes iratokkal együtt – azon kir. ügyészségnek átadni, melynek területén a letartóztatás történt.

Más rendőri hatóság területén való nyomozás.

Ha a nyomozás vagy egyes nyomozó cselekmény más rendőri hatóság területén teljesitendő, ennek foganatositása végett az illetékes rendőri hatóság rendszerint keresse meg azon rendőri hatóságot, melynek területén a kivánt nyomozás vagy nyomozó cselekmény teljesitendő. 12. §.

A csendőrőrs — vagy különitmény — parancsnokságokhoz egyes nyomozó cselek-

mények miatt, az illetékes főszolgabirón kivül más rendőri hatóságok csak akkor intézhetnek közvetlen megkeresést, ha a késedelem veszélylyel jár.

13. §. Ha valamely nyomozás foganatositására vagy valamely nyomozó cselekmény teljesitésére keresi meg egyik rendőri hatóság a másikat, ez a megkeresésnek — hacsak annak törvénytelensége nem nyilvánvaló — eleget tartozik tenni, annak foganatositásánál azonban az előirt szabályokat a megkeresett rendőri hatóság köteles megtartani, mert azok megsértéseért az eljáró rendőri hatóság felelős.

14. §. Ha annak szüksége merül fel, hogy a rendőri hatóság az illetékessége alá tartozó büncselekmény miatt a nyomozást vagy egyes nyomozó cselekményt más rendőri hatóság területén saját tagja vagy közege által teljesittesse, ez esetben a rendőrhatóság főnöke a hatóság tagját vagy közegét más rendőri hatóság területére irásba foglalt rendelettel küldi ki.

Ilyen kiküldetés azonban csak kivételesen s csak akkor eszközlendő, ha a nyomozás vagy a szükséges nyomozó cselekmény megkeresés utján az idegen rendőri hatóság által, akár a büncselekmény bonyolultabb természete, akár a nyomozás különös érdeke vagy a sürgősség miatt előreláthatólag nem lenne oly sikeresen teljesithető, mintha azt az illetékes hatóság saját tagjai vagy közegei teljesitenék.

A tettesnek nyomon üldözése esetén az irásbeli rendelettel való kiküldetés mellőzhető.

A kiküldött vagy nyomon üldöző rendőri hatósági tag vagy közeg megérkezése után, működésének megkezdése előtt, rendszerint jelentkezni tartozik az idegen rendőri hatóság főnökénél s a nyomozást, ha azt ezen hatóság főnöke kivánja, az ez által melléje rendelt hatósági tag vagy közeg közreműködésével vagy legalább is annak jelenlétében köteles teljesiteni. 15. §.

Az esetben, ha a jelentkezés által előállható késedelem azzal a veszélylyel jár, hogy e miatt az eredmény meghiusulhat, mint p. o. a nyomon üldözött tettes tovább szökésétől, vagy a fontos bünjelek megsemmisitésétől alaposan lehet tartani, a jelentkezés utólagosan is, de a nyomozó cselekmény befejeztével haladéktalanul teljesitendő. 16. §.

Az a rendőri hatóság, a melynek területére a kiküldetés történt, a kiküldött működése elé akadályokat nem gördithet, s köteles azt a szükséges támogatásban részesiteni. 17. §.

Ha azonban a kiküldetést bármi okból saját hatóságára sérelmesnek vagy a kiküldött eljárását szabálytalannak találja, joga van e miatt az elrendelő hatóság felettes hatóságánál panaszt emelni.

Külföldi hatóság megkeresésére foganatositandó nyomozás.

18. §. Ha a nyomozás vagy egyes nyomozó cselekmény teljesitésére valamely külföldi nyomozó hatóság keresi meg a hazai rendőri hatóságot, a megkeresés foganatositás előtt — hacsak veszély nincs a késedelemben — a megkeresés tárgyában teendő határozathozatal végett a kir. ügyészséggel közlendő. az egyes halaszthatlan nyomozó cselekmény azonban, a kir. ügyészség határozata előtt is foganatositható, de erről — annak teljesitése után — a kir. ügyészség sürgősen értesitendő.

19. §. Hasonló eljárás követendő, ha a nyomozás teljesitése végett a külföldi nyomozó hatóság részéről annak valamely tagja vagy közege küldetik ki.

A külföldi hatóság által kiküldött az egyes nyomozó cselekmény foganatositásánál — a mennyiben azt a B. P. nem tiltja — utbaigazitás, felvilágositás czéljából jelen lehet ugyan, de ezen cselekmények mindig a hazai hatóság tagja vagy közege által teljesitendők.

20. §. Büncselekménynyel terhelt egyén a rendőri hatóság által külföldi hatóságnak sohasem adható ki, miért is az erre irányuló megkeresés az esetleg letartóztatott terhelttel együtt mindig az illetékes kir. ügyészségnek adandó át.

21. §. Azt, hogy rendőri hatósági tag vagy közeg mikor és minő feltételek mellett mehet ki nyomozás végett külföldre, külön szabályok határozzák meg.

Részletes utasitások a rendőri hatóságok részére.

I. Rész.

A nyomozás mikénti teljesitéséről.

A nyomozás folyamatba tételének alapja.

A rendőri hatóságok nyomozást teljesitenek: 22. §.

1. ha ezt a kir. ügyészség elrendeli,

2. ha ez iránt a járásbiróság által megkerestetnek,

3. magánvádló vagy sértett inditványára,

4. feljelentésre, hivatalból.

Ha a kir. ügyészség rendeli el a nyomozást, köteles a rendőri hatóság azt a kir. ügyészségtől kapott megkeresés értelmében s az általa kijelölt irányban teljesiteni, az általa kivánt nyomozó cselekményeket véghezvinni s végül minden lényegesebb intézkedésről, valamint annak eredményéről a kir. ügyészséget értesiteni. 23. §.

Köteles továbbá a rendőri hatóság a nyomozást, illetve egyes nyomozó cselekményt akkor is feltétlenül teljesiteni, ha ez iránt a vizsgálóbiró, kiküldött biró vagy a járásbiróság által kerestetik meg; ugyszintén köteles minden, a vizsgálat czélját előmozditó vagy biztositó intézkedést sürgősen megtenni, melyeknek teljesitése iránt a vizsgálóbiró vagy járásbiróság által megkerestetik. 24. §.

A mennyiben ezen megkeresés teljesitése közben a megkeresésben megjelölttel összefüggő vagy abból folyó más sürgős vizsgálati cselekménynek szüksége merülne fel, azt is nyomban teljesiteni, ha pedig az eljárás illetékessége területén kivül volna foganatositandó, a megkeresést az eljárásra illetékes hatósághoz haladéktalanul áttenni és erről a megkereső birót értesiteni tartozik.

25. §. A magáninditványra, illetve magánvádra üldözhető büncselekmények miatt a rendőri nyomozás csak akkor teljesithető, illetve a 4. §-ban felsorolt esetekben csak akkor rendelhető el, ha a vádat, illetve inditványt az arra jogositott kellő időben előterjesztette.

28. §. A btk. 112. §-ában vagy a külön törvényekben a magáninditvány előterjesztésére megszabott határidőn tul beadott feljelentés a nyomozás teljesitésére alapul nem szolgálhat s az a nyomozás mellőzésével az illetékes kir. ügyészséghez, illetve járásbirósághoz teendő át.

29. §. Ha kétség merül fel az iránt, hogy valamely büncselekmény hivatalból vagy magáninditványra üldözhető-e, első sorban azok az adatok puhatolandók ki, melyek alapján ez megállapitható. Ennek megtörténtéig csak a halaszthatatlan nyomozó cselekmények, illetve puhatolódzások teljesitendők.

30. §. Ha a nyomozás alatt megállapittatik, illetve a puhatolódzás során kiderül, hogy az elkövetett büncselekmény magáninditványra

üldözendő, erről az inditvány tevésére jogositott értesitendő és amig ez inditványt nem tesz, a nyomozás nem teljesithető, illetve nem folytatható.

A csak felhatalmazás vagy kivánat alapján üldözhető büncselekmények (btk. 269—272. §§-ai) miatt a nyomozás csakis a kir. ügyészség határozata, illetve megkeresése alapján inditható. 31. §.

Hivatalból akkor inditandó meg a nyomozás, ha a rendőri hatóság akár feljelentés, akár saját észlelete alapján valamely nem magáninditványra üldözendő büncselekményről értesül. 32. §.

A hivatalból üldözendő büncselekmények miatt bárki is tehet feljelentést, és azt a rendőrség köteles elfogadni még attól is, kit a büncselekmény egyáltalában nem érdekel, vagy a ki a B. P. 204. §-a szerint a bünper során mint tanu ki nem hallgatható.

A feljelentés akár irásban, akár élőszóval tehető s nem utasitható vissza; de ha az ismeretlen egyén által vagy névtelenül tétetik, kiváló gonddal kell a feljelentést megvizsgálni s a nyomozás meginditása előtt alapos tájékozás szerzendő a feljelentés valószinüsége és megbizhatósága iránt.

A rendőri hatóságok kötelesek a nem magáninditványra üldözendő büncselekményeket külön felhivás nélkül, tehát a kir. ügyészség rendelkezése és a kir. járásbiróság megkeresése előtt is hivatalból nyomozni. 33. §.

A rendőri hatóság feljelentési kötelezettsége.

34. §. Akár magáninditvány, akár feljelentés vagy saját észlelete utján értesül a rendőri hatóság valamely büncselekményről, köteles azt a B. P. 94. § a alapján a tudomására jutott adatok megjelölésével, valamint a bizonyitó tárgyak áttétele mellett:

a kir. törvényszék és esküdtbiróság hatásköre alá tartozókat az illetékes kir. ügyészségnek;

a járásbiróság hatáskörébe tartozókat az illetékes kir. járásbiróságnak feljelenteni.

35. §. Ha a rendőri hatóság oly nyomtatványok vagy képes ábrázolatok (Btk. 63. §.) utján elkövetett és nem magáninditványra üldözendő büncselekményekről értesül, melyen a nyomda megjelölve nincs, vagy mely külföldön nyomatott s melyről feltehető, hogy arról a kir. ügyészség tudomást nem szerezhetett, köteles rögtön a rendelkezésére álló legrövidebb uton — lehetőleg távbeszélő vagy express-távirat utján — közölni a kir. ügyészséggel a kérdéses lap czimét, számát, a közlemény feliratát vagy kezdő szavait, a büncselekményt feltüntető kifejezéseknek összefüggő, szószerinti idézését és ha a szerző ki van tüntetve, annak nevét vagy a nyomdát és végül azt a körülményt is, hogy a közönség részére feladott lapok, illetve a nyomtatványok mikor és mi módon továbbittatnak, illetőleg terjesztetnek.

Tekintet nélkül arra, hogy a nyomtatvány büncselekményt tartalmaz-e, beküldendő a

kir. ügyészséghez az a nyomtatvány is, a melyen a nyomda tulajdonosának neve és lakása kitüntetve nincs vagy a melyen a nyomdatulajdonos álnevet használt.

Ha annak jelenségei mutatkoznak, hogy 36 §.
valaki nem természetes halállal mult ki vagy ismeretlen egyén holttestét találták, a rendőri hatóságok erről a kir. ügyészségnek vagy a legközelebbi járásbiróságnak sürgősen jelentést tenni tartoznak. Ez esetben a holttestet csak a kir. ügyészség vagy a biróság engedelmével lehet eltemetni.

A rendőri hatóság önálló eljárása.

A rendőri hatóságnak nemcsak joga, de 37. §.
a B. P. 94. §-a szerint kötelessége is, az Utasitás 34. §-a alapján megtett feljelentés után is a nyomozást a kir. ügyészség rendelkezésére, illetve a járásbiróság megkeresése előtt is folytatni.

Ha tehát valamely, a kir. törvényszék vagy esküdtbiróság hatáskörébe tartozó s hivatalból üldözendő büncselekmény jön a rendőri hatóság tudomására vagy valamely cselekmény üldözhetéséhez szükséges magáninditvány nála kellőleg megtétetett, a feljelentést, a nyomozás elrendelhetése, irányithatása s ellenőrizhetése céljából az illetékes kir. ügyészséggel — a már vagy a följelentés alkalmával, vagy a puhatolódzás és nyomozás elején birtokába került s a vádló tájékozására szükséges és alkalmas

adatok megjelölésével és a bizonyitó tárgyak áttétele mellett — közölje ugyan, de e mellett a nyomozást — a mennyiben arra még szükség van — a kir. ügyészség intézkedéseig is folytassa s annak során mindazon intézkedéseket tegye meg, a melyek különösen a büncselekmény nyomainak épségben tartására, a tettes vagy részes elrejtőzésének és megszökésének megakadályozására és a tényállás felderitésére szükségesek. Minden fontosabb intézkedésről azonban a kir. ügyészség sürgősen értesitendő.

88. §. Ha akár feljelentés, akár saját észlelete alapján oly vétség vagy kihágás jő a rendőri hatóság tudomására, mely a kir. járásbiróság hatáskörébe tartozik, köteles a rendőri hatóság — a mennyiben annak a 42. §. szerint helye van — a szükséges nyomozást, illetve nyomozó cselekményeket a kir. járásbiróság megkeresése előtt is teljesiteni és ez esetben a feljelentés a nyomozás befejezésekor is megtehető az illetékes kir. járásbiróságnál.

89. §. Ha a rendőri hatóság által a 33., 35. és 36. §-ok alapján önállóan inditott vagy folytatott nyomozás során a büncselekmény nyomainak fentartása, valamint megőrzése érdekében birói cselekményre van szükség, és a késedelemben nem forog fenn az a veszély, mely a rendőri hatóságot ily cselekmény önálló teljesitésére feljogositja, de ezen cselekmények teljesitése a kir. ügyészség intézkedhetéseig sem halasztható el,

a szükséges birói cselekmény foganatositása végett a vizsgáló birót, vagy ha a kir. járásbiróság közelebb van, ez utóbbit keresse meg.

A nyomozás menete.

Ugy a kir. ügyészség, mint a rendőri hatóság főnöke által elrendelt, vagy a hivatalból folyamatba tett nyomozás során, a nyomozó hatóságoknak legfőbb föladatuk, hogy a valódi tényállást minden oldalról, tehát nem csak a vád, hanem a gyanusitott védelme érdekében és az igazsághoz képest felderitsék, s az erre szolgáló adatokat lelkiismeretesen összegyüjtsék s a valóságnak megfelelő hüséggel megállapitsák. 40. §.

Ehhez képest már az első nyomozó cselekményektől kezdve mindazokat a körülményeket kellő gondossággal figyelembe kell venni, melyek a gyanusitottnak nemcsak bünössége, hanem esetleg nem bünössége, sőt bünösségének sulyosabb vagy enyhébb foka mellett szólnak; egy szóval a tényállás annyira földeritendő, hogy a nyomozás adatai alapján a kir. ügyészség minden további vizsgálat vagy pótlás nélkül teljes tájékozást szerezhessen arra nézve, hogy vajjon vádat emeljen-e vagy pedig vádat ne emeljen, — illetve a további eljárást beszüntesse.

A tényállás részrehajlatlan megállapitása és a gyanusitott érdekében, a terhelt védőjének már a nyomozás során joga van a

B. P. 62. és 63. §§-ai alapján az ezen §§-ban megállapitott korlátok közt eljárni, letartóztatott védettjével érintkezni, a nyomozás iratait és csatolmányait megtekinteni.

Ha a terheltnek nincs védője, ilyen a nyomozás során részére hivatalból nem rendelendő ki, azonban figyelmeztetendő, hogy védőt választhat.

Ha az előzetes letartóztatásba helyezett terhelt védőt választott, tartozik a rendőri hatóság az utóbbit nyomban értesiteni.

41. §. A rendőri hatóság köteles gondoskodni, hogy a nyomozás felesleges részletekbe ne menjen, hosszabb ideig el ne huzódjék, s hogy a nyomozás különösen a gyanusitott letartóztatása esetén a lehető leggyorsabban teljesittessék.

Köteles továbbá a rendőri hatóság a nyomozásra vonatkozó titoktartást szigoruan megőrizni és gondoskodni, hogy a nyomozás vagy annak egyes részletei csak akkor és annyiban hozassanak nyilvánosságra, a mikor és a mennyiben a nyomozás érdekében — vagy közérdekből — kivánatos.

A nyomozásra vagy annak egyes részleteire vonatkozó közleményeket a rendőri hatóság tagjai és közegei mindenkor csakis a rendőri hatóság főnökének tudtával és beleegyezésével hozhatják nyilvánosságra.

42. §. Miután a B. P. 528. §-a szerint a kir. járásbiróság hatáskörébe utalt bünvádi ügyekben a nyomozás csakis a mellőzhetlenül szükségesekre szoritkozhatik, a rendőri hatóságok

ily ügyekben a nyomozást csak annyiban teljesitsék, a mennyiben:

a) a büncselekmény nyomokat hagyott hátra, s ezeknek hatósági megállapitása szükséges;

b) a tettes, részes vagy a tanuk kilétének s holtartózkodásának kipuhatolására vagy a terhelt letartóztatására van szükség; végre

c) a bünjelek beszerzendők vagy visszatartandók.

Ha a rendőri hatóságnak kétsége van az iránt, hogy a nyomozást folytassa-e, vagy mily irányban teljesitse, irányitás végett forduljon a kir. ügyészséghez, illetve a járásbirósági ügyekben a járásbirósághoz. 43. §.

Ezen tudakozódás a legrövidebb uton, tehát szóval is eszközölhető, sőt egyáltalában kivánatos, hogy különösen fontosabb büneseteknyomozása során, a nyomozást teljesitő rendőri hatóság vagy hatósági tag minél sürübb s minél közvetlenebb érintkezésben álljon a kir. ügyészséggel, illetve járásbirósággal.

Ha a kir. ügyészség vagy a járásbiróság valamely nyomozó cselekmény teljesitésére csak szóval hivja fel a rendőri hatóságot, e felhivásnak irásban leendő kiadása vagy a kivánt cselekmény teljesitése előtt vagy a mennyiben a felhivás haladéktalanul teljesitendő, a nyomozó cselekmény teljesitése után kérendő. 44. §.

Ha a nyomozás folyamán a nyomozás iratait a kir. ügyész, vizsgálóbiró vagy járás- 45. §.

biró magukhoz is kivánták, a rendőri hatóságok folytathatják ellenkező utasitásig a nyomozást, sőt a sürgős cselekményeket teljesiteni is kötelesek.

Ha ezek teljesitése végett szükség van az iratokra, azokba a megjelölt hatóságnál betekinthetnek vagy azokról vagy azok egy részéről másolatot vehetnek.

Nyomozó cselekmények.

46. §. Azon cselekmények, melyeknek teljesitésére a bizonyitás érdekében a nyomozó hatóságok jogositvák, a B. P. 96. és 98. §§-aiban vannak felsorolva. Ilyenek: a büncselekmények nyomainak s bünjeleknek biztositása, megszerzése, terheltnek kihallgatása, elfogatása, letartóztatása, tanuk kihallgatása, szemle, lefoglalás, személymotozás s házkutatás.

Ezen bizonyitásra szolgáló nyomozó cselekmények teljesitésére a nyomozás során a rendőri hatóságok is vagy rendszerint vagy csak kivételesen és bizonyos korlátok közt jogositvák.

47. §. Rendszerint jogukban áll a rendőri hatóságoknak: a büncselekmények nyomainak, bünjeleknek biztositása, megszerzése, terheltnek s tanuknak megidézése, kihallgatása s ezeknek esetleges elővezettetése.

Csak bizonyos feltételek fenforgása esetében vagy csak bizonyos korlátok közt jogositvák azonban a rendőri hatóságok terhelt letartóztatására, szemle, lefoglalás, személy-

motozás s házkutatás tartására, mert az egyéni szabadságjogok, nevezetesen: a személyes szabadság, házjog, levél- és sürgönytitok védelme érdekében a B. P. ezen cselekmények gyakorolhatására szigoru feltételeket és korlátozásokat állapit meg.

Épen azért e cselekmények gyakorlásánál a törvény tiltó vagy korlátozó rendelkezései szigoruan szem előtt tartandók, nehogy a hatóságok, azok tagjai vagy közegei, ezen fontos jogokat kellő indok nélkül megsértve, magukat a hivatalos hatalommal való visszaélés vádjának tegyék ki; de viszont ezen korlátozás és tiltó rendelkezés ne tartsa vissza a hatóságokat attól, hogy ezen jogokat gyakorolják ott, a hol valamely büntetendő cselekmény alapos gyanujára kellő adatok vannak és a büntetendő cselekmény nyomainak és bizonyitékainak biztositására nincs más eszköz, mint a letartóztatás, a lefoglalás, házkutatás vagy személymotozás.

Kiváló gond forditandó tehát arra, hogy ezen jogok mindenkor igazságosan és minden önkénykedéstől menten gyakoroltassanak, hogy igy egyrészről a polgárokat megillető és büntető törvények által is védett ezen jogokon sérelem ne ejtessék, másrészt azonban az igazságszolgáltatás magasabb érdeke is kielégitést nyerjen.

A rendőri hatóságok által rendszerint foganatositható egyes nyomozó cselemények.

a) Bünjelek megszerzése és biztositása.

48. §. Jogában, sőt kötelességében áll a rendőri hatóságnak: *a)* a bünjelek megszerzése és biztositása. Ha tehát oly büncselekmények követtetnek el, melyek nyomokat hagytak hátra, vagy melyeknél bünjelek maradtak vissza, első és főkötelessége a rendőri hatóságnak a büncselekmény nyomainak és az elkövetés szinhelyén talált állapotnak mindaddig változatlan fentartásáról gondoskodni, mig a vizsgálóbiró, illetőleg a járásbiróság birája, vagy a kir. ügyészség tagja a helyszinén meg nem jelenik. Különösen sulyosabb és olyan természetü ügyekben, melyeknél a birói, illetve a szakértői szemle foganatositásának szüksége valószinü, lehetőség szerint ügyeljenek a rendőri hatóságok és közegek arra, hogy a biróság, illetve kir. ügyészség tagjainak megérkezéseig a bünjelek s általában a tett szinhelyén talált bünnyomok sem általuk, sem mások által meg ne változtassanak.

b) Terhelt megidézése és kihallgatása.

49. §. Jogában áll a rendőri hatóságnak a terheltet megidézni, esetleg elővezettetni és kihallgatni. A terheltnek hatóság elé rendelése a B. P. 79., 80. és 130. §§-aiban van szabályozva.

Ezek szerint a rendőri hatóság a terheltet megjelenése végett rendszerint csak megidézi.

Az idézést zárt idéző-levéllel történik.

Az idéző-levelet a megidézendő terheltnek kell kézbesiteni.

Ha a terhelt lak- vagy tartózkodási helyét nem hagyta ugyan el, de ott a kézbesitő őt meg nem találja, a kézbesitendő idéző-levél háznépe valamelyik teljeskoru tagjának adandó át; ha pedig ilyen sem volna jelen, az a terheltnek háza kapujára vagy lakásának ajtajára, lehetőleg tanuk jelenlétében függesztendő ki s erről a megidézni szándékolt terhelt ajánlott levélben, térti-vevény mellett értesitendő.

A rendőrség vagy a m. kir. pénzügyőrség 50. §.
kötelékébe tartozó egyén terhelt gyanánt — rendszerint — illetékes felebbvaló hatósága utján idézendő meg s ez utóbbinak egyidejü értesitése mellett közvetlenül csak akkor idézhető, ha a felebbvaló hatósága nincs helyben s a késedelem veszélylyel jár.

Egyéb közszolgálatban állók, vagy oly magánvállalatbeli alkalmazottak, kiknek helyettesitése a közérdek szempontjából szükséges, közvetlen idézendők ugyan, de erről felebbvalójuk egyidejüleg értesitendő.

Elővezető parancs B. P. 131. §-a szerint 51. §.
csak azon terhelt ellen adható ki:

1. a kinek előzetes letartóztatásba helyezésére valamely törvényes ok forog fenn;

2. a ki szabályszerü megidézés daczára (B. P. 79., 80. §§.) nem jelent meg a rendőri hatóság előtt és elmaradását figyelembe

vehető okokkal ki nem mentette s a kinek a rendőri hatóság előtti megjelenésére továbbra is szükség van.

Ha a terhelt idézése az ezen utasitás 49. §-a értelmében ajánlott levél utján történt, elővezető-parancs ellene csak akkor bocsátható ki, ha az ajánlott-levél kézhezvételével, a megidézésről tudomást szerzett. A tudomás-szerzés a térti-vevény által igazoltnak vehető.

Az elővezető parancsot irásban kell kiadni.

52. §. Az elővezető parancs kézbesitője köteles a terheltet a szükséges kényszeritő eszközökkel, esetleg a karhatalom igénybevételével is, az idéző hatóság elé állitani.

53. §. Ha olyan terhelt kihallgatása válik szükségessé, ki a rendőri hatóság fogházában szabadságvesztés büntetését tölti, vagy valamely más okból le van tartóztatva, ezzel szemben a megidézésre és elővezetésre vonatkozó szabályok mellőzhetők.

54. §. A terhelt kihallgatásának mikénti eszközlése tárgyában a B. P. X. fejezetének II. részében foglalt általános rendelkezések a rendőri hatóságok által is — annál inkább — megtartandók, mert csak a szabályszerü kihallgatásnak van a bünperre súlylyal biró befolyása.

A jelzett általános rendelkezések közül különösen szem előtt tartandók, hogy ezek szerint a terhelt kihallgatásának főczélja nem csak az, hogy a terhelt beismerő vallomása által a nyomozás megkönnyittessék, hanem, hogy a terheltnek egyuttal mód nyujtassék

a vele szemben fenforgó gyanu elleni védekezésre s a netalán javára szolgáló körülmények és adatok bemondására.

Ép azért a B. P. 135. §-a szerint a terhelt vallomásának vagy beismerésének kieszközlése végett nem szabad sem igéretet, biztatást, ámitást, fenyegetést, erőszakot vagy kényszert használni, sem a terheltet éjjeli kihallgatással, vagy más módon czélzatosan kifárasztani.

A nyomozó hatóságok igyekezzenek tehát a bizonyitékokat lehetőleg a terhelt beismerése nélkül is összegyüjteni, sőt, ha a terhelt beismerő vallomást is tesz, a nyomozás ezen beismerő vallomást támogató bizonyitékok és adatok megszerzése érdekében folytatandó

Ha a terhelt védelmére, mentségére, vagy beszámithatóságának enyhébb mérvére vonatkozólag valamely oly körülményre vagy adatra hivatkozik, melynek későbbi megállapitása nehézségekbe ütközhetik, vagy lehetetlenné válhatik, ez megállapitandó, illetve beszerzendő, még az esetben is, ha az eljáró hatóság azoknak nem tulajdonit oly fontosságot, mint a terhelt. 55. §.

Amennyiben a rendőri hatóság személyzete megengedi, a terhelt kihallgatásánál jegyzőkönyvvezető alkalmazandó. 56. §.

Ha a terhelt kéri, vagy a nyomozást teljesitő rendőri hatóság tagja szükségesnek találja, a kihallgatás két tanu jelenlétében teljesitendő.

Tanu lehet akár a hatóság szolgálatában álló, de nem érdekelt közeg, akár pedig a nyomozás által nem érdekelt más egyén.

A fegyveres erőnek vagy csendőrségnek tényleges szolgálatban levő tagja hatósági tanúként nem alkalmazható.

c) Tanukihallgatás.

57. §. A nyomozás során a rendőri hatóság által mindazok megidézhetők és a tényállás érdekében meg is idézendők és kihallgatandók, akikről fel lehet tenni, hogy a tényállásról, terhelt bünösségéről, vagy ártatlanságáról és általában a bünvádi eljárásra fontossággal biró körülményről tudomással birnak.

A rendőri hatóságok igyekezzenek tehát a nyomozás során mindazokat kinyomozni, s kihallgatni, akik a fentiekről közvetve, vagy közvetlen tudomással birnak.

58. §. Kihallgatandók mindazok a tanuk is, kik önként jelentkeznek, vagy a kikre a nyomozás során bárki részéről hivatkozás történik.

Ha azonban egy-két tanunak kihallgatása, vagy tetten érés, terhelt beismerő vallomása, bünjelek megtalálása által, vagy más módon a tényállás annyira ki van deritve, hogy annak alapján a kir. ügyészség a vád emelésére vagy nem emelésére kellőleg tájékozva van, az összes tanuknak kihallgatása nem szükséges és ez esetben elégséges, ha ezeknek kiléte és holtartózkodása a nyomozási iratokban feltüntettetik.

A tanuk idézésére, elővezettetésére, a tanuságtétel iránti kötelességre, az az alól való mentességre, a tanuság tehetésétől való kizárásra vonatkozó rendelkezések a B. P. XIII. fejezetének I., II. és III. részében foglaltatnak. 59. §.

Ezek közül különösen figyelembe veendők, hogy a tanut idéző levélben ki legyen fejezve, hogy ki nem mentett elmaradás esetében elővezetés jön alkalmazásba, hogy továbbá a rendőri hatóság a nyomozás során kihallgatott tanuktól vallomásaikra esküt nem vehet ki, valamint a megidézésnek nem engedelmeskedő vagy a tanuságtételt törvényes indok nélkül megtagadó tanukkal szemben a 194., 195. §§-okban felsorolt kényszeritő eszközöket — az elővezetést kivéve — és büntetéseket nem alkalmazhat, hanem ezeknek elrendelése, illetve a tanuk megbüntetése végett köteles a vizsgálóbiróhoz, vagy ha ez távol van, a legközelebbi járásbiróhoz fordulni.

A kellő megidézés daczára meg nem jelent vagy a kihallgatás helyéről engedelem nélkül eltávozott tanu elővezettethető.

A tanuk kihallgatásánál a B. P. XIII. fejezetének IV. részében foglalt rendelkezések, a rendőri hatóság által eszközölt tanukihallgatások alkalmával is szigoruan megtartandók. 60. §.

d) *Szembesités.*

A terhelt más terhelttel vagy tanuval, valamint tanuk egymással, ha egymástól lényegesen eltérő vallomást tettek és az 61. §.

ellentmondást nem lehet másképen tisztába hozni, már a nyomozás során is szembesithetők.

Minthogy azonban szembesitésnek rendszerint csak a biróság előtt van helye és minthogy a szembesités által a terheltek egymás vallomásáról és a tanuk bemondásairól értesülnek — mi könnyen a későbbi bünvizsgálat sikerét koczkáztathatja, — a rendőri hatóságok lehetőleg mellőzzék a szembesitést és ezt csak akkor alkalmazzák, ha arra a tényálladék tisztázása érdekében feltétlenül szükség van, vagy ha tartani lehet attól, hogy a szükséges szembesités a biróság által eszközölhető nem lesz.

62. §. Ha a rendőri hatóság kénytelen a szembesitést eszközölni, egyidejüleg csak két terhelt, illetőleg csak a terhelt és egy tanu szembesithető. Tanuk közül is kettőnél több egyidejüleg és egynél több körülményre nézve nem szembesithetők egymással.

A terhelt ama kivánsága, hogy terhelttársával vagy valamely tanuval szembesittessék, a rendőri hatóság által teljesitendő, ha az nem okoz nehézséget.

Ha a szembesités a terhelt felismerése vagy ugyanazonosságának megállapitása végett eszközöltetik, ez esetben a terhelt mindig többekkel együtt állitandó a tanu elé.

63. §. A terheltnek a B. P. 205. §-ának 1. pontjában emlitett hozzátartozói a terhelttel csak akkor szembesithetők, ha ezt maga a terhelt kivánja.

e) A rendőri hatóság rendelkezési joga a nyomozás szinhelyén. 64. §.

A rendőri hatóságnak a B. P. 97. §-a alapján a nyomozás érdekében jogában áll a nyomozás szinhelyén levőknek az onnan való távozást megtiltani vagy őket arra utasitani, hogy a nyomozás befejezéseig ugyanabban vagy valamely szomszédos házban vagy helyiségben tartózkodjanak s az ezen tilalmat vagy rendelkezést megszegőket vagy a hivatalos eljárást szándékosan zavarókat vagy a nyomozó hatóság intézkedéseinek ellenszegülőket — a hivatkozott §-ban felsoroltak kivételével — letartóztatni.

A fogvatartás 24 óránál tovább nem tarthat; ha pedig a nyomozást előbb befejezték, a letartóztatott azonnal szabadlábra helyezendő.

A nyomozó hatóságnak ez a joga kiváló fontossággal bir akkor, ha valamely büntetendő cselekmény szinhelyén azért kell az állapotot változatlanul fenntartani, esetleg az ott talált egyéneket visszatartani, hogy azok a nyomozás gyors befejezése érdekében a megérkezendő kir. ügyész vagy birósági tag által sürgősen, még a helyszinen meghallgathatók legyenek.

Miután azonban ezen rendelkezés is az egyéni szabadság korlátozásával s az illetőkre esetleg munkamulasztással vagy más hátránynyal jár, ügyeljenek a rendőri hatóságok, hogy ezen joggal csak akkor éljenek, midőn arra a nyomozás érdekében csakugyan feltétlenül szükség van.

65. §. **A rendőri hatóságok által csak kivételesen és bizonyos korlátok közt foganatositható nyomozó cselekmények.**

A B. P. 98. §-a alapján halaszthatatlan szükség esetében, tehát a midőn a késedelem veszélylyel jár, kivételesen és bizonyos esetekben jogában van a rendőri hatóságnak: terheltet előzetes letartóztatásba helyezni.

a) Terhelt előzetes letartóztatása.

66. §. Az előzetes letartóztatás elrendelésénél különösen szem előtt tartsák a rendőri hatóságok, hogy ez csak a rendőri hatóság által eszközölhető s mindenkor csak az elkerülhetetlen szükség esetében alkalmazandó. Ez az elkerülhetetlen szükség pedig akkor áll be, midőn akár a nyomozás, akár a későbbi bünvádi eljárás sikerének meghiusitásától vagy ennek lehetetlenné tételétől lehet tartani.

Az előzetes letartóztatás irásba foglalt határozatba rendelendő el. A határozat terheltnek rendszerint elfogatásakor, esetleg a hatóság elé állitásakor kézbesitendő. A határozat irásba foglalása és kézbesitése legfeljebb 24 órára csak akkor halasztható el, ha a késedelem veszélylyel jár.

67. §. Az előzetes letartóztatás esetei a B. P. 141., 142. és 144. §§-aiban vannak felsorolva. Ezek szerint előzetes letartóztatás rendelhető el:

1. Tetten kapás esetében.

Tetten kapottnak az tekintendő, a ki a büntetendő cselekményen bárki által, tehát nemcsak közbiztonsági közeg által rajta éretik vagy a kit a szemtanu vagy a szemtanu által figyelmeztetett egyén a büncselekmény elkövetése után azonnal elfogott, vagy üldözőbe vett.

A tetten kapott letartóztatására további feltétel, hogy annak kiléte azonnal meg nem állapitható. Ha tehát a terhelt ismeretes és a letartóztatásra egyéb ok nincs, a letartóztatás mellőzendő.

2. Azon terhelt ellen, a ki megszökött, elrejtőzött s szökési előkészületeket tett.

Megszököttnek csak az a terhelt tekinthető, a ki rendes lakó vagy tartózkodási helyét titokban oly módon hagyja el, melyből alaposan következtethető, hogy nem szándékozik oda visszatérni.

Elrejtőzöttnek tekintendő az a terhelt, a ki rendes lakó vagy tartózkodási helyét nem hagyja ugyan el, de azért oly időben és módon keresi fel, hogy ezáltal a hatóság részéről való feltalálhatását tervszerüleg meghiusitja.

A szökésre előkészületeket tevőnek az a terhelt tekintendő, a kinek cselekményei, rendelkezései és intézkedései azt bizonyitják, hogy az illető rendes lakó vagy tartózkodási helyéről megszökni akar.

Ugy a megszökésnél, mint az elrejtőzésnél, valamint a szökésre való előkészüléseknél azonban további feltétel, hogy ez azon czélból történjék, hogy a terhelt magát a bün-

vádi eljárás alól elvonja. Ha tehát terhelt tartózkodási vagy lakhelyét valamely más czélból hagyta el, vagy a hatóságnál keresés közben önként jelentkezett, a letartóztatás — ha egyéb törvényes ok nem forog fenn — mellőzendő.

3. Azon terhelt ellen, kinek megszökésétől tartani lehet.

A megszökés olyan terheltről tételezhető fel, kinek állandó tartózkodási helye vagy rendes keresetforrása nincs vagy a ki személyazonosságát igazolni nem tudja vagy a kinek cselekményére sulyosabb büntetésnem van megállapitva.

Állandó tartózkodási helylyel nem biróknak tekintendők azok, kiknek egyáltalában nincsen olyan helyük, melyben legalább bizonyos időben megtalálhatók lennének.

Rendes keresettel nem birók azok, kiknek nincsen meghatározott foglalkozásuk, vagy egy bizonyos az életfentartáshoz szükséges keresetforrásuk illetve jövedelmük.

Ismeretlennek és magát igazolni nem tudónak tekintendő az, ki a hatóság előtt kilétét, lakását és foglalkozását okmányokkal, iratokkal vagy szavahihető tanukkal igazolni nem tudja.

Hogy a terhelt megszökésétől mikor lehet az alkalmazandó büntetésnek előre látható nagysága miatt tartani, arra nemcsak a büncselekményre, a büntető törvényekben megszabott büntetésnek neme és nagysága lehet irányadó, hanem e tekintetben a terhelt személyes viszonyai is figyelembe veendők.

Minden esetre a rendőri hatóságok előzetes letartóztatásba helyezzék azokat, kik olyan büncselekményt követtek el, melyre a büntető törvénykönyv halált, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetést állapit meg.

4. Az ellen, a ki a valódi tényállás kideritését meggátolni akarja az által, hogy tettestársát, részest, orgazdát, bünpártolót vagy tanut hamis vallomás-tételre, vagy vallomás megtagadására, szakértőt hamis véleményadásra birni törekszik; továbbá a ki a büncselekmény nyomait megsemmisiteni, megváltoztatni, vagy elrejteni igyekezett vagy igyekszik.

E cselekmények indokul szolgálhatnak a letartóztatásra, akár a nyomozás alatt, akár annak előtte vitettek véghez, akár eredményesek, akár eredménytelenek voltak, akár személyesen, akár más által végeztette is azokat a terhelt.

5. Azon nem magyar honos ellen, akivel szemben alaposan lehet tartani attól, hogy szabadlábon hagyása esetében a hatóság ujabb idézésére nem fog megjelenni.

6. Azon tettes ellen, ki az ellene inditott eljárás alatt ujabb büntettet, vagy vétséget követett el, vagy ha bizonyiték forog fenn arra, hogy a megkisérlett büntett vagy a vétség végrehajtásával, vagy azzal fenyegetődzött, hogy ujabb büntettet vagy vétséget fog elkövetni. Végül

7. Az ellen, ki ellen elfogató parancs vagy nyomozó levél van kibocsátva.

68. §. Előzetes letartóztatás olyan vétség esetében, mely a büntető törvény értelmében kizárólag pénzbüntetéssel büntetendő, egyáltalában nem rendelhető el.

Felhatalmazásra vagy kivánatra üldözhető vétség esetén a felhatalmazás megadása vagy kivánat előterjesztése előtt előzetes letartóztatásnak egyáltalán nincs, a B. P. 141. §-ának 2., 3. és 5. pontja alapján pedig még a felhatalmazás vagy kivánat előterjesztése után sincsen helye.

A kir. járásbiróság hatáskörébe tartozó büncselekmény esetén csak akkor van helye előzetes letartóztatásnak, ha az a cselekmény szabadságvesztés büntetéssel büntetendő, és ha a terhelt ellen igen nyomatékos gyanu merül fel, de akkor is csak a B. P. 141. §-ának 2., 4. vagy 5. pontjában felsorolt esetekben.

69. §. A hol a B. P. az előzetes letartóztatás feltételéül szolgáló körülmények vagy adatok bizonyitását kivánja, ezek ép azon módon és azon szabályok szerint szerzendők be és állapitandók meg, mint az egyéb bizonyitékok.

70. §. A rendőri hatóságok kötelesek az általuk letartóztatott vagy az eléjük állitott egyént azonnal — legkésőbb 24 óra alatt — kihallgatni, s az esetre, ha a terhelt szabadlábra helyezésének szüksége a nyomozás során nem merült fel, azonnal, legkésőbb a kihallgatástól számitandó 48 óra, tehát az előállitástól számitandó 3 nap alatt:

ha a törvényszék vagy esküdtbiróság hatáskörébe tartozó büncselekménynyel van terhelve: a vizsgálóbiróhoz,

más esetben pedig a kir. járásbirósághoz kisërtetni.

Ha a letartóztatott csupán kihágással van terhelve — a mennyiben az előzetes letartóztatás egyáltalán fenntartható — figyelemmel kell lenni arra, hogy az a kir. járásbiróság hatáskörébe utalt kihágás miatt a B. P. 537. §-ának első bekezdése értelmében 48 órán tul nem terjedhet.

A B. P.-ban a terheltnek a rendőri ható- 71. §.
ságnál előzetes letartóztatásban tarthatására meghatározott záros határidőre való tekintettel igyekezzenek a rendőri hatóságok az előzetes letartóztatásba helyezett terheltet oly időben kihallgatni, hogy a kihallgatásnak befejeztétől számitandó 48 óra letelte még a biróságoknál szokásos rendes hivatalos órák tartamára essék, hogy igy a letartóztatott a vizsgálóbirónak, illetve kir. járásbiróságnak még a törvényben megszabott határidőn belül átadható legyen.

Ha a rendőri hatóságok a biróság nyo- 72. §.
mozó-levele vagy egy más rendőri hatóság megkeresésére foganatositják a letartóztatást vagy ha elfogató-parancs vagy nyomozó-levél alapján állittatik elébük valaki, kiváló súlyt fektessenek az illető személyazonosságának megállapitására és e körül a legnagyobb szigorusággal és a legaprólékosabb gonddal járjanak el, nehogy a kellő óvatosság és a

körültekintés hiánya miatt tévedés fordulhasson elő, s az esetben, ha a rendőri hatóság meggyőződik, hogy az elébe állitott egyén nem azonos azzal, ki ellen az elfogatóparancs vagy nyomozó-levél kiadatott, köteles az illetőt haladéktalanul szabadlábra helyezni, ellenkező esetben pedig azon hatóság elé kisérni, amely az elfogató-parancsban vagy nyomozó-levélben megjelölve van.

73. §. Az esetre, ha a letartóztatott terhelt szabadlábra helyeztetett, de a bünvádi eljárás ellene tovább folytattatik, s ez a B. P. 141. §-ának 2., 3. és 5. pontjaiban felsorolt cselekményeket követi el vagy kisérli meg, az előzetes letartóztatása ujból elrendelhető; továbbá ujból letartóztatható a terhelt, ha az a biróság által a B. P. 161. §-ában foglalt meghagyás mellett helyeztetett szabadlábra és ezen meghagyást megszegi, valamint a biróság által biztositék mellett szabadlábra helyezett terhelt, ha szökést kisérel meg.

74. §. Ha a szabadlábra helyezett terhelt, a biróság által a 161. §. értelmében kiadott meghagyást vagy tilalmat megszegte és ezért ő a rendőri hatóság által akár szökése, akár más ok miatt nem volt letartóztatható, ezen körülményről a szabadlábra helyezést elrendelő biróság a rendőri hatóság által lehetőleg rövid idő alatt értesitendő.

75. §. Ha a nyomozás a terhelt letartóztatása alatt a rendőri hatóság által még befejezhető nem volt és a terhelt szabadlábra helyeztetett, s a nyomozás a rendőri hatóság által

tovább folytattatik, ennek érdekében a rendőri hatóság által, a vizsgálóbiró megkereshető, hogy ez hagyja meg a terheltnek, hogy a nyomozás befejeztéig vagy valamely kijelölt tartózkodási helyről a vizsgálóbiró engedelme nélkül ne távozzék, vagy hogy valamely meghatározott helyre vagy községbe ne menjen.

Az előzetes letartóztatottal való bánásmód, valamint azoknak mikénti elhelyezése tekintetében a B. P. 152—156. §§-aiban foglalt rendelkezések szigoru megtartása sulyos következmények terhe alatt kötelessége a rendőri hatóságnak. 76. §.

Az előzetes letartóztatás azonnal megszüntetendő, mihelyt a kir. ügyészség vagy biróság azt elrendeli, de e nélkül is, mihelyt az annak elrendelésére szolgáló indokok megszüntek s mihelyt ez által a nyomozás vagy a későbbi bünvádi eljárás sikere nem veszélyeztetik. 77. §.

b) Szemle. 78. §.

Ha a nyomozás során a büntetendő cselekményre nézve fontos, olyan ténykörülmények megállapitásának, felderitésének vagy valamely helyzet, tárgy meghatározásának szüksége merül fel, melyhez a hatóság személyes megfigyelésére van szükség, a rendőri hatóság szemlét tarthat s ahhoz esetleg szakértőket is alkalmazhat.

Hogy a szemlének szüksége mikor áll elő, 79. §.
azt minden egyes nyomozásban fennforgó

körülmények határozzák meg. De minthogy a szemle első sorban birói cselekmény, a rendőri hatóságok a szemle felvételétől lehetőleg tartózkodjanak s annak eszközlése végett rendszerint a birósághoz forduljanak s azt maguk csak akkor teljesitsék, ha legközvetlenebb veszélye forogna fenn annak, hogy a megszemlélendő tárgy vagy helyzet a vizsgálóbiró vagy járásbiróság birájának megérkezéséig változást szenvedhet; különben pedig minden törekvésük csak oda irányuljon, hogy addig is, mig a biró a szemlét megtarthatja, a talált állapot változatlanul fentartassék.

80. §. Ha a rendőri hatóság a körülmények által mégis arra van kényszeritve, hogy szemlét tartson, különösen ügyeljen a B. P. XIV. fejezetében előirt szabályok betartására, annál is inkább, mert a szemle rendszerint nem ismételhető, tehát az itteni mulasztás nem pótolható; továbbá, mert a szabályok be nem tartása esetén nemcsak az egész eljárás elveszitené bizonyitó erejét, de az hátrányos befolyással lehetne a valódi tényállás kideritésére is.

A szemle megtartásánál tehát igyekezzenek a nyomozó hatóságok a jegyzőkönyvekbe a valóságnak megfelelő, teljesen megbizható és maguk a felek és tanuk által is megerősitett adatokat felvenni, hogy ezen jegyzőkönyvek bizonyitó erejéhez a későbbi eljárások folyamán kétely ne férhessen.

c) *Lefoglalás.* 81. §.

Joga van a rendőri hatóságnak mindazon tárgyakat, melyek a büntető törvények szerint elkobzandók vagy a bünvádi eljárásban bizonyitásra felhasználhatók, lefoglalni.

A lefoglalás kétféleképen történhetik és pedig, vagy egyszerüen jegyzőkönyvileg midőn a rendőri hatóságnak önként átadott vagy ezáltal házkutatás, személymotozás utján vagy másképen kezébe jutott tárgyak jegyzőkönyvbe soroltatnak fel vagy irott határozattal, midőn az illető tárgy valakinek birtokában vagy birlalatában van.

A lefoglalt tárgy kiadására a B. P. 170. §-ában 82. §. megszabott kényszert a rendőri hatóság nem alkalmazhatja.

Ha a rendőri hatóság arról értesül, hogy 83. §. a posta-, táviró-hivatalok, valamint egyéb szállitó és fuvarozó intézeteknél oly levelek, táviratok vagy egyéb küldemények vannak továbbitás végett, a melyeknek megszerzése a nyomozás érdekében áll, köteles azoknak lefoglalása iránt haladéktalanul a lehető legrövidebb uton a kir. ügyészséget, a vizsgálóbirót, vagy ha ez közelebb van, a járásbiróságot megkeresni.

A rendőri hatóságok a bármiként birto- 84. §. kukba került zárt leveleket, s postai küldeményeket még sürgősség esetében sem bonthatják fel, hanem kötelesek azokat e czélból a kir. ügyészség közvetitésével a vizsgálóbirónak bemutatni.

85. §. *d) Házkutatás és személymotozás.*

Halaszthatlan esetekben joga van a rendőri hatóságnak házkutatást és személymotozást elrendelni és foganatositani.

A házkutatás és személymotozás elrendelhetésének feltételei, annak mikénti elrendelése, valamint foganatositása a B. P. XII. fejezetének 173—191. §§-aiban vannak részletesen szabályozva.

E szabályok a rendőri hatóságok által annál fokozottabb gonddal betartandók, mert a mig egyrészről ezek a cselekmények egyik legalkalmasabb, s leggyakoribb módját képezik a bizonyitékok megszerzésének, addig más részről azok által a polgárok legfontosabb és leginkább őrzött és védett jogai érintetnek. Igy a házkutatás által nem csak a házi jog sérthető meg, hanem könnyen az egész család a társadalom gyanusitásának és megbélyegzésének tétetik ki; a személymotozás által pedig a személyes szabadság korlátozásán felül még az erkölcsi és szeméreməmérzet is megtámadtatik. Ép azért, ha csak nem forog fenn a késedelemben veszély, ezeknek elrendelése iránt, a rendőri hatóság, vagy annak nyomozással megbizott tagja — akár élőszóval, akár irásban — forduljon az illetékes vizsgálóbiróhoz, vagy a közelebb levő járásbirósághoz, ha pedig erre sincs idő és alkalom, a rendőri hatóságok különös lelkiismeretességgel és gonddal mérlegeljék, főként a büntetlen előéletüeknél, azokat a körülményeket, melyek a

házkutatás és személymotozás elrendelésére törvényes és kellő indokul szolgálhatnak, hogy igy egyrészt minden egyes esetben az állam igazságszolgáltatásának érdeke is kielégitést nyerjen, másrészt azonban a polgárok legfontosabb jogai indok nélkül sérelmet ne szenvedjenek.

A B. P. idézett szakaszai szerint házkutatás rendelhető el: 86. §.

1. az ellen, a ki büntett, vagy szabadságvesztés büntetéssel büntetendő vétség gyanujával van terhelve, de csak akkor, ha alaposan vélelmezhető, hogy a kutatás a tettes, vagy részes kézrekeritésére, vagy bizonyiték felfedezésére, vagy megszerzésére vezet;

2. mások ellen, ha

a) a büncselekmény az ezek által birt helyiségben követtetett el, ha a terhelt üldözés közben oda menekült, vagy ott fogatott el;

b) ha igen nyomatékos tények valószinüvé teszik, hogy az ezek által birt helyiségben a tettes vagy a részes vagy a bünjelek megtalálhatók;

3. az ellen, ki rendőri felügyelet alatt áll, vagy a ki a rendőrség előtt szokásos büntettesként ismeretes; végül

4. azok ellen, kik a házkutatást saját érdekükben maguk kérték, mely esetben sürgősség indoka nélkül is elrendelhető a házkutatás. Tilos azonban a rendőri hatóságoknak az illetőket igéretek, fenyegetések vagy bármi erőszakkal arra kényszeriteni

vagy rábirni, hogy ezek maguk ellen kérjék a házkutatás elrendelését.

87. §. A házkutatás nemcsak a kutatást szenvedő házára s lakására, hanem az általa birt vagy használt más helyiségekre, s az azokban levő tárgyakra is kiterjeszthető.

88. §. A B. P. 175. §-ában felsorolt helyiségek a rendőri hatóságok által bármikor, tehát sürgősség esetén kivül és kihágás miatt is átkutathatók.

89. §. A házkutatás mindenkor a B. P. idézett §§-aiban foglalt szabályok szerint és rendszerint csak reggeli 6 órától este 9 óráig foganatositható, de az ezen időn belül megkezdett házkutatás az éj beállta után is folytatható.

Ha a kutatás a B. P. 188. §-ában megjelölt idő alatt nem kezdhető meg és a 180. §. 2. bekezdésében felsorolt esetek sem forognak fenn, a rendőri hatóság köteles oly intézkedéseket tenni, melyek alkalmasak arra, hogy a kutatásnak alávetendő házból vagy helyiségből a kutatás megkezdhetéseig a tettes vagy részes meg ne szökhessék s a bizonyitó tárgyak el ne vitethessenek.

90. §. A házkutatás mindenkor a legnagyobb kimélettel s mindig csak olyan mérvben foganatositandó, a mennyi a kutatás által óhajtott czél elérésére okvetlen szükséges.

A büntetlen előéletüeknél tehát a kutatás mindig csak annak a keresésére terjedjen ki, a mi a kutatás által megtaláltatni, illetve megszereztetni czéloztatik és oly tárgyak, melyek térfogatuknál vagy állapotuknál fogva

bizonyos helyen vagy tartályban nem lehetnek, ott ne kerestessenek.

Szokásos büntevőknél, rendőri felügyelet alatt állóknál, valamint a B. P. 175. §-ában felsorolt helyiségekben azonban a kutatás minden helyiségre és tárgyra is kiterjeszthető.

Ha a kutatásnál zárak felnyitásának, tar- 91. §.
tályok feltörésének vagy egyáltalában oly cselekményeknek szüksége merül fel, melyek a tárgyak megrongálásával járnak, erre mindig szakértő mesteremberek, pl. lakatos, kőmüves alkalmazandók.

Személymotozás a B. P. 176. §-a szerint 92. §.
elrendelhető:

1. az ellen, a kit büntett vagy fogházbüntetéssel büntetendő vétség nyomatékos gyanuja terhel;

2. ki a hatóság előtt szokásos büntettesként ismeretes;

3. a ki nagy valószinüség szerint valamely bünjelet vagy bizonyitékul szolgáló tárgyat rejteget magánál;

4. azon előállitott ellen, kinél az öngyilkosság elkövetésétől vagy annak megkisérlésétől tartani lehet, vagy a kinél az a gyanu merül fel, hogy nála ölésre vagy sulyos testi sértésre alkalmas eszköz van; végül

5. az előzetes letartóztatásba helyezett ellen.

A terheltnek hozzátartozói, valamint a védő 93. §.
ellen elrendelhető személymotozás korlátozása a B. P. 176. §-ának 3. és 4. bekezdésében van szabályozva.

94. §. A személymotozás azon ruhák és egyéb tárgyak átvizsgálására terjedhet ki, melyek azon egyénen vagy egyénnél vannak, ki ellen a személymotozás elrendeltetett. A házkutatásnál tanusitandó kiméletes eljárás a személymotozásnál is szem előtt tartandó.

95. §. Ugy a házkutatás, mint a személymotozás foganatosithatásának egyik további feltétele, hogy az rendszerint csak akkor rendeltessék el, a midőn az illető a keresett tárgy vagy személy hollétének felfedezésére, illetve előadására előbb kihallgatás utján sikertelenül hivatott fel.

Mellőzhető az előleges kihallgatás, ha az illető a rendőrség előtt szokásos büntettesként ismeretes, ha a késedelem veszélylyel jár vagy ha a közönség számára nyitva álló helyiség kutatandó át.

Ha az elrendelt házkutatás vagy a személymotozás előtt vagy alatt az illetők a keresett személyt vagy tárgyat kiadják, illetve átszolgáltatják: a kutatás, illetve motozás nem foganatositandó, illetve abbanhagyandó.

96. §. A lefoglalás és a házkutatás rendszerint annak, a ki ellen a cselekmények elrendelve vannak, vagy megbizottjának jelenlétében foganatositandók.

Ha az, a ki ellen a lefoglalás vagy házkutatás foganatositandó, távol van és megbizottja sincs jelen, teljes koru családtagjai vagy szomszédjai közül képviselő rendelendő ki. A kirendelt képviselő a cselekmények foganatositásánál mindazokat a jogokat gya-

korolhatja, melyek azt illetik, a ki ellen a cselekmények el vannak rendelve.

Ugy a házkutatásnál, mint a személymotozásnál mindig legalább is 2 tanu alkalmazandó. Tanukul a tényleges szolgálatban lévő katonai egyéneken kivül mindazok alkalmazhatók, a kik a bünvádi eljárás által semmiféleképen sincsenek érdekelve. 97. §.

Ha a házkutatásnál vagy személymotozásnál az eljárás alapjául szolgáló büncselekménynyel összefüggésben nem lévő oly tárgyak találtatnak, melyek valamely más büntetendő cselekmény fennforgására mutatnak, azok is lefoglalandók és a kir. ügyészséghez átteendők. 98. §.

A B. P. 177. §-a alapján a házkutatás és személymotozás a rendőri hatóság által rendszerint irásba foglalt határozattal rendelendő el. 99. §.

Kivételt képezhet e szabály alól az az eset, a midőn a házkutatást maga a fél kérte vagy a midőn a B. P. 180. §-ában felsoroltak ellen eszközlendő a házkutatás és személymotozás, mert ez esetekben azt a nyomozás vezetésével megbizott rendőrhatósági tag irásbeli határozat nélkül is foganatosithatja.

A lefoglalás, házkutatás és személymotozás foganatositása előtt az ezt elrendelő határozat annak, ki ellen a cselekmények elrendelve vannak, esetleg megbizottjának, illetőleg a részére kirendelt képviselőnek kihirdetendő és kivánatukra nekik, a lefoglalt tárgyak jegyzékének másolatával együtt, 100. §.

három nap alatt hiteles kiadványban kézbesitendő.

101. §. A házkutatás és személymotozás vezetésére rendszerint egy rendőrhatósági tag küldendő ki.

Nők motozásánál a hatósági tag jelen nem lehet, de tartozik ennek tartama alatt ama helyiség közvetlen közelében tartózkodni, a hol ez teljesittetik.

Nők motozásánál tanukként is csak nők alkalmazhatók.

Eljárás az ismeretlenek, távollevők és szökevények ellen.

102. §. Büntett vagy vétség miatt a nyomozás a BP. 469. §-a szerint akkor is teljesitendő lévén, ha a tettes, illetve a részes ismeretlen vagy távol van: a rendőri hatóság egyik kiváló kötelessége az ismeretlen tettes személyének megállapitása és a terhelt tartózkodási helyének kipuhatolása.

103. §. Ha a terhelt tartózkodási helyét nem sikerült kipuhatolni és a terhelt elfogatására a B. P. 141. §-ában felsorolt okok egyike sem forog fenn, — a mennyiben a nyomozás során a kir. ügyészség tájékoztatására már elegendő adatok gyüjtettek össze, — a távollevő terhelttel szemben szükséges további intézkedések megtétele végett az iratok az illetékes kir. ügyészséghez teendők át; ellenkező esetben pedig az ismeretlen helyen levő terhelt a rendőri hatóság által, a hivatalos lapban, esetleg — a mennyiben

valószinü, hogy a terhelt, a hivatalos lap utján, idézéséről tudomást nem szerezhet — más hirlapban, havi időközökben háromszor közzéteendő hirdetmény utján hivandó fel a megjelenésre vagy tartózkodási helyének bejelentésére.

Ha az ismeretlen tartózkodásu, vagy a nyomozás alatt megszökött, büntett vagy fogházbüntetéssel büntethető vétséggel terhelt ellen, a letartóztatásra törvényes ok forog fenn (B. P. 141. §-a és az 536. §. 3. bekezd.) az ilyen terhelt kézrekeritése, azaz kinyomozása és elfogása végett a rendőri hatóság megfelelőleg intézkedik, esetleg elfogató-parancsot bocsát ki s annak foganatositására vagy saját közegét küldi ki, vagy azon rendőri hatóságokat keresi meg, a melyeknek területén a terhelt — valószinüleg tartózkodik. 104. §.

Ha a terhelt elfogatása iránt nem kell sürgősen intézkedni, a terhelt kézrekeritésére szükséges intézkedések elrendelése végett a rendőri hatóság az illetékes kir. ügyészséghez forduljon.

Ha a terheltnek a biróság által pusztán személyleirása közöltetik, ennek alapján a körözött terhelt — ha csak más törvényes indok nem forog fenn — nem fogható el, hanem a feltalált egyénnek tartózkodási helye egyszerüen bejelentendő azon biróságnál, mely a személyleirást köröztette. 105. §.

A nyomozás befejezése.

106. §. A nyomozás befejezését vagy megszüntetését a B. P. 101. §-a szerint a kir. ügyészség rendelheti el, kivéve a B. P. 41. §-a alapján a rendőri hatóság főnöke által elrendelt nyomozásokat, mert ezeknek megszüntetése és befejezése iránt az illető rendőri hatóság fönöke irásba foglalt és indokolt határozattal intézkedik.

A járásbiróság hatáskörébe tartozó bünügyekben az eljáró biró határozza meg, hogy a nyomozás, illetve nyomozó cselekmények mikor hagyandók abban.

Köteles tehát a rendőri hatóság a kir. törvényszék vagy esküdtbiróság hatáskörébe utalt büncselekményekre vonatkozó nyomozás iratait a nyomozás beszüntetése vagy befejezése végett az illetékes kir. ügyészséghez, a járásbiróságok hatáskörébe utalt büncselekményekre vonatkozókat pedig az illetékes járásbirósághoz áttenni.

107. §. Ezen áttételnek helye van, ha:

a nyomozás során megállapittatott, hogy büncselekmény egyáltalában nem forog fenn;

ha a magánvádra jogosult inditványt nem tett, vagy azt visszavonta;

ha kellő bizonyitékok be nem szerezhetők;

végül, ha mindazok az adatok és bizonyitékok összegyüjtettek és megállapittattak, melyek a vád emelésére vagy nem emelésére, vagy pedig a nyomozás megszüntetésére elegendők.

A nyomozásra vonatkozó iratoknak áttétele alkalmával a netalán lefoglalt bünjelek is átadandók és az előzetes letartóztatásban levő terhelt átkisérendő, vagy ha ez más hatóság fogházában van letartóztatva, ezen hely megjelölendő.

A nyomozás ujrafelvétele.

A mennyiben a rendőri hatóságok az általok teljesitett nyomozás befejezése után a bünvádi eljárás szempontjából jelentőséggel biró ujabb adatokról értesülnek, ezeket a kir. ügyészséggel, illetőleg a kir. járásbiróság hatáskörébe utalt ügyekben a kir. járásbirósággal sürgősen közöljék, de e mellett a netalán szükséges nyomozást folytathatják. Kötelesek azonban ez utóbbi esetben tett intézkedéseikről a kir. ügyészséget, illetve járásbiróságot sürgősen értesiteni és az ujabb nyomozó cselekményeket csak addig végezhetik, mig a kir. ügyészség, illetőleg járásbiróság el nem rendeli az ujból folyamatba tett nyomozás megszüntetését. 108. §.

Ha a kir. ügyészség, biróság vagy a rendőri hatóság fönöke által a nyomozás jogerősen megszüntettetett vagy a bünper felmentő itélettel fejeztetett be, a nyomozás a rendőri hatóság által csakis a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló inditványára tehető ujból folyamatba. 109. §.

Köteles tehát a rendőri hatóság, ha a jogerősen megszüntetett nyomozásra vagy felmentő itélettel befejezett bünügyre vonatko-

zólag az elévülési időn belül uj terhelő bizonyitékoknak jön tudomására, ezt a kir. ügyészséggel, illetve a főmagánvád tárgyát képező büncselekmény esetén a főmagánvádlóval sürgősen közölni. Joga van azonban a rendőri hatóságnak ez esetben is a halaszthatatlan és feltétlenül szükséges nyomozó cselekményeket a kir. ügyész intézkedése, illetve főmagánvádló inditványa előtt is teljesiteni.

110. §. Ha a rendőri hatóság oly körülményekről szerez tudomást, melyeknek alapján az elitélt javára ujrafelvétel volna inditványozható, köteles azokról azt az elsőfoku biróságot sürgősen értesiteni, mely az alapperben itélt. Ez esetben is joga van azonban a rendőri hatóságnak a halaszthatatlan nyomozó cselekményeket a biróság határozatának közléseig is foganatositani.

Előterjesztés a rendőri hatóság intézkedései ellen.

111. §. A rendőri hatóságnak ama határozata ellen melylyel:

a) a sértettnek magánvádló, csatlakozó vagy magánfél gyanánt való jelentkezését visszautasitotta (B. P. 52. §-ának 4-ik és 5-ik bek.);

b) a letartóztatott gyanusitottnak védőjével való érintkezését (B. P. 62. §-ának 3-ik és 4-ik bek.), illetőleg a nyomozás iratainak a gyanusitott vagy védője részéről megtekin-

tését korlátolta (B. P. 63. §-ának 2-ik és 3-ik bek.);

c) előzetes letartóztatást, lefoglalást, házkutatást, személymotozást vagy szakértői szemlét rendelt el (B. P. 98. §-ának 2-ik bek.), esküdtbiróság vagy törvényszék hatáskörébe utalt ügyben az illetékes vádtanácshoz, járásbiróság elé tartozó ügyben pedig a kir. járásbirósághoz előterjesztés tehető.

Az előterjesztés a rendőri hatóságnál szóval is megtehető. A c) pontban felsorolt eljárási cselekmények foganatositása alkalmával az előterjesztést a rendőri hatóság eljáró tagja azonnal jegyzőkönyvbe veszi, később tett előterjesztésről pedig a rendőri hatóság főnöke által kijelölt hivatalnok veszi fel a jegyzőkönyvet s azt a rendőri hatóság eljáró tagjának azonnal bemutatja.

Az előterjesztés nincsen határidőhöz kötve és igy azt elkésés miatt nem lehet visszautasitani. Ha az eljárás sikere megkivánja, a rendőri hatóság a járásbiróság vagy a vádtanács határozatáig az előterjesztéssel megtámadott határozatot foganatosithatja.

A rendőri hatóság az előterjesztéssel együtt az annak elintézéséhez szükséges iratokat vagy ha azokat nem nélkülözheti, másolatukat is azonnal átteszi a vádtanácshoz, illetőleg a járásbirósághoz s a B. P. 98. §-a esetében egyuttal előadja az okokat, melyek miatt az intézkedést halaszthatlannak tartotta. Ha a szóban forgó kérdésekben az előterjesztés az illetékes biró-

ságnál tétetett meg és az utóbbi a rendőri hatóságtól jelentést kiván vagy pedig a nyomozás iratainak vagy egy részüknek bemutatását rendeli el, ezt a megkeresést feltétlenül és haladék nélkül teljesiteni kell.

II. Rész.

A nyomozás során megtartandó ügyviteli és kezelési szabályokról.

Jegyzőkönyvek.

112. §. A B. P. több esetben a rendőri hatóságot jegyzőkönyvek felvételére kötelezi.

A szóval tett feljelentésekről rendszerint, a kihallgatásokról, a szemléről, lefoglalásról, házkutatásról és személymotozásról pedig mindig jegyzőkönyvet kell felvenni.

Ezeken kivül jegyzőkönyvek veendők fel minden olyan hatósági ténykedésről s cselekményről, melyeknek bizonyitó erejéhez azoknak hitelességét igazoló iráśbeli alakszerüségek kivántatnak.

Minthogy a nyomozás során felveendő jegyzőkönyvek legtöbb esetben döntő befolyással birnak nemcsak a vádlók tájékoztatására, hanem azok a későbbi birói vizsgálat sikerére is kihatnak, sőt sok esetben azok alapján az ügy közvetlenül az itélő biró elé is kerül, a rendőri hatóságok részéről a jegyzőkönyvek felvételénél a legkiválóbb gond, körültekintés és lelkiisme-

retesség tanusitandó s ugy az azok hitelességéhez megkivántató alaki szabályok, mint a tartalom megbizhatósága érdekében felállitott feltételek szigoruan betartandók.

A jegyzőkönyvek általános kellékei.

a) alaki szempontból.

Minden jegyzőkönyv szerkesztésénél általános alaki kellék, hogy az mindenkor rendőrhatósági tag által vétessék fel s annak elején feltüntetve legyen: hol, mikor, mely hatóságnál, annak melyik tagja által, kivel, mily ügyben és kiknek jelenlétében vétetett fel, — s ha a jegyzőkönyvek idegen hatóság megkeresésére vétettek fel, azokban a megkereső hatóság, a megkeresés, esetleg határozat száma s kelte is kitüntetendő. 113. §.

Ha jegyzőkönyvvezető alkalmazásának szüksége merül fel, ilyenül a rendőri hatóságnak minden olyan tagja, hivatalnoka vagy esküt tett közege alkalmazható, ki a nyomozás teljesitésében egyébként részt nem vesz vagy az által érdekelve nincsen.

A jegyzőkönyvek rendszerint azon nyomozó cselekmény foganatositásával egyidejüleg veendők fel, melyekről azok szerkesztetnek. Utólagosan csak akkor szerkeszthetők a jegyzőkönyvek, ha az élőszóval előadottak vagy a nyomozó cselekmény közben oly jelenségek, adatok merültek fel, melyek annyira sürgős eljárást igényelnek, hogy még a jegyzőkönyvek felvételével járó időhaladék is veszélylyel jár. Ez esetben is 114. §.

azonban azok a szükséges eljárás teljesitése után azonnal felveendők s e körülmény a jegyzőkönyvekben kitüntetendő.

115. §. Ha a jegyzőkönyv felvétele az idő előrehaladott volta vagy közbeesőleg az ügyben teendő intézkedés folytán megszakittatik, ezen körülmény felemlitése mellett a jegyzőkönyv lehetőleg lezárandó és a későbbi idő megjelölésével folytatólagos jegyzőkönyv veendő fel.

116. § A nyilatkozatok s vallomások egyfolytában irandók s kérdések csak az esetben jegyzendők fel, ha ez a feleletek megértéséhez szükséges.

117. §. A felvett jegyzőkönyvek aláirás előtt a kihallgatott, a jelenvoltak és közremüködött egyének előtt felolvasandók, megmagyarázandók.

Az állam nyelvét nem értőkkel a jegyzőkönyv tartalma az általok értett nyelven jártas egyén által megmagyarázandó s ezen körülmény, valamint a magyarázatnak a kihallgatott által történt helybenhagyása a jegyzőkönyvben felemlitendő.

118. §. A jegyzőkönyvet ugy a hatóság tagja, mint — a mennyiben ilyen alkalmaztatott — a jegyzőkönyvvezető, továbbá a kihallgatottak, a jelen volt tanuk és a B. P. értelmében jelenlételre jogosultak is aláirják.

Az irni nem tudók kézjegyükkel erősitik meg vallomásaikat.

Ha a kihallgatott a jegyzőkönyv aláirását, illetve kézjegyével való ellátását megtagadja, ezen megtagadás s annak indoka a jegyző-

könyvben feltüntetendő és ezen körülmény a tanuk által is megerősitendő.

Ha a tanuk, szakértők tagadják meg az aláirást, ez is az indokkal együtt, a jegyzőkönyvben felemlitendő.

Ha egy jegyzőkönyv több ivből áll, azok egymáshoz olykép füzendők, hogy összetartozásuk kétségen kivül legyen s minden egyes iv a hatósági tag s a kihallgatottak és tanuk által aláirandó. 119. §.

Jegyzőkönyvekben vakarással semmit sem szabad változtatni 120. §.

Ha egyes szavakat ki kell törülni, ennek ugy kell történnie, hogy azok olvashatók maradjanak s a törlés megtörténtét, valamint egyes szavak közbeszurását a jegyzőkönyv végén meg kell emliteni.

A szükséges kiegészitések a jegyzőkönyv végén veendők fel.

b) a tartalom szempontjából.

A jegyzőkönyvek tartalma szorosan s lehetőleg röviden, de világosan és értelmesen csak azon tárgyra vonatkozzék, melynek megállapitása a nyomozás érdekében áll. 121. §.
A nyomozással vagy a nyomozó cselekménynyel közvetlen összefüggésben nem álló, vagy azokra lényeges befolyással nem biró észleletek, vallomások s tények tehát a jegyzőkönyvekbe csak akkor veendők fel, ha azokra az érdekeltek által suly fektettetik s ezek azoknak jegyzőkönyvbe vételét kivánják.

122. §. A jegyzőkönyvekben kihallgatások esetén a tett nyilatkozatok s vallomások, egyéb nyomozó cselekmények esetén pedig a hatósági tag eljárása, a foganatositott hatósági cselekmények s azok eredménye, a legnagyobb tárgyilagossággal és a valóságnak megfelelő hüséggel tüntetendők fel.

123. §. A jegyzőkönyvek tárgyilagossága érdekében a bemondások lehetőleg világosan és kizárólag a kihallgatott egyén vallomását feltüntetően szövegezendők. A rendőrhatóság tagja személyes benyomását és felfogását a kihallgatás keretébe ne foglalja.

A vallomások hüségének érdekében szükséges továbbá, hogy ha a kihallgatottak által bizonyos fogalmak megjelölésére nyelv vagy tájszólás folytán bizonyos sajátszerü kifejezések használtatnak, ezek ugyanazon szavakkal adassanak vissza, a mint azok használtattak.

Az ily kifejezések értelme a jegyzőkönyvben megmagyarázandó.

124. §. A jegyzőkönyveket ugy kell felvenni, hogy azoknak helyesbitésére vagy pótlására lehetőleg szükség ne legyen.

Külön rendelkezések:

1. Feljelentések felvételénél.

125. §. Az általános szabályokon kivül még külön is figyelembe veendők:

A feljelentések felvételénél vagy az élőszóval tett vagy utólag kiegészitendő pa-

naszok és feljelentésekről felvett jegyzőkönyvek szerkesztésénél különös gond forditandó arra, hogy az tartalmazza a feljelentést tevőnek nevét, polgári állását, lakását, továbbá, hogy közvetlenül sértett-e s hogy a feljelentett cselekményről közvetlen tapasztalás vagy csak hallomás utján értesült; valamint, hogy abból ugy a tényállás s a minősitő körülmények, mint a feljelentő bizonyitékai, esetleges tanuinak kiléte és hol tartózkodása, ugyszintén a gyanusitott személyének kipuhatolására vezethető adatok is tisztán kivehetők és megállapithatók legyenek; azonkivül kitüntetendő abban az a körülmény is, hogy a feljelentő vádjának igazolására rendelkezik-e s ha igen, minő bizonyitékokkal? Ugyszintén kitüntetendő az is, ha a feljelentő vádjának támogatására mit sem tud felhozni.

Különös figyelem forditandó a magánindítványra üldözhető büncselekményeknél, hogy a magáninditvány emelésére jogosultság s a büntető törvényben meghatározott elévülési idő már a feljelentésről felvett jegyzőkönyvben szabatosan meg legyen állapitva s erre való tekintetből a jegyzőkönyvben nemcsak a feljelentést tevőnek a tetteshez való viszonya, a feljelentett cselekménynek elkövetési ideje, de az is kitüntetendő, hogy mikor szerzett a sértett fél tudomást a büntetendő cselekményről és annak tetteséről.

2. Terhelt kihallgatása esetén.

126. §. A terhelt kihallgatásának alakjáról és rendjéről a B. P. 132. §-a intézkedik.

E szerint minden egyes terhelttel élő szóval tett vallomása alapján külön jegyzőkönyv veendő fel, melynek első sorban tartalmaznia kell a terhelt személyazonosságára vonatkozó, a B. P. 133. §-ában felsorolt adatokat és a védő igénybe vehetése iránti jogosultságra történt figyelmeztetést.

127. §. Kiváló gonddal, tárgyilagossággal és hüséggel szerkesztendők azok a jegyzőkönyvek, melyek terheltnek beismerő vallomását vagy védekezését tartalmazzák.

Beismerő vallomás esetén terhelt bemondása a legnagyobb részletességgel s az azt támogató adatok és bizonyitékok felsorolásával és megjelölésével foglalandó jegyzőkönyvbe, abban a netán létező tettestársakra, részesekre és orgazdákra is ki kell terjeszkedni és terhelt felhivandó arra, hogy utóbbiakkal szemben esetleg levő bizonyitó adatait is terjeszsze elő.

Továbbá a lehető legnagyobb hüséggel és részletességgel adandó vissza terheltnek az a vallomása, melyben a cselekmény elkövetésének részleteit, avagy valamely a büntetendő cselekményből származó tárgynak elrejtési helyét fedezi fel.

128. §. Ha a terhelt csak négyszemközt hajlandó a kihallgatást eszközlő rendőri hatóság tagja előtt vallomást tenni, ez nem tagadható meg, de ez esetben terheltnek erre nézve

tett előzetes kijelentése két érdektelen tanu jelenlétében külön jegyzőkönyvbe veendő és terhelttel négyszemközt felvett jegyzőkönyvben ez a körülmény kitüntetendő.

Ha terhelt, akár terhelő társaival, akár tanukkal szembesitve hallgattatik ki, az illetőknek egymás szemébe mondott kifejezéseik szószerint veendők a jegyzőkönyvbe. 129. §.

Ha terhelt nem a vád tárgyát képező, hanem más büncselekmény iránt beismerésben van vagy arról tájékoztatólag nyilatkozik, ez esetben külön jegyzőkönyv veendő fel. 130. §.

3. Tanu-kihallgatás esetén.

A tanukkal felvett jegyzőkönyvekbe csak a bünvádi eljárás szempontjából fontossággal biró vallomásaik veendők fel s a jegyzőkönyvekben világosan kitüntetendő, hogy a tanuknak vallomásai közvetlen észleleteiken, avagy csak mások közlésein alapulnak és ez esetben, kik azok, kiktől ezen észleleteket, illetve értesüléseket s mily módon szerezték. 131. §.

Ha a tanuknak magatartása, vallomásának tartalma vagy netalán ismert multja a tanuvallomás értékét kérdésessé teszi, joga van a kihallgatást eszközlő hatósági tagnak ezen tanu előélete után is tudakozódni és esetleg a vallomás értékének megitélésére szolgáló adatokat és körülményeket a jegyzőkönyvben megemliteni. 132. §.

Ha a tanuk egymással szembesittettek, az egymás szemébe mondottak lehetőleg szószerint jegyzőkönyvbe veendők. 133. §.

184. §. A tanuknak egymáshoz, a sértetthez, a feljelentőhöz vagy a terhelthez való viszonya a jegyzőkönyvben világosan feltüntetendő, valamint az is, hogy az arra jogositottak a tanuságtevés alóli mentességre figyelmeztetve lettek.

4. Szemle esetén.

185. §. A szemle-jegyzőkönyv mindig a helyszinen veendő fel és ezen szabály alól csak akkor lehet eltérés, ha a jegyzőkönyv felvétele a helyszinen teljesen lehetetlen, de ez esetben is az adatok a tanuk jelenlétében már a helyszinen jegyzendők fel és a jegyzőkönyv későbbi szerkesztésénél ezen körülmény világosan kitüntetendő.

186. §. A szemléről felvett jegyzőkönyvben mindaz felsorolandó és leirandó, a mi a helyszinén talált állapot hü feltüntetésére alkalmas és épp azért a helyszinén talált tárgyak helyzetéről, minőségéről, alakjáról, tartalmáról, a nyomok méreteiről hü leirás, esetleg vázlatok, rajzok és fényképek veendők fel olyképen, hogy a szemlélt tárgy és hely azonosságának megállapitásához és bizonyitásához kétség ne férhessen.

187. §. Kiváló gonddal veendő fel a jegyzőkönyv, ha az talált hulláról vagy külerőszak folytán elhalt egyén teteméről szól.

Talált és nem valamely hatósági boncz-terembe beszállitott hullánál a legrészletesebben leirandó a hulla külseje, annak helyzete, a találási hely s a hulla közelében talált tárgyak, nyomok, valamint az észlelt

külerőszak nyomai, továbbá az ölésre vagy a sértésre alkalmas netaláni eszközök minősége és helyzete.

Ha a szemle alkalmával megállapittatott, hogy a hulla a hatóság megérkezése előtt mások által már megmozdittatott és a helyszinén változások eszközöltettek, ezen körülmény a jegyzőkönyvben megemlitendő s ha kinyomoztatott, hogy ezt ki vagy kik cselekedték, a jegyzőkönyvben ezek is megnevezendők és a hulla s a helyzet előbbeni állapota, szemtanuk előadása alapján, lehetőleg leirandó. 138. §.

Ha a rendőri hatóság tagja a szemlénél szakértőt alkalmaz, annak észlelete, azaz a lelet lehetőleg szószerint, a megfelelő mükifejezések használatával felveendő. Ugyszintén részletesen felsorolandó a terhelt által esetleg választott ellenőrző szakértőnek észrevétele is. 139. §.

A feleknek szakértők ellen emelt kifogásai jegyzőkönyvbe foglalandók.

Ha a szakértők véleményüket irásban kivánják benyujtani, ez a jegyzőkönyvben megemlitendő a beadásra engedélyezett határidővel együtt és a szakvélemény beérkezés után a szemle-jegyzőkönyvhöz füzendő.

5. *Lefoglalás esetén.*

Ha büncselekményből származó vagy egyéb bizonyitékul szolgáló tárgyak foglaltatnak le, azok, az azonosság megállapithatása céljából, a lehető legnagyobb gonddal és sza- 140. §.

batossággal irandók le a jegyzőkönvben, melyben feltüntetendő a tárgyaknak lefoglaláskor talált állapota és a büncselekménynyel kapcsolatos vonatkozásai. Egyszersmind a lefoglalt tárgyak megőrzése iránt netalán tett intézkedések is felemlitendők.

141. §. Iratok lefoglalásánál a tulajdonos azon kivánsága, hogy a rendőri hatóság azokat ne vizsgálja át és nem olvashatja el, a jegyzőkönyvben feltüntetendő, mely esetben a hatóság az iratokat betekintés nélkül lezárja és veszi őrizet alá.

142. §. Ha lefoglalás alkalmával az eljárásnak alapjául szolgáló büncselekménynyel összefüggésben nem álló olyan tárgy foglaltatik le, mely más, hivatalból üldözendő büncselekményre mutat, vagy melynek használata tiltva van, erről külön jegyzőkönyv veendő fel.

6. Házkutatás és személymotozás esetén.

143. §. A házkutatásról és személymotozásról felvett jegyzőkönyvben hivatkozni kell azon irásbeli határozat keltére és számára, melylyel az emlitett cselekmények elrendeltettek. Ugyszintén megemlitendő az is, hogy az a B. P. 188. §-ában előirt időn belül, vagy éjjel, továbbá kiknek a jelenlétében foganatosittatott.

144. § Az átkutatott ház és helyiségek pontosan megjelölendők, valamint a megmotozott egyén kiléte is feltüntetendő, továbbá feltüntetendő az is, hogy terhelt a keresett tárgy átadására felhivatott és azt meg-

tagadta; felemlitendő a jegyzőkönyvben az is, ha a házkutatás vagy személymotozás helyiségek vagy készülékek feltörése, vagy zárak felnyitása mellett eszközöltetett.

A házkutatás vagy személymotozás alkalmával talált és átvett tárgyakról oly jegyzőkönyv készitendő, melynek tüzetes megjelölései nem hagynak fenn kétséget az átvett tárgyak egyedisége és mennyisége iránt és mindig kitüntetendő az is, hogy a gyanus tárgy vagy személy a háznak mely részében, minő helyzetben, illetőleg mily állapotban találtatott. 145. §.

7. A rendőri hatóság intézkedései ellen tett előterjesztés esetén.

Ha a lefoglalás, házkutatás vagy személymotozás elrendelése ellen, annak foganatositása alkalmával, az érdekelt élőszóval előterjesztéssel él, ezt a rendőri hatóság eljáró tagja azonnal a jegyzőkönyvbe veszi. Ha az előterjesztés később tétetik meg, erről külön jegyzőkönyv veendő fel. 146. §.

Ha az előterjesztést nem az érdekelt teszi, ez is jegyzőkönyvbe veendő, de ezen körülményt a hatóság tagja a jegyzőkönyvben hivatalból megjegyezni tartozik.

Határozatok szerkesztése.

Határozat szerkesztésének akkor van helye, midőn a rendőri hatóság oly intézkedést tesz, mely természeténél fogva a nyomozás során érdekelt féllel közlendő. 147. §.

A B. P. szerint mindig határozat hozandó:

1. a főmagánvádlónak (B. P. 41. §) a nyomozás teljesitésére irányuló kérelme tárgyában,

2. a terhelt vagy tanuk elővezettetésének elrendelésekor,

3. a terhelt előzetes letartóztatása,

4. a lefoglalás,

5. a házkutatás és személymotozás elrendelésekor.

148. §. A határozatok külalakjának elengedhetetlen kelléke, hogy azon a határozat száma, kelte és hozatalának helye kitüntetve, az azt kiadó hatóság megjelölve, továbbá, hogy az a hozatalra jogositott hatósági tag által aláirva és a hatóság pecsétjével ellátva legyen.

149. §. A határozatok tartalma mindenkor rövid, világos és olyan legyen, hogy abból az intézkedés tárgya, a hatóság akarata és rendelkezése kivehető legyen.

A mennyiben a B. P. vagy a dolog természete a határozatok külön indokolását is megköveteli, ez is világosan, de a lehető rövidséggel szerkesztendő.

150. §. A valamely nyomozó cselekményt elrendelő határozatban világosan és minden kétséget kizáró módon meg legyen jelölve azon személy, ki ellen a cselekmény elrendeltetett; továbbá határozottan kitüntetendő az elrendelt intézkedés tárgya, a cselekmény foganatositásának ideje és helye, a végrehajtással megbizott hatósági tag vagy közeg neve.

Átiratok, megkeresések és inditványok szerkesztése.

Átiratok, megkeresések és a B. P. 98. §-a alapján a vizsgálóbirónál vagy járásbiróságnál teendő inditványok fogalmazásánál kiváló suly fektetendő arra, hogy ezekből világosan kitünjék, hogy mi az irat tárgya és czélja. 151. §.

Határozatok kézbesitése és felek értesitése.

Idézéseknek és határozatoknak az érdekelt felekkel, esetleg hatóságokkal való közlése tárgyában a B. P. VII. fejezetében a birósági határozatok közlésére vonatkozó rendelkezések a rendőri hatóságok által is követendők és kiváló gond forditandó arra, hogy az idézések és határozatok a felekkel és esetleg hatóságokkal szabályszerüen közöltessenek és annak megtörténte kellőleg igazoltassék. 152. §.

Lefoglalt tárgyak és bünjelek kezelése.

Az *Utasitás* 153—158. §§-ban e tekintetben ugyanazon intézkedéseket foglalja magában, mint a *kir. ügyészségek számára kiadott* és e munkában részletesen ismertetett *Utasitás,* azért e helyütt is azokra utalunk. 153—158. §§.

Egyéb intézkedések még a következők:

Ha a nyomozást teljesitő hatósági tagnak a nyomozás során, felmutatás vagy bárminő okból a bünjelekre szüksége van, azokat mindenkor csakis külön elismervény mellett veheti át s ugyanily elismervény ellenében adhatja vissza. 159. §.

160. §. A bünjelt képező tárgyak a nyomozás folyamán rendszerint még a tulajdonosnak sem adhatók ki; ha azonban a tettes bünössége a bünjel nélkül is — más adatok alapján — kétségtelenül meg van állapitva, s azoknak nélkülözése által a tulajdonos nagy károsodásnak lenne kitéve, azok a rendőri hatóság által — a nyomozás során is — kiadhatók, a mely esetben azonban jegyzőkönyv veendő fel, s az a káros fél és a terhelt által is aláirandó, s a káros egyuttal felhivandó, hogy a neki kiadott bünjeleket, a mennyiben azok fentarthatók, megőrizze, ugy, hogy azok a hatóságnak bármikor rendelkezésére bocsáthatók legyenek.

161. §. A romlás veszélyének kitett tárgyak, illetékes intézkedés végett, haladéktalanul a biróságnak adandók át; ha azonban az ilyen tárgyak még a biróság intézkedéseig sem tarthatók fenn, azok szükség esetében eladhatók, előbb azonban jegyzőkönyvet kell felvenni, melyben az eladandó tárgyakat, a bünügyre fontossággal biró ismérvek felemlitésével, mennyiség és minőség szerint pontosan le kell irni.

Az árverés foganatositásával a rendőri hatóság főnöke a rendőri hatóságnak valamely tagját bizza meg.

A befolyt vételár a kir. ügyészséghez teendő át.

162 §. Ama lefoglalt tárgyakat, melyekre a bünvádi eljárás szempontjából nincs már szükség, a nyomozó hatóság főnöke a nyomozás

befejezése előtt is visszaadhatja az igazolt tulajdonosnak vagy birtokosnak. (B. P. 187. §.)

Az igazolt tulajdonosnak vagy birtokosnak, a rendőri hatóság főnöke vagy az erre kijelölt hatósági tag, a kir. ügyészség beleegyezésével a romlás veszélyének kitett vagy csak költség mellett fentartható tárgyakat (B. P. 187. §.), ha a késedelem veszélylyel nem jár, az eladás mellőzésével akkor is kiadhatja, ha ezekre a nyomozás folyamán még szükség lehet. Az utóbbi esetben a tulajdonostól vagy birtokostól kötelező nyilatkozatot kell venni arra nézve, hogy a kiadott s fentartható tárgyat a rendőrség vagy biróság felhivására bármikor bemutatja.

A nyilatkozat a jegyzőkönyvbe foglalandó.

A kiszolgáltatásról jegyzőkönyvet kell felvenni, melyben a kiadandó tárgyakat a bünügyre fontossággal biró ismérvek felemlitésével mennyiség és minőség szerint le kell irni. Az erre alkalmas esetekben a kiadott tárgyakról mutatvány tartandó vissza.

A nyomozás befejezése után a nyomozó hatóság a közvetlen őrizete alatt levő lefoglalt tárgyakat s bünjeleket, az iratokkal együtt, az ügyészséghez, illetve bírósághoz teszi át, s átiratában felsorolja az átvett lefoglalt tárgyakat és bünjeleket. 163. §.

Ha a lefoglalt tárgyakról vagy bünjelekről külön jegyzék kézbesittetett, elegendő, ha az átiratban utalás történik arra, hogy a bünjeljegyzékben felsorolt tárgyak mind beterjesztettek az ügyészséghez, illetve a bírósághoz.

Az előzetes letartóztatásba helyezett terheltek nem bünjelet képező tárgyainak kezelése.

164. §. Az előzetes letartóztatásba helyezetteknek nem bünjelet képező tárgyai is külön, de olykép kezelendők, hogy azoknak azonossága, minősége és mennyisége iránt kétely ne támadhasson.

Ezen tárgyak közül is az ékszerek és pénznemek külön kezelendők.

Ha az előzetes letartóztatásba helyezett fogva kisértetik át az ügyészséghez vagy a birósághoz, ezen tárgyak szintén külön jegyzékkel küldendők át; ha pedig az előzetes letartóztatásba helyezve volt terhelt már a rendőri hatóság által helyeztetik szabadlábra, azoknak a tulajdonos részére történt átadása olykép eszközöltessék, hogy átvételökhöz kétely ne férhessen.

165. §. Ha az előzetes letartóztatásban levő egyén a nála talált, de bünjeleket nem képező készpénz és értéktárgyak iránt már letartóztatásának tartama alatt intézkedik, avagy azokból egy rész élelmeztetésére vagy szállitására fordittatik, erről mindenkor rendes jegyzőkönyv és elszámolás vezetendő.

A nyomozás iratainak kezelése.

166. §. A nyomozásra vonatkozó iratok minden rendőri hatóságnál külön kezelendők, s e czélból a bünügyi nyomozásokról külön iktató-, mutató- és kézbesitőkönyv vezetendő.

167. §. Külön iktatószámmal kell ellátni minden feljelentést, más hatóságtól érkezett vagy magánegyén által benyujtott iratot s egyálta-

lán minden olyan intézkedést és jelentést, mely a nyomozásra vagy esetleg a későbbi birósági eljárásra fontossággal bir.

Kihallgatásokról felvett jegyzőkönyvek, valamint közbeeső intézkedésekről s cselekményekről szerkesztett jelentések rendszerint csak az alapszámmal látandók el.

Az iktatókönyv a következő rovatokat tartalmazza: 1. Folyószám, mely az év január hó 1. napján kezdődik s ugyanazon év deczember hó 31. napján végződik. 2. Az érkezés ideje. Kiváló fontosságu, sürgős ügyekben a napszaka is megjelölendő. 3. A beadványt benyujtónak vagy a feljelentést tevőnek neve és lakása. A megkereső hatóságnak megjelölése és megkeresésének száma. 4. A beadvány, feljelentés, illetve megkeresés tárgya. 5. A terhelt neve és lakása. Ha a terhelt neve ismeretlen, a rovatba „ismeretlen“ irandó. 6. A büncselekmény megjelölése. 7. A lefoglalt tárgyak és bünjelek megjelölése és felsorolása. 8. Az iratoknak és tárgyaknak kiadmányozási napja és azon hatóság megnevezése, hová a kiadmány és mellékletei elküldettek. Végül 9. Észrevételek. Ide jegyzendők be mindazok a megjegyzések, melyek az előbbi rovatok alá nem vonhatók, de melyeknek feljegyzése — bármily tekintetben — jelentőséggel bir. 168. §.

A nyomozásra vonatkozó iratok a kir. ügyészséghez vagy birósághoz iratjegyzék mellett teendők át. 169. §.

Az iktatókönyvből betürendes mutatókönyv (index) készitendő, a melynek 1. rovatában 170. §.

az érdekelt személyek és hatóságok s az iktatott tárgy jelölendő meg, a 2. rovatába pedig az azon ügyre vonatkozó beadványok iktatószámai jegyzendők be.

Ha ugyanazon ügyben több személy van érdekelve, a beadvány mindegyik személy neve alatt külön feltüntetendő.

171. §. A rendőri hatóság székhelyén levő hatóságok és hivatalok részére a kézbesitések rendszerint kézbesitőkönyv mellett eszközlendők.

A kézbesitőkönyvnek a következő rovatokat kell tartalmaznia: 1. a küldemény iktatószáma, 2. az elküldés ideje, 3. a czimzett hatóság megnevezése, 4. a bünjelek és lefoglalt tárgyak megjelölese, 5. az átadás ideje s az átvétel elismervénye. Ha az iratok kézbesitésével egyidejüleg a fogva tartott egyén is átkisértetik, ezen körülmény, valamint a fogoly átvételének időpontja is, a kézbesitőkönyvben pontosan kitüntetendő.

A rendőri hatóság székhelyén lakó magánszemélyek részére a kézbesités külön vevény mellett, esetleg posta utján eszközlendő. A kézbesitő- vagy postai vevény a vonatkozó ügy irataihoz csatolandó.

172. §. Ha a rendőri hatóság székhelyén vagy ezen kivül levő hatósághoz posta utján kell a kiadmányt kézbesiteni, ez postakönyv mellett eszközlendő. Az ily küldeményt (levelet vagy csomagot) a rendőri hatóság hivatali pecsétjével kell lezárni s az illető czimzéssel ellátni, ezenkivül a küldemény boritékán a küldő rendőri hatóság megnevezendő s a küldemény iktatószáma kiteendő.

A postakönyv a következő rovatokat tartalmazza: 1. a küldemény iktatószáma, 2. a pénz vagy értéknemüek megjelölése, 3. az elküldés ideje, 4. a czimzett hatóság vagy fél megnevezése, 5. a czimzett hatóság székhelye vagy a fél lakhelye, 6. az átvétel bizonyitása a postahivatal részéről. 173. §.

A rendőri hatóságnál a szolgálat folytonosságáról való gondoskodás.

Minden rendőri hatóságnál intézkedni kell, 174. §. hogy a büncselekmények iránti feljelentések és panaszok mindenkor felvehetők s a bünügyi nyomozások azonnal folyamatba tehetők legyenek. Ezért minden rendőri hatóságnál figyelmeztető irattal megjelölendő azon hatósági tag és annak helyisége, ki a feljelentések felvételével meg van bizva; valamint a kir. ügyészséggel, a vizsgálóbirókkal és járásbiróságokkal közlendő azon hatósági tagok neve és lakása, kik nyomozások teljesitésével s egyes nyomozási cselekményeknek sürgős esetekben való foganatositásával a rendőri hatóság főnöke által meg vannak bizva.

Részletes utasitások a rendőri közegek részére.

A rendőri közegek kötelessége az arra 175. §. hivatott hatóságok által kiadott utasitásoknak lelkiismeretes teljesitése által a nyomo-

zásban közremüködni 's ez által a büntetendő cselekmények felfedezését és a tettesek kézrekeritését saját megfigyelésén alapuló tevékenysége által is elősegiteni.

176. §. A rendőri közeg nyomozást, illetőleg nyomozó cselekményeket rendszerint csakis felettes rendőri hatóságának utasitására vagy felhatalmazása alapján teljesit; köteles azonban egyes nyomozó cselekményeket a kir. ügyész, vizsgálóbiró vagy a járásbiró utasitására is teljesiteni vagy abban közremüködni.

Saját kezdeményezéséből csak akkor járhat el a rendőri közeg, ha olyan büntetendő cselekmény jő tudomására, melynél az azonnali intézkedés elmulasztása veszélylyel járna.

Joga, sőt kötelessége marad azonban e mellett a rendőri közegnek büntetendő cselekmények után saját kezdeményezéséből is puhatolózni, s ezen kötelességének annál lelkiismeretesebben tartozik eleget tenni, mert a rendőri közegek helyzetük, szolgálatuk, érintkezéseik, ismeretségeiknél fogva leginkább vannak abban a helyzetben, hogy büntetendő cselekményeket észleljenek s azokról tudomást szerezzenek.

177. §. Ha a rendőri közeg valamely nyomozó cselekmény teljesitésére vagy abban való közremüködésre a kir. ügyész, vizsgálóbiró vagy a járásbiró által utasittatik, tartozik ezen meghagyásnak ép ugy megfelelni, mintha arra felettes hatósága által utasittatott volna. Köteles azonban az esetben is eljárásáról

felettes hatóságának utólagosan — akár szóbeli, akár irásbeli — jelentést tenni.

Ha a rendőri közeg puhatolódzása közben vagy előtte tett feljelentés, panasz utján vagy bármi más módon valamely büntetendő cselekményről értesül, ezt — ha azonnali intézkedésnek szüksége nem forog fenn — jelentés alakjában felettes rendőri hatóságának, illetőleg elöljárójának a lehető legrövidebb idő alatt tudomására hozza. 178. §.

Akár utasitásra, akár saját kezdeményezésre inditott nyomozás, illetve puhatolás esetén köteles a rendőri közeg a legjobb tehetsége szerint mindannak kipuhatolására törekedni, a mi a büntetendő cselekmény teljes felderitése, a tettes kilétének és holtartózkodásának tájékoztatására szolgálhat. 179. §.

Ezért különös kötelessége a rendőri közegeknek bünjelek létezésére, a tettes kilétére és tartózkodására vonatkozó adatok után puhatolódzni, s azoknak miként és hol leendő feltalálhatása után kutatni, továbbá a büntetendő cselekmények nyomait megőrizni és épségben tartani, s mindennemű bünjelt biztositani.

Ha tehát a rendőri közeg valamely büntény szinhelyére érkezik, vagy holttestet vagy sulyosan sérültet talál, első és főkötelessége erről a legközelebbi rendőri hatóságnál, vagy — ha ez közelebb lenne — a kir. ügyészségnél, járásbirónál, vizsgálóbirónál azonnal jelentést tenni, és addig is, mig ezek megérkeznek, a talált állapotnak változatlan fen-

tartásáról gondoskodni és netaláni tanuk után tudakozódni.

Sulyos sérülés esetén igyekezzék a rendőri közeg a sérülthöz a legközelebbi orvost — vagy ha ilyenek vannak — a mentőket a legrövidebb uton elhivni.

180. §. Tanut vagy terheltet a rendőri közeg jegyzőkönyvileg nem hallgathat ugyan ki, de kötelessége ezeket is kikérdezni és ezen kérdezés eredményéről, valamint saját észleleteiről vagy tapasztalatairól a hatóságnak azonnal akár élő szóval, akár irásban jelentést tenni. Fontosabb esetekben köteles a rendőri közeg a terhelt, vagy tanuk nyilatkozatairól az általa észleltekről s tapasztaltakról irásbeli feljegyzéseket tenni.

181. §. Ha a tett szinhelyén az állapot vagy a hátrahagyott nyomok bármi okból addig sem tarthatók fenn, vagy őrizhetők meg, mig a hatóság tagja megérkezik, igyekezzék a rendőri közeg az általa látottakat és tapasztaltakat jól megfigyelve olyképen leirni, hogy az adatok legalább a tájékoztatásra alkalmasak legyenek, és a mennyiben a tett szinhelyén tanuk vannak jelen vagy ilyenek szerezhetők, ezeket az általuk észleltek megjegyzésére és jelentésének igazolására hivja fel.

182. §. Ha valamely büneset kideritése oly sürgős, hogy a késedelem veszélylyel jár, akkor a rendőri közeg a tettesek kinyomozása, kézrekeritése, a bizonyitékok megszerzése, a büntetendő cselekmény nyomai megsemmisitésének meggátlása érdekében a büntetendő cse-

lekmény feljelentése és a hatóság megérkezése előtt is intézkedést tehet, sőt szükség esetén elfogást, előállitást eszközölhet, az elfogott vagy előállitott ruháit s tárgyait átkutathatja, házkutatást tarthat, tárgyakat lefoglalhatásuk végett őrizet alá vehet, de csak mindenkor a következő §§-okban megengedett esetekben és körülmények között.

Előállitás, bekisérés.

A rendőri közegek, felsőbb hatóságuk külön 183. §.
utasitása vagy rendelete nélkül is kötelesek elfogni és a rendőri hatóság elé vezetni azt:

I. a ki ellen a rendőri hatóság, vizsgálóbiró vagy a biróság által előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság van elrendelve, vagy aki ellen nyomozólevél vagy elfogatóparancs van kibocsájtva;

II. a ki büntetésének töltése közben valamely letartóztatási helyről megszökött;

III. a ki jogerős itélettel kiutasitva vagy kitiltva van s ezen tilalmat a rendőri hatóság engedélye nélkül megszegi:

IV. a ki a biróság által valamely helyen való tartózkodásra utasittatott, vagy valamely helyen való tartózkodástól eltiltatott és ezen rendelkezést, illetve tilalmat megszegte;

V. a ki tetten éretik.

A tetten kapás esetei:

a) ha valaki a tettest vagy a részest a büncselekményen rajta éri;

b) ha valaki mint szemtanu vagy szemtanu által figyelmeztetve, a tettest vagy

részest azonnal a büncselekmény elkövetése után elfogta vagy üzőbe vette.

Vétség esetében azonban a tetten érés csak akkor ok az elfogásra, ha szabadságvesztés büntetéssel büntetendő vétségről van szó, és tettes kiléte meg nem állapitható. Ha a vétségen ért tettesnek kiléte ismeretes, ő csak az alábbi VI. *a—i* pontok alatt foglalt feltételek egyikének fenforgása esetében fogható el;

VI. ha a késedelem veszélylyel jár, azon büntett vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétség elkövetésével nyomatékosan gyanusitott egyént:

a) a ki gyilkossággal, emberöléssel, rablással, betöréses lopással, gyujtogatással, vagy más hasonló sulyos büntettel terheltetik;

b) a ki a büncselekmény elkövetése után megszökött, vagy megszökési előkészületeket tesz, vagy a ki elrejtőzött;

c) a ki azon éretik, hogy a bünjelet elrejteni, megsemmisiteni vagy magától eldobni igyekszik, vagy a ki a büncselekmény nyomait megsemmisiteni, megváltoztatni törekszik vagy ki tettes társát, részesét, az orgazdát, bünpártolót vagy mást a büncselekményre vonatkozólag hamis vallomástételre birni igyekszik;

d) ki a megkisérlett büntetendő cselekményt befejezni akarja vagy azzal fenyegetődzik, hogy azt végrehajtja, vagy hogy más büntetendő cselekményt követ el, s a büncselekmény elkövetését vagy folytatását másképpen megakadályozni nem lehet;

e) a ki csavargó és rendes lakással s foglalkozással nem bir;

f) ki rovott előéletü, vagy a rendőrség előtt szokásos büntettesként ismeretes, vagy rendőri felügyelet alatt áll;

g) aki kilétét és személyazonosságát igazolni nem képes, vagy az igazolást megtagadja;

h) ki a rendőri közeget hivatalos eljárása közben bántalmazza vagy veszélyesen fenyegeti;

i) a ki oly természetü büncselekményt követ el, mely közbotrányt okoz és az előidézett rendetlenség vagy rendzavarás csak a tettes vagy részes elfogatásával szüntethető meg;

VII. Kihágás esetében csak azt a tettenkapottat kisérheti be a rendőri közeg:

1. ki oly természetü kihágáson éretik tetten, mely közbotrányt okoz, vagy ha az előidézett rendetlenség, esetleg rendzavarás csak a tettes elfogatásával szüntethető meg;

2. ki a kihágást a rendőri közeg részéről történt megintés után is folytatja;

3. a ki a rendőri közegnek ellenszegül vagy azt bántalmazza;

4. ki magát a rendőri közeg felszólitására igazolni nem tudja, vagy az igazolást megtagadja.

Ha közhivatalban vagy közszolgálatban 184. §.
álló, illetőleg magánvállalatnál alkalmazott olyan egyének elfogása vagy elővezetése eszközlendő, a kiknek rögtöni helyettesitése a közbiztonság vagy más közérdek folytán szükséges, nevezetesen, ha vasutaknál, gőzhajóknál, bánya, huta hengermű. gőzgép vagy gyárüzemnél alkalmazottaknak, illetőleg ilyen

munkásnak, állami vagy községi egészségügyi avagy köz- vagy magánerdészeti szolgálatban álló egyének elfogatása vagy elővezetése foganatositandó, akkor az illetőnek közvetlen elöljárója a szükséges helyettesités iránti intézkedés czéljából még az elfogás vagy elővezetés foganatositása előtt értesitendő és a helyettesités megtörténteig csak a megszökés meggátlására szükséges intézkedések teendők meg.

Ha az ilyen egyén elöljárójának előleges értesitése — p. o. mert a megszökés vagy a büncselekmény nyomainak megsemmisitése vagy összebeszélés stb. különben nem volna megakadályozható, — meg nem történhetik, akkor az elfogás vagy elővezetés czéljából való őrizetbe vétel ugyan közvetlenül teljesitendő, de egyuttal az illetőnek elöljárója is rögtön értesitendő, s ha az elfogottnak vagy elővezetendőnek szolgálata helyéről való elvezetése — p. o. egy pályaőr elvezetése — a közérdek vagy közbiztonság veszélyeztetésével lenne egybekötve, akkor elvezetésével addig kell várni, mig helyettesitése iránt intézkedés történt.

185. §. A rendőri közeg köteles az általa a fenti 183. §. alapján külön felhivás nélkül elfogott egyént azonnal felettes rendőri hatósága elé állitani.

A rendőri közeg ugy az elfogás, mint a bekisérés közben a lehető legnagyobb kimélettel és tapintattal bánjék az elfogottal.

186. §. Minden feltünés, lárma, durvaság, erőszak mellőzendő s kényszereszközök csak akkor és annyiban alkalmazandók, a mikor a be-

kisérés másképen teljesen lehetetlen és a mennyi okvetlen szükséges ahoz, hogy az teljesithető legyen.

Az elővezetés vagy bekisérés alkalmával a rendőri közeg kiváló kötelessége arra ügyelni, hogy az illető személy magától semmit el ne dobjon, meg ne semmisitsen vagy másnak át ne adjon vagy mástól át ne vegyen, más egyénekkel, különösen pedig büntársaival ne beszéljen, ezeknek jelt ne adjon, végül, hogy öngyilkosságot el ne követhessen vagy meg ne szökhessék. 187. §.

Bilincs csak akkor alkalmazható a rendőri közeg által: 188. §.

1. ha az elővezetendő vagy bekisérendő egyén ellentállása másképp meg nem törhető,

2. ha szökéstől tartani lehet, s ez másként meg nem akadályozható,

3. ha lelki állapota miatt saját magának vagy másnak biztonságára szükséges, hogy ártalmatlanná tétessék.

A bilincs alkalmazásáról és annak okairól a rendőri közeg részéről mindenkor jelentés teendő azon hatóságnál, a mely elé az illető állittatott. 189. §.

Ha a bekisérendő által a rendőri közeg élete és testi épsége oly komolyan támadtatik meg vagy oly módon fenyegettetik, hogy a fenyegetés megvalósitásától alaposan tartani lehet és a rendőri közeg élete s testi biztonsága másképp meg nem menthető: jogosult a rendőri közeg támadójával szemben fegyverét is használni, de mindenkor csak a végső esetben és csak oly mértékben, a 190. §.

mennyi okvetlenül szükséges a veszély elháritására.

191. §. A fegyverhasználatról, valamint annak okairól a rendőri közeg által a legrészletesebb s kimeritőbb jelentés teendő, a mely alkalommal a netaláni tanuk is megnevezendők s ezeknek lakása vagy hol tartózkodása pontosan megjelölendő.

192. §. Ha az előállitandó kivánja, saját költségén kocsin szállitandó.

Ha a bekisérendő népes utczákon vagy tereken vezetendő keresztül és magaviselete vagy ellentállása miatt attól lehet tartani, hogy a bekisérés nagyobb utczai botrányt vagy csődületet fog előidézni, a bekisérendő egyén valamely legközelebbi épületbe helyezendő őrizet alá és az elszállitásnak miként leendő eszközlése iránt a rendőri hatósághoz kell fordulni.

193. §. Ha a tettes mások által adatik át a rendőri közegnek — akár szükségét látja a bekisérésnek, akár nem — állapitsa meg az átadott egyén nevét, lakását, a bizonyitó adatokat, valamint azt, hogy ki az előállitó egyén és hogy mily okból és körülmények között eszközölte az előállitást.

Ha az ilyen átadott egyénen külerőszak és sérelmek nyomai látszanak vagy az ilyenek miatt panaszkodik, ez a jelentésben a rendőri közeg által külön is felemlitendő.

194. §. Ha a szökésben levő terheltet a rendőri közeg nyomon üldözi s alapos reménye van, hogy e nyomon követve, kézrekeritheti, jogában van felhatalmazás nélkül is az

ország határán belül más rendőri hatóság területére is átmenni és az elfogatást ott teljesiteni. Tartozik azonban ez esetben — a mennyiben lehetséges — ezen körülményről felettes hatóságát már utközben értesiteni, az elfogás esetén pedig az idegen rendőri hatóság főnökénél jelentkezni és az elfogottat őrzés és esetleg további eljárás végett utóbbi elé állitani.

Tárgyak őrizet alá vétele.

A rendőri közegek a biróságnak vagy 195. §
felettes hatóságuknak irásbeli rendelete nélkül csak olyan bünjeleket vagy a büncselekménynyel összefüggésben álló tárgyakat vehetnek azoknak a hatóság által leendő lefoglalhatása végett őrizet alá, melyeket vagy a büncselekmény szinhelyén vagy a terheltnél, ennek részeseinél találtak, vagy melyek senkinek nincsenek birtokában vagy birlalatában, vagy melyek mint bünjelek vagy nyomra vezető tárgyak mások által nekik önként átadattak.

Elkobzandók a rendőri közeg által mind- 196. §.
azon tárgyak, melyeknek használata tiltva van, valamint a tettesnél vagy a bekisért, illetve előállitottnál talált minden olyan fegyver és eszköz, mely ölésre vagy sulyos testi sértés okozására alkalmas.

Nyomtatványokat, továbbá leveleket, táv- 197. §.
iratokat, valamint vasuti és postahivataloknál, szállitó- és fuvarozó-intézeteknél levő küldeményeket a rendőri közeg hatósági utasitás nélkül soha se foglalhat le.

Ha tehát kutatásai közben arról értesül a rendőri közeg, hogy ilyen lefoglalandó levelek, táviratok vagy küldemények léteznek, azoknak lefoglalhatása iránt tegyen haladéktalanul jelentést rendőri hatóságánál, vagy amennyiben a járásbiró, vizsgálóbiró vagy kir. ügyészség közelebb van, az utóbbiaknál.

198. §. A rendőri közeg másnak szóló zárt leveleket vagy postai küldeményt, bármiképen jőjjenek is azok kezébe, soha se bonthat fel.

199. §. Ha olyan nyomtatványok, képes ábrázolatok vagy alakok terjesztését vagy nyilvános helyen való kiállitását észlelik, mely büntetendő cselekményt képez, igyekezzenek ezekből a törvény által megengedett módon (vétel, elkérés stb.) legalább egy-egy példányt megszerezni és azt felettes hatóságuknak azonnal bemutatni. De ha ilyen példányokat nem is szerezhetnek meg, az általuk észleltekről haladék nélkül a legrövidebb uton tegyenek felettes hatóságuknak jelentést.

Házkutatás.

200. §. Büntett vagy nem csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség gyanujával terheltnek háza, lakása, valamint az általa birt, illetőleg használt más helyiségek és a bennök talált tárgyak — az elrendelésre jogositott hatóság határozata nélkül — a rendőri közeg által átkutathatók, ha alaposan vélelmezhető, hogy ez a tettes vagy részes kézrekeritésére vagy bizonyiték felfedezésére vezet:

1. tettenkapás esetén;

2. ha megszökött fogoly kézrekeritése végett szükséges;

3. ha segélykiáltásra jelent meg;

4. ha a házzal vagy helyiséggel rendelkező kivánja, de az utóbbi esetben is csak azon helyiségben teljesithet nyomozó cselekményeket, melyek kizárólag annak rendelkezése alatt állanak, ki által behivatott s csakis azokkal szemben, kik a behivónak családjához s háztartásához tartoznak, vagy a kik a lakással rendelkező által ott a lakásban akkor elkövetett büntetendő cselekménynyel vádoltatnak;

5. ha a helyiséggel rendelkező rendőri felügyelet alatt áll, illetőleg a hatóság előtt mint szokásos büntettes ismeretes, vagy elővezetése, illetőleg letartóztatása van elrendelve;

6. végül korcsmák, csárdák, kéjházak és azok a nyilvános vagy a közönségnek nyitva álló helyiségek, melyekben tiltott szerencsejátékot űznek, vagy a melyek büntettesek rendszerinti rejtekhelyéül szolgálnak, kihágás esetében is birói határozat nélkül, bármikor átkutathatók.

Mindezen esetekben is azonban a házkutatás a rendőri közeg által önállóan csak akkor tartandó meg, ha veszély van a késedelemben és tartani lehet attól, hogy addig is, mig az illetékes rendőri hatóság intézkedhetik, a keresett személynek vagy tárgynak nyoma vész. 201. §.

Azon esetben tehát, ha jelek vagy biztos gyanuokok szólnak a mellett, hogy valamely

házban vagy helyiségben büntett vagy vétség elkövetésével gyanusitott egyén van elrejtőzve, vagy hogy azokban olyan bünjelek vagy tárgyak vannak, melyeknek kézrekeritése vagy megtekintése fontossággal bir: első kötelessége a rendőri közegnek a fenti esetekben puhatolódzás, megfigyelés és észleletek alapján lelkiismeretesen meggyőződést szerezni, hogy vajjon forog-e fenn elegendő gyanuok és veszély a késedelemben a házkutatás rögtöni megtartására; ha igen, az általa megtartandó, de még ez esetben is igyekezzék a rendőri hatóságot ezen körülményről és megkezdett eljárásáról a lehető legrövidebb uton és módon értesiteni, hogy ennek módjában legyen a kutatás folyamán esetleg megjelenhetni.

Ha pedig a sürgősséget a rendőri közeg eléggé fennforogni nem látja, a legrövidebb uton tegye meg jelentését hatóságánál és egyidejüleg akár más közeg hátrahagyásával, akár bárkinek megbizatásával intézkedjék, hogy a hatósági tag megjelenéseig a házkutatás alá vetendő helyiségből senki meg ne szökhessék, és onnan tárgyak el ne vitethessenek, vagy ha ezek megtörténnének, erről hitelt érdemlő tanuság legyen szerezhető.

Terhelt ruháinak és tárgyainak átvizsgálása.

202. §. A rendőri közeg által külön utasitás nélkül is átvizsgálhatók azon elfogott vagy előállitandó egyénen levő ruhák és egyéb tár-

gyak, a kit büntett vagy fogházbüntetéssel büntetendő vétség nyomatékos gyanuja terhel, vagy a ki a hatóság előtt szokásos büntetteskép ismeretes:

1. ha annál gyanus tárgyak, fegyverek, támadásra vagy ölésre alkalmas eszközök vagy szerek vannak;

2. ha öngyilkosságot kisérelt meg, vagy ilyennek elkövetésével fenyegetődzik;

3. ha rendőri felügyelet alatt áll.

A házkutatás és a terhelt ruháinak és 203. §.
tárgyainak átvizsgálása lehetőleg mindig tanuk előtt és a lehető legnagyobb kimélettel s rendszerint csak akkor eszközlendő, midőn az illető a kivánt tárgyak előadására siker nélkül szólittatott fel.

Ha a házkutatásnál vagy a ruhák átvizsgálásánál tanuk egyáltalában nem voltak alkalmazhatók, e körülmény s annak indokai a jelentésben külön is kiemelendők.

Jelentések.

A rendőri közeg eljárásáról vagy eljárása 204. §.
közben jegyzőkönyvet soha sem vehet fel, hanem eljárásáról és annak eredményéről mindig jelentést szerkeszt.

A jelentés lehet irásbeli, vagy sürgős esetekben szóbeli, — de a szóbeli jelentés is utólagosan irásba foglalandó. Ha rendőri közeggel, szóbeli jelentése alapján, a hatóság által jegyzőkönyv vétetik fel, az esetben a külön irásbeli jelentés mellőzendő.

A rendőri közeg jelentése legyen tárgyilagos, szabatos és rövid.

A tárgyilagosság követeli, hogy a rendőri közeg csak az észlelt tényt vagy általa végzett cselekményt, ugy, amint az megtörtént, vagy az előtte tett kijelentéseket ugy, amint azok mondattak, nem pedig saját következtetéseit, feltevéseit vagy egyéni vélekedéseit irja le.

Ha ilyen észrevételei, következtetései vannak, azokat jelentésébe felveheti ugyan, sőt felvenni is köteles, de azokat ilyenek gyanánt mindig külön jelölje meg.

Szabatos a rendőri közeg jelentése, ha abban mindazok a körülmények és adatok felsorolvák, melyek a feljelentett eset megítéléséhez szükségesek; tehát minden jelentésben bent legyen, hogy: *a)* mi történt, vagy mi miatt tétetett előtte a panasz vagy feljelentés; *b)* kik azok, kik terheltetnek s mi alapon emeltetik ellenök a panasz; *c)* vannak-e bizonyitó adatok, különösen pedig vannak-e és kik azok a tanuk, kik a feljelentett cselekményről vagy tetteséről közvetlenül vagy közvetve tudomással birnak.

Végre a rövidség abban áll, hogy a rendőri közeg jelentésében a felesleges szószaporitást és mindazt mellőzi, a mi az ügy vagy eset megértéséhez nem kivántatik meg.

205. §. A jelentések szerkesztésénél megtartandó általános szabályokon kivül különösen ügyelni kell a következőkre:

A mennyiben a rendőri közeg nem saját maga által észlelt eseményekről, hanem

hallomás utján tudomására jutott cselekményről vagy eseményről tesz jelentést, ezen körülmény a jelentésben mindig felemlitendő és megnevezendők azon személyek is, kiknek közlése alapján teszi jelentését.

Ha a rendőri közeg előtt tétetik valamely fél által a feljelentés vagy panasz, a jelentésbe okvetlenül befoglaltassék: a feljelentő kiléte és lakása, a panasz rövid kivonata, a feljelentett egyén személyadatai, lakása és a feljelentőnek netalán létező bizonyitékai és azoknak holtalálhatása. 206. §.

Ha a feljelentőnek nincsenek bizonyitékai, ez is megemlitendő, valamint az is, hogy a feljelentést tevő közvetlen tapasztalat alapján vagy pedig hallomás utján teszi-e jelentését és ez utóbbi esetben, kik azok, a kiktől a feljelentett cselekményt hallotta.

Az elfogás és bekisérés alkalmával a jelentésben fel legyen sorolva, illetve ki legyen tüntetve, hogy az elfogás és bekisérés miért s mi módon foganatosittatott, azonkivül a bekisért egyén összes személyadatai, ennek esetleg fontossággal biró nyilatkozata s az alkalmazott kényszereszközök s fegyverhasználat minősége és indoka. 207. §.

Ha a bekisérés alkalmával a bekisért egyén ruhái és tárgyai átvizsgáltattak, a jelentésben ennek eredménye is megemlitendő.

A házkutatásról, valamint a ruhák és tárgyak átvizsgálásáról teendő jelentésben a rendőri közeg jelölje meg: mikor, hol, kivel, miért, kiknek jelenlétében foganato- 208. §.

sitotta azt; továbbá sorolja fel mindazokat a helyiségeket, tartályokat s tárgyakat, melyekben kutatást tartott; végül a kutatás eredménye is részletesen leirandó.

209. §. Ha a házkutatás s átvizsgálás alkalmával bünjeleket vagy más gyanus tárgyakat vesz őrizet alá a rendőrközeg, ezek a jelentésben részletesen egyenkint és oly jelzéssel sorolandók fel, hogy azoknak egyedisége, minősége, tehát azonossága és miként történt megtalálása iránt kétely ne foroghasson fenn és e czélból különös figyelemmel kell lenni a tárgyaknak netalán létező olyan jelei vagy jellegére, melyek azoknak azonosságát kétségen kivül helyezik.

210. §. Az esetleges gyanusitások kikerülése érdekében kivánatos és — ha csak lehet — minden egyes eseteknél alkalmazandó is, hogy a rendőri közeg a jelentésében foglaltakat magán a jelentésen a tanuk, a házkutatást vagy átkutatást szenvedett által aláirásukkal megerősittesse.

Ha a rendőri közeg házkutatás vagy átvizsgálás alkalmával tárgyakat vesz őrizet alá, arról külön jegyzéket készitsen s azt vagy az érdekeltekkel vagy a tanukkal irassa alá.

Külön szabályok

1. A községi elöljáróságok számára.

211. §. Ámbár a B. P. 85. §-a szerint a községi elöljáróságok is rendőri hatóságoknak tekintendők, minthogy azonban a községek

területére a törvény szerint a főszolgabiróságok egy magasabb rendőri hatóságot képeznek, a nyomozás illetve egyes nyomozó cselekmények teljesitésére pedig az 1881. évi III t.-cz. szerint a m. kir. csendőrség van hivatva: a községi elöljáróságok bünügyi nyomozásokat illetve egyes nyomozó cselekményeket rendszerint csak akkor teljesithetnek, ha erre a kir. ügyész, vizsgálóbiró, járásbiró vagy az illetékes főszolgabiró által utasittatnak.

Saját kezdeményezésükből bünügyi nyomozást csak akkor teljesithet a községi elöljáróság, ha veszély van a késedelemben s a m. kir. csendőrség nincs jelen s annyi idő sincs, hogy ez kellő időben értesithető legyen.

Ha tehát az elöljáróság valamely bünte- 212. §.
tendő cselekményt észlel vagy előtte ilyen miatt feljelentés tétetik vagy panasz emeltetik — ha nincs veszély a késedelemben — köteles a feljelentést a helyben vagy legközelebb levő csendőrőrssel vagy — a mennyiben az közelebb van — a főszolgabirósággal, a járásbirósággal, esetleg a kir. ügyészséggel közölni.

Ha a m. kir. csendőrség akár utasitásra, 213. §.
akár saját kezdeményezésére nyomozást teljesit, abba az elöljáróság nem avatkozhatik be, de ha erre a csendőrség részéről felhivatik, az abban való közreműködést nem tagadhatja meg.

Ha veszély van a késedelemben s ha kü- 214. §.
lönösen a szinhely változatlan fentartására,

a bünjelek megszerzésére és lefoglalására s a bizonyitékok sürgős megszerzésése és biztositására van szükség s csendőrség nincs jelen azon községben, a községi előljáróságok mindazon jogokat gyakorolják és mindazon nyomozó cselekményeket teljesitik, melyek a rendőri hatóságokat a Részletes utasitások, I. Része szerint megilletik.

215. §. Panaszokat, feljelentéseket és magáninditványokat a községi előljáróságok még az esetben is tartoznak elfogadni, illetőleg jegyzőkönyvbe foglalni, ha annak alapján a községi előljáróság részéről azonnali eljárásnak szüksége nem forog fenn.

216. §. A csak főmagánvádló panaszára üldözhető büncselekmények (Utasitás 4. §-a) miatt a községi előljáróság a nyomozást ne rendelje el, hanem az erre irányuló feljelentést az illetékes főszolgabiróhoz terjeszsze be, a ki ezen kérelem tárgyában határozatot hoz.

217. §. Ha a községi előljáróság sürgősség esetén saját kezdeményezéséből vagy a hatós g utasitására folytat nyomozást és végez nyomozó cselekményeket, köteles megtartani mindazon alaki és anyagi szabályokat, melyek a B. P. és jelen Utasitásban a rendőri hatóságok részére előirvák.

Különösen szigoruan tartsák be a községi előljáróságok a lefoglalásra, házkutatásra, személymotozásra és lefoglalt tárgyak kezelésére vonatkozó utasitásokat.

218. §. A községi előljáróságok előzetes letartóztatást ne rendeljenek el, hanem azokat, a kiknek előzetes letartóztatása indokolt, mi-

előbb, de legkésőbb 24 óra alatt az illetékes hatósághoz kisérés czéljából a legközelebbi csendőrőrsnek, esetleg csendőrjárőrnek vagy ha az közelebb van, a főszolgabiróságnak, járásbiróságnak, vizsgálóbirónak adják át.

2. A m. kir. csendőrség számára.

A m. kir. csendőrséget a bünügyi nyomo- 219. §.
zások körül megillető jogokat, kötelességeket és az ezekből folyó teendőket a csendőrségi szabályok és utasitások, nevezetesen a belügyi és honvédelmi ministerek által 1899. évi deczember hóban kiadott csendőrségi „Szolgálati Utasitás“ A) „Általános rész“ — és ennek „Függeléke“ szabályozzák.

Bünügyi nyomozó cselekmények rendsze- 220 §.
rinti teljesitésére a B. P. és jelen Utasitás I. fejezetének 7. §-a értelmében a csendőrség csak azokon a területeken van hivatva, a melyek sem a törvényhatósági joggal felruházott, sem a rendezett tanácsu városok bel- és külterületéhez nem tartoznak.

A rendezett tanácsu városokban azonban az egyéb közbiztonsági szolgálatot, ugy mint eddig, a m. kir. csendőrség teljesiti.

A törvényhatósági joggal felruházott vá- 221. §.
rosok bel- és külterületén a csendőrség által teljesithető szolgálatot az 1882. évi X. t.-czikk szabályozza.

Rendezett tanácsu városok bel- és külterü- 222. §.
letén a csendőrség, a kir. ügyészség, a vizsgálóbiró vagy kiküldött biró, vagy a járásbiróság felhivására foganatosit nyomozó cse-

lekményeket; saját kezdeményezéséből, akár feljelentésére, akár saját észlelete alapján, csak akkor és annyiban, a mikor és a mennyiben a késedelem veszélylyel jár; egyéb esetekben pedig a feljelentést vagy saját észleleteit a nyomozás, vagy egyes nyomozó cselekmények elrendelésére illetékes kir. ügyészséggel, járásbirósággal vagy városi rendőri hatósággal közli; ép ugy közli a városi rendőri hatósággal, ha elhalaszthatlan, egyébként a városi rendőrség hatáskörébe tartozó nyomozó cselekményeket és ugyanoda adja át haladéktalanul az általa a város bel- vagy külterületén saját kezdeményezéséből előállitás végett elfogottakat, az őrizetbe vett és lefoglalandó bünjelekkel és egyéb tárgyakkal együtt; kivéve, ha az elfogottat és az emlitett tárgyakat közvetlenül a vizsgálóbirónak vagy járásbirónak vagy más hatóságnak kell átadni, a minek megtörténtéről azonban a városi rendőri hatóság is mielőbb értesitendő.

223. §. Azt, hogy a csendőrség a községi elöljáróságok, mint rendőri hatóságok területén nyomozó cselekmények teljesitésére mennyiben van hivatva, a jelen Utasitás 211., 212. és 213. §§-ai és a csendőrségi „Szolgálati Utasitás“ határozzák meg.

224. §. A csendőrőrsök és különitmények, valamint ezek altisztjei és legénysége bünügyi nyomozások tekintetében nincsenek a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség, a törvényhatósági joggal felruházott vagy rendezett tanácsu városok rendőri hatóságának vagy a községi elöljáróságoknak alárendelve és nem

képezik ezeknek rendőri közegeit; mindazonáltal sürgős szükség esetén az emlitett rendőri hatóságok a saját területükön levő csendőrséget egyes nyomozó cselekményekhez segédletül vehetik igénybe, illetve a segédlet kiállitása iránt a csendőrőrs vagy különitmény parancsnoksághoz, esetleg az ezeknek elöljáró szakasz-, szárny- vagy kerületi parancsnoksághoz megkeresést intézhetnek; de az ily segédletül kirendelt csendőregyének csak arra vannak hivatva, hogy az eljáró rendőri hatóság tagját vagy közegét teendőinek kivitelében támogassák és személyét erőszakoskodások ellen megvédjék, magában a hivatalos eljárásban cselekvőleg részt nem vesznek.

A főszolgabiró, mint nyomozó rendőri ható- 225. §.
ság oly nyomozó cselekményeket, melyeket a csendőrőrsökön és különitményeknél beosztott altisztek és legénység, mint a B. P. 85. §-a értelmében rendőri közegek, a B. P. rendelkezéséhez képest teljesiteni jogosultak a területén állomásozó csendőrség által teljesithet. E czélból a területén levő csendőrőrs vagy különitmény-parancsnokságokat és sürgős szükség esetén az azokhoz tartozó csendőr-altiszteket és legénységet közvetlenül is igénybe veheti. A főszolgabiró vagy a főszolgabirói hivatalnok önálló intézkedésre jogositott tagja különben arra is jogosult, hogy az általa teljesitendő nyomozó cselekményekhez a területén levő csendőrséget segédletül vegye igénybe. (l. 224 §.)

Az illetékes főszolgabiró felhivás, a többi 226 §.
rendőri hatóság megkeresés utján érintkezik

a csendőrőrs és különitmény-parancsn gokkal, illetve az azokhoz beosztott a tekkel és legénységgel; az összes renuőri hatóságok, a tiszti különitmény, valamint csendőrszakasz, szárny- és kerületi parancsnokságokkal kölcsönösen megkeresések és átiratok utján érintkeznek.

A csendőrőrs és altiszti különitmény-parancsnokságok a területen illetékes főszolgabirónak jelentenek, a többi rendőri hatóságoknak értesitést adnak.

227. §. Ha csendőrjárőrök a fő- és székváros, a törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsu városok vagy idegen főszolgabirói járás területén bármely okból szolgálatilag is jogosultan megjelennek: jogositva és kötelezve vannak az általuk észlelt büntetendő cselekmények véghezvitelét, folytatását vagy ismétlését megakadályozni és a személy- vagy vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető veszélyekkel szemben a csendőrségi szabályokban előirt módon eljárni; de tartoznak észrevételeikről és netán tett intézkedéseikről a területen illetékes rendőri hatóságot haladéktalanul értesiteni.

Csendőrjárőrök vagy egyes csendőrök az ily idegen területen büncselekményen tetten ért vagy nyomon üldözött egyéneknek előállitás czéljából való elfogása tekintetében ugy járnak el, mint a saját területen, de az elfogottat, az őrizetbe vett bünjelekkel és egyéb tárgyakkal együtt haladéktalanul a területen illetékes rendőri hatóságnak, a községi elöljáróságok kivételével átadni tartoznak.

Ha annak szüksége merül fel, hogy a csendőrség (járőr) büntetendő cselekmény miatt reá tartozó nyomozó cselekmény pl. elfogatás czéljából a fő- és székváros, törvényhatósági joggal felruházott, vagy rendezett tanácsu város, vagy idegen főszolgabirói járás területére lépjen: akkor erre a csendőrség (járőr) jogosult, ha a halasztás veszélylyel jár, de ezen esetben rendszerint a csendőrőrs vagy különitmény-parancsnokság részéről a szolgálati könyvecskébe bevezetendő utasitással küldendő ki. 228. §.

Ily kiküldetés azonban csak a jelen Utasitás 14. §-a 2-ik bekezdésében foglaltak szem előtt tartásával történjék.

A tettesnek vagy részeseknek nyomon üldözése esetében azonban a csendőrjárőr vagy szolgálatilag fellépett csendőr ily kiküldetés nélkül léphet idegen rendőri hatósági területre és járhat ott el.

Arra nézve, hogy a csendőrség idegen rendőri hatósági területen való fellépéskor miképen járjon el és hogy a rendőri hatóságok és közegek vele szemben mikép viselkedjenek, jelen Utasitás 15—17. §§-ai irányadók.

3. A területenkivüliséget és mentelmi jogot élvezőkre vonatkozólag.

Ha a feljelentésből az tünik ki, vagy ha nyomozás során annak jelenségei merülnek fel, hogy a terheltet a területenkivüliség vagy a konzuli személyes mentességi jog illeti 229. §.

meg: ezekkel szemben a rendőri hatóság még tettenkapás esetén sem járhat el, hanem köteles a feljelentést, esetleg a nyomozási iratokat, haladéktalanul a kir. ügyészséghez áttenni. Ha az ilyen mentességi jogot élvező, tanuként lenne megidézendő, ennek eszközlése végett a kir. ügyészség keresendő meg.

230. §. Az országgyülés, ugyszintén a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottság tagjainak mentelmi jogát a B. P. s jelen utasitás nem érintvén; a nevezettek ellen tett feljelentés esetében az eddig fennállott szabályok irányadók.

4. A fegyeres erőnek vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban levő tagjaival szemben követendő eljárás.

231. §. A fegyveres erőnek, ugy a m. kir. csendőrségnek tényleges szolgálatban lévő tagjaival szemben követendő eljárást, a m. kir. belügyministernek a katonai biróság hatáskörére, továbbá a fegyveres erőnek és a csendőrségnek tagjaira vonatkozólag, valamint a rendőri és a kihágási ügyekben biráskodó közigazgatási hatóságok és a katonai hatóságok közti érintkezés tárgyában kibocsátott rendelete szabályozza.

Záró határozatok.

232. §. Jelen Utasitással a bünügyi nyomozás tekintetében a rendőri hatóságok és közegek számára kiadott összes rendeletek, törvényható-

sági szabályrendeleten vagy gyakorlaton alapuló szabályok hatályon kivül helyeztetnek. Érintetlenül hagyatnak azonban a rendőri hatóságok és közegek részére egyéb rendészeti teendők, nevezetesen a figyelő megelőző rendészet, valamint a közbiztonság és közrend fentartása érdekében kiadott vagy alkotott s az 1896. évi XXXIII. törv.-czikk által hatályon kivül nem helyezett vagy ezzel nem ellenkező törvények, rendeletek és törvényhatósági szabályok.

Kelt Budapesten, 1899. évi deczember hó 22. napján.

Széll,
s. k.